CONSTANTIN C. GIURESCU

II 9764 S

PRINCIPATELE ROMÎNE

LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XIX

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

CONSTANTIN C. GIURESCU

PRINCIPATELE ROMÎNE
LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XIX

Constatări istorice, geografice, economice şi statistice pe temeiul hărţii ruse din 1835

EDITURA ŞTIINŢIFICĂ
Bucureşti 1957
https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

ACADEMIA ROMÂNĂ
BIBLIOTECA INST. DE ISTORIE A. ROMÂN
Cota T 9764 S
Inventar 80-114

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

PRINCIPATELE ROMÎNE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XIX

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

I

Harta — reprezentarea grafică a realităților geografice — este nu numai elementul caracteristic disciplinei care studiază înfățișarea pămîntului ca un tot organic, dar tinde să ocupe un loc din ce în ce mai mare și în alte ramuri ale științei. În filologie, aplicarea pe hartă a unor elemente lexicale a dus la „atlasele lingvistice", deschizătoare de noi drumuri; în economia politică și în statistică, ea dă relief concluziilor trase din studiul cifrelor și permite explicații noi.[1] Cît despre istorie, este bine cunoscută legătura care s-a făcut, încă din vechime, între această disciplină și geografie, între studiul evenimentelor și instituțiilor și harta țărilor unde ele au avut loc. Cu alt prilej, acum aproape două decenii, spuneam: „Școala nouă istorică socotește că... trebuie acordată o deosebită atenție elementului geografic. El ajută înțelegerea faptului istoric. Nu se poate face abstracție de hartă; ea trebuie să însoțească orice expunere mai dezvoltată de istorie, orice operă de sinteză".[2] Iar Dimitrie Cantemir a definit harta sau „mapa", cum îi zicea el, în felul următor: „mapa alta nu iaste fără numai istorie în șiruri însămnată, carea decît istoriia în slove spusă mai chiar (clar!) și mai aiavea arată părțile locului și ținuturile țării."[3]

---

[1] Vezi și S. Mehedinți, *Metoda geografică în științele naturale și sociale*, București, 1947, 24 p.

[2] Const. C. Giurescu, *Pentru „vechia școală" de istorie*, București, 1937, p. 53.

[3] *Hronicul vechimei a Romano-moldo-vlahilor*, București, 1901, p. 473.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Nu e de mirare aşadar că hărţile, reflectînd realităţile politice, administrative şi economice ale unei ţări la un moment dat, au fost considerate drept izvoare istorice de seamă pentru cunoaşterea acelei ţări în momentul respectiv. În toate culegerile mari documentare, ele îşi au locul lor rezervat. Nicolae Bălcescu, în prospectul *Magazinului istoric pentru Dacia* arată că acest „Magazin" va cuprinde pe lîngă documente, cronici, studii, şi „carte grafice şi deosebite desenuri de monumente cu interes istoric." [1]

Pentru cunoaşterea trecutului poporului român, istoriografia s-a folosit de hărţi, începînd cu antichitatea şi mergînd pînă în plin veac al XIX-lea. De mare folos pentru cunoaşterea vieţii poporului dac şi apoi a Daciei romane a fost celebra hartă a lui Ptolemeu, ale cărei date sînt necontenit confirmate de descoperirile arheologice ale vremii noastre. [2] Aşezările medievale de pe ţărmurile Mării Negre şi de pe Dunărea inferioară sînt cunoscute şi prin portulane adică hărţile coastelor marine şi ale hinterlandului lor. [3] După întemeierea Principatelor, prima hartă care informează străinătatea în mod aproape satisfăcător asupra unei ţări româneşti este aceea a germanului G. Reichersdorf din Transilvania. [4] Ea înfăţişează Moldova din vre-

---

[1] N. Bălcescu, *Scrieri alese*, Bucureşti, 1955, p. 28.

[2] Astfel, după apariţia monumentalei opere a lui Vasile Pârvan, *Getica*, Bucureşti, 1927, în care se subliniază importanţa datelor hărţii lui Ptolemeu, au mai fost confirmate, pe cale arheologică, dintre numeroasele *dave* indicate de învăţatul geograf al lumii vechi, *Piroboridava*, în Moldova, şi *Comidava*, în Ardeal (vezi, respectiv G. Cantacuzène, *Un papyrus latin relatif à la défense du bas Danube*, în „Revue Historique du Sud-Est-Européen", V (1928), p. 38—74 şi M. Macrea, *Cumidava*, Sibiu, 1943, p. 243—261 (Extras din „Anuarul Institutului de Studii Clasice", IV). Alături de harta lui Ptolemeu, trebuie menţionată nu mai puţin faimoasa *„Tabulă Peutingeriană"*, înfăţişînd întregul imperiu roman cu drumurile şi oraşele sale.

[3] Pentru aceste portulane din veacurile XIII—XIV vezi N. Grămadă, *Vicina Izvoare cartografice. Originea numelui. Identificarea oraşului*, 1925, p. 6—22 şi Gh. I. Brătianu, *Recherches sur Vicina...*, Bucureşti, 1935, 200 p. in 8°.

[4] Poartă titlul *Moldaviae finitimarumque regionum typus* şi însoţeşte a doua ediţie a lucrării lui Reichersdorf, *Moldaviae quae olim Daciae pars chorografia*, apărută la Viena, în 1550. O reproducere a acestei hărţi în Al. Papiu Ilarian, *Tezaur de monumente istorice*, III, Bucureşti, 1864, p. 134—5.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

mea lui Petru Rareș, dînd numele a nu mai puțin de patruzeci și șase de orașe și tîrguri. Nu e lipsită nici ea de unele erori și confuzii[1]; totuși, reprezintă față de hărțile contemporane un apreciabil progres. În restul veacului al XVI-lea și în tot veacul al XVII-lea găsim o serie de reprezentări ale regiunilor din răsăritul Europei, cuprinzînd și țările noastre; cele mai multe sînt însă lipsite de valoare; unele constituie chiar „adevărate monstruozități"[2]. O mențiune merită totuși harta Dunării alcătuită de Sanson și tipărită în 1696[3], care dă o seamă de tîrguri și sate moldovenești, menționate pînă atunci de vreo altă hartă.[4]

Cu veacul al XVIII-lea, cartografia Principatelor face un pas însemnat înainte. Chiar la începutul veacului, în 1700, apare la Padova, în Italia, harta Țării Romînești, alcătuită de stolnicul Constantin Cantacuzino. Iar în 1737[5] se tipărește la Amsterdam harta Moldovei alcătuită de Dimitrie Cantemir încă din 1716, în timpul refugiului său în

---

[1] Astfel ea cuprinde în hotarele Moldovei și Delta Dunării și chiar un colț din Dobrogea nord-estică. Alături de Brăila din Țara Romînească, are o a doua „Braila" în Moldova. Are de asemenea două localități cu numele „Pudna": una mai mare la Siretul inferior — este vechiul tîrg al Putnei, care a dispărut înainte de 1559 — și alta mai mică, pe Bîrlad, la nord de orașul Bîrlad; aceasta din urmă n-a existat niciodată. O seamă de nume sînt apoi transcrise defectuos: „Targorod" pentru Novgorod (Roman!), „Myscouo" pentru Milcov, „Cutuar" pentru Cotnari.

[2] Calificativul aparține lui G. Vîlsan, *O fază în popularea țărilor romînești*, București 1912, p. 7 — Pentru hărțile antice și medievale înfățișînd pămîntul romînesc, vezi și Marin Popescu-Spineni, *Romînia în istoria cartografiei pînă la 1600*, vol. I-II., București, 1938, 173 p. și 57 hărți.

[3] Sub titlul: *Le cours du Danube depuis sa source jusqu'à ses embouchures, dressé sur les mémoires les plus nouveaux du P. Coroneli et autres...* O fotografie a acestei hărți se află la Academia R.P.R. Hărți, *Atlasul Dimăncescu*, f. 97.

[4] Citățm Soveja („Sovesamo"), Odobești („Obest" pe „Milkow riv"), Comănești („Komoneste"), Piscul („Pisk"), Tutova („Totowa", cu un pod pe Bîrlad) — Pentru alte hărți din veacurile XVI—XVIII, vezi I. Bălcilă, *Însemnări asupra cartografiei Moldovei și Munteniei din sec. XVI—XVIII*, București, 1928, 10 p.

[5] Locul și data apariției nu există în exemplarul descoperit de Gh. Vîlsan la Biblioteca Națională din Paris; le-am dat după exemplarul de la British Museum, a cărui copie fotografică se află în *Atlasul Dimăncescu*, de la Academia R.P.R., f. 122.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Rusia. Amîndouă aceste hărţi, datorită celor mai învăţaţi romîni ai vremii [1], au fost întocmite pentru informarea străinilor: cea dintîi pentru generalul Marsigli, prieten al lui Cantacuzino, dar mai ales pentru istoricul Ioan Comnen şi geograful Hrisant Notara, cea de-a doua pentru membrii Academiei din Berlin. Ele cuprind un număr însemnat de elemente geografice: 978 pentru Moldova, dintre care 654 de sate şi 182 de ape [2] şi circa 900 pentru Muntenia, dintre care 526 de sate, 132 de cursuri de apă şi 78 lăcaşuri bisericeşti [3]. De aci înainte, numărul hărţilor privind ţările noastre creşte; creşte şi calitatea unora din ele. Semnalăm harta lui Guillaume de l'Isle, apărută în 1703 [4], care cuprinde o serie de lămuriri de caracter istoric, etnic sau economic pe lîngă numele aşezărilor omeneşti; ele dovedesc o informaţie obţinută la faţa locului [5], chiar dacă ea

---

[1] Înaintea acestora, un alt mare învăţat al nostru, Niculae Milescu, este primul cartograf romîn pe care-l înregistrează istoria. În drum spre China, pe cînd se afla în localitatea Samarovsky Yam, el scrie Ţarului: „Voi face o hartă autentică şi un inventar (deşi nu am un cartograf cu mine) a tuturor riurilor şi a altor factori naturali" (John Baddeley, *Russia, Mongolia, China,* vol. II, London, 1919, p. 247; cf. Const. C. Giurescu, *Nicolae Milescu Spătarul,* Bucureşti, 1927, p. 20. Harta de care scrie Milescu, harta Siberiei, a fost alcătuită de el şi trimisă Ţarului (Baddeley, *o.c.,* II, p. 247); ea se află în arhivele din Moscova; o reproducere la *Muzeul romîno-rus* din Bucureşti.

[2] Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor,* III, 2, Bucureşti, 1946, p. 799; cf. G. Vîlsan, *Harta Moldovei de Dimitrie Cantemir,* în Mem. Sect. Ist. Acad. Rom., s. 3, t. VI (1927), p. 193—211.

[3] Const. C. Giurescu, *Harta stolnicului Constantin Cantacuzino,* Bucureşti, 1943, 28 p. în 8° şi o hartă.

[4] Sub titlul: *Carte de la Hongrie et des pays qui en dépendaient autrefois, dresée sur un grand nombre de mémoires et cartes manuscrites ou imprimées, rectifiée par les observations du Cte Marsilii et quelques autres...* (O fotografie a acestei hărţi la Academia R.P.R. Hărţi, *Atlasul Dimăncescu,* f. 106) Contele „Marsilii" e generalul austriac, de origine italiană Marsigli, autorul unei foarte importante opere asupra Dunării şi un bun cunoscător al ţărilor noastre, prieten cu stolnicul Constantin Cantacuzino.

[5] Iată cîteva din aceste lămuriri: 1) „Tschermiech ou Ville Noire autrefois siège du Hospodar de Valaquie" (E vorba de Cerneţi, dar informaţia nu corespunde realităţii!) 2) „Antina, ou il y a beaucoup de ruines" (la est de Olt!) 3) „Restes d'un ancien

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

nu e întotdeauna exactă. De mare importanță sînt hărțile întocmite de austrieci, fie în timpul ocupației Olteniei (1718—1739) [1], fie mai tîrziu în timpul războiului cu Turcia din 1787—1791. [2] Acest război a determinat, între altele, întocmirea unei foarte minuțioase hărți înfățișînd Muntenia — fără raiaua Brăilei — și Oltenia. Alcătuită din 108 planșe, ea se păstrează, în manuscris, la Academia R.P.R. [3] și constituie o adevărată mină de informațiuni atît pentru geograf cît și pentru istoric. [4] Înainte de terminarea secolului XVIII, apare la Viena, în 1797, celebra hartă a lui Rigas din Velestin [5], aromîn de fel, dar cîștigat com-

---

chemin romain" (de la Cerneți, prin Craiova, la Cîmpulung) 4) „Restes d'un chemin romain", de la nord de Turnu, pe la vest de Pitești, la Turnu Rosu 5) „Hus, ville plus habitée d'Hongrois que de Valaques" (Hușii!) 6) „Kotnar ou Kotinara, lieu célèbre pour les vins qui s'y font" (Cotnari!) 7) Schentey, grand couvent ruiné (Scînteia, în Vaslui!) 8) „Port de Mangalia, un des meilleurs de la Mer Noire" 9) „Porte des escadrons": un portal în dreptul Medgidiei, la sud de Carasu peste care e făcut și un pod.

[1] Cum e, de pildă, harta lui Fr. Schwantz, *Tabula Valachiae Cisalutanae...*, din 1722, înfățișînd Oltenia. O copie fotografică alcătuită din 4 planșe (65 × 56 cm), după originalul de la Kriegsarchiv din Viena, se află la Academia R.P.R., Hărți, sub cota D. V. 35. Alte exemplare purtînd data 1723, tot la Academie, sub cota D. V. 36 și D. XXVII 5. Vezi despre acest ultim exemplar I. Băcilă, *Oltenia sub Austriaci 1718—1739. Un document cartografic*. Craiova, 1924, 16 p.

[2] Vezi N. Docan, *Memoriu despre lucrările cartografice privitoare la războiul din 1787—1791*, în Mem. Sect. Ist. Acad. Rom., s. II, t. XXXIV (1912), p. 1249—1360.

[3] Sub titlul: *Militairische Karte der kleinen oder oesterreichischen und großen Wallachei, welche beide zusammen aus 394 Sectionen bestehen, und wehrend dem Waffenstillstand zwischen der k.k. und der türkischen Armee vom Monat September 1790 bis Ende Mai 1791 durch den Generalquartiermeisterstaab unter der Direction des Obristen Specht geometrisch aufgenommen, und in das reine ausgezeichnet worden. Die Carte ist in den halben Maßstaab der wiener Zoll zu 2000 Schritt in 108 Blaettern zusammengesetzt.* (Academia R.P.R. Hărți, D. XXVII 6).

[4] Vezi, de pildă, București și împrejurimile, în planșa 72. De jur împrejurul orașului, la sud-vest, est și nord-vest, sînt vii. E menționat și palatul de la Mogoșoaia, în partea de nord-vest a satului.

[5] Sub titlul: Χάρτα τῆς Ἑλλάδος ἐν ἡ περιέχονται αἱ νῆσοι αὐτῆς καὶ μέρος τῶν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ μικράν Ἀσίαν πολυαρίθμων ἀποικίων αὐτῆς περιοριζομένων... Viena. 1797, 12 planșe (Academia R.P.R. Hărți D. VII. 60). Pentru o parte a acestei hărți, în care

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

plet cauzei greceşti ; ea înfăţişează Peninsula Balcanică, ţările romîne şi coasta de nord a Mării Negre, pînă dincolo de Bug, dînd nu numai un bogat material geografic, dar şi indicaţiuni istorice, arheologice şi numismatice [1].

Hărţi ruseşti privind Principatele Romîne. După cum războaiele dintre turci şi austrieci au determinat însemnate manifestări cartografice ale acestora din urmă, tot astfel războaiele dintre turci şi ruşi, în veacurile XVIII şi XIX, au provocat o activitate similară. Marele stat major rus precum şi unii dintre generalii comandanţi şi chiar cartografi în afară de cadrele armatei au întocmit o serie de hărţi privind ţările noastre, hărţi care culminează în acea din 1835, avînd o a doua ediţie în 1853. Primele hărţi ruse de acest fel pe care le cunoaştem sînt acelea ale lui C. M. Roth, apărute la St. Petersburg, în 1771. Una priveşte Muntenia, înfăţişînd munţii, apele şi pădurile, oraşele şi satele, acestea din urmă de două feluri : mari şi mici, mănăstirile, fîntînile, podurile, bogăţiile minerale, locurile bătăliilor din războiul început în 1768 precum şi unele resturi arheologice [2] ; cred că a avut, printre izvoare, şi harta Stolnicului. Cealaltă priveşte Moldova, dînd aceleaşi elemente ca pentru Muntenia [3] ; a fost sigur influenţată de harta lui Dimitrie Cantemir. Urmează harta Moldovei, tipărită la Amsterdam, în 1783, opera statului major rus,

---

se arată canalul de abatere al apelor Dîmboviţei, vezi Const. C. Giurescu, *Canalul lui Alexandru Vodă Ipsilanti,* în „Revista Istorică Romînă". XI (1941), p. 1—7.

[1] Se indică, de pildă, cu explicaţii amănunţite, locul luptei de la Termopile, planul Atenei, Pireului şi al zidurilor ce le legau, locul luptei de la Plateea, înfăţişarea unui vechi teatru grecesc, se reproduce aversul şi reversul monedelor bătute de oraşele greceşti — astfel, pe coasta noastră, a monedelor din Histria şi Callatis —, se arată că la Tomis-Constanţa a fost exilat Ovidiu, etc.

[2] *Carte spéciale de la Principauté de Valaquie* publiée par C. M. Roth, à St. Petersburg, 1771. (Academia R.P.R. Hărţi D. LII 37). La scară, pe lîngă indicarea „verstei" ruseşti, a „leghei" comune franceze şi acelei ungare, dă şi „leghea sau ceasul valah" („lieues ou heures de Valaquie").

[3] *Carte spéciale de la Principauté de Moldavie, divisée en ses districts,* publiée par C. M. Roth, à St. Petersburg, 1771. (Academia R.P.R., Hărţi, S. 39). — Valul antic din ţinutul Covurlui e notat greşit drept „Canal Cohuriui", în timp ce la est de Prut i se spune „Voie Trajane".

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

realizată sub direcția generalului-locotenent de Bawr (Bauer), în timpul războiului din 1768—1774 [1]. Acest general care ne-a dat o remarcabilă descriere a Munteniei, cu detalii asupra satelor și orașelor ei, [2] avea de gînd să publice și un *„Atlas geografic și militar"* cu privire la războiul amintit; atlasul trebuia să cuprindă, între altele, și o hartă a Munteniei [3]; cum însă subscrierile în vederea tipăririi n-au fost suficiente, el s-a mulțumit să scoată numai harta Moldovei și a renunțat la Atlas. Scara hărții indică echivalența: 10 ceasuri moldovenești = 50 de verste; în ce privește execuția ei, se urmează sistemul vechi, dealurile și munții fiind reprezentați prin șiruri de linii paralele; cum întreaga țară aproape e acoperită cu asemenea dealuri, harta capătă un caracter uniform, cenușiu, așezările omenești fiind ca și pierdute în această masă de liniuțe. Pe de altă parte, desenul și proporțiile hărții nu sînt exacte, ridicarea — contrar afirmațiilor — nefăcîndu-se pe baze riguros științifice. Cu toate aceste scăderi, harta lui Bawr aduce foloase, mai ales în ce privește identificarea unor sate vechi, dispărute azi sau cu numele schimbate.

Dintre hărțile rusești ulterioare, semnalăm pe aceea din 1804, [4] și o alta, „perfecționată", din 1820 [5]; mai importantă este harta fizică și administrativă apărută în 1828, privind Muntenia, Bulgaria și Rumelia. Ea se datorește generalului-maior de stat major Hatov întîi și a fost lu-

---

[1] *Carte de la Moldavie pour servir à l'histoire militaire de la guerre entre les Russes et les Turcs, levée par l'Etat Major, sous la direction de F. G. de Bawr, maréchal général des logis, Lieutenant général des Armées de S. M. Imp. de toutes les Russies...* Amsterdam 1783. Două exemplare la Academia R.P.R. Hărți, sub cotele D. XXVII, 1 și H. III 317.

[2] Sub titlul *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie,* Frankfurt și Leipzig, 1778, 236 p. in 8°. Lucrarea a fost scrisă în timpul războiului din 1768—1774 (vezi p. 47) și se întemeiază, între altele, pe aceea, similară, a lui Mihail Cantacuzino (vezi Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor,* III, 2, p. 824). Asupra acestor Memorii ale lui Bawr, vezi și P. Constantinescu-Iași, *Relațiile culturale romîno-ruse din trecut,* București 1954, p. 221.

[3] Vezi *Mémoires historiques et géographiques...,* p. 229.

[4] G. Vîlsan, *O fază...,* p. 10.

[5] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

crată la scara 1/840 000.[1] Se întemeiază şi pe harta francezului Pierre Lapie, apărută la Paris, în 1821.[2]

Pe cînd era la studii, la Berlin, regretatul geograf Gh. Vîlsan a găsit în biblioteca de acolo o hartă rusă a Principatelor Romîne care l-a impresionat profund prin exactitatea şi amănunţimea ei, precum şi prin cifrele statistice care însoţeau aşezările omeneşti, sate şi oraşe. „E vorba — afirmă Vîlsan — nu numai de o hartă necunoscută, reprezentînd probabil cea mai bună lucrare cartografică a Ruşilor în Principate, e vorba şi de o hartă care prin amănunţimea cu care tratează în special elementul omenesc, alcătuieşte un preţios document geografic pentru studierea distribuţiunii şi mişcării populaţiunii în ţinuturile romîneşti pe care le cuprinde".[3] Mai mult chiar — adaugă el —, această hartă este „poate cea mai frumoasă hartă a timpului asupra ţărilor romîneşti, mult mai frumoasă şi mai exactă decît harta Valahiei publicată după originale austriace în 1857."[4] Examinînd titlul hărţii care cuprindea două date: 1835 şi 1853, Vîlsan ajunge la concluzia că „probabil avem de-a face cu o hartă al cărei prim original a fost lucrat în 1835, care a fost îmbunătăţită prin corecturile ofiţerilor statului major făcute timp de 18 ani şi căreia i s-a adăugat la fiecare sat şi oraş cifrele statistice obţinute prin al patrulea recensămînt rusesc."[5]. Aprecierile lui Vîlsan asupra valorii hărţii din 1853 sînt împărtăşite de toţi cercetătorii care au avut prilejul să se ocupe de ea. Gheorghe Zagoritz, în studiul său *Contribuţiuni la vechea*

---

[1] Iată titlul hărţii, tradus din rusește: *Harta generală a Valahiei, Bulgariei şi Rumeliei. Alcătuită la scara 1/840 000 de generalul maior de stat-major Hatov I-iu. Litografiată la depoul militar-topografic, în anul 1828* (4 planşe, la Academia R.P.R., Hărţi, D. XIV 24).

[2] *Carte générale de la Turquie d'Europe en XV feuilles. Dressée sur des matériaux rassemblés par Mr. le Lieutenant-Général Comte Guilleminot, Directeur Général du Dépôt de la Guerre, et Mr. le Maréchal de Camp. Baron de Tromelin, Inspecteur Général d'Infanterie. Par le chev. Lapie, officier superieur au corps royal des ingénieurs géographes...* Echelle 1/800 000 Paris, 1821. (Academia R.P.R., Hărţi, H. IV. 393).

[3] Gh. Vîlsan, *O faţă...*, p. 14.

[4] *Idem*, p. 12—13.

[5] *Idem*, p. 12.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

statistică şi cartografie românească, apărut în 1915, consideră şi el această hartă drept „prima hartă serioasă a ţărilor noastre",[1] „o hartă modernă în toată accepţiunea cuvîntului"[2]. „Formele reprezentate de ea — continuă Zagoritz —, puse lîngă formele cunoscute prin ridicările actuale te uimesc prin exactitatea de amănunt a desenului"[3]. Prin partea statistică, „ea cîştigă o însemnătate unică"[4], fiind „cel mai însemnat document despre starea populaţiei din Moldova şi Ţara Românească şi despre gruparea ei pe teren în prima jumătate a sec. XIX".[5] În ce priveşte însă *datarea* acestei statistici, Zagoritz, spre deosebire de Vîlsan, crede, întemeiat pe o serie de argumente, că ea este din anii „1829—1832".[6] „În privinţa măsurei — continuă el — în care datele statistice au fost corectate la 1853, nu se va putea spune nimic precis, *pînă ce nu se va cunoaşte originalul hărţii, căci pînă astăzi nu ne este cunoscută decît copia litografiată la 1853".*[7] Vintilă Mihăilescu, făcînd o comparaţie între populaţia cîmpiei române la 1853 şi 1899, consideră şi el harta drept „o minunată operă cartografică", „un document unic... pentru studierea schimbărilor suferite de populaţia Ţărilor Româneşti în ultima jumătate a sec. XIX".[8] În privinţa datei cînd au fost adunate elementele statistice, el înclină mai degrabă spre concluzia lui Vîlsan decît a lui Zagoritz. În sfîrşit, un ultim cercetător, Gh. Mihăilescu, ocupîndu-se de satele din cîmpia Brăilei, arată că harta rusă descoperită de Vîlsan „este cu mult şi incomparabil (sic!) mai corespunzătoare realităţii decît harta austriacă de la 1789."[9]

Toţi cercetătorii pomeniţi mai sus n-au cunoscut decît ediţia din 1853 a hărţii ruse; prima ediţie, aceea din 1835,

---

[1] *O. c.,* p. 3.
[2] *Idem,* p. 4.
[3] *Ibidem.*
[4] *Ibidem.*
[5] *Idem,* p. 20.
[6] *Idem,* p. 11.
[7] *Ibidem.* Sublinierea îmi aparţine.
[8] Vintilă Mihăilescu, *Aşezările omeneşti din cîmpia română la mijlocul şi la sfîrşitul sec. XIX. O comparaţie între harta rusească din 1853 şi harta topografică română de la sfîrşitul sec. XIX,* Bucureşti, 1924, p. 63.
[9] Gh. Mihăilescu, *Note asupra populaţiei şi satelor din cîmpia Brăilei* în „Analele Brăilei", IV (1932), p. 85—86.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

le-a rămas necunoscută, după cum necunoscută a rămas — cu excepția lui Ion Băcilă [1] — și tuturor celor care au scris despre cartografia Țărilor Romînești [2]. Și totuși această primă ediție există în țara noastră ; ea a fost achiziționată de biblioteca Academiei după primul război mondial și înainte de 1931 [3]. Ocupîndu-ne de harta Stolnicului Constantin Cantacuzino, de aceea a lui Dimitrie Cantemir, de harta lui Rhigas din Velestin și, în general, de toate hărțile mai de seamă privind pămîntul țării noastre, am cercetat, în anul 1947, timp de cîteva luni de zile, și această primă ediție, făcînd, pe temeiul rezultatelor la care am ajuns, două comunicări asupra ei : una la Institutul de Istorie Națională din București, în cursul aceluiași an, și alta la Institutul de Geografie, la începutul anului următor. Textul acestor comunicări urma să apară, fiind redactat în vederea tiparului ; manuscrisul mi-a fost rătăcit însă de cei care îl primiseră. Am reluat cercetarea hărții, la finele anului 1955 și în cursul lui 1956, am extins-o, și am procedat la transcrierea integrală a tuturor așezărilor omenești pe care le cuprinde. Rezultatul acestor cercetări e studiul de față.

Titlul și legenda hărții din 1835. Harta din 1835 se compune din 10 planșe de 82 × 59,5 cm fiecare [4], plus o planșă mică, rezumativă, cu numerele de ordine ale celor zece planșe. Principatele Romîne sînt înfățișate în planșele I, II, IV, V, VII și VIII ; Basarabia în planșele II și V ; Dobrogea în planșele V și VIII. Restul planșelor privește

---

[1] Acesta, în articolul *Hărți geografice asupra țărilor romîne între 1800—1856,* Cluj, 1931, 12 p., o semnalează, reproducînd începutul titlului și arătînd că „la țările romîne se dă toate satele și cu numărul familiilor" (p. 5).

[2] Vezi N. Docan, *Memoriu despre lucrările cartografice privitoare la războiul din 1787—1791,* București, 1912 ; M. Popescu-Spineni, *Primele manuale de geografie în școala românească. Cărți, hărți și atlase publicate pînă la 1864,* București, 1931, 24 p. ; N. Gheorghiu, *Cîteva observări asupra județului Covurlui,* în „Anuar de geografie și Antropogeografie", III (1911—1912), p. 34—35 (tabloul statistic).

[3] Cu toate investigațiile făcute atît personal cît și de I. Băcilă, fostul șef al secției hărților, n-am putut afla anul în care această hartă a fost achiziționată de biblioteca Academiei. Ea se află astăzi înregistrată sub cota : Hărți III 461.

[4] Afară de planșa IX care are 82×66,6 cm.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

drumul străbătut de oştirile ruse prin Peninsula Balcanică, de la Dunăre pînă la Marea de Marmara — planşele VII, VIII, IX şi X — precum şi Serbia: planşele III, IV, VI şi VII.

Titlul hărţii se află pe planşa III, sub coroana imperială, vulturul bicefal; are următorul cuprins: Карта театра войны въ Европя 1828 и 1829 годовъ составлена въ $\frac{1}{420.000}$ долю настоящей величины съ инструментальной съемки бессарабіи. рекогносцировокъ сербіи, восточной части булгаріи и румиліи, и военной съемки молдавіи, валахіи и бабадагской области. Гравирована при военно-топографическомъ дело. MDCCCXXXV. Adică, pe romîneşte: „Harta teatrului de război în Europa, în anii 1828 şi 1829, întocmită la scara $\frac{1}{420.000}$ din mărimea reală, cu ridicările instrumentale ale Basarabiei, cu recunoaşterile pe teren ale Serbiei, părţii de răsărit a Bulgariei şi Rumeliei, şi cu ridicările militare ale Moldovei, Valahiei şi ale regiunii Babadagului. Gravată la depoul topografic militar 1835."

Titlul corespunde pe deplin cuprinsului hărţii, căci în timp ce pentru Basarabia, Moldova, Ţara Romînească şi Dobrogea avem de-a face cu ridicări precise şi complete, indicîndu-se toate aşezările omeneşti, pentru rest — cu excepţia părţii dinspre Marea Neagră a Peninsulei Balcanice — e vorba numai de simple recunoaşteri de-a lungul drumurilor urmate de armată, dîndu-se numai cîteva elemente. Se poate spune că, de fapt, e o hartă a Principatelor, în hotarele lor la 1835, a Basarabiei şi a Dobrogei.

In ce priveşte legenda, ea se află în josul fiecărei planşe. Combinînd partea comună a celor zece legende cu elementele proprii numai unora din planşe, obţinem următoarea legendă generală:

1. Oraşe, de patru categorii: capitale de ţări, de gubernii, reşedinţe de judeţ sau ţinut, nereşedinţe.
2. Sate de trei categorii: cu peste douăzeci de curţi sau familii, cu cinci pînă la douăzeci de curţi, cu una pînă la cinci curţi.
3. Sate pustiite sau silişti.
4. Case sau curţi boiereşti.
5. Biserici.
6. Mănăstiri sau schituri.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

7. Stîne, tîrle, coşere.
8. Circiumi, hanuri, „tractiruri" sau caravanseraiuri.
9. Staţii de poştă.
10. Fabrici sau manufacturi.
11. Mori de apă.
12. Mori de vînt.
13. Herăstraie.
14. Mine, ocne.
15. Fluvii, rîuri, pîraie.
16. Lacuri şi bălţi.
17. Puţuri şi fîntîni.
18. Poduri.
19. Faruri.
20. Drumuri de patru feluri: de poştă, mari, mici, poteci.
21. Hotare de trei feluri: de ţară, de regiune sau gubernie, de judeţ sau ţinut.
22. Locul comandamentului de căpetenie.
23. Ruine.

Pentru fiecare din aceste elemente există un semn grafic deosebit. O singură excepţie: cînd e vorba de cătune avînd pînă la cinci curţi sau familii. Semnul întrebuinţat pentru această categorie de aşezări omeneşti — un cerc mic — se confundă într-o seamă de planşe cu semnul pentru tîrle, stîne sau coşere din regiunea de cîmpie sau deal. Precizăm: din regiunea de cîmpie sau deal, deoarece pentru stînile din regiunea muntoasă semnul întrebuinţat este un dreptunghi mic negru. De altfel şi termenul folosit pentru desemnarea tîrlelor sau stînelor de la şes şi deal: хуторъ are, în această hartă, dublu înţeles: el înseamnă, într-adevăr, tîrlă sau stînă (vezi, de pildă, regiunea Bărăganului sau a nordului Moldovei), dar înseamnă şi cătun, sens pe care-l are acest cuvînt astăzi în limba rusă.[1] Cu înţelesul de cătun apare termenul într-o seamă de nume de aşezări mici omeneşti, avînd una pînă la cinci sau cinci pînă la douăzeci de curţi. Citărn astfel cătunele Codreana (5—20), Crasnolevca (1—5), Ţagu-Tecureni (1—5), Nelu-Tecureni (5—20) în ţinutul Dorohoi, Apostol (5—20) şi Ţîlişcani (5—20) în ţinutul Iaşi, Modruz (1—5) şi Tohileni (5—20) în ţinutul Hîrlău etc.

Autorii hărţii. Fiecare din cele zece planşe are cîte trei indicaţiuni cu privire la autorii planşei respective. In col-

[1] Vezi Н. Г. Корлэтяну и Е. М. Руссев, *Русско-румынский сло-варь*, Moscova, 1954, sub voce.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

ţul din stînga, sus, este numele ofiţerului sau ofiţerilor care au făcut ridicările regiunii înfăţişate în acea planşă. Astfel, de pildă, la planşa I citim: съемка полковника дитмарса adică: „ridicare făcută de colonelul Ditmars". În colţul din stînga, jos, e trecut numele celui ce a gravat planşa; la planşa I citim: гравировалъ Ивановъ 10 й, adică: „a gravat Ivanov al 10 lea". În colţul din dreapta, jos, se dă numele celui sau celor care au scris textul şi cifrele statistice. La aceeaşi planşă citim: въърязывалъ слова шишкинъ adică: „a gravat literile Şişkin". În colţul din dreapta, sus, se repetă, pe fiecare planşă, titlul hărţii anume: Карта театра войны въ Европя adică: „Harta teatrului de război în Europa".

Reunind indicaţiile tuturor planşelor, rezultă că ridicările hărţii au fost făcute de următorii ofiţeri: coloneii Ditmars, Cornilovici, Von Ruge [1], Weimarn şi baron Von der Hoven; locotenent-colonelul Mend; căpitanii Rozeliun-Soşalski şi Rogovski. Colonelul Ditmars a făcut numărul cel mai mare de ridicări: planşele I şi IV le-a lucrat singur, iar planşele II, V, VII şi VIII împreună cu alţi ofiţeri. De altfel, el era şi „nacealnicul" adică şeful detaşamentului geodezic însărcinat cu ridicările în Principate. Ştim aceasta dintr-o adresă a divanului ţării către ispravnicul de Prahova, în care-i arată, la 5 decembrie 1830, că „nacialnicul gheodezicesc dumnealui polcovnicul Ditmars, prin raportul cu numărul 690" aduce la cunoştinţă „că unii din dumnealor ispravnicii au încetat a trimite de la judeţ topografilor trebuincioasele ştiinţe" statisticeşti. Dispune deci „să arătaţi topografilor din parte-vă tot cuviinciosul ajutor, dîndu-le toate ştiinţele ce vi se vor cere, atît de la plăşi cît şi de la sate" [2]. Doi dintre ofiţerii superiori menţionaţi mai sus, coloneii Von Ruge şi baronul Von der Hoven, făcuseră parte din comisia topografică a statului major rus, comisie care a ridicat hărţile Basarabiei şi care îşi avea sediul la Chişinău, în vremea cînd stătea acolo,

[1] Cred că e unul şi acelaşi cu colonelul Rügen („Obrist Rügen"), care, în vara lui 1834, însoţit de locotenentul-colonelul Bergenheim şi de un căpitan, ridică întreaga zonă a graniţei Munteniei spre Transilvania (Vezi raportul austriac din 3 noiembrie 1834, în Hurmuzaki-Nistor, *Documente*, XXI, p. 579; cf. p. 245).

[2] Gh. Zagoritz, *o. c.*, p. 6.

IAV. 80114

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

în exil, Puşkin[1]. Aceşti doi ofiţeri, ca, de altfel, şi alţi membri ai comisiei, condusă de colonelul Stepan Ivanovici Bez-Cornilowicz, au cunoscut personal pe marele scriitor în cercul generalului Orlov, comandantul diviziei locale şi în acela al locotenent-colonelului Liprandi, unul din spiritele cele mai ascuţite ale vremii şi excelent cunoscător al ţărilor noastre[2]. Altul dintre ofiţerii superiori care au ridicat harta, colonelul Cornilovici, s-ar putea să fie înrudit cu omonimul său, comandantul comisiei topografice menţionate mai sus.

In ce priveşte pe căpitanul Rozeliun-Soşalski, el este şi autorul unei inedite „Descrieri statistice a Serbiei", descriere întocmită pe temeiul notelor luate în anii 1830—1831, cînd Rozeliun s-a aflat în această ţară[3].

Gravorii planşelor au fost Cerkasov, Gherderih (scris o dată şi Gherterih), Hulitov, Ivanov al zecelea şi Retivih. Cel mai mult a lucrat Gherderih : lui i se datoreşte exclusiv gravarea planşelor III, IV, VI şi IX, planşa VIII fiind gravată în colaborare cu Cerkasov.

Scriitorii „slovelor" şi cifrelor au fost : Danilov, Eliseaev, Gherderih, Hudcov, Iergard, Ordin, Petrov şi Şişkin. A lucrat mai mult Petrov, scriind planşele V şi IX singur, iar III în colaborare cu Gherderih.

Gravorii şi scriitorii nu poartă menţiunea gradului lor, aşa cum e cazul cu ofiţerii care au făcut ridicările ; ei trebuie să fi fost subofiţeri sau, eventual, tehnicieni civili angajaţi în cadrele armate.

In total, opera de redactare a hărţii a cuprins un număr de opt ofiţeri şi doisprezece subofiţeri sau tehnicieni. Pentru executarea pe teren a ridicărilor însă şi pentru strîngerea materialului statistic s-a întrebuinţat un personal mult mai numeros, un întreg detaşament (отряд)

---

[1] Gh. Bezviconi şi Scarlat Callimachi, *Puşkin în exil*, Bucureşti, 1947, p. 50—51.

[2] *Idem*, p. 52—57. Pentru Liprandi vezi şi Gh. Haupt, *Date cu privire la cunoştinţele opiniei publice ruse despre ţările româneşti la începutul secolului al XIX-lea*, în *Studii şi articole de istorie* I, Bucureşti, 1956, p. 120—124.

[3] Mulţumesc colegului N. I. Kazakov, de la Institutul de istorie din Moscova, pentru informaţia privind pe căpitanul Rozeliun-Soşalski ; domnia sa mi-a comunicat că va tipări în curînd „Descrierea statistică a Serbiei".

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

împărțit în companii și dispunînd de un important inventar tehnic, de specialitate. Numai pentru deplasarea, la 25 martie 1831, a jumătate de „roată" (companie!) de la Ploești la Craiova, cu material geodezic și cu cartografii respectivi, inclusiv bagajele lor, sînt necesari patrusprezece cai și douăzeci de care cu cite doi boi [1].

Cunoaștem numele a o seamă de „topografi" care au lucrat pe teren. Documente inedite, de la Arhivele Statului din București, ne arată astfel că în județul Dolj au lucrat „inginerul" Lebedev [2], topograf de clasa a doua, și topograful Danilov [3]; în Gorj și apoi în Vîlcea topograful de clasa a doua Constantinov [4]. Tot în Vîlcea au lucrat și topografii: praporcic Șein și subofițer Șeverin [5]. În Teleorman a activat topograful de clasa a doua Titov [6]. Pe linia Dunării, mai întîi între Cerneți și Giurgiu [7] și apoi între Giurgiu și Galați [8], a făcut „însemnări" și „cercetări astronomicești" căpitanul de stat major Vroncenco.

Cînd și cum s-a lucrat harta? Avem posibilitatea de a determina cu exactitate intervalul în care s-a alcătuit harta, de la primele ridicări pe teren pînă la terminarea manuscrisului definitiv. Operațiunile au început în mai 1828, adică îndată după sosirea armatelor rusești în Principate. Știm aceasta dintr-un act inedit, de la Arhivele Statului din București. E adresa pe care vistieria țării o trimite, la 12 mai 1828, ispravnicilor județului Buzău — adrese identice s-au trimis tuturor județelor [9] — arătîndu-le că, po-

[1] Gh. Zagoritz, *o.c.* p. 10—11.

[2] Vezi, la finele acestui studiu, anexe, documentul 3 și documentul 14.

[3] Vezi anexe, documentul 4 — Cred că „inginerul Bedev" din documentul cu data 1831, iunie 9 (anexe, documentul 10) e tot una cu Lebedev. Cît despre topograful „Debli" — lectura numelui nu-i absolut sigură — din documentul cu data 1831, iulie 21 (anexe, documentul 15) — s-ar putea să fie și el unul și același cu Lebedev; s-ar putea însă să fie și o altă persoană.

[4] Vezi anexe, documentul 18.

[5] Vezi anexe, documentul 19.

[6] Vezi anexe, documentul 11.

[7] Vezi anexe, documentul 25.

[8] Vezi anexe, documentul 26.

[9] Adresa este sub formă de circulară în care s-a completat numele județului respectiv. Adresa pentru județul Teleorman, din aceeași zi (12 mai 1828), vezi-o la Arhivele Statului, Administrative vechi, nr. 3277, dosarul 7, f. 2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

trivit dispoziției primite la 9 ale lunii curente de la președintele graf Pahlen, urmează să se facă „ridicarea în plan a Moldaviei și Valahiei" de către colonelul de stat-major Ditmars. Să-i dea deci atît lui cît și ofițerilor ce-l însoțesc „ajutorul cel cuviincios spre înlesnirea săvîrșirii acestii trebi"; să-i puie la dispoziție oameni și căruțe pentru a se putea deplasa unde nevoia va cere; să-i facă de asemenea „momîile" adică semnele sau reperele de triangulație de care va avea trebuință.[1] Ridicările în raiaua Brăilei erau terminate înainte de semnarea tratatului de la Adrianopol, așadar înainte de 2/14 septembrie 1829, deoarece harta cuprinde această raia *cu hotarul ei*. Pe de altă parte, manuscrisul hărții era gata înainte de anul 1833, deoarece în acest an apar la București, în litografia lui Eliad, hărțile Munteniei și Moldovei, lucrate după manuscrisul hărții ruse (vezi mai departe p. 196). Prin urmare, intervalul de timp în care s-a lucrat harta este mai 1828—1832. Ridicarea județelor Vlașca și Teleorman în care se aflau raielele Giurgiu și Turnu s-a făcut *după încheierea tratatului de la Adrianopol,* prin care aceste raiele, împreună cu aceea a Brăilei, erau încorporate Munteniei, deoarece harta nu dă hotarele lor. La 5 decembrie 1830, „divanul săvîrșitor al Țării Romînești" ordona ispravnicilor de Teleorman să dea tot concursul topografilor, procurîndu-le datele statistice necesare[2]. La 14 iunie 1831, topograful de clasa a doua Titov dădea, din Rușii de Vede, isprăvniciei o însemnare de alimentele necesare grupului de trei din care făcea și el parte și care lucrau în cuprinsul județului. Pentru acest grup se cerea zilnic: o ocă de pîine, două ocă de carne, o ocă de lapte, o litră de crupe și cîte cincizeci de dramuri de unt și orez. De asemenea, trei lumînări[3]. La 24 iulie, isprăvnicia de Teleorman, înștiințează vornicia din lăuntru că topografii „au... plecat dintr-acest județ"[4] și întreabă cine achită alimentele care li

[1] Vezi anexe, documentul 1; cf. actul din 6 septembrie, 1832, la Arhivele Statului, Vornicia din lăuntru, nr. 519, dosar 155: „Pentru așezarea momiilor pe la carantini". — In Moldova, ridicarea începe după 8 iunie 1828 cînd sosesc in Iași ofițerii topometri (Hurmuzaki-Nistor, *Documente,* XXI, p. 25).

[2] Vezi anexe, documentul 2.

[3] Vezi anexe, documentul 11.

[4] Vezi anexe, documentul 16.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

s-au dat. La care vornicia răspunde printr-o adresă din 30 iulie că ele se vor achita de către însişi topografii, potrivit cu angajamentul pe care şi l-au luat; să se adreseze deci lor, dat fiind că ei „să află tot în partea locului"[1], probabil la marginea unuia din judeţele limitrofe. Interesantă, pentru preţurile curente ale epocii, este „foaia de cheltuială ce s-au făcut cu ofiţerii cei cu scrisul statistic", ofiţeri care au şezut la Ruşii de Vede între 13—28 iunie şi 13—15 iulie 1831[2].

În primăvara aceluiaşi an 1831 se lucra şi în Dolj, de către topograful rus Danilov care avea ca „cinovnic" sau ajutor, dat de căimăcămia Olteniei, pe logofeţelul Petrache Popescu. Acesta din urmă se întrecuse cu mîncarea şi băutura, luate fără plată, de la locuitorii satelor din plasa Jiul de jos, unde lucrase, din care pricină este reclamat la isprăvnicie. Corespondenţa, inedită, privind cazul „cinovnicului" se păstrează la Arhivele Statului din Bucureşti[3]. Tot în Dolj a lucrat, în regiunea satului Comoşteni, la finele lui aprilie şi începutul lui mai, 1831, şi în regiunea satului Zăvalul, în iulie acelaşi an, topograful Lebedev.[4]

Tot pentru Oltenia avem ştiri precise în legătură cu judeţele Gorj şi Vîlcea. La 28 august 1831, topograful de clasa a doua Constantinov anunţă pe ispravnicul de Vîlcea că se află în marginea de răsărit a judeţului Gorj „cu măsurătoarea şi facerea hartii" (hărţii!) şi că în curînd va isprăvi, trecînd în judeţul său. Să-i trimeată deci, peste patru zile, la satul Milostea, „la marginea judeţului", un „cinovnic" adică un slujbaş conceptist, priceput în ale scrisului („contopist" ziceau mai tîrziu ai noştri!), un tîlmaci de limbă rusă şi patruzeci de oameni, cu topoare, cu prăjini (pentru măsurat!) şi cu care de transport. Totul în-

[1] Vezi anexe, documentul 16.

[2] Vezi anexe, documentul 17. Din această foaie se vede că articolul cel mai scump era spirtul, care costa 5 taleri ocaua, deci 200 de parale, în timp ce carnea de miel revenea la 26 de parale ocaua, jimbla la 28 de parale ocaua, laptele dulce la 12 parale, iar ceapa la 8 parale. Untul de vacă valora 3 taleri sau 120 de parale ocaua, orezul 1 taler şi 24 de parale, oţetul 1 taler ocaua — articol remarcabil de scump —, brînza tot 1 taler; ouăle erau 2 parale bucata, iar luminarea de seu 4 parale.

[3] Vezi, la fine, anexe, documentele 4, 6, 7, 8.

[4] Vezi anexe, documentele 3 şi 14.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

soţit de zapciul sau vătaful de plai respectiv [1]. A doua zi, adică la 29 august, o cerere similară era adresată ispravnicului de Vîlcea de către topograful „praporcic Şein" care avea să lucreze şi el în judeţ. Şi lui îi trebuie, fără întîrziere, „un cinovnic care poate avea ştiinţă bună dă condei, care poate să facă catagrafie după forma ce să cere", apoi „un tîlmaci care poate să ştie limba rosească", după aceea 40 de „oameni lucrători" cu „40 dă prăjini lungi" şi „doi cai buni" cu şeile lor. În afară de asta, îl roagă să trimită un om cu o scrisoare la Lotru spre a aduce de acolo „pă topograful undorofiţeri Şeverin". În sfîrşit, „să poruncească zapciilor şi pîrcălabilor prin sate în tot judeţu ca să dea supunere şi ascultare ori la ce loc să va întîmpla", ca să nu se întîrzie sau împiedice lucrul, adăugînd că cei ce nu se vor supune „vor cădea supt straşnică răspundere". [2]

Ni s-a păstrat şi o adresă a cîrmuitorului judeţului Argeş, datată 2 octombrie 1831, prin care întreabă vornicia din lăuntru ce dispoziţii dă pentru satisfacerea topografilor din Piteşti care cer lemne de ars pe timpul cît vor sta în oraş „întru scriierea catagrafii judeţului" [3]. Ceea ce înseamnă că aveau de gînd să mai zăbovească în partea locului. O cerere asemănătoare făcuse, mai înainte, şi judeţul Dolj. [4]

Harta ne înfăţişează judeţele Vlaşca, Dîmboviţa şi Argeş după operaţiunea de arondare decisă la 5 decembrie 1830, operaţiune potrivit căreia două plăşi dinspre nord ale judeţului Vlaşca erau trecute la alte judeţe şi anume plasa Cobiia, cuprinzînd şi Găeştii, reşedinţa de pînă atunci, era trecută la judeţul Dîmboviţa, iar plasa Găleşeşti la judeţul Argeş [5]. Ceea ce înseamnă că ridicarea topografică a regiunii de contact dintre aceste trei judeţe s-a făcut în cursul anului 1831, în orice caz după 23 ianuarie, dată la care ispravnicii de Vlaşca nu se mutaseră încă de la Găeşti la Giurgiu. [6]

[1] Vezi anexe, documentul 18.
[2] Vezi anexe, documentul 19.
[3] Vezi anexe, documentul 22.
[4] *Ibidem.*
[5] Vezi mai jos p. 62—63 actele, inedite, privind această arondare.
[6] Vezi mai jos, p. 63.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

La sfîrșitul anului 1830 se lucra în județul Prahova. La 6 noiembrie, ispravnicul acestui județ înștiințează divanul țării că în ziua de 2 noiembrie a primit o adresă de la șeful de etapă rus din Ploești „coprinzătoare ca să arătăm dumnealui biv vel paharnic Neculai Bălăceanul a ieși din casa dumnealui, ce o are aici la Ploiești, mutîndu-se la altă casă, ca în casa dumnealui să se mute topografii" [1]. Lucrul a durat, cu efectivul unei „roate" sau companii întregi, pînă la începutul primăverii anului următor. La 15 martie 1831, divanul țării comunică ispravnicului de Prahova că peste zece zile, adică la 25 martie, „este a să muta al doilea jumătate de roată din otreadul gheodezicesc de acolea din Ploești la Craiova, prin Tîrgoviște, Pitești și Slatina. Și pentru rîdicarea a toatii ale haznelii instrumenturi i carălor cu planuri și cartejne (hărți!), asemenea și pentru mergerea a tuturor topografilor cu lucrurile lor, să să gătească prin mai sus pomenitul drum cîte 20 cară cu cîte doi boi și 14 cai pentru această trebuință". Să li se dea „și cfartiruri pă unde vor poposi": proviziile vor fi luate „du prin magazii", adică din magaziile de proviant ruseți [2]. Restul din efectivul companiei, adică jumătate, a continuat să lucreze în Prahova. Dovadă este adresa din 24 mai 1831 a vorniciei mari către ispravnicii județului, cerîndu-le să cerceteze pentru niște neorînduieli care avuseseră loc la Telega, cu prilejul deplasării acolo a „ofițerului topograf" și a zapciului plășii. [3] După anchetă, ispravnicii răspund că vinovat de aceste neorînduieli — fuseseră bătuți pîrcălabii și se ceruse cîte zece parale de nume de om trecut în statistică — era zapciul care se și destituie. [4] La 4 iunie 1831, ofițerii topografi lucrau încă în Prahova: dovadă este adresa din această zi a vorniciei mari către ispravnicii județului [5].

Faptul că era un corp întreg de topografi — ofițeri și subofițeri — apoi faptul că fiecare din ei dispunea de un numeros personal ajutător, recrutat dintre localnicii cunoscători ai terenului și înzestrat cu mijloacele mate-

[1] Gh. Zagoritz, *o. c.*, p. 6.
[2] *Idem*, p. 10—11.
[3] *Idem*, p. 9.
[4] *Idem*, p. 10.
[5] *Idem*, p. 9—10.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

riale necesare, în sfîrşit împrejurarea că li se asigurase nu numai cazarea şi întreţinerea dar şi concursul tuturor autorităţilor — de la divanul săvîrşitor pînă la ultimul pîrcălab de sat — explică de ce s-a putut, într-un timp relativ scurt, aduce la îndeplinire această operă importantă şi de mari proporţii: ridicarea, cu exactitate ştiinţifică, a întregii suprafeţe a Principatelor, cu atîtea detalii şi cu cifrele statistice ale aşezărilor omeneşti. Era cea mai de seamă lucrare topografică din cîte se executaseră pînă atunci în ţările noastre.

În general, planşele au fost lucrate *după aceeaşi tehnică,* imensa majoritate a elementelor geografice fiind înregistrate acolo unde se aflau şi fiind reprezentate peste tot prin aceleaşi simboluri. Sînt însă şi unele deosebiri, atît sub raportul notării cît şi sub acela al simbolurilor respective, deosebiri inevitabile de altfel cînd e vorba de o lucrare de asemenea proporţii, alcătuită de atîţia oameni în puncte diferite şi, în parte, în timp de război. În ce priveşte *munţii,* de pildă, se dau nume de vîrfuri şi de catene, începînd de la Cerna pînă la Bucegi inclusiv (planşa IV). Nu găsim, în schimb, nici un nume în munţii Moldovei (planşele V şi I). Altă echipă, altă metodă de lucru, fie la notare, fie la transcriere [1]. În ce priveşte *ostroavele* din balta Dunării, se indică numele acelora din balta Brăilei (planşa V) dar nu şi a celor din balta Borcei (planşa VIII). *Hotarele* judeţelor sînt clar trasate în planşele I şi II, înfăţişînd Moldova de nord, nu însă şi în planşa V care redă sudul Moldovei şi estul Munteniei. Astfel, de pildă, nu e însemnat de loc hotarul judeţului Ialomiţa spre vest şi nord-vest adică spre judeţele Ilfov şi Prahova. Cît despre *mori,* dacă în unele judeţe sînt însemnate multe din cele care se aflau în afara satelor, ca, de exemplu, în judeţele Dolj şi Mehedinţi (planşele IV şi VII), în altele, cum sînt judeţele Buzău, Rîmnicul-Sărat, Putna, Tecuci, Covurlui şi Bacău, nu găsim nici una (planşa V). Este evident că echipa care a lucrat în aceste ultime judeţe n-a acordat deloc atenţie morilor, importante totuşi sub raportul economic, în timp ce echipa din primele două le-a notat cu grijă.

[1] Vezi mai jos, p. 29.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Sînt şi unele inconsecvenţe în privinţa notaţiilor. Astfel, în toate planşele, afară de V, cîrciuma este redată consecvent printr-un fanion care se reazămă pe un cerc mic; în planşa V însă, în legendă, se indică drept simbol numai cercul mic, fără fanion, deşi în cuprinsul hărţii însăşi, figurează şi simbolul celălalt.

Aceste inconsecvenţe şi omisiuni nu sînt însă de natură să scadă valoarea, excepţională, a hărţii ca document geografic şi istoric. Ele reprezintă foarte puţin, şi cantitativ şi calitativ, în raport cu partea pozitivă a ei.

Sub raportul transcrierii numelor, s-a întrebuinţat, în genere, transcrierea fonetică. Echipele de topografi au notat aceste nume aşa cum le-au auzit pronunţîndu-se de către localnici. Au scris deci *Chetrişu* şi *Chetri, Sîrghi* şi *Gheforita, Crighină* şi *Rîchili, Plochi, Grochi* şi *Tuchelaţi, Chiscu-Rusului* şi *Baba-Ghişă;* de asemenea *Urzîci, Nitoc* (pentru mitoc), *Jidojina, Digolari* (pentru Bivolari) şi *Gegeraţi* (pentru Degeraţi) [1], apoi *Ghidijini* şi *Talpiji* (pentru Ghidigeni şi Talpigi), *Oasili, Şipotili, Piscurili,* în sfîrşit Bolentinul *dîn* vale, Cetăţenii *dîn* deal şi, în multe locuri, *Slobodzeia.* Alături însă de aceste nume, găsim o sumă altele, transcrise fără asemenea deformări populare. Citim deci Peatra, Petrari, Petros, Sîrbi, Urziceni, Viforîta, etc.

În privinţa aceasta, trebuie să ţinem seamă de faptul că alături de forma populară a numelui, aşa cum îl pronunţau ţăranii din partea locului, era şi forma oficială, din condicile vistieriei şi de la isprăvnicie, formă pe care topografii au cunoscut-o de asemenea, fiindu-le comunicată odată cu datele statistice de care aveau nevoie [2]. Aşa se explică împestriţătura de forme, faptul că în una şi aceeaşi regiune găsim trecute pe hartă ambele forme ale unui nume, şi cea populară şi cea cultă.

Topografii, fiind ruşi, au transcris o serie de nume, ţinînd seamă de particularităţile limbii şi ortografiei lor. Găsim astfel o serie de topice înfăţişînd pluralul, cu terminaţia -aţi, -ani, -eni redate cu un -a final, aşa cum fac o

---

[1] Acest din urmă nume, pe malul drept al Dunării, în Serbia, cam în dreptul Bresniţei.

[2] Vezi mai sus, p. 17; cf. de asemenea, mai jos, p. 181.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

serie de nume la plural în ruseşte. Găsim deci Тукелаца pentru Tuchelaţi, în Fălciu, Татарена şi Марашена pentru Tătăreni şi Mărăşeni în Vaslui, Кудалба pentru Cudalbi, în Covurlui, etc. Dar alături de aceste forme, întîlnim şi altele, cu terminaţia obişnuită în romîneşte ca, de pildă, Кырлигаци în Fălciu, Адунаци отъ Неграши în Argeş, sau Адунацы Копаченъ în Ilfov. Sunetul h la începutul unor topice este redat prin g, potrivit iarăşi regulilor limbii ruse. De aceea găsim Гасанъ pentru Hasan, în Covurlui, Гирлеу pentru Hîrlău în judeţul cu acelaşi nume, Гадымбу pentru Hadîmbu în Cîrligătura. Întîlnim însă şi nume transcrise cu h iniţial, ca în romîneşte ; de exemplu Херестреу în Ilfov, lîngă Bucureşti, Ходивоя în Vlaşca etc. Uneori sunetul *a,* la începutul cuvintelor, dar cîteodată şi în interiorul lor, este transcris în hartă cu *o,* potrivit ortografiei ruseşti. De aceea întîlnim forme ca Моксутъ pentru Maxut în Hîrlău, Ковадинещи pentru Cavadineşti în Covurlui, Монолаки pentru Manolachi în acelaşi judeţ, Хоретъ pentru Haret în Putna, Сомоила pentru Samoila în Tecuci etc. De asemenea Изворна, pentru Izvarna în Gorj şi Яблоница pentru Iablaniţa în Mehedinţi.

În general, *ă* este redat prin semnul respectiv din alfabetul rus ; cîteodată însă îl găsim transcris şi prin *o.* Astfel în Подурени pentru Pădureni în Tecuci, Молдорешти pentru Măldăreşti, tot în Tecuci, Драгонещи pentru Drăgăneşti în acelaşi judeţ, Форкашу pentru Fărcaşu în Dolj, Плоецъ pentru Plăeţi în Săcuieni etc. Aceeaşi observaţie şi pentru *î.* In general e redat prin semnul respectiv din alfabetul rus, cîteodată însă şi prin *i.* De aceea, găsim forme ca Тимна pentru Tîmna în Mehedinţi, Гирбовицу pentru Gîrbovăţ, în acelaşi judeţ etc.

Sînt şi unele *erori,* inevitabile de altfel în orice lucrare cartografică de mari proporţii şi la care au participat atîţia oameni. Ele nu reprezintă însă decît un coeficient cu totul redus, disparent, faţă de bogăţia de date ale hărţii. Erorile sînt de două feluri : unele în legătură cu notarea pe hartă a unor elemente geografice, altele în legătură cu transcrierea numelor. Din prima categorie fac parte : 1) Reprezentarea unor tîrguri prin simbolul întrebuinţat pentru sate. Aşa de pildă, Panciu în Putna, şi Vălenii de

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Munte în Săcuieni. Explicația poate sta în legătură cu faptul că avem de-a face cu așezări urbane incipiente, cazul Panciului, care a început să se înfiripeze pe la 1815—1820 [1] sau cu așezări care prin aspectul lor evocau mai degrabă un sat mare decît un oraș, cazul Vălenilor de Munte. 2) Inadvertențe de desen sau de gravare: n-a fost făcută confluența Milcovului, nici gîrla Sodnea, în deltă, scrisă totuși clar. 3) Indicații greșite: „ruinele mănăstirii Bistrița" în loc de „ruinile mănăstirii Vodița". În ce privește transcrierea numelor topice, asemenea erori sînt curente în orice hartă mai dezvoltată [2]; ele se datoresc fie celui care a cules numele, deci ofițerului topograf care a auzit greșit sau a înregistrat greșit, fie gravorului care a transcris greșit un nume corect însemnat. Am dat în notele „Anexelor", la finele acestui studiu, erorile de transcriere ale numelor de așezări omenești.

---

[1] Vezi Const. C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820. Constatări demografice, administrative, economice și culturale pe temeiul unui recensămînt fiscal inedit,* București, 1941, p. 8 și 15.

[2] Vezi, de pildă, asemenea erori în harta stolnicului Constantin Cantacuzino, fie în forma originală greacă, tipărită la Padova, în 1700, fie în aceea ulterioară, italiană, a lui Del Chiaro (Const. C. Giurescu, *Harta stolnicului Constantin Cantacuzino,* p. 24 și 26).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

II

Cuprinsul hărții. Nu e în intenția noastră să facem o expunere completă asupra *tuturor* elementelor pe care le cuprinde harta ; pentru aceasta ar fi necesare o serie de volume. Insistăm asupra așezărilor omenești, în special asupra satelor și orașelor, întrucît ele reprezintă elementul esențial. Pentru celelalte categorii de elemente, ne mulțumim să relevăm cîteva aspecte caracteristice ale lor și să punem unele probleme.

Munții. Relieful nu e înfățișat pe harta din 1835. Nu există semne speciale nici pentru munți, nici pentru dealuri. Sînt însemnate numai pădurile care-i acoperă ; golurile alpine apar ca pete albe în mijlocul acestor întinse păduri. Găsim notate însă numele a o serie de munți și a cîtorva lanțuri, în Carpații meridionali, între Dunăre și Bucegi. Iată aceste nume, începînd de la vest spre est, transcrise întocmai : Piatra Cloșanilor, Piatra Boristen [1], Pleși, Arcan, Cruce, Sigleu, Muncelu, Dobrița, Vulcan, Golana, Papușa, Strogu [2], Preghița, Tartareului, Micaea, Repidelea, Tîrnova, Lupulu(i), Voineasa, Plaișor, Lanțul Minileasa [3], Runculeț, Ngarelai (sic !), Porcilor, Negru, Parcalab, Lupi, Robu. Acestea sînt pînă la Olt. De la

[1] In realitate Boroșteni, numele actual al muntelui și satului, numit odinioară Borăști. Vezi Al. Stefulescu, *Documente slavo-romîne relative la Gorj*, Tîrgu-Jiului, 1908, p. 576.

[2] Probabil : Stogu ; cf. muntele *Prislopu Stogului*, în Gorj, într-un document din 1545, iunie 2, la Al. Stefulescu, *o. c.*, p. 110—111.

[3] Pe hartă Хр⟨ебет⟩ Миниляса. In cele următoare, trimiterile la harta din 1835 se vor indica prin H.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Olt spre răsărit: Lespizel, Provoteasa, Popova, lanțul Piatra lui Crai, Roșu, Leauta, Lanțul muntele Bucegi[1]. De aci înainte, pînă la Carpații orientali (Carpații moldoveni) și în întreg șirul Carpaților moldoveni, nu mai e însemnat nici un nume de munte sau lanț de munți. E una din deosebirile de notare de care am amintit mai înainte[2]. Pînă la munții Bucegi inclusiv, avem de a face cu o echipă care a alcătuit planșa IV; de acolo înainte cu alta, alcătuind planșele V și I.

Faptul că nu se indică sistematic și complet munții și dealurile este, desigur, o lipsă a hărții. Ea se explică însă prin *scopul* urmărit de această hartă care vrea să redea, în primul rînd, diferitele așezări omenești (sate și tîrguri, mănăstiri și schituri, stîne și coșere, mori și cîrciumi, etc.), drumurile care le leagă, bogățiile (păduri, minerale, întreprinderi) și apele. Munții și dealurile n-au interesat prin ei înșiși, ca forme de relief.

Apele. Dacă în ce privește munții, harta dă informațiuni puține și numai pentru o parte a lanțului Carpaților, în schimb, în ce privește apele, ea este o bogăție extraordinară. Sînt notate și cele mai mici pîraie și gîrle, iazuri și bălți, ba chiar și multe fîntîni și puțuri. Alături de așezările omenești, rețeaua hidrografică se vede că a fost o preocupare de căpetenie a celor însărcinați cu ridicarea și desenarea hărții. Nu este scopul nostru să reproducem întreagă această rețea care prezintă cel mai mare interes pentru studiile de geografie fizică și de toponimie; ne vom mulțumi să dăm numai cîteva exemple și să discutăm cîteva din problemele pe care le ridică ea.

Pentru a se vedea gradul de amănunțime la care s-a mers în ce privește redarea cursurilor de apă, vom lua două exemple din cursul superior al Dîmboviței și al Bîscei Mari, afluentul Buzăului. De la Rucăr pînă la izvorul Dîmboviței, se dau nu mai puțin de 85 (optzeci și cinci) de afluenți și subafluenți. Unul din afluenți, Rîușorul, are 17 (șaptesprezece) subafluenți, un altul numit Ghimbav are 6 subafluenți. O călătorie pe care am făcut-o cu piciorul în această regiune, într-o vară, pescuind păs-

[1] H: XP. Горъ Бучечи.
[2] Vezi mai sus, p. 24.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

trăvi, mi-a îngăduit să-mi dau seama că au fost notate toate pîraele care, prăvălindu-se din munte, dintr-o parte și din alta, vin să crească apa Dîmboviței. Cartografii au mers pînă în creierii munților, însemnînd cu exactitate tot ceea ce observau. Așa se explică faptul că aproape de izvoarele Rîului Tîrgului, mult la nord de Lerești de sus, în fundul muntelui, sînt trecute șase mori de apă, la rînd, una după alta. Iar pe un afluent al acestuia, pe Riușor (altul decît cel amintit mai sus!), găsim însemnate alte opt mori, tot la rînd. Așa se explică și notarea micului iezer de la izvoarele Lotrului, sub muntele Parîng.[1]

În ce privește Bîsca Mare, afluentul Buzăului, ea are, la rîndul ei, nu mai puțin de 53 (cincizeci și trei) afluenți și subafluenți. Dintre aceștia, unsprezece sînt trecuți cu numele lor: Bîsca Mică, Zănoaga, Cașorca, Păltinișu, Secuiu, Picior de capră, Șapte izvoare[2], Mila, Cernatu, Bîsculița și Patacu, iar patruzeci și două fără nume. Această Bîscă Mare are o apă atît de bogată — mi-am putut da seama la fața locului — încît, la confluență, localnicii au avut impresia că Buzăul se varsă în ea și nu invers, cum e cazul în realitate. Așa se explică numele cătunului *Gura Buzăului* pe care harta îl notează aci, cătun avînd între cinci și douăzeci de gospodării sau curți.[3]

O deosebită atenție s-a dat *Dunării*. Ea interesa pe ruși în multe privințe. Un raport francez, datat București 15 mai 1834, arată că ofițeri ruși au făcut recent — e tocmai vremea cînd s-a ridicat harta — studii asupra fluviului, cercetîndu-i cursul și stabilind diferența de nivel, în diferite puncte, față de vărsarea în Marea Neagră. La Orșova, după aceste studii, diferența este de 21 de metri, iar la Brăila numai de 3 metri[4]. Harta arată ostroavele, mari și mici, ale Dunării, bălțile de pe cele două maluri, girlele și privalurile care leagă aceste bălți între ele cît și cu fluviul. Porțiunea cuprinsă între Dunărea Veche și Borcea — deci „balta Borcei" — pe de o parte, între Dunărea Veche și Pașca — deci „balta Brăilei" — pe

[1] Pentru acest iezer, vezi și G. Vîlsan, *O fază...*, p. 13.
[2] H: Șapte izvorului.
[3] Vezi la anexe, județul Săcuieni.
[4] Raportul lui Bois le Comte, în Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 372.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

de alta, este redată amănunțit, cu tot complexul ei de „iezere", gîrle și privaluri, cu nume caracteristice și vechi românești. Tot astfel Delta, unde toponimia înregistrată de hartă arată prezența unei străvechi populații românești, care s-a întins și spre miazăzi, în regiunea marilor limanuri și a țărmului mării. Dar să dăm cîteva exemple de această bogăție de elemente geografice în legătură cu Dunărea :

1) De la intrarea fluviului pe teritoriul Țării Românești pînă la gura Oltului sînt notate 55 (cinci zeci și cinci) de ostroave sau insule dintre care 37 cu numele lor, iar 18 fără nume. Iată lista celor dintîi redate exact ca în hartă ; termenul de „ostrov" se subînțelege la fiecare din aceste nume : Simian, Corbului, Vatighe, Bordei, Gradoviţa, Mic, Mare, Izvoreli, Gîrla, Florentina, Cohava, Astonotîrnului, Goliv, Mare Califat [1], Laneti, Schila, Sacean [2], Cifte, Ac-Cale, Dovleacu, Baciului, Astahce, Lom, Aliman, Murtaza, Ebih-Ada, Cuciuc-Ada, Boieadje, Izun-Ibraim, Sfraci, Capaniţa Capancea, Ostrovu Codozlui [3], Lapadiea, Beglichioi, Ciulei (Iscra) [4], Amed, Somoviţa, Tauşan. Afară de acestea, mai sînt notate: ostrovul Puturoasa, între Dunăre și balta Nedeia, și ostrovul Bistriţa sau Vagastiţa (Kozeplu) — de fapt un complex de douăzeci și patru de ostroave sau insule mici, în balta Potelu. Majoritatea relativă a numelor ostroavelor înșirate mai sus e românească, urmează apoi numele turcești, iar după aceea cele slave (sîrbo-bulgare).

2) În sudul județului Ilfov, între Greaca și Mostiștea, sînt notate următoarele elemente : a) „Iezerul" sau balta Greaca, avînd trei „guri" : Diaconu [5], Poloea și Comasca și patru gîrle : Poloea, Ruptura, Arjișel — adică Argeșul cel mic — și Mira. b) În jurul Greacăi se află „iezerele" Sorna, Cătălui, Vultur [6] și Lacu lu Stroie.

---

[1] Calafat !

[2] Scris greșit în H : Oz în loc de O sau Ostr. (Ostrov !).

[3] Scris așa : O. Острова Кодозлуй

[4] La sud-vest de satul Celei, așa că numele ostrovului poate să fie tot Celei.

[5] Scris chiar așa : Гура Діакана, Гура Полоя, Гура Комаска.

[6] H : Vulpur.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

c) Între gura Argeşului şi Mostiştea citim numele „iezerelor" sau bălţilor Volci sau Volîci) [1], Tîndeca, Buleav, Ciulin şi Zasimeava. d) Iezerul Mostiştei, alimentat de „gîrla" cu acelaşi nume, are spre sud şi sud-vest următoarele iezere mai mici : Simon [2], Privaca, Arsa, Leşteava şi Cepii [3].

3) În „balta" Borcei sînt însemnate nu mai puţin de 43 (patruzeci şi trei) de „iezere" şi 13 (treisprezece) girle şi privaluri, fiecare cu numele lui, unele din acestea prezentînd un deosebit interes sub raportul istoric şi toponimic. Iată-le, în sensul curgerii Dunării, de la miază-zi spre miază-noapte ; mai întîi iezerele : Slobozu, Şarogu, Ştirbu, Plosca, Bumbocoe, Beruea, Blaşceana, Călţun, Ştiugan, Gluea, Ştalpe, Albina, Meloea, Zavoi, Covîrlui, Poboi, Gavanii, Blestemata, Ursoaica, Vipja, Albile, Strîmba, Telebicioiu, Zaton, Cudesc, Portiţa, Brînza, Puoderco, Rotunda, Adînca, Stuciea, Japşa, Cabal, Bentu, Cuimatu, Vulga, Urza, Sateli, Caţeno, Pajera, Cioara, Robu, Grediniili [4]. Iată acum şi gîrlele şi privalurile ; la ultimele se adaugă litera p. între paranteze : Lupu, Plosca, Brasloviţa, Bale [5], Rîu, Cosîmbeasca [6], Cosmoz, Covarjin, Pereeato (p.), Roşu, Cega (p.), Robu, Saltava ; aceasta din urmă e arătată ca un curs important de apă, cel mai important din întreaga „baltă" a Borcei, cum şi e de altfel, făcînd legătura între iezerul Cabal şi Dunărea Veche. Beruea poate să vie dintr-o veche numire tracică : pe malul Dunării, în Dobrogea, era acum două mii de ani, aşezarea de la Berrhoe ; o alta cu acelaşi nume se afla în sudul Peninsulei Balcanice, la vest de Salonic. Covîrluiul, care e unul şi acelaşi nume cu Covurluiul dintre Prut şi Siret (de la care s-a numit apoi judeţul !) şi cu cel de la sudul Ialpugului, a avut, la început, un înţeles care astăzi s-a

---

[1] H : вольчи

[2] Localnicii îi zic Şimoiul.

[3] H : Cepe — Harta austriacă din 1791 deşi la o scară mult mai mare (un ţol vienez = 2000 paşi) nu dă nici unul din numele acestor iezere, gîrle şi guri (vezi planşele 74, 83 şi 91).

[4] H : Gredinuli.

[5] Sic ! S-ar putea să fie o transcriere greşită pentru Vale ; cf., pe hartă, Gura Bale, al doilea nume al Oltinei.

[6] Harta are, din greşeală, „Oz" adică iezer ; în realitate, e o gîrlă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

pierdut, după cum s-a pierdut înțelesul atîtor topice de pe fața pămîntului țării noastre, moștenire a mileniilor trecute. Cine mai știe azi — exceptînd pe cercetătorii de specialitate — ce înseamnă Ilfov, Tutova, Ialomița, Vizăuț, Dăsnățui etc? Același e cazul Covurluiului; aceleași vor fi cazurile altor topice ale hărții pe care le vom semnala mai departe. Portița trimite cu gîndul la Portița Razelmului, locul pe unde comunică acest întins liman și cele vecine lui cu Marea Neagră. *Cabalul* este un iezer bogat în pește, pomenit în documente încă la începutul veacului al XVI-lea [1]. *Saltava,* de asemenea, e vestită, de veacuri [2] pentru cantitățile enorme de pește care trec prin ea; pe Saltava se pun „gardurile" înainte de a începe peștele, intrat în bălți spre a-și depune icrele, să se tragă îndărăt, spre albia Dunării. Nume ca *Meloea, Gluea, Stuciea,* ca și atîtea altele din lista de mai sus, trimit la epoca îndepărtată a evului mediu, cînd nu se întemeiaseră încă Muntenia și Moldova, dar cînd satele de pe malurile Dunării își duceau viața lor din vechi, făcînd agricultură, crescînd vite și turme de oi în „balta" cea plină de pășune și prinzînd pește în fluviu și în mulțimea iezerelor și jăpșilor ce-l mărginesc.

În „balta" Brăilei sînt notate, în afară de Dunărea Veche și de Pașca, treisprezece cursuri de apă, cincisprezece iezere și douăzeci și șase de ostroave. Cursurile de apă se împart în patru categorii: rîuri (река) gîrle (гирло), privaluri (привалъ) și o a patra categorie desemnată prin termenul prescurtat пров. căruia i-ar putea, eventual, corespunde, în românește, „braț" [3]. „Rîuri sînt: Filipoi, Chițorani, Zadna, Verigu Stoenești și Băroi [4];

[1] Vezi documentul din 24 mai 1501 în *Documente privind istoria Romîniei. Veacul XVI. B. Țara Românească,* vol. I, p. 6.

[2] Vezi documentul din 15 decembrie 1501 prin care Radu cel Mare întărește mănăstirii Nucet, între altele, „jumătate din balta zisă Saltava, de la gură pînă la Timburești" (*Documente... B,* vol. I, p. 8; cf. doc. din 1516, ianuarie 23, *idem,* p. 113). De la gîrla Saltava s-a numit și balta.

[3] În Deltă, aceeași categorie apare sub forma пролывь care astăzi, în rusește, are înțelesul de „strîmtoare" (vezi dicționarul citat). În realitate, sînt brațe secundare ale Dunării. Căci harta arată ca asemenea cursuri de apă în Deltă „proliv"-urile Ivănești, Tatarschi, Stepovoi, etc.

[4] H: Boroi.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

gîrle : Lunza [1], Şerban, Gingărăşoaia [2], Vîlciului, Băndoiul [3], Dima-Peşeri ; privaluri : Camarjoaia. Din a patra categorie face parte cursul de apă Armineasă.[4] Iezerele sau băltile poartă următoarele numiri : Orza, Şerban, Lungulet, Raci, Ulmu, Peşti Turceşti Peşti Romîneşti — acesta e un singur iezer cu nume dublu, primul nume fiind scris în jumătatea de nord a lui, cel de al doilea în jumătatea de sud — Scroafa, Sacu Fufsarul (sic !), Rotunda, Groapele, Sermuroiu, Libodoiu, Zadna, Puzdercu şi Glăvănelele. [5] Numele dublu al iezerului amintit mai sus se explică prin împrejurarea că pescarii turci şi romîni făcuseră probabil o înţelegere să pescuiască separat în cîte o parte şi anume cei dintîi la nord de gîrla care leagă acest iezer cu Băndoiul, iar ceilalţi la sud de ea. In ce priveşte ostroavele, ele se numesc : Ostrovul Turcului, Filipoi, Dranoviţa, Muori [6], Stanca, Adjuoi, Lata, Rup, Ţiganca, Coada Lupului, Scurtului, Matceanului, (Măcinului !), Lopatna [7], Igniţa (sic !), Caroteşca, Dimuleasa, Rotunda, Popa, Bregoloi Iaza, Cremen, Dineapa, Verigu Stoeneşti, Rocite, Dăeancea [8], Jighizana, Constantin. Aşadar, cu toată dominaţia turcă îndelungată, atît în Dobrogea cît şi în raiaua Brăilei, şi cu toate că pescarii turci îşi exercitau şi ei îndeletnicirea lor aci, în baltă, toponimia a rămas romînească, fără vreo influenţă din partea stăpînitorilor politici.

O concluzie asemănătoare se poate trage şi în privinţa Deltei, unde influenţa turcă în toponimie e disparentă faţă de cea romînească şi cea rusă. Ca şi în „balta" Brăilei şi a Borcei, găsim şi aici nume de ostroave, de iezere, de braţuri ale Dunării, gîrle şi privaluri ; se adaugă apoi, ca element nou, grindurile. Ostroave sînt, la vest de Chilia : Cap di drac [9], Dalerschie, Ivaneşti, So-

[1] Poate : Lunga.
[2] H : Djingaraşoiea.
[3] H : Vanduil.
[4] H : Aranineasă.
[5] H : Glavanezele
[6] Probabil al morilor, după morile care se vor fi aflat pe acest ostrov.
[7] H : Lapatna.
[8] Adică de lîngă Dăeni.
[9] H : Cap ti drac.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

loneț, Vinitic, Cișlița, Cofa sau Stefovoi. La est de Chilia: Salmanov, Otnojica, Mazlînov, Ermacov, Cernîi. În delta Vîlcovului: ostrovul Belgorodului (Cetății Albe!), Oceacovului și ostrovul Pesceanoi. Apoi ostrovul Tatarschi (al Tătarului!), între brațul cu același nume și gîrla Arten, și ostrovul Zatoca, între brațul Sf. Gheorghe și gîrla Lișcov. Dintre numele acestor ostroave, merită o deosebită atenție acela al ostrovului Vinitic, adică al Veneticului sau Venețianului[1], amintire din veacurile XIII și XIV cînd Venețienii își aveau aici, la gurile Dunării, contoarele lor comerciale unde încărcau grînele, pieile, mierea și ceara locurilor noastre[2]. Se vede că pe acest ostrov, din apropierea Chiliei, își făcuse el așezarea, de a rămas în tradiția băștinașilor.

În privința iezerelor și limanurilor (însemnăm pe acestea din urmă cu litera *(l)*, găsim în hartă următoarele nume: Tamaier, Pojarita, Nazlîia, Noslar, (sic!), Rătundu[3], Ghideanca mică, Ghideanca mare, Radacul, Achenuga, Ezer[4], Matița, Rojchi, Morheiul mare, Morheiul mic, Lisicie, Mamarul mare, Mamarul mic, Bendughen, Lunga, Chiper, Fortuna, Șodnea: toate acestea între brațul Chilia și brațul Sulina. Mai spre sud, între brațele Sulina și Sf. Gheorghe, găsim iezerele: Moișă, Dragulinul mare, Dragulinul mic, Gorgov, Presliț[5] (l), Uzlina mare (l), Uzlina mică[6] (l), Usacov (l), Obreten, Porculeț, Porcul, Lunciuc, Lunino, Puivol, Roșuleț, Roșul, Stamul, Buivol. După cum se vede, multe din aceste nume sînt caracteristice sau specific românești; alături de ele apar nume date de ruși, și ei vechi specialiști în ale pescuitului.

---

[1] Numele acesta se găsește și într-o hartă franceză de la finele veacului al XVIII-lea care, arătînd diferite brațe ale Dunării, la vest de Chilia, menționează, alături de brațul Ivănești (le Danube Ivaneshta), brațul *Venedicul* (le Danube Venedikoul). Vezi G. Vîlsan, *Romînia în Delta Dunării la sfîrșitul secolului XVIII*, București, 1927, p. 6; cf. Același, *Dobrogea*, în *Opere postume* București, 1936, p. 52—53.

[2] Vezi N. Iorga, *Studii istorice asupra Chiliei și Cetății Albe*, București, 1899, p. 46—50; Același, *Venețiа în Marea Neagră, I. Dobrotici*, București, 1914, p. 6—8.

[3] H: Ratundo.

[4] Mri. Ezeri.

[5] Probabil: Preslaveț.

[6] H: Lim. Mal. Uzleni.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

În privința cursurilor de apă din Deltă, dăm întîi numele brațelor pe care le formează Dunărea atît la vest și la est de Chilia, cît și în delta secundară a Vîlcovului Citim: Ivanești, Popadiea, Tatarschi, (al Tătarului), apoi Stepovoi, Turetki (al Turcului!), Srednii (de mijloc!) Perorva, Perorva (a doua oară!), Cernească, în sfîrșit în delta Vîlcovului: Bealgorod(a Cetății albe) Oceacov Ancudinovo, Crîmecoe (al Crîmului, adică al Crimeii) Sredneae (de mijloc), Nou sau de miazăzi[1], Stambul Între brațele Chilia și Sulina, găsim brațul Arten și gîrlele Șondea sau Peniș, Lopatna (se varsă în iezerul Matița), Șodnea și Popadiea. Iar între brațele Sulina și Sf Gheorghe: brațul Puțîta — cu nume caracteristic romînesc — rîul rusesc[2] și gîrlele: rusească, Gorgovo și Litcov.

Grindurile sînt în număr de patru: două mari, avînd și pădure pe ele, și două mici. Cel mai mare e grindul Caraorman[3], care continuă spre sud-est, spre gura brațului Sf. Gheorghe, lățindu-se lîngă coasta mării. Al doilea grind mare, fără nume pe hartă, e cel de la Letea. Grindurile mici, iarăși fără nume, sînt la Chilia Veche și, cel mai mic, la vest de iezerul Gorgov, între brațele Sulina și Sf Gheorghe. Se menționează de asemenea „promontoriu (vîrful) Ceatalul Sulinei", adică locul unde Dunărea se împarte în două, mai sus de Tulcea.

Pentru regiunea marilor lacuri, semnalăm, în sfîrșit două nume caracteristice: *Portița,* legătura între complexul acestor mari lacuri și Mare și *Pochină,* insula din mijlocul Razelmului: ambele romînești, cea de a doua avînd chiar modificarea obișnuită a labialei[4].

Dar nu numai Dunărea, cu multele ei brațe, bălți și gîrle a beneficiat de atenția deosebită a cartografilor ruși Aceeași grijă se poate observa și pentru bălțile și lacurile din interiorul Principatelor. Sînt notate, alături de cele principale, și unele mici de tot, chiar dacă nu li se trece și numele. Numai pe Mostiștea, între Tăriceni și

---

[1] H: Новое или южное.
[2] H: P. Руское.
[3] H: Кара-урманъ.
[4] Pochină în loc de Popină. Vezi și mai sus, p. 25.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Creața, se dau 22 (două zeci și două) de bălți și lacuri, formate de acest curs de apă. Iar pe Colentina, între Ghimpați și Dragomirești din vale, sînt însemnate șapte lacuri, adică acelea de la Vizurești, Urziceanca, Ciocănești, Cretulești, Buftea, Buciumeni și Mogoșoaia.

S-au notat de asemenea *fîntînile* și *puțurile,* element de seamă pentru o armată în campanie. Pe malul drept al Dunării, între Turtucaia și Oltina, găsim însemnate nu mai puțin de 14 (patrusprezece) fîntîni și două puțuri. In nordul Dobrogei sînt iarăși o serie de fîntîni: pe malul de vest al Razelmului, la nord-vest de Cherhanaua Călugăr; la sud de siliștea Caranasat, aproape de Sinoe; la sud-vest de lacul Babadag; la nord-vest de satul Zebil. In aceeași regiune a Razelmului, găsim și trei puțuri: două la nord de liman și unul la est de el, chiar lîngă țărmul mării. In Bărăgan e însemnat numele unui puț Lapandu, la sud-vest de satul Cioara; alte două, dar fără nume, sînt trecute la sud și sud-est de mănăstirea Rîșca în ținutul Suceava. Nu e în intenția noastră să insistăm asupra acestui element al hărții; îl semnalăm numai, adăugînd că fîntînile și puțurile au determinat și o bogată toponimie, în legătură cu așezările omenești: sate, cătune, cîrciumi. Citățm, ca exemplu, *Fîntîna Domnească,* și *Fîntîna Banului,* în Mehedinți, *Fîntînelele,* de la un capăt la celălalt al țării, *Fîntîna Țiganului* și *Puțu lui Mihalce,* cîrciumi, prima în Covurlui, cea de a doua în Tecuci, *Puțu lui Haret,* cătun și stație de poștă în Putna, *Puțu Olariului,* sat în Tutova etc.

Pentru heleștee sau iazuri nu există un semn special, ele fiind înfățișate pe hartă la fel cu lacurile și bălțile naturale. Căpătăm totuși, cîteva știri despre unele din ele, indirect, prin numele satelor așezate în apropiere. Astfel, în Dîmbovița, găsim notat *Heleșteul Domnesc,* sat cu 30 de gospodării sau curți. Își trage numele de la întinsul și vechiul heleșteu, de la sud de Tîrgoviște, vestit în toată țara. Iezătura, impresionantă, de șapte-opt metri înălțime, și lungă de kilometri, se păstrează, puțin atinsă, pînă în zilele noastre. Am văzut-o, în 1946, cînd am vizitat institutul de piscicultură din regiune, de la Nucet și ruinele mănăstirii cu același nume. Se pare că acest heleșteu, ca și altele, a fost stricat în 1821, din ordinul

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

lui Alexandru Ipsilanti, conducătorul Eteriei ; el ar fi dat ordin, pe cînd era la Tîrgoviște, să se taie toate iezăturile din regiune, spre a îngreuna înaintarea turcilor. Tot în Dîmbovița, harta mai notează satul *Olosteo* (Elești), avînd 25 de curți, și cătunul *Olosu* (Elești ?) cu 5—20 curți. În Roman, e satul *Heleștieni*, cu 177 de curți, iar în Ilfov, satul *Grecii de sus (Zagaz)* pe lacul Căldărușanilor : așezarea s-a format în dreptul iezăturii sau a „zăgazului".

Indicațiile hărții, în acest domeniu al apelor, ne ajută, de asemenea, să lămurim unele probleme de hidrografie veche românească. Se știe, de pildă, că Bîrladul s-a vărsat, odinioară, în veacurile XV—XVI, direct în Dunăre și că, mai tîrziu, Siretul și-a schimbat cursul, curgînd prin vechea albie a Bîrladului și făcînd din acesta un afluent al său [1]. Urmele schimbării se văd în harta din 1835. Aceasta înseamnă, pe cursul inferior al Siretului, la nord de satul Prival, cu nume caracteristic, ostrovul *Birlat*, cuprins între două brațe ale rîului ; lungimea ostrovului e de circa cinci kilometri. Actuala gură a Bîrladului — așa cum o arată și harta pe care o analizăm — este însă la vreo zece kilometri nord-vest de ostrov, în dreptul satului Șerbănești din raionul Lieși. Prin urmare, atît numele ostrovului, cît și acela al satului Prival sînt dovezi sau mărturii ale procesului de captare care a avut loc în această regiune, proces în urma căruia Bîrladul a devenit, din afluent al Dunării, afluent al Siretului. Modificări ale cursului au avut loc și la gura Ialomiței și în cursul inferior al Argeșului, aproape de vărsare. Despre cea dintîi ne informează așezarea *Gura Ialomița mică*, trecută în harta din 1835 cu 20 de curți sau familii ; ceea ce înseamnă că era și o altă gură a Ialomiței mari. Odinioară, rîul străbătea orașul de Floci ; astăzi, silișteа acestui vechi oraș dispărut a rămas la „aproape 1,5 kilometri" nord de actuala albie [2]. În ce privește cursul inferior al Argeșului, harta arată niște gîrle părăsite, la est de Oltenița, din care una trece pe lîngă satele Ulmeni

[1] N. I. Antonovici, *Probleme hidrografice în basinul inferior al Siretului*, București, 1929, 8 p.

[2] Dan Iliescu. *Un vechiu oraș dispărut: Cetatea de Floci*, București, 1930, p. 11—12. — Într-un act inedit din 1710, iulie 19, privind moșia Cervenia din județul Ialomița : „...pînă în matca Ialomiții cea veche" (Arhivele Statului București, ms. 131, f. 100).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

și Spanțov, iar alta se desface din prima la vest de satul Spanțov. Se pare că și aici a avut loc o modificare în vremuri vechi. Un ecou al ei găsim în documentul din 10 decembrie 1622, prin care Radu Mihnea întărește mănăstirii Snagov „gîrlele care sînt spre ocina sfintei mănăstiri, în sat la Spanțog... Și să fie volnici călugării să-și ia vama de în peaște al zecelea, cum iaste legea. Și să fie în pace de către stolnicii : să n-aibă nimenilea treabă cu acele gîrle de pre ocina mănăstirii, pentru că iaste ocină direaptă și de moșie a mănăstirii, și nu sînt eșite aceaste gîrle de în baltă, ce au fost nește gîrle seci de demult, acum se-au umplut de apă de în apa Argeșului și au dobîndit și peaște". Deci să nu se amestece „nimenilea"[1]. Pentru ca acele gîrle să poată primi apă din Argeș, înseamnă că, odinioară, ele au reprezentat un vechi curs, o albie părăsită. Fenomenul se poate urmări, sub ochii noștri, cu „pruteturile", vechi cursuri ale Prutului, care, la viiturile mari, se umplu cu apă din albia Prutului. Am putut-o constata personal în regiunea Hermeziu-Bălteni-Vladomira, la nord de Iași.

Dar dacă modificarea cursului acestor patru rîuri a fost un fenomen natural, determinat de agenții fizici, sînt alte ape unde schimbarea albiei se explică prin intervenția mîinii omenești. Așa s-a întîmplat cu albia Siretului într-un punct din ținutul Putnei. O știm grație scrisorii lui Ștefan cel Mare din 13 iulie 1471 adresată regelui Poloniei. Explicînd că nu i-a putut trimite cei o mie de călărești ceruți, între altele și din cauza conflictului cu Radu cel Frumos, Ștefan arată că Domnul Munteniei a construit, la hotarul dinspre Moldova, o cetate. A fost deci obligat, la rîndu-i, să ridice și el, prin munca „săracilor" săi, adică a țăranilor, întărituri la același hotar, și abătînd prin meșteșug și tehnică apa Siretului de la cetatea lui Radu, a făcut-o să curgă prin altă albie. Din care munci sau angării au pierit mulți dintre „săracii" amintiți[2].

[1] I. Bianu, *Documente românești*, București, 1907, p. 77.

[2] I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. II, București 1913, p. 312 : „Nosque similiter ex adverso congregando pauperes regniculorum nostrorum fecimus ex opposito alia fortalicia, in alium volventes aquam Zereth a suo fortalicio, currere per maisterium ac artem fecimus. De quo eciam angariaciones pauperum nostrorum quam plurimi ceciderunt, diversi occupati penuriis."

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Urmele acestei operațiuni de abatere a apei sau — spre a întrebuința termenul popular — de „răstocire" a ei, le găsim în harta din 1835. Chiar în regiunea de hotar cu Muntenia, aflăm, în ținutul Putnei, două sate: *Cracu* zis și Vadul Roșca (84 de curți), situat chiar pe Siret, și *Răstoaca* (154 de curți) mai spre vest, chiar lîngă graniță, între Milcov și Putna. Între aceste două sate s-a produs deci, prin lucrările poruncite de Ștefan cel Mare, modificarea cursului Siretului. Aci a fost „răstocit" sau abătut rîul, aci au fost construite și cetățile de care e vorba în scrisoarea amintită. Nu ne putem gîndi, în nici un caz, la cetatea Crăciuna — așa cum presupunea Ion Bogdan, editorul scrisorii din 1471 [1] — deoarece ea se afla deasupra Odobeștilor, într-o poziție tare, apărată spre Milcov de o rîpă înaltă, inaccesibilă și departe de Siret.

Urmărirea pe hartă a diferitelor „Răstoace" ne ajută să înțelegem și alte schimbări în vechea noastră rețea hidrografică. „Răstoaca" Văcăreștilor din Dîmbovița — găsim în hartă satul *Văcărești de Răstoacă,* zis și *Pitar,* cu 84 de curți — arată o modificare, prin mîna omului, a albiei acestei ape care, în cursul ei superior, se numește astfel Răstoaca, iar în cel inferior Sabarul [2]. După cum satul *Lunguleț Șanți* cu 246 de curți evocă șanțul sau „canalul" săpat din ordinul lui Alexandru Ipsilanti (1774—1782), spre a abate, în vremea viiturilor, apele umflate ale Dîmboviței spre Argeș și a feri astfel Bucureștii de înec [3].

O problemă interesantă pune și cătunul *Bratiș,* cu una pînă la cinci curți, așezat pe hartă în județul Rîmnicul Sărat, în mijlocul unei regiuni băltoase și smîrcoase, de la care și-a luat după toate posibilitățile, numele. Dacă e așa, atunci trebuie făcută apropierea de numele marii bălți de la nord de Galați, de vestitul *Brateș,* și pusă întrebarea dacă acest nume n-are cumva un înțeles propriu la origine — ca și Bistrița, Ialomița, Dîmbovița, dacă nu e un nume comun, în legătură cu vreun aspect

[1] I. Bogdan, *o. c.,* p. 314.

[2] *Marele Dicționar Geografic al Romîniei,* vol. V. p. 213, sub Răstoaca.

[3] Vezi Const. C. Giurescu, *Canalul lui Alexandru Vodă Ipsilanti,* București 1943, p. 1—7.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

sau o caracteristică a bălții. Aceeași întrebare se pune și pentru *Argeș,* care nu e numai numele binecunoscutului rîu, dar și al unei gîrle ce leagă balta *Lățimea,* din fața Galaților. în Dobrogea, cu Dunărea.[1] Nu cumva și Brateș și Argeș — care par nume foarte vechi, din vremea strămoșilor daci[2] — au avut un înțeles? Ne mărginim să punem problema, fără a încerca să-i dăm acum un răspuns.[3]

Pădurile. Tot așa de bogate sînt datele hărții și în ce privește pădurile. Acestea au fost însemnate cu grijă, atît în regiunea muntoasă cît și la deal și șes. Pentru un studiu al masivelor noastre păduroase, al evoluției pe care au avut-o ele de-a-lungul veacurilor, harta din 1835 este un document de cel mai mare preț.[4]

---

[1] Am auzit acest nume de Argeș dat gîrlei care leagă balta Lățimea cu Dunărea de la niște pescari cu care mă aflam, în primăvara lui 1939, la pescuit pe zisa baltă. Stăpînul lotcei în care mă găseam, i-a spus unui tovarăș al său, dintr-altă lotcă, să iasă „pă Argeș" în Dunăre.

[2] V. Pîrvan, *Getica,* București, 1926, p. 42, derivă numele Argeșului din numele riului Ordessos, pomenit de Herodot.

[3] Vezi, în privința aceasta, formularea de caracter general, a lui I. Iordan, *Nume de locuri românești în Republica Populară Română,* București, 1952, p. VIII: „Un fapt important, trecut de multe ori cu vederea, este următorul: Foarte multe toponimice există ori au existat ca nume apelative în limba de toate zilele. Este clar că izvorul lor trebuie căutat totdeauna și fără nici o șovăire în lexicul vorbirii curente".

[4] În aceeași vreme în care se ridica harta, căpitanul-locotenent Von Burmeister, din flotila rusă a Mării Negre, făcea, din ordin, o cercetare a pădurilor Munteniei și Moldovei spre a găsi „lemne bune pentru facerea corăbiilor mari și mici" și a stabili prețul lor. La 26 iunie 1831, el se afla la Rîmnicul Vîlcii de unde se adresa mitropolitului arătîndu-i că a găsit lemnele de care avea nevoie „pe la moșiile mitropoliei i a episcopiilor i a mănăstirilor și a schiturilor, iar mai ales pe la moșiile episcopiei Rîmnicului i a mînăstirilor Cozii i Bistriții i Hurez și pe la moșiile schiturilor Mamul i Zlătarii". Năstavnicii acestor lăcașuri nu-i pot spune însă prețul pînă nu sînt autorizați de organul tutelar. El roagă deci pe mitropolit să-i dea „o cartă deschisă cu care să li să dea voe" zișilor năstavnici să-i spuie prețul. La Arhivele Statului, București, Vornicia din lăuntru, Țara Românească, anul 1831, nr. 497, se află dosarul, cu 317 file, al întregii corespondențe purtate de căpitanul locotenent Von Burmeister și de „cinovnicul" Niculae Văleanu, atașat de administrația românească pe lîngă el, în această chestiune a materialului de construcție pentru năvile flotilei rusești din Marea Neagră. La f.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Impresionează în primul rînd, bogatul brîu de păduri care încinge țara de la un capăt la celălalt, de-a lungul Carpaților. Satele din depresiunile intracarpatice și de pe cursul superior al apelor par pierdute în mijlocul codrilor imenși care le înconjură din toate părțile. Din acest brîu lat coboară masive peste regiunea dealurilor, masive care, în unele locuri, se prelungesc și peste cîmpie pînă spre Dunăre. In special, impresionează mărimea pădurilor în Oltenia unde ele coboară pînă la sud de Craiova, pe valea Jiului, ajungînd apoi, într-o fîșie destul de lată (între 3,4 și 8 kilometri!), pînă aproape de vărsarea acestui rîu în dreptul satului Orășeni 105.[1] Dar și la răsărit de Olt găsim masive foarte importante. În Teleorman, justificînd străvechiul nume al acestui județ, harta arată mai întîi o pădure mare între Olt și Călmățui; ea începe în dreptul satului Alimănești 47 și ține pînă la nord-est de satul Vispești 50, pe o distanță de circa 25 (douăzeci și cinci) de kilometri și o lățime variind între maximum 12 (doisprezece) și minimum 2,4 kilometri. La est de Călmățui, între acest rîu și Vedea, este apoi o altă pădure, continuînd, — putem spune — pe precedenta, spre nord-vest-vest de Rușii de Vede; ea se întinde în dreptul satelor Văleni 214, Neaea 59, Balțați 109, Gresea 37, Bratcovu 87 și Măgureni 144, pe o distanță de aproape 13 (treisprezece) kilometri lungime și aproape 5 (cinci) kilometri lățime (lățimea maximă!). La est de Rușii de Vede este înfățișată o a treia pădure mare care merge din dreptul satului Beuca 80 pînă în dreptul satului Țiganiea 45, pe o distanță de 18 (optsprezece) kilometri lungime și aproape 10 (zece) lățime. Ea se continuă spre est prin alte păduri pînă la rîul Teleorman, trecînd, în unele locuri, și la răsărit de el. Se continuă, de asemenea spre sud, printr-o pădure, de-a lungul Vezii, pe o lungime de circa

---

64—67 e raportul căpitanului despre lemnele găsite în diferite păduri; se indică și dimensiunile trunchiurilor. Despre această cercetare a pădurilor știa și trimisul francez Bois le Comte; el o menționează în raportul său datat București, 11 mai 1834, arătînd că s-au găsit esențe bune pentru construcțiile navale ruse, anume stejar și brad. (Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 338—9).

[1] Cifra care urmează după numele satului arată numărul de curți sau gospodării din acel sat.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

14 (patrusprezece) kilometri şi o lăţime maximă de peste doi kilometri. De la aceste păduri care, odinioară, ajungeau pînă la Dunăre şi de care s-a spăimîntat generalul roman Caius Scribonius Curio, biruitor al dardanilor [1], vine numele satelor *Pădureţi* 160, *Pădureţi* 5—20 şi *Pădureşti* 46 din judeţul Teleorman. [2]

Foarte importantă este şi uriaşa pădure din mijlocul Munteniei care, acoperind nordul şi vestul judeţului Ilfov şi sudul judeţului Dîmboviţa [3], se continua în Vlaşca, formînd în acest din urmă judeţ masivele de la Căscioara-Cîrtojani-Bucşanii de jos. Harta ne arată, prin dispoziţia masivelor păduroase şi a petecelor de pădure intermediare, că odinioară pădurea trebuie să se fi întins de la sud de Ploeşti pînă la Dunăre, învăluind Bucureştii atît dinspre vest — documentele veacului al XVII-lea amintesc codrii Cotrocenilor, Grozăveştilor şi Lupeştilor [4] — cît şi dinspre est şi continuînd prin codrii de la Comana-Dadilov. Această pădure se unea spre sud-vest cu marile păduri ale Teleormanului, joncţiunea făcîndu-se în regiunea Dealu de jos—Izvoru de jos—Adunaţi—Osăbiţii ot Negreni—Catalina Scurtu—Motov.

Între această pădure uriaşă din Ilfov şi stepa întinsă a Bărăganului există o zonă intermediară în care harta ne arată masive mai mici, adevărate „petece" de pădure, fără continuitate între ele. Ultimele petece spre est, dincolo de apa Mostiştei, adevărate avanposturi în faţa stepei, sînt în regiunea *Crăsani (Torcătura)—Lehliu—Săpunari*: o pădure la sud-est de Crăsani şi trei la sud de Lehliu-Săpunari. Între Mostiştea şi Argeş găsim pădurea, mai importantă, de la *Cernuleasa,* întinzîndu-se spre nord şi nord-est de hanul sau cîrciuma cu acest nume. Tot între

---

[1] Const. C. Giurescu, *Istoria Românilor,* I, ed. a cincea, p. 10—11: „Dacia tenus venit, sed tenebras saltuum expavit"

[2] Vezi, la fine, anexa: judeţul Teleorman.

[3] Fr. I. Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens,* I. Wien, 1781, p. 112, numeşte această pădure a „Vălenilor" de la satul *Văleni* sau *Podul Vălenilor* unde drumul poştei trecea peste Ialomiţa, sat aşezat chiar în pădure, şi-i dă următoarele dimensiuni: treizeci de ceasuri în lungime şi cinci-şase ceasuri în lăţime.

[4] Vezi G. M. Ionescu, *Istoria Cotrocenilor, Lupescilor (Sf. Elefterie) şi Grozăvescilor,* Bucureşti, 1902, p. 3—4, 15, 46, 103 şi 537.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Mostiște și Argeș harta indică: 1) o pădure la sud de *Bordeiu Iordăchiții;* 2) trei păduri la sud de drumul Tămădău-Brănești, avînd ca punct de reper *Odaea Monciului* (nord și nord-vest de ea!); 3) două păduri mici între *Drumul sării* și *Rasa;* 4) o pădure mai însemnată în dreptul satelor *Budești — Aprozi — Vasilați.*

Nici Bărăganul nu e lipsit *total* de pădure; e drept că cele trei petice pe care le cuprinde harta sînt în legătură cu apa Ialomiței, deci într-o regiune cu umezeală mai mare. Primul petec de pădure se află la sud de satul *Tatarei* 28; al doilea, mai mare, la vest de Slobozia, pe malul stîng al Ialomiței, în dreptul satelor *Ciulinița, Bejganii-Larga* și *Ivanești;* al treilea, cel mai mic, pe malul drept, la vest și sud-vest de cătunul și stația de poștă *Slobozia.* Harta nu notează pădurea de la Chirana, pădure de stejar și ulm, o adevărată surpriză în inima Bărăganului [1], nici aceea de la Ciunga.

Nu e în intenția noastră să arătăm *toate* pădurile pe care le cuprinde harta din 1835; ar însemna să facem o lucrare specială, de proporții considerabile. Ne mulțumim să atragem atenția asupra a încă trei din ele, cunoscute îndeobște, din cauza vechimii și mărimii lor, sub numele de *codru:* Codrul Hîrlăului, codrul Hertei și codrul Iașilor. [2]

Cel dintîi e foarte întins: începe la satul Baiceni 96 și merge spre miazănoapte pînă dincolo de Botoșani, în dreptul satului Cucoveni 88. Are o lungime de circa 58 (cincizeci și opt) de kilometri și o lățime maximă de 18 (optsprezece), la nord-vest de Hîrlău. În acest codru întins se află schiturile *Deleni, Dealu Balș* și *Zosin.*

Codrul Hertei începea aproape de Prut, în dreptul satelor Bajura și Oroftianii di jos, mergea spre sud-vest

[1] Pentru Chirana, vezi *Marele Dicționar Geografic* sub voce. Despre esențele din această pădure mi-a vorbit Aurelian Bentoiu; despre Ciunga, agronomul Dadu Burnea, ambii cunoscători ai locurilor.

[2] Acest termen de „codru" e întrebuințat în raportul francez din 1798, iunie 11, care citează, pentru lemnul de construcție, patru codri „imenși": Codrul Bicului, Codrul Iașilor („Kodrou Yassoub"). Codrul Hertei și Codrul din împrejurimile Pietrei (Hurmuzachi, *Documente,* Supliment I, vol. II, p. 186). Dimitrie Cantemir, în *Descriptio Moldaviae,* amintește de Codrul Tigheciului și de Codrul Cotnarilor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

pînă la latitudinea Pomîrlei Glubocaia 224, apoi se îndrepta spre nord-vest și vest, ocolind tîrgul Herța și ajungînd pînă la hotarul Bucovinei, peste care trecea de asemenea, în special în dreptul satelor Buda de sus 68 și Buda de jos 65.

Codrul Iașilor se întindea pe o lungime de circa 60 (șaizeci) de kilometri, începînd de la sud-est de satul Păun și mergînd spre apus, pînă dincolo de Tîrgu-Frumos. Șoseaua poștei, spre Vaslui, îl străbătea prin jumătatea de răsărit a lui, trecînd printre satele Ciurbești și Lunca Bîrnova. Temeiul codrului era însă mai ales *spre vest,* în regiunea unde se întîlneau ținuturile Cîrligătura, Roman și Vaslui. În această parte, în mijlocul bungetului, se afla mănăstirea, cu numele sugestiv, Cetate, precum și schiturile Stavnic și Hadîmbu. Spre răsărit, dincolo de vechea mănăstire a Dobrovățului, ctitoria lui Ștefan cel Mare, ascunsă și ea în mijlocul bungetului, codrul Iașilor se continua prin acela din nordul Fălciului care mergea, de-a lungul Crasnei, pe zeci de kilometri, pînă în dreptul Docolinei. Aci, în codrii Crasnei, s-a dat, în 1450, bătălia victorioasă a lui Bogdan care a sfărmat oastea leșească, așa cum fiul său, marele Ștefan, va face mai tîrziu în codrul Cozminului.

Mulțimea pădurilor și întinderea lor a determinat o foarte bogată toponimie pe întreaga față a țării noastre. Sînt mai întîi topicele în legătură cu termenii generici: Pădureni, Pădureți, Păduroi, Codru, Sihlă, Dumbravă, Rediu, Crîng, Huciu sau Heciu. Apoi acelea privind *golurile* pădurii, goluri naturale sau determinate de mîna omului. Deci: Poiană, Poieniță, Laz, Runc, Curătură și Jariște [1]. În sfîrșit, topicele determinate de diferitele *esențe*

[1] „Jariștea" e o curătură făcută cu ajutorul focului, arzînd pădurea, în timp ce „lazul" și „runcul" se fac cu ajutorul toporului și cazmalei, tăind copacii și scoțînd apoi rădăcinile din pămînt. Citeodată se întrebuințau ambele metode în același timp. Vezi, de pildă, documentul din 18 iulie 1587, prin care Mihnea Voievod întărind mănăstirilor Motnău, Agaton și Ioan Bogoslovul ocina din jurul lor, spune: „Pentru că această mai sus-zisă ocină a fost ocină domnească și a fost pădure întreagă și necurățată, *ci au curățat-o călugării de la mănăstirile care sînt mai sus-zise cu securile și cu foc și cu multă trudă" Documente privind istoria Romîniei. Veacul XVI. B. Țara Romînească,* vol. V (1581—1590), București, 1952. p. 316.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

ale pădurii — luate fie individual, fie colectiv — şi de arbuştii ei. De aci mulţimea numirilor ca Bradul, Paltinul, Carpenul, Stejarul, Plopul, Ulmul, Sîngerul, apoi Brădet, Făget şi Făgăraş, Ceraş, Mlăjet, Păltiniş, Cărpiniş, Aluniş, Meriş şi Periş — e plină faţa pămîntului nostru de asemenea păduri de meri şi peri sălbatici, „pădureţi" — Mălini, Ruget, Smeuret[1], etc. Cred că dintre categoriile de numiri topice romîneşti, în legătură cu „natura terenului"[2], aceea privind pădurea, în diferitele ei aspecte, e cea mai bogată, cea mai bine reprezentată.

Din mulţimea topicelor, am relevat mai înainte numele celor trei sate Pădureţi 160, Pădureţi 5—20 şi Pădureşti 46 din judeţul Teleorman. Adaog acum *Pădureţii* 5—20 din Muşcel, care trebuie să fi fost odinioară reşedinţa judeţului cu acelaşi nume, judeţ desfiinţat înainte de 1600[3]. Tot Pădureţi este cel de al doilea nume, trecut pe hartă între paranteze, al satului Buştenari 59, din Prahova. În Argeş găsesc *Păduroii de sus* 44 şi *de jos* 55; cît despre *Pădureni,* ei apar într-o seamă de judeţe şi ţinuturi, precum Putna, unde sînt două sate cu acest nume, unul avînd 89 de gospodării, celălalt 77, apoi în Roman, cu 51 de gospodării, în Tecuci, fără indicarea cifrei gospodăriilor.[4]

Bogăţiile minerale. Paralel cu ridicarea hărţii, ruşii au întreprins şi o serie de explorări mineralogice în Principate. Ştim faptul din mai multe *mărturii contemporane*[5].

[1] Vezi anexele, la finele lucrării.

[2] Pentru aceste categorii, vezi Iorgu Iordan, *Nume de locuri romîneşti...*, p. 30—80.

[3] Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor,* II, ed. a patra, p. 400—401.

[4] Cităm şi *Pădurea Domnească,* han sau cîrciumă, în Dîmboviţa, şi *Pădurea rea,* aşezare izolată sau casă, în ţinutul Iaşi.

[5] Şi mai înainte, în 1810—1812, ruşii au făcut explorări miniere în Moldova, printr-un specialist al lor numit Eifeld. S-au cercetat atunci ţinuturile Suceava unde, după afirmaţia vistierului Rosetti-Roznovanu „sînt văzute vine metalicești", şi Neamţul „la care să află mineraliceşti vine"; planul era să se facă explorări şi în Bacău, „între care munţi, lîngă alte metaluri, să află şi ocna sării, păcura şi un feliu de asemănata ca ceara neagră materie care poate să fie din vinele păcurii", şi în Putna, unde, în munţii Vrancii, „este sare şi să află în faţa pămîntului" (Vezi T. G. Bulat, *Ruşii caută metale în Moldova (1810),* în *Arhivele...,* III (1931), p. 65—72).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Ne-o spune trimisul francez Bois le Comte, în memoriul său datat Bucureşti, 11 mai 1834 în care afirmă că „Ruşii au făcut o recunoaştere minuţioasă a bogăţiilor interne pe care le conţin munţii Munteniei şi Moldovei" şi ca urmare „au constatat în munţii Munteniei existenţa aramei, a plumbului, a huilei, a sulfului, a chihlibarului şi a silitrei".[1] Pe de altă parte, dintr-un dosar al Vorniciei din lăuntru, din Muntenia, datat 6 mai 1832, rezultă că, potrivit ordinului cancelariei generalului Kisselef, ofiţerul de stat major Silivanschi este trimis „pe la munţi să cerceteze apele mineralicești"[2]. Mineralogii ruşi au alcătuit un „jurnal" al explorărilor lor, în care au notat, loc cu loc şi zi de zi, rezultatele obţinute. Acest jurnal a fost folosit mai tîrziu de mineralogul englez D. Lovi, cu prilejul cercetării pe care o întreprinde el însuşi în munţii Munteniei. „La 25 august[3] — relatează englezul — am plecat către Piteşti[4] unde, *prin jurnalul rusesc,* am cerce-

[1] Hurmuzaki, *Documente,* XVIII, p. 334 şi 338; cf. XVII, p. 348 şi 352. — Un alt francez, Edouard Thouvenel, în lucrarea sa *La Hongrie et la Valachie,* apărută la Paris în 1840, afirmă de asemeni: „Ruşii, în timpul şederii lor (în Principate!) au ridicat harta geologică a Carpaţilor... Inginerii generalului Kisselef au recunoscut existenţa minelor de fier obişnuit şi de fier magnetic, de aramă, în special la Crasna, de argint viu la Piteşti, de cărbuni de pămînt la „Gesseni", de sulf, de chihlibar galben la muntele „Deale de Roche", de catran mineral, de aur la Corbeni, de asfalt şi, în sfîrşit, de salpetru, la Pucioasa, unde se găsesc, de asemeni, ape sulfuroase" (p. 255—256). În Muntenia a lucrat o echipă de 15 ofiţeri condusă de un maior, în Moldova una de 12, condusă de un căpitan (Hurmuzaki-Nistor, *Documente,* XXI, p. 295).

[2] Arhivele Statului, Bucureşti, Vornicia din lăuntru, Ţara Românească, nr. 383, dosar 268 din 6 mai 1832.

[3] Anul explorării lui Lovi nu e precizat. În raportul său păstrat, după cum afirmă N. Iorga, între „hîrtiile lui Vodă Ştirbei" (*Studii şi Documente,* XXI, Bucureşti, 1911, p. 10, nota) se spune că ruşii au săpat „de mult" într-un munte de lîngă schitul Poiana Mărului (R. Sărat), găsind acolo aur şi argint. Dacă e vorba de explorările făcute de ruşi în perioada 1828—1834, atunci rezultă că Lovi a întreprins cercetarea sa cel puţin un deceniu după aceea, poate chiar în timpul domniei lui Ştirbei (1849—1856). Acesta putea avea însă raportul lui Lovi şi mai dinainte, întrucît fusese ministru de interne.

[4] *Studii şi Documente,* XXI, p. 8 — Poate că la acestee locuri se referă Bois le Comte cînd, în memoriul său din 11 mai 1834, afirmă că Ion Vodă Caragea a găsit, pe moşiile sale, „une mine de mercure d'element abondante qu'en se bornant à recevoir le minerai qui

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

tat locurile ce orășanii mi-au arătat, bănuite a avea argint viu." Iar la 1 septembrie a ajuns la satul Armășești din Vîlcea unde, „povățuiți aci de jurnalul rusesc pentru căr buni de pămînt", a găsit lignit.[1] Pe de altă parte, în le gătură cu zăcămintele de chihlibar de la Valea Boului județul Săcuieni, Lovi scrie: „Aci Rușii, în anul 183 în iulie și august, au săpat douăzeci de zile, cu cîte șase zeci de soldați pe zi; gropile ce ei au făcut sînt astupat acum"[2]. Oficialitatea munteană a cunoscut rezultatel explorării mineralogilor ruși; dovada e nu numai faptu că avea „jurnalul" amintit pe care l-a pus la dispoziți lui Lovi, dar și împrejurarea că a informat pe Demidof învățatul rus, care venind de la Paris, a străbătut în anul 1837 Principatele, despre bogățiile miniere ale țări Detaliile pe care le dă Demidoff asupra tuturor acesto bogății, arătînd în mod precis locurile unde ele se gă sesc, provin din „numeroasele documente" pe care oficia litatea munteană — după propria-i recunoaștere — i le pus, în mod grațios, la dispoziție.[3] O bună parte din re zultatele acestor explorări ale mineralogilor ruși își găses expresia în harta din 1835. Ea indică tot soiul de bogăți miniere, de la sare și petrol pînă la plumb și aramă, d la smoală la diversele ape minerale.

În ce privește metalele, harta arată în ținutul Bacău lui *minereuri de argint* (серебренный), în două locur

---

s'échappait de la terre, il en retirait des sommes considérables." trebuit totuși să închidă mina, de teamă ca turcii să nu-i ceară s aprovizioneze cu mercur imperiul (Hurmuzaki, *Documente*, XVI p. 338).

[1] *Studii și Documente*, XXI, p. 9.

[2] *Idem*, p. 5—6.

[3] Anatole de Demidoff, *Voyage dans la Russie méridionale et la Crimée, par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie. Exécuté en 1837*, Paris, 1840, p. 150 și 175—178. Demidoff arată că se găsește în Muntenia: 1) *Aur*, în apele de munte, de la Olt la Ialomița, și în special în trei locuri, lîngă satele Oești, Magal Malului (sic) și Brănești. 2) *Aramă*, în trei locuri, în regiune Băii de Aramă. 3) *Mercur*, lîngă orașul Pitești (scris greșit Pe lești!) 4) *Huilă*, în mai multe locuri, cea mai bună fiind în plas Pîrscovului din județul Buzău. 5) *Lignit* în mai multe locuri și î special în Oltenia, în Plaiul Vîlcei. 6) *Pucioasă* în Dîmbovița lîngă Șotînga. 7) „Grenate" (pietre semiprețioase, roșii!) în jud țul Argeș, pe muntele Ciocan. 8) *Chihlibar*, în județul Săcuieni lîngă satele Colți și Boilor (Valea Boului!). (*O. c.*, p. 175—178)

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

pe cursul superior al Dofteanei Mari și *minereuri de plumb* (свинцовый) pe apa Slănicului. Pe pîrăul Dofteana Mică, la sud-vest de satul Dofteana 211, și pe riul Uz, la sud-vest-vest de satul Dărmănești 299, stă scris *„mină de tumbac"* (тумбаковая руда) adică de aramă galbenă [1]. În ținutul Sucevei, la sud și sud-vest de Baia, sînt *cinci semne de mină*, fără vreo explicație însă ; avem de a face cu urmele exploatărilor miniere de altă dată, exploatări care au determinat și numele orașului *Baia*, prima capitală a Moldovei. Harta nu înseamnă, în schimb, locul vechilor mine de la Baia de Aramă, în Mehedinți, nici pe acelea de la Baia de Fier, în Gorj.

În privința sării, indicațiile sînt numeroase. Sînt arătate mai întîi *ocnele* (соленые рудники (окны): de la nord de *Tirgu-Ocna* în Bacău, de la nord de *Slănic*, în Săcuieni, de la nord de *Telega*, în Prahova [2]. Sînt arătate de asemenea *puțurile de sare* adică de apă sărată (соленои колодезъ): li se mai spunea și *slatine*. Două asemenea puțuri există în ținutul Neamț, la nord și nord-vest de *Tirgul-Neamț* ; un altul e în ținutul Bacău, la sud-vest de satul Faraoane ; altul în județul Muscel, la nord de satul *Slănicul Ungureni*, pe valea Rîului Doamnei. Urmează *izvoarele sărate* (солен источикъ): două în ținutul Putnei, la vest de satul Nereju. Tot în ținutul Putnei, e arătat și *pîrăul sărat* p. соленый) care se varsă în Zăbala la satul Paltinul. Nu e indicat însă malul de sare de la *Valea sării* tot în Putna, după cum nu sînt indicate nici acele de pe Buzău [3] și nici — omisiune gravă — ocnele de la *Ocnele Mari*, în Vilcea. Afară doar dacă topograful respectiv nu le-a subînțeles în însuși cuprinsul așezării *Ocna*, trecută cu 151 de gospodării, deosebindu-se, în privința aceasta, de colegul său din ținutul Bacăului care a specificat totuși separat existența ocnelor de acolo.

La est de Mislea, în județul Prahova, sînt indicate *izvoare de petrol* (нефтяные ключи). Existența petrolului

[1] Pentru sensul cuvîntului *tumbac*, vezi Lazăr Șăineanu, *Influența orientală asupra limbei și culturei române*, vol. II, București, 1900, p. 368.

[2] Bois le Comte, *l. c.*, p. 338 arată că în 1832 s-au extras 45 000 000 kilograme de sare, de către 1200 de lucrători.

[3] Pentru aceste maluri de sare de pe Buzău vezi Const. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, III, 2, p. 556 și 710.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

rezultă şi din numele satelor *Puţurile lui Hanu* şi *Păcureţi*, la est, respectiv sud-est de Vălenii de Munte[1]. Tot în legătură cu petrolul sînt şi aşa numitele *„puţuri de smoală* (смоляной колодезъ), semnalate în două locuri: pe rîul Oituz, la nord-est de satul Hîrja 146, în Bacău, şi la est de cătunul Nicula-Măgura, în judeţul Rîmnicul Sărat, unde sînt făcute două asemenea puţuri.

Izvoare minerale sînt notate în următoarele locuri: 1) La nord de satul *Oläneşti* din judeţul Vîlcea; citim: „ape minerale" (минеральныя воды). 2) La est de satul Călugăreni 136 din judeţul Săcuieni e un cerc mic alb şi legenda: *„apă minerală Boboci"*; se pare că izvorul era cunoscut din vechi[2]. 3) *Pe apa Slănicului* din Moldova, în dreptul binecunoscutei aşezări de astăzi, stă scris: „ape minerale". 4) *La Strunga,* în ţinutul Romanului, sînt însemnate „ape minerale sulfuroase". 5) La obîrşia pîrăului Hangu, din ţinutul Neamţului stă scris: „izvorul Hangu" (источикъ Гангу); e un izvor mineral[3]. 6) Aceeaşi observaţie pentru „izvorul Borca" din ţinutul Suceava[4]. Desigur, harta din 1835 nu indică decît o parte din izvoarele minerale cunoscute în vremea aceea în Principate. Ea nu dă, de pildă, apele sulfuroase de la Pucioasa, unde în 1832,

---

[1] Bois le Comte, *l. c.*, p. 338, arată că petrolul se scoate în Muntenia din 35 de puţuri, la care lucrează 102 lucrători; valoarea produsului extras e de 400 000 franci anual. Într-un alt raport dă numărul de 85 de puţuri: *l. c.* p. 445—446. Mineralogul englez Lovi, *l. c.*, p. 6—7, indică 35 de puţuri la satul „Păcureaţa" (Păcureţi!), lîngă Vălenii şi „o mulţime de puţuri de păcură, însă mai toate stricate" la jumătatea drumului între Cosmina de sus şi Telega, în Prahova. O statistică din 1830 a „puţurilor cu păcură" din judeţele Prahova şi Săcuieni şi a lucrătorilor întrebuinţaţi, la V. Mihordea, *Muncitorii petrolişti din ţara românească la 1830,* în *Studii,* IX (1956), 5, p. 120—125.

[2] Despre acest izvor, D. Frunzescu, *Dicţionar topografic şi statistic al Romîniei,* Bucureşti, 1872, p. 48, zice „Boboci e una din cele mai vechi băi ale Romîniei."

[3] Pentru compoziţia apei lui, vezi D. Frunzescu, *o. c.*, p. 230.

[4] Idem, p. 55 — Pentru izvoarele minerale ale Moldovei, a se consulta lucrarea Dr. A. Fătul, *Descrierea şi întrebuinţarea apei simple şi a apelor minerale din Moldova,* Iaşi, 1851, X + 204 p. în 8°. A doua ediţie, în care tratează şi despre izvoarele minerale ale Munteniei, a apărut în 1874, tot la Iaşi, sub titlul: *Descrierea şi întrebuinţarea apei comune şi a apelor minerale din Romînia: Moldavia şi Muntenia,* VIII + 638 p. în 8°.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

așa cum ne arată un dosar oficial inedit de la Arhivele Statului, *se trimiteau soldați pentru cură.*[1] Nu le dă nici pe cele de la Călimănești despre care, împreună cu cele de la Olănești, avem iarăși un dosar oficial inedit, din 1 aprilie 1832[2]. E totuși pentru prima oară cînd într-o hartă tipărită a locurilor noastre, ele sînt indicate. Nici în harta stolnicului Constantin Cantacuzino, tipărită la Padova în 1700, care arată și bogățiile miniere, nici în aceea a lui Dimitrie Cantemir tipărită la Amsterdam în 1737[3], apele minerale nu figurează. O listă mai bogată a acestor ape găsim în relația de călătorie amintită a învățatului rus Demidoff. Folosindu-se de datele puse la dispoziție de oficialitatea munteană, el arată unsprezece izvoare minerale — sulfuroase cele mai multe, apoi sulfuroase-sărate, sărate și feruginoase — în localitățile Boboci, Sfințești, Sibiciu, Breaza, Pucioasa, Călimănești, Cozia, Olănești și Govora[4].

Hotarele Principatelor. Harta ne dă informații precise și în ce privește hotarele Principatelor. În Carpați, hotarul urmează linia convențională stabilită în urma acordurilor dintre turci și austrieci, încheiată în 7 mai 1775, 12 mai și 12 iulie 1776 și 4 august 1791,[5] acorduri care rati-

---

[1] Arhivele Statului, București, Vornicia din lăuntru, Țara Românească, opis 15, nr. 594, dosar 164 din 14 mai 1832.

[2] *Idem*, opis 14, nr. 551, dosar 27 din 1 aprilie 1832.

[3] Iată titlul complet al hărții lui Dimitrie Cantemir, reprodus după exemplarul de la British Museum: *Principatus Moldaviae nova et accurata descriptio delineante Principe Demetrio Cantemirio.* A Amsterdam, chez François Changuion, 1737, cf. mai sus p. 7.

[4] Unele nume de localități sînt scrise greșit la Demidoff: Rozia în loc de Cozia, Ribitchin în loc de Sibiciu, Glogova în loc de Govora, iar Bobocii sînt trecuți eronat în județul Dîmbovița în loc de Săcuieni. — Pentru Moldova, relevăm și izvorul de apă minerală de lîngă Tîrgul Ocna, de la „grădina lui Nastasache, la poalele muntelui Măgura", de care pomenește Costache Negruzzi într-una din „Scrisorile sale" (Vezi *Opere alese*, I. București, 1955, p. 254—255.

[5] Const. C. Giurescu, *Istoria Românilor* III, 1. ed. a doua, București, 1944, p. 306. Pentru modificările de graniță în munții Moldovei, vezi și Ioan C. Băcilă, *Hotarul de apus al Moldovei*, București, 1923, p. 20—30; pentru cele din munții Munteniei, vezi N. Docan, *Memoriu despre lucrările cartografice privitoare la războiul din 1787—1791*, p. 12—13 (pe temeiul hărții lui Schwantz din 1722); Emil Micu, *Contribuțiuni la istoricul regimentului grăniceresc întîi valah*, București, 1943, p. 16—20.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

ficau încălcările sistematice sau mutarea „pajurilor" de către aceştia din urmă în veacul al XVIII-lea şi în special în timpul războiului încheiat prin pacea de la Chiuciuc-Cainargi şi după pace. Din această cauză, linia convenţională din Carpaţi nu urmează peste tot „cumpăna apelor", nici la vest de Olt, nici în Moldova, unde încălcarea a fost de asemenea considerabilă, în dreptul ţinuturilor Neamţ şi Bacău. Harta din 1835 fiind prima hartă ştiinţifică, ridicată după metode matematice, înfăţişează pentru întîia dată, în mod riguros exact, acest hotar din munţi, cu toate sinuozităţile lui. Raptul austriac se poate foarte bine observa de o parte şi de alta a ieşindului de la izvoarele Frumoasei şi ale Sălanului, la nord de muntele Tartarău, ieşind a cărui limită nordică reprezintă vechea linie de hotar.

Tot din hartă se poate vedea în mod exact pentru întîia oară hotarul Bucovinei spre Moldova, cu toate intrîndurile şi ieşindurile lui. Aceeaşi afirmare şi pentru hotarul dintre Muntenia şi Moldova. Asupra acestui hotar au existat controverse în istoriografia românească ; bibliografia respectivă e apreciabilă [1]. Acum însă, în harta din 1835, găsim o înfăţişare *precisă* a lui, pînă în cele mai mici amănunţimi, cu toate sinuozităţile. Începînd dinspre est, de la Dunăre, hotarul e format de Siret, de la vărsarea lui pînă la nord-est de satul *Blehani*. De aci începe o linie convenţională care merge în direcţie generală spre nord-vest-vest, cu multe sinuozităţi însă. Ea lasă satele *Blehani* 33 şi *Corbu* 35 în Muntenia, apoi trece pe la nord de *Bilboaca* 72 şi pe la est de *Tatarii* 56 care rămîn de asemenea în Muntenia ; continuînd, pe la vest de *Belciug* 75 şi la vest de *Năneşti* 125, le lasă pe amîndouă Moldovei. De aci, ajunge la un mic afluent, nenumit, al Siretului [2], la est de satul *Maluri ;* urmează cursul acestui afluent pe vreo trei kilometri, spre vest, aşa dar un hotar natural. Satul Maluri e arătat pe hartă jumătate în Moldova, cu

[1] Vezi pentru aceasta bibliografia. Const. C. Giurescu, *In legătură cu Mircea cel Bătrîn*, în *Revista Istorică Română*, XV (1945), p. 416. Vezi şi Christofor Mironescu, *Hotarul între Moldova şi Muntenia*, în *„Anuar de geografie şi antropogeografie"* II (1910—1911), p. 87—122 şi în special p. 108—113 unde arată hotarul în preajma Unirii Principatelor, pe temeiul pichetelor de graniţă.

[2] E pîrîul Leica.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

biserica, jumătate în Muntenia. Hotarul redevine convențional, cu un traseu sinuos, trecînd la est de cătunul *Soci* 5—20 care rămîne în Muntenia, apoi pe la sud de *Vulturii*, 279, care rămîne în Moldova, pe la sud de *Boțîrlău*, rămas tot în Moldova, și atinge Milcovul la sud-est de *Resipiți* 85 care rămîne în Muntenia. De aci urmează Milcovul, lăsînd *Răstoaca* 154 și *Lămoteștii* 30 în Moldova, apoi iar o linie convențională. Deci Milcovul n-a format hotarul între cele două țări pe tot cursul lui, fiind depășit spre miazănoapte în acest loc — de la vest de Lămoteşti spre nord-nord-vest — pînă atinge la sud de *Mîndrești* 61, care rămîne tot Moldovei, un pîriu sau, mai bine zis, o gîrlă trasă din Milcov. Urmează apoi această gîrlă, traversînd *Focșanii*, lasă *Vilcelele* 5—20 și *Paraschivenii* 5—20 în Muntenia și răspunde în cursul principal al Milcovului în dreptul *Slobozieî Pînticești* 86, care rămîne tot în Muntenia. De aci ține cursul Milcovului pînă la izvor, apoi iarăși o linie convențională — de fapt cumpăna apelor care desparte bazinul Zăbalii de bazinurile Rimnicului Sărat și Buzăului — răspunzînd la granița Transilvaniei la vest de izvorul Zăbalei.

Pe unele porțiuni, linia convențională e foarte sinuoasă, formînd continue intrînduri și ieșinduri în ambele țări. Așa, de pildă, la vest de Corbu, sînt trei intrînduri în Moldova și trei în Muntenia. Apoi, la sud de Soci, hotarul face de asemenea două intrînduri în Moldova și două în Muntenia; tot așa la sud-vest de Boțîrlău unde face iar cîte două intrînduri. Această sinuozitate a liniei convenționale permitea ca să treci lesne dintr-o parte într-alta, uneori fără să bagi de seamă. Ea ușura în orice caz mult trecerea de către fugari și contrabandiști. Se explică de aceea măsurile repetate pentru paza — destul de grea — a unui asemenea hotar, poruncile insistente care se dau dregătorilor și avantajele de care se bucură satele de margine, din preajma hotarului, care lesne puteau trece dincolo [1].

---

[1] În 1794, două sate din Putna fug, din cauza dărilor excesive, în Muntenia (Hurmuzaki, *Documente* XIX, p. 722). Pentru măsurile de paza vezi V. A. Urechia, *Istoria Rominilor*, vol. IV, 61, cf. I, 481; III, 92—93. Pentru avantajele fiscale de care se bucurau satele de la hotar, vezi Const. Giurescu, *Studii de*

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Hotarele judeţelor şi ţinuturilor. Foarte preţioase sînt indicaţiile hărţii pentru stabilirea hotarelor vechilor noastre judeţe şi ţinuturi. Abstracţie făcînd de unele mici omisiuni (vezi mai sus, p. 24) care, după părerea noastră, se datoresc mai degrabă gravorilor decît celor ce au ridicat harta, încolo, aceste hotare pot fi urmărite *cu precizie*. În locurile unde hotarul dintre două judeţe sau ţinuturi se confundă cu vreun drum sau cursul unui rîu, în locurile adică unde harta din 1835 nu are semnul grafic respectiv indicat în mod clar, ne-am orientat după hărţile din 1833 şi, în special, după manuscrisul hărţii Munteniei, care nu sînt decît reproduceri simplificate, dar cu hotarele judeţelor limpede trasate, ale hărţii din 1835 [1]. Graţie acestei hărţi se pot delimita perfect vechile noastre judeţe şi ţinuturi. Şi dacă, în privinţa Munteniei, mai avem, în acelaşi scop, descrierea lui Bawr din 1776, statistica lui Dionisie Fotino din 1815 şi „Extractul de suma plugarilor" din 1831 care însă nu pot rivaliza, sub raportul preciziei, cu harta din 1835, pentru Moldova, unde asemenea mărturii lipsesc în epoca arătată, această hartă este unică. Mulţumită ei, putem delimita perfect vechile ţinuturi *Hîrlău, Cîrligătura* şi *Herţa,* precum şi întinderea de acum un veac şi un sfert, a celorlalte ţinuturi.

În ce priveşte Ţara Romînească, ea ne arată în mod precis întinderea *raialei Brăilei,* desfiinţate prin tratatul de la Adrianopol (2/14 septembrie 1829), aceea a judeţului *Săcuieni* sau *Saac,* desfiinţat pe data de 1 ianuarie 1845, precum şi hotarele celorlalte judeţe, simţitor deosebite de

---

istorie socială, Bucureşti, 1943, p. 54; Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor* II, ed. a patra, p. 577 şi III, 2, p. 711. — Interesant, pentru toată seria de probleme legate de acest hotar moldo-muntean este actul din 1706, mai 29, al comisiei mixte, care ia o seamă de hotăriri cu privire la: traficul de la hotar, pădurile de aci, lucrul viilor, chirigii munteni, morile de pe Siret, moşiile din Moldova cumpărate de munteni, fineţele şi grădinile pe care le fac muntenii în Moldova, etc. Actul a fost publicat de N. Iorga, *Documente geografice* I, Bucureşti, 1900, p. 29—31. Pentru raporturile proprietarilor de moşii de la hotar cu locuitorii din Moldova, vezi dosarul 296 din 6 iulie 1832 de la Arhivele Statului din Bucureşti, Vornicia din lăuntru, Ţara Romînească, Condica I, nr. 411, cu titlul: „Delă după răportu ocîrmuirii dă Slam Rîmnic pentru proprietarii moşiilor după hotar că dau în lăcuitorilor moldoveni".

[1] Vezi, mai departe, capitolul despre *Hărţile din 1833.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

ceea ce erau într-o epocă ulterioară, în preajma primului război mondial.

Ținutul *Cîrligăturei* este unul din cele mai vechi ale Moldovei, datînd, după părerea noastră, încă din veacul al XIV-lea, din vremea primilor voievozi. Îl găsim menționat la începutul veacului al XV-lea [1]; numele și-l trage, credem, de la o apă cu multe meandre sau „cîrlige" care străbătea teritoriul său [2]. Suprafața acestui ținut era redusă, cuprindea însă multe sate încă din epoca lui Alexandru cel Bun [3]. Era mărginit de ținuturile Iași, Vaslui, Roman și Hîrlău. Harta din 1835 arată în cuprinsul acestui ținut 76 (șaptezeci și șase) de așezări omenești și anume: un oraș, *Tirgul Frumos,* la marginea căruia trece hotarul de vest al ținutului, șaizeci și șapte de sate, două schituri: *Hadîmbu* și *Stavnic,* două stîni, două mori și două cîrciumi sau hanuri [4]. Hotarul ținutului Cîrligătura pornea *imediat la vest de Tirgul Frumos* spre nord, apoi spre nord-est, atingînd hotarul ținutului Hîrlău la est de cîrciuma *Coruton;* de aci mergea spre sud-est-est pînă la nord de *Podu Eloi* (Leloaiei!) care rămînea în ținutul Cîrligăturei; făcea apoi un intrînd spre miazănoapte pînă la nord de *Romanești* 80; continua în direcția generală sud-est, făcînd două intrînduri în ținutul Iașilor, cel de al doilea ajungînd pînă la vreo *trei kilometri și jumătate vest de orașul Iași* și atingea hotarul ținutului Vaslui lîngă satul *Cărbunari* 30 care aparținea ținutului Cîrligătura.

---

[1] Documentul din 1426, august 12, prin care Alexandru cel Bun „dăruește" boierului Giurgiu Stîngaciu „patru sate la Cîrligătură anume Popeștii unde este casa lui, și Fîntîneale și Mihnești pe Bahlui și Cioltanii în glod și poiana din codru" (M. Costăchescu, *Documentele moldovenești înainte de Ștefan cel Mare,* vol. I, Iași 1931, p. 178—179).

[2] *Marele Dicționar Geografic,* II, p. 506, nu menționează o apă cu un asemenea nume în plasa Cîrligătura; dă însă patru astfel de nume de ape în altă parte (pîrîașele *Cîrligata* în Bacău și Putna, *Cîrligata,* afluent al Bistriței, în Suceava, și *Cîrligați* „braț" în baltă, în Ialomița: vol. II, p. 504 și 506). Afirmația din *Marele Dicționar Geografic* că numele plășii Cîrligătura se explică prin natura terenului „foarte accidentat, fiind întretăiat de o mulțime de văi, printre care sînt formate culmi, dîmburi și podișe", nu ni se pare exactă.

[3] Vezi Mihai Costăchescu, *o. c.,* I, p. 181.

[4] Vezi anexe: Cîrligătura.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

De aci, hotarul o lua spre sud-vest, pînă la sud de *Mironeasa* 77, apoi cotea spre nord-vest pînă la nord de cîrciuma *Machedo,* aceasta rămînînd în ţinutul Vaslui; de aci spre sud-vest, apoi vest, apoi nord-est, pînă la vest de *Mozoranii* 5—20 care rămînea în ţinutul Cîrligăturei. Hotarul urma după aceea direcţia vest, prin mijlocul codrului, apoi nord-vest, pînă la vest de Tîrgul Frumos de unde am început.

Tocmai din cauza micimii lui, administratorii de pe vremuri s-au gîndit să-l desfiinţeze, incorporîndu-i teritoriul la ţinuturile vecine. În harta lui Rhigas din Velestin, care ne înfăţişează o nouă împărţire administrativă, revoluţionară, a Moldovei la finele veacului XVIII, acest ţinut figurează încă; în schimb nu mai figurează ţinuturile Tecuci, Herţa, Botoşani, iar Covurluiul şi Tutova îşi schimbă numele [1]. Dar în proiectul de nouă arondare din aprilie 1833, alcătuit, în urma dispoziţiei generalului Kisselef, de către o comisie în frunte cu marele logofăt Constantin Sturdza, *Cîrligătura nu mai există;* ţinutul a fost suprimat, iar teritoriul lui repartizat ţinuturilor vecine; ţinutul Iaşilor are acum un „ocol", adică o plasă cu acest nume: „ocolul Cîrligăturei" [2]. Proiectul de arondare, amendat în sensul că rămîn *treisprezece* ţinuturi în loc de şaisprezece e însuşit la 12 februarie 1834 de către Adunarea Obştească [3] şi astfel dispare de pe harta administrativă a ţării un ţinut cu o vechime de aproape cinci sute de ani.

La fel s-a întîmplat cu ţinutul *Hîrlăului.* Şi acesta datează din primele timpuri ale statului moldovenesc; reşedinţa lui, tîrgul Hîrlăului, e unul din cele mai vechi tîrguri ale Moldovei; de aci, din „tîrgul Hîrlău, la curtea mamei noastre prea iubite", dă Petru al Muşatei un act în

---

[1] Harta specială a Moldovei alcătuită de Rhigas în 1797 şi dedicată lui Alexandru Vodă Callimachi, a fost reprodusă de N. Iorga, *Documente privitoare la familia Callimachi,* vol. II, Bucureşti, 1903, la fine, în anexe. Pentru harta generală a lui Rhigas, vezi mai sus, p. 9—10.

[2] I. Băcilă, *Împărţirea administrativă a Moldovei în anul 1833 Două documente cartografice,* în *În amintirea lui Constantin Giurescu...,* Bucureşti, 1944, p. 139—141 şi 154.

[3] Vezi *Analele Parlamentare ale Romîniei,* t. IV, 2, Bucureşti, 1894, p. 464.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

latineşte la 1 mai 1384 [1]. Ţinutul Hîrlăului era cuprins între ţinuturile Iaşi, Cîrligătura, Roman, Suceava şi Dorohoi, mai tîrziu, în veacul al XVIII-lea, adăugîndu-se, pe o parte a hotarului acestuia din urmă, ţinutul Botoşani, nou creat [2]. Potrivit hărţii din 1835, Hîrlăul cuprindea 128 (o sută două zeci şi opt) de aşezări omeneşti şi anume un oraş — vechea reşedinţă — o sută cincisprezece sate, patru mănăstiri şi schituri — *Balaş* sau *Balş, schitul Dealu Balş, schitul Deleni* şi *Zagaviea* —, cinci stîni, două mori şi o circiumă sau han [3]. Hotarul lui, pornind de la nord de Podul Leloaiei (în hartă: „Podu Eloi 134"), mergea spre nord-vest-vest, lăsînd în ţinutul Cîrligăturei cătunele *Miderjeşti, Huş* şi *Facuţta,* tustrele avînd între 5 şi 20 de curţi, lăsînd apoi în ţinutul Romanului cîrciuma *Coruton* şi satele *Baicenii* 96, *Laiu Stroeşti* 80 şi *Crivesti,* tăind codrul Hîrlăului care se întindea deopotrivă în ţinuturile Hîrlău şi Suceava, cotind apoi spre nord-nord-est şi înaintind spre nord pînă la nord-est de *Pasichi* 1—5, această aşezare rămînînd în ţinutul Botoşani. Din acest punct, situat la numai opt kilometri de oraşul Botoşani, hotarul pornea spre est, făcea apoi o buclă spre sud, lăsînd satele *Dracseni* 247, *Copălău* 72, *Draçşani* 136 şi *Sulita* (în realitate tîrg!) 137 în ţinutul Botoşani, trecea imediat pe la vest de *Zlătunoaia* 161, de *schitul Balaş,* de cătunul *Balaşi,* şi ajungea aproape de hotarul ţinutului Iaşi la est de *Truşeşti.* Aci începea a doua buclă, în direcţia întîi spre nord-vest, pînă la nord de *Armeana* 1—5, apoi spre sud-est, pînă la sud de *Tîlhăreşti* 28, o adevărată ciudăţenie sub raportul arondării administrative, teritoriile ţinuturilor Botoşani şi Hîrlău intrînd aci unul într-altul. De la est de Truşeşti, hotarul Hîrlăului mergea spre sud-sud-est, lăsînd cîrciuma *Şarbani* şi satele *Babiceni* 66 şi *Rînghileşti* 106 în ţinutul Iaşi, cotind apoi, din dreptul acestui ultim sat,

---

[1] Mihai Costăchescu, *Documente moldovenesti înainte de Ştefan cel Mare,* vol. I, p. 6. Costăchescu traduce greşit „în adunarea maicei noastre prea iubite" în loc de „la curtea mamei noastre prea iubite" („in curia matris nostre carissime").

[2] Const. C. Giurescu, *Istoria Rominilor,* III, 2, p. 487: „Ţinutul Botoşanilor s-a format între 1711, data informaţiilor lucrării *Descriptio Moldaviae* care nu-l menţionează, şi 1757 cînd apare într-o listă inedită de încasări asupra goştinei".

[3] Vezi anexe: Hîrlău.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

spre sud-vest și atingînd Jijia la est de *Cobiceni* 28 care rămîne în Hîrlău. Ținea apoi Jijia, pînă la sud de *Drăgoești* 39, cotea spre vest și sud-vest pînă în dreptul stației de poștă *Șipotele Vechi,* unde da în rîul Miletin, cobora Miletinul pînă la sud-est de *Cioara* 20, aceasta rămînînd în ținutul Hîrlău. De aci cotea spre sud-vest, atingînd Jijioara seacă în dreptul satului *Bilbucanii* 72, cobora pe această vale pînă în dreptul *Malaeștilor* 43 care rămînea în ținutul Iași și apoi mergea în direcția generală sud pînă la *Podul Leloaiei,* trecînd pe la vest de *Romanești* 80 care rămîne în ținutul Cîrligăturei și pe la est de *Totoești* 155 care aparținea Hîrlăului.

Ținutul Hîrlăului a fost desființat în același timp cu vecinul său, ținutul Cîrligăturei, potrivit hotăririi Obștești Adunări, din 12 februarie 1834, amintite mai sus [1].

Cel mai mic ținut al Moldovei era *Herța.* Înființat între 1776 și 1788 [2], el are, în harta din 1835, treizeci și șapte de așezări adică un oraș, al cărui nume a determinat pe acela al ținutului, treizeci și cinci de sate, și un schit: *Mogoșești.* Hotarul acestui minuscul ținut pornea de la Prut, la est de *Oroftianii de jos* 56, mergea în direcție generală sud, prin codrul Herței, pînă la est de circiuma *Podeț,* cotea apoi spre sud-vest, străbătînd iar codrul pînă la vest de satul *Pomîrla Glubocaia* 224, aceasta rămînînd în ținutul Dorohoiului. De aci cotea spre nord-vest, tot prin codru, trecea pe lîngă marginea de sud a satului *Chiliceni* 61 (un grup de case din acesta sînt arătate ca aparținînd chiar ținutului Dorohoi!), apoi pe la vest de satul (84) și schitul *Mogoșești* și răspundea în hotarul țării spre Bucovina, la nord-vest de *Mihoreni* 105. acesta rămînînd în Dorohoi. Urma apoi hotarul țării cu direcția generală nord, apoi nord-est, pînă la Prut, ultimul sat menționat înainte de Prut fiind *Mamornița* 79. Spre miază-noapte, hotarul era format chiar de Prut adică iarăși de hotarul țării, de la nord-vest de Mamornița pînă la est de Oroftianii de jos. Ținutul Herței a fost desființat în același timp cu ținuturile Hîrlău și Cîrligătura, prin aceeași hotărîre din 12 februarie 1834.

---

[1] *Analele Parlamentare ale Romîniei,* IV, 2, p. 463.
[2] Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor,* III, 2, p. 488.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

În ce privește hotarul *raialei Brăilei*, el începea la gura Siretului, mergea pe Siret în sus pînă la gura unui afluent nenumit, la nord-nord-est de *Vădeni,* care rămînea în raia, apuca apoi pe acest afluent spre sud-vest și apoi continua ca o linie convențională, trecînd pe la vest de satele Iboglu, Chetroiu, Odaia Pașii, Tatarîi, Nazîru, Mola, Scorțari (altul decît cel de pe Buzău!), Muftiu, Cosor, Imiruli, Imina, Timpul, Viziri și Pîrlita; aceste sate sînt cuprinse deci *în raia.* La Pîrlita, hotarul apucă spre est și atinge Pașca — adică brațul de vest al Dunării care, împreună cu Dunărea Veche, închide „balta" Brăilei — la sud-est de Chiortu [1]. Hotarul hărții din 1835, ridicat pe teren, așa cum am arătat, înainte de septembrie 1829 [2], nu coincide cu acela ridicat în toamna anului 1831 de către inginerul „valah" Moritz von Ott; planul din 1831, cuprinzînd și încălcările față de vechiul hotar, lasă *în afara* raialei satele *Naziru, Mola* și *Scorțari* (Scorțarul!); în schimb, în partea de miazăzi, el merge pînă la Călmățui, *adăugînd* raialei un teritoriu care nu figurează în harta din 1835 [3].

Și hotarele județului Săcuieni, desființat pe ziua de 1 ianuarie 1845, se pot stabili cu precizie, ajutîndu-ne și de harta din 1833. Situat între județele Prahova și Buzău, Săcuienii era mai mare decît fiecare din ele; el cuprindea bazinul Teleajenului și o parte din bazinul de nord al Buzăului, anume valea Siriului și valea Bîscei Chiojdului în întregime și valea Bîscei Rusilii parțial. Hotarul de est al Săcuienilor pornea de la fruntaria țării, în munți, de-a lungul Bîscei Mari pînă la sud-vest de *Varlamul* (în hartă: Vîrlamului!), apoi o lua sinuos spre sud-sud-vest, lăsînd în Buzău schitul *Gheorghia* și cătunele *Nuc, Gor-*

[1] Pentru hotarul raielei Brăilei în veacurile precedente, vezi Ilie Corfus, *Hotarul raielei Brăilei la 1695,* în *Revista Istorică Română",* XV (1945), p. 335—342, și Radu I. Perianu, *Raiaua Brăilei,* idem, XV (1945), p. 287—333 și în special p. 299—301; cf. Mihai Popescu, *Raiaua și cetatea Brăilei,* în „Analele Brăilei", I (1929), p. 6—19, și Șerban Ciuntu, *Raiaua Brăilei,* idem, p. 20—30.

[2] Vezi mai sus, p. 20.

[3] Radu Perianu, *Raiaua Brăilei,* planul (după p. 333). Acest inginer Moritz von Ott a ridicat în 1826 planul unei moșii lîngă Argeș, situată între satele Comana, Goștinari și Mogoșești (Academia R.P.R., Hărți D. LXXVI 7).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

net, Budeele, Olşet, Dubraceşti, Punga, Bădila, cu cîte 5—20 gospodării, iar în Săcuieni satele *Alunişu* 44, *Muşcelu (Carmadjilor)* 36, *Begu* 23, *Fintina* 30, *Muşcelu Ţigan.* Trecînd rîul Buzău, hotarul merge apoi în direcţie generală sud-sud-est pînă la drumul poştei Mizil-Buzău, lăsînd în Buzău satele *Izvorani* 26, *Miluiţi* 44, cătunul *Muşcel* (în hartă: Luşcel!) 5—20, satul *Darea Şarînga (Coca)* 192, iar în Săcuieni, satele *Blestematele* 80 şi *Ciolanu* 47 (cu mănăstirea!), fosta mănăstire *Bradu* şi satele *Ochii Boului* şi *Petroasa* 135. La sud de drumul poştei, continuă în direcţie generală sud-sud-est pînă la sud-vest de cătunul *Brădeanu,* lăsînd în Buzău satul *Ratunzeni* 80 şi cătunul Brădeanu 5—20, iar în Săcuieni satele *Clondiru de jos* şi *de sus,* şi cătunul şi staţia de poştă *Mărjinean* (5—20). De la sud-vest de cătunul Brădeanu, unde se întîlneşte cu judeţul Ialomiţa, hotarul apucă direct spre sud pînă la satul *Glodeanu-Cîrligi* care rămîne în Săcuieni, coteşte apoi spre sud-vest-vest pînă la sud de *Siliştea Glodeanu* care rămîne iar în Săcuieni, apoi o ia spre vest, lăsînd în Ialomiţa satul *Salciile* 154, şi în Săcuieni satele *Glodeanu Sarata* 100 şi *Boldeştii* 57. De la nord-vest de Salciile, hotarul apucă în direcţie generală nord-vest, despărţind Săcuienii de Prahova şi anume lăsînd satele *Fulga-Ruşi* 213, *Cioreni* 54, *Vadul Părului* 64 şi *Murul* 30 în Săcuieni, iar satele *Bereitari* 36, *Trestienii de jos* 28 şi *Trestienii de sus* 43 în Prahova. Continuă apoi în aceeaşi direcţie nord-vest, tăind drumul poştei Ploeşti-Mizil imediat la vest de *Bucov,* care rămîne în Săcuieni, urcă pe rîul Teleajen şi apoi pe afluentul acestuia, Mislea, pînă la vest de satul *Dumbrăveşti* 78, de unde apucă sinuos în direcţia generală nord-nord-est pînă la fruntaria ţării, în munţi, la sud-vest de mănăstirea *Cheia,* lăsînd în Săcuieni satele *Vilcăneşti* 175, *Tristioara* 34, *Cozmina de jos* 39, *Cozmina de sus* 64, *Pietroasa (Barbiş), Bertea* 155 şi schitul *Izvoranu,* iar în Prahova satele *Buştenari (Pădureţi)* 59, *Milaceşti* 43, *Teşila* 76 şi *Treisteni* 24 [1].

[1] Acest hotar al Săcuienilor, fixat graţie hărţilor din 1833 şi 1835, prezintă unele deosebiri faţă de acela reconstituit de Ecaterina Zaharescu, *Vechiul judeţ al Saacului în lumina istorică şi antropogeografică,* în „Buletinul Societăţii Geografice", t. XLI (1922) p. 147—173.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Grație hărții din 1835, putem reconstitui nu numai hotarele celor patru județe și ținuturi dispărute și ale raielei Brăilei, dar și hotarele celorialte județe și ținuturi care au continuat să existe, dar au suferit modificări sub raportul arondării. Constatăm într-adevăr *deosebiri însemnate* între hotarele județelor, așa cum se înfățișau la 1835, față de cum erau înainte de primul război mondial. Vom arăta pe cele mai importante, menționînd în același timp că nu a fost județ în hotarele căruia să nu se fi produs schimbări.

Mehedinții ocupau, la data alcătuirii hărții, o suprafață considerabil mai mare decît aceea din 1916; se întindea mai mult spre est, incluzînd *Calafatul* și înaintînd pînă aproape de Craiova. Hotarul începea la Dunăre, la capul de vest al ostrovului *Eac-Kale,* mergea spre nord-est, trecînd pe la vest de satul *Desa* 153, vest de *Tunarii-Sîrbi* — ambele în Dolj — continua spre nord-est, apoi spre est, trecea pe la jumătate drumul între stația de poștă *Scripet* care rămînea în Mehedinți și *Băilești Sîrbi* 296 care aparțineau Doljului, mergea spre nord-est, apoi spre est pînă în dreptul stației de poștă *Ceroiul,* unde cotea spre nord-nord-vest. De aci trecea imediat la vest de satul *Galiciulca* 70, acesta aparținînd Doljului, mult la est de *Rudariea* 77 care rămînea în Mehedinți, cotea spre nord-est, despărțind *Plopșoru-Mare* 150 (Mehedinți) de *Sălcuța* 104 (Dolj), cotea puțin spre est, apoi iar spre nord-est, trecînd la vest de *Frasini* 55 (Dolj) și lăsînd *Bela* 85 și *Căciulatu* 81 în Mehedinți. Mai departe, hotarul cotea sinuos spre est, ocolind satul Predești 252, care rămînea în Mehedinți, trecea imediat pe la vest de cătunul *Flămînda* 5—20 curți, fiind în această regiune la numai unsprezece kilometri nord-vest-vest de *Craiova,* apoi mergea cotit spre Jiu pe care-l atingea imediat la vest de cătunul *Șitoaia* 5—20, acesta rămînînd în Dolj. De aci înainte, urma cursul Jiului pînă la nord-vest la Stolojani, cu excepția a două porțiuni unde Doljul înainta și la vest de Jiu, și anume în dreptul satului *Svircea* 102 (prima porțiune) și a satelor *Cătina, Valea lui Usturoi* 5—20, *Valea Mică* 5—20 și *Bîlta* 112 (a doua porțiune), toate aceste sate făcînd parte din județul Dolj. De aci înainte urma, cu sinuozități, direcția generală nord-vest, trecînd pe la est de satele *Menții din dos* 76, *Costeni* 63, *Trestioara* 48, *Ursoaia* 59, *Timi-*

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

sunt ok, *Chilieștu de sus*, *Apa Neagră* 42, *Padeșu* 59, *Vogni* 55 — toate rămînînd în Mehedinți — străbătînd apoi spre nord munții și lovind la hotarele țării la izvoarele pîrîului Sturu. Așadar, județul Mehedinți era, la 1835, mult mai mare decît la începutul secolului XX. *Era cel mai mare județ al țării,* avînd și *cel mai mare număr de așezări omenești:* 504 (cinci sute patru), în totul, inclusiv morile dinafara satelor, față de 364 ale Doljului și 282 ale Gorjului.[1] Pe lîngă Calafat, el cuprindea și *Moțățeii, Galicea, Virtopul, Rudăria, Maglavitu, Coțofenii din dos* și o sumă de alte sate și cătune, care, după aceea, au fost alipite Doljului.

Județul Olt mergea *pînă la Dunăre,* cuprinzînd și porțiunea care, printr-o arondare ulterioară, a fost atribuită Teleormanului și în care se găsea viitoarea reședință a acestuia, *Turnu-Măgurele.* Hotarul de est al Oltului începea la Dunăre, la sud-est de satul *Flămînda-Ciuperceni* 162, mergea drept spre nord și trecea pe la est de satele *Putineiu* 92 și *Băneasa* 134, care rămîneau în județul Olt. Spre miază-noapte, în schimb, era mai puțin întins, lăsînd Argeșului o serie de sate între care citățm *Cîmpul Mare, Murjești, Simburești din vale, Topana*[2].

Vlașca se întindea la 1815, data statisticei utilizate de Dionisie Fotino[3], considerabil mai mult spre nord, cuprinzînd *Găești,* plasa *Cobiia,* cu 15 sate, care au fost alipite ulterior Dîmboviței și plasa *Găleșești* — cu 17 sate — care au trecut la județul Argeș.[4] Arondarea fusese decisă la finele anului 1830; dovadă actul inedit din 5 decembrie, aflător la Arhivele Statului[5]; aplicarea pe teren a acestei măsuri precum și mutarea capitalei de la Gă-

[1] Vezi, la anexe, Mehedinții, Doljul și Gorjul.

[2] Pentru hotarul dintre județele Olt și Argeș la 1824 vezi I. Ionașcu, *Catagrafia eparhiei Argeș la 1824,* București, 1942, p. V.

[3] Vezi D. Fotino, Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας, t. III, Viena, 1819, p. 187—188.

[4] *Idem,* p. 258—9. În 1815, județul Vlașca includea chiar și schitul Negru Vodă *(Idem,* p. 261).

[5] Arhivele Statului București. Administrative vechi. Dosar nr. 284, anul 1830, f. 13: „Iar pentru mutarea isprăvnicatului din Găești la Giurgiu cum și darea plășii Cobii de județul Dîmboviții și plasa Găleșeștilor de județul Argeșului, să se dea poruncă din partea divanului săvîrșitor spre a să pune în lucrare."

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

ești la Giurgiu a avut loc la începutul anului următor. La 23 ianuarie 1831, divanul scria ispravnicilor, care erau încă în Găești — le venea, se vede, greu să-și schimbe reședința în toiul iernii — să se mute „negreșit la orașul Giurgiu"; actul, de asemenea inedit, se află tot la Arhivele Statului [1]. Vlașca se întindea mai mult și spre sud-est, cuprinzînd o serie de opt sate între Argeșul inferior și Dunăre — *Fătoaia, Izvoarele, Ciurari, Ciumați, Coeni, Greaca, Prundu* și *Flămînda* — sate care ulterior au trecut la județul Ilfov. În schimb, de la Fătoaia în sus, Argeșul nu forma peste tot, ca mai tîrziu, hotarul între cele două județe; Ilfovul trecea și peste rîu spre vest, înglobînd satele *Grădiștea, Osibeștii* (sic!) *ot Grădiștea și Mogoșeștii.* În concluzie: față de întinderea mai veche din 1815, Vlașca a fost micșorată, în folosul a trei județe limitrofe; a cîștigat în schimb raiaua Giurgiului, dobîndind și o capitală, orașul de la Dunăre, mai potrivit — deși excentric și el — decît îndepărtații Găești.

Nici Ilfovul — așa cum apare în harta din 1835 — nu seamănă, în privința hotarelor, cu acela din 1916. Dacă hotarul față de Vlașca lăsa acestuia, la sud-vest, opt sate și-i lua trei, hotarul spre Ialomița arăta diferențe mult mai mari. El începea, la Dunăre, la sud-est de *Ciocănești,* înglobînd deci Ilfovului această „schelă", mergea apoi spre nord-est pînă în dreptul satului *Manucu,* care rămînea în Ialomița, apoi cotea spre nord-nord-vest pînă în dreptul stației de poștă *Bărăganul,* iar de aci spre nord-vest pînă la stația de poștă *Movilița* de pe drumul București — Urziceni; de aci, mergea spre nord-nord-vest pînă la apa Ialomiței; urma Ialomița pînă la vărsarea Prahovei, apoi Prahova, lăsînd satul *Moara Sărindarului* în Ilfov, iar satele *Colacu* și *Patru Frați* în Ialomița. La sud de satul *Buda,* care era în județul Prahova, hotarul părăsea apa Prahovei și o lua spre vest pînă la est de satul *Petroșani,* care rămînea în Prahova. Aci Ilfovul devenea vecin cu Dîmbovița; hotarul o lua spre sud-vest, pînă la apa Ialomiței, apoi pe Ialomița spre vest pînă la drumul poștei București-Ploești; mergea mai întîi de-a lungul acestui drum spre miază-zi, pînă la satul *Movila,* pe apa

[1] *Idem,* f. 15; cf. Hurmuzaki, *Documente,* XVII, p. 339.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Coada Znagovului, ținea această apă spre vest, cobora apoi spre sud-vest pînă în dreptul satului *Ghimpați*, care rămînea în Dîmbovița, și apoi, cu unele cotituri, spre sud-sud-vest, pînă la Argeș, lăsînd în Dîmbovița satele și cătunele *Heruța, Brezoaia Camarașului, Diteni* și *Bolentinul din vale* [1].

În rezumat, Ilfovul se întindea mult spre sud-est, dincolo de Mostiștea, toate satele de pe malul stîng ale acestei ape și încă o sumă altele mai spre est aparținîndu-i. În schimb, spre nord-vest era mai puțin întins, regiunea aceasta aparținînd Dîmboviței. Conturul județului, la 1835, diferea considerabil față de acela din 1916.

Aceeași constatare e valabilă și pentru județul Ialomița. Dacă hotarul lui față de Ilfov este, după cum am arătat, mai spre răsărit, în schimb hotarul de miazănoapte e mai spre nord, cîștigînd atît asupra Buzăului cît și asupra fostului județ al Brăilei, desființat în urma ocupării orașului de către Turci în 1540 și înlocuit, în această parte, prin județul Rîmnicul Sărat. Hotarul începea în balta Brăilei, pe malul drept al Pașcăi, în dreptul gurii Ialomiței, includea ostrovul *Vărsătura*, trecea peste Pașca spre nord-vest între satele *Berteștii (Otmădul)*, care rămînea în Ialomița, și *Gura Călmățuiului*, care rămînea în Rîmnicul Sărat, o lua apoi spre vest, printre cele două siliști *Curcan*, lăsa satele *Tatarii* 90 și *Cheiboșești* în Rîmnicul Sărat și continua spre vest, pe la sud de satul Macovei, pînă în dreptul satelor *Scutelnici* 22, care rămînea în Buzău, și *Miteleu*, care rămînea în Ialomița. Aci făcea un unghi ascuțit spre nord, în dreptul satului *Glodeanul (Frecăței)* 85, apoi continua spre vest pînă dincolo de satul *Salciile* 154, care aparținea Ialomiței, de unde cotea spre sud-vest, răspunzînd în rîul Cricovul Sărat și mergînd pe acesta pînă la vărsarea în Prahova. Hotarul urma apoi Prahova pînă la confluența cu Ialomița, suia pe aceasta pînă la est de *Moara Sărindarului* care rămînea în Ilfov, și apoi mergea, în direcție generală sud-est, lăsînd în Ilfov stația de poștă *Movilița*, satele *Beția* 42, *Ileana* 102 și stația de poștă

[1] Pentru întinderea județului Dîmbovița la 1810, vezi N. M. Popescu, *Județul Dîmbovița în anul 1810 (Hotare, sate, statistică)*, în *Anuarul de geografie și antropogeografie*, II, (1910-1911), p. 145—156.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Bărăgan. Urma apoi drumul poștei pînă la stația *Coadele (Cogea Babistan)*, care aparținea Ialomiței, continua spre sud-est și apoi, din dreptul satului *Manucu*, spre sud-vest, răspunzînd la Dunăre la opt kilometri și ceva vest de Silistra.

Județul Rîmnicul Sărat se întindea mult spre est și sud-est, fiind principalul beneficiar al teritoriului rămas disponibil prin desființarea județului Brăila. *El atingea Dunărea*, la extremitatea lui sud-estică, în dreptul satelor *Bertești, Vadul Șeicii, Stanca, Gura Călmățuiului* și *Gura Girlușei* care-i aparțineau. Avea apoi toată partea de la vest de raiaua Brăilei, fiind limitrof cu aceasta pe toată întinderea între Dunăre și Siret.

Județele Buzău și Pravoha arătau cu totul altfel, în ce privește hotarele, din cauza județului intermediar Săcuieni, care le depășea pe amîndouă în suprafață. Am arătat hotarul de vest al Buzăului și acela de est al Prahovei, atunci cînd am descris hotarele Săcuienilor [1]. În privința hotarului de est al Buzăului, el începea în munți, la izvorul rîului Rîmnicul Sărat, cobora pe acest rîu pînă în dreptul mănăstirii Poiana Mărului, care rămînea în Rîmnic, cotea spre sud-vest, apoi spre est pînă la vest de *Chiojdeni* 76 care rămînea de asemenea în Rîmnic, o lua spre sud, trecînd printre cătunele *Slobozia-Bobeni* (Rîmnic) și *Valea Chiperului* (Buzău), dădea în rîul Cîlnău la nord de satul *Mocani* 60, părăsea Cîlnăul la sud de acest sat și mergea înspre miazăzi pînă dădea în șoseaua poștei Rîmnic-Buzău la est de *Fundeni* 40. De aci o lua drept spre sud-est pînă atingea rîul Buzău între satele *Nesipeni* 48 (Buzău) și *Piscu-Nefu* 36 (Buzău). De aci hotarul se îndrepta spre sud-sud-est, atingînd rîul Călmățui, la est de satul *Ulmul*, care rămînea în R. Sărat, apoi spre sud-sud-vest, trecînd pe la est de *Jugureni* 25 (Buzău) și lovind în hotarul Ialomiței la vest de *Cheiboșești* 30.

Cît despre hotarul de vest al Prahovei, el începea din Carpați la muntele Bucșoiul, cobora spre miazăzi, printre mănăstirile *Sinaia* (Prahova) și *Peștera* (Dîmbovița), continua spre miazăzi lăsînd satul *Provița* în Prahova, iar satele *Puturoasa* și *Urseiu* în Dîmbovița, cotea spre sud-

[1] Vezi mai sus, p. 59—60.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

est pînă la latitudinea *Sloboziei* de la sud de Cîmpina, continua spre sud-vest traversînd Cricovul Dulce deasupra satului *Edera de sus,* continua spre sud-vest, lăsînd satul *Gura Ocniţa* 82 în Prahova şi răspundea în drumul poştei Ploeşti-Tîrgovişte. Mergea pe acest drum spre răsărit pînă la est de satul *Adînca,* apoi o lua spre sud-est, lăsînd satul *Crivăţ* 35 în Dîmboviţa şi răspunzînd în rîul Cricov la nord-vest de satul *Lipoveni* 101. Cobora pe Cricov în dreptul *Corneştilor* de unde o lua spre est, formînd hotarul de sud al judeţului, despărţindu-l tot de Dîmboviţa pînă în dreptul satului *Petroşani* şi lăsînd în acest din urmă judeţ satele *Helbudu* 60, *Predeşti* şi *Pucheni* 162. Hotarul continua apoi spre răsărit pînă dădea în Teleajen la sud de *Buda* 53, cobora pe Teleajen, apoi pe Prahova această ultimă apă constituind hotarul spre Ilfov pînă la vărsarea Cricovului Sărat, la nord de satul *Patru Fraţi* unde se întîlnea cu hotarul judeţului Ialomiţa.

Judeţul Muşcel nu arată, în harta din 1835, modificări importante în ce priveşte hotarele, faţă de cele din 1916. Sînt numai mici variaţiuni locale, cîte un sat trecînd dintr-un judeţ în cel vecin, aşa cum s-a întîmplat, necontenit, mai cu toate judeţele şi ţinuturile.

Nici Vîlcea şi Gorjul nu se deosebesc esenţial de hotarele lor de mai tîrziu ; e vorba iarăşi numai de modificări locale, de mică importanţă.

Cît despre Romanaţi, hotarul lui de vest, dinspre Dolj prezintă deosebiri apreciabile faţă de epoca ulterioară. El are o serie de ieşinduri şi intrînduri care lungesc considerabil acest hotar şi constituie adevărate ciudăţenii sub raportul arondării administrative. Astfel, Romanaţii înaintează cu o fîşie de teren în interiorul Doljului, la sud-est de Craiova, fişie cuprinzînd, spre extremitatea ei, satele *Coşovenii de sus* şi *Coşovenii de mijloc.* În schimb, Doljul pătrunde în Romanaţi cu două fîşii, gîtuite la punctul de plecare, încît constituie aproape două anclave în judeţul vecin. Prima e limitrofă cu fîşia Coşovenilor ; înaintează spre nord-est şi cuprinde, spre extremitatea ei, satul *Lacriţa.* Cea de a doua, situată la sud-est de prima, cuprinde satul *Zapoga* şi înaintează pînă în dreptul satului *Cercelu* din Romanaţi. La sud-vest-vest de Caracal, hotarul Romanaţilor înaintează spre Jiu pînă la vreo şase

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

kilometri și jumătate de acest rîu, trecînd simțitor la vest de satele *Timburești* și *Moroșanii Galici*. Arondarea de mai tîrziu a suprimat o parte din aceste intrînduri și ieșinduri, trasînd o linie care scurtează cu mult hotarul.

In Moldova, constatăm ca și în Muntenia, că unele ținuturi se înfățișează, în harta din 1835, cu hotare ce se deosebesc mult de cele de mai tîrziu ; la aceasta a contribuit și desființarea celor trei ținuturi amintite, Cîrligătura, Hîrlău și Herța, ale căror teritorii au fost împărțite între ținuturile vecine (vezi mai sus, p. 55—58). La alte ținuturi modificările sînt mai puțin importante.

Covurluiul se întindea spre nord-vest și nord mai mult decît în 1916, fiind vecin cu Fălciul și cuprinzînd o parte din viitorul teritoriu al Tutovei, cu mănăstirile *Adam* și *Zemori*. In schimb, spre sud-vest, pe Siret, hotarul venea mai spre răsărit, lăsînd satul Piscu — odinioară tîrg — în ținutul Tecuci.

Tutova înainta mai mult spre sud, cuprinzînd regiunea satelor *Negrelești, Blînzi* și *Corod* care ulterior a fost alipită Tecuciului. In schimb, nu avea regiunea mănăstirilor Adam și Zemori care depindea, în 1835, de Covurlui. Nu ajungea, de asemenea, la Prut, Fălciul învecinîndu-se, în această parte, cu Covurluiul.

Fălciul, întinzîndu-se mai spre sud decît în 1916, avea, în cuprinsul hotarelor sale, regiunea satelor *Epureni, Șuletea, Horga,* etc. Ulterior, această regiune, împreună cu aceea a mănăstirilor Adam și Zemori, depinzînd de Covurlui, a fost alipită Tutovei, făcînd ca acest ultim ținut să ajungă pînă la Prut. Prin această nouă arondare, Fălciul n-a mai fost limitrof cu Covurluiul. Dar dacă înainta mai mult spre miazăzi, în schimb, spre miazănoapte, se întindea mai puțin. Regiunea de nord, incluzînd satul *Gura Bohotinului, Scopoșeni, Isaia,* ținea, în 1835, potrivit hărții, de ținutul Iașilor ; hotarul trecea imediat la nord de *Odaia Birzul* 5—20, care rămînea în Fălciu, și răspundea la Prut imediat la sud de gura Jijiei.

Deosebiri mari, în ce privește suprafața, arată ținutul Iașilor. Dacă față de Fălciu, el înaintează spre miazăzi, în schimb, spre vest, hotarul e mult mai retras, ajungînd pînă aproape de reședință : tîrgurile Podul Leloaiei și Tîrgul Frumos aparțin ținutului Cîrligăturei. Acest ultim ți-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

nut se apropie, în punctul maxim de înaintare spre răsărit, pînă la o distanță de circa trei kilometri și jumătate de tîrgul Iașilor [1]. Ca o compensație, o întreagă regiune spre miazănoapte, cuprinzînd fostul tîrg al *Ștefăneștilor* — arătat pe hartă ca un sat mare cu 442 de curți sau gospodării — satele *Stînca* și *Bahrinești,* ambele la nord-est de Ștefănești, apoi satele și cătunele *Cișmănești, Țiliș-canii, Milalașeni, Apostol, Dobriceni,* și o sumă altele, aparțin Iașilor. Hotarul pleca de la Prut, la sud de *Stinca,* mergea spre vest, apoi spre nord-est, pînă sub *Zagodna-Sărata* 5—20 se încovoia după aceea spre nord-vest, apoi spre sud-est, neatingînd Jijia decît la sud-est de *Cosiceni,* care rămînea în ținutul Hîrlău.

Ținutul Botoșani are o formă cu totul ciudată ; e o ilustrare parcă a tipului de ținut cu suprafață mică, dar cu hotare întinse. Spre est, el formează un intrînd accentuat în teritoriul ținutului Hîrlău care, la rîndu-i, îl pătrunde cu o șuviță îngustă și lungă. Spre nord, ținutul Botoșanilor intră cu o fîșie îngustă în ținutul Dorohoi pe care-l împarte aproape în două jumătăți ; în extremitatea de nord a intrîndului se află satele și cătunele *Cordăreni, Dumeni, Șipoteni, Popeni, Armeana,* și, ultima spre nord, *Havorna.* Aceste intrînduri îi dau o formă bizară, nenaturală. Pe de altă parte, regiunea de vest, cu satele *Berești, Adincata, Fetești,* care ar fi trebuit să țină de Botoșani, fiind mai aproape de orașul de reședință, face parte din ținutul Sucevei. Era firesc, prin urmare, să se facă o nouă arondare care să dea o formă mai rațională atît ținutului Botoșani, cît și ținuturilor vecine. E ceea ce s-a și întîmplat ; înfățișarea acestor ținuturi, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, este mult mai reușită.

Ținutul Suceava are și el, în harta din 1835, hotare diferite de cele din 1916. Spre nord se întinde cu o fîșie îngustă de-a lungul fruntariei țării, pînă în dreptul *Tîrgului Nou* (Mihăileni !). Cuprinde deci partea de vest a Botoșanilor de mai tîrziu și chiar o mică parte a Dorohoilor ; Burdujenii aparțineau ținutului Sucevii ca și satele și cătunele *Salișeni, Fetești, Adincata, Berești, Gremești, Rudești, Roșii Calici, Pirilepca,* etc.

[1] Vezi mai sus, p. 55.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Ținutul Romanului are o formă mult alungită, în sensul nord-sud, mult deosebită de ceea ce era înainte de primul război mondial. Extremitatea de miazănoapte a lui ajungea pînă la vreo opt kilometri și jumătate de orașul Hîrlău, cuprinzînd satele *Todorești, Criveşti, Laiu-Stroești* și *Baiceni*. Cea dinspre miazăzi cobora pe Siret pînă la sud-est de orașul Bacău, părăsind rîul în dreptul satului *Fundul (Alcazi)* spre a se îndrepta spre sud-est.

Ținutul Neamțului înainta spre sud-est, cuprinzînd întreaga regiune dintre Siret și Bistrița pînă la confluența acestor două rîuri, cu excepția unui intrînd al ținutului Bacău, în dreptul satului *Schineni*. Acest intrînd ajungea pînă la Siret și despărțea astfel porțiunea mai mică de la miazăzi, din dreptul orașului Bacău, constituind extremitatea de sud a ținutului Neamț de porțiunea mult mai mare de la miazănoapte, a regiunii amintite, aceste două porțiuni neavînd continuitate decît prin *apa* Siretului [1]. E încă una din anomaliile vechii arondări administrative, corectate ulterior, printr-o nouă arondare.

Pentru ținutul Putna, deosebirile sînt mult mai mici față de situația ulterioară. Singura modificare mai importantă va fi alipirea, în urma unirii din 1859, a Focșanilor munteni de cei moldoveni, constituind un singur oraș, și a cîtorva cătune — *Paraschiveni, Vîlcele* și *Mîndreștii Munteni* — cuprinse între Milcov și canalul sau gîrlița trasă din Milcov, care despărțea cei doi Focșani, cătune care în 1835 aparțineau Munteniei.

Tîrguri și orașe. Unde au fost Vicina și Chilia Veche? Și pentru tîrgurile și orașele Principatelor, harta din 1835 ne dă, ca și pentru județe, o serie de informații prețioase; sugerează, de asemenea, unele întrebări și pune unele probleme.

Ea ne ajută, în primul rînd, prin datele ei statistice, să ne dăm seama de *dezvoltarea* așezărilor urbane, de evoluția lor progresivă sau regresivă. Comparația cu a doua ediție a ei, din 1853, e, în privința aceasta, concludentă. Constatăm astfel declinul a o seamă de tîrguri, în special din regiunea dealului, și înflorirea altora din regiunea

[1] Pentru hotarele ținutului Neamț in această regiune, ne-am servit de harta administrativă din 1833.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

cîmpiei, în legătură mai ales cu avîntul agriculturii și cu exportul consecutiv. Vom arăta acest dublu aspect mai departe, atunci cînd vom cerceta ediția din 1853. Mărginindu-ne deocamdată la aceea din 1835, constatăm că în Muntenia, după *București,* trecut cu 10 074 de curți sau gospodării, vin, în ordine descrescîndă, *Ploeștii* cu 3 179, *Craiova* cu 2 377 — așadar, încă la această dată, activul centru prahovean întrecuse cu mult vechea reședință a banilor olteni — apoi *Brăila* cu 1 387, *Caracal* cu 963, *Cimpulungul* cu 709, *Rușii de Vede* cu 669 — nu s-a introdus încă denumirea romantică de Roșiorii de Vede — *Rîmnicul de Olt* — numiți așa, iar nu Rîmnicul Vîlcii — cu 651, *Cernețîi* cu *589,* mai mari deci decît *Buzăul,* care n-are decît 572, decît *Piteștii* cu 551 și *Zimnicea* cu 531. Sub 500 de curți sau gospodării sînt *Tîrgu-Jiu:* 455; *Tîrgoviște:* 448; *Rîmnicul* (Sărat)!: 435; *Giurgiu:* 421; *Slatina:* 336; *Baia de Aramă:* 312; *Mavrodinul,* tîrg nou, în Teleorman, înființat chiar în vremea ridicării hărții: 287. În jurul a 200 de curți, depășind cu puțin această cifră sau puțin sub ea, sînt *Cîmpina:* 215; *Brebu,* în Prahova: 213, *Brădicenii,* în Gorj: 206 și *Măgurelile* — nu i se spune, ca mai tîrziu, Turnu-Măgurele: 194. Cele mai mici orașe și tîrguri din Muntenia, sub raportul populației, sînt, în ordine descrescîndă: *Curtea de Argeș:* 172; *Călărașii:* 165; *Mezil* — forma aceasta de nume fiind mai apropiată de etymonul său turc: menzil (poștă!) decît aceea de azi —: 161; *Filipeștii,* în Prahova: 132; *Urzicenii:* 122; *Petreștii de sus,* în Gorj 97 și *Oltenița:* 82.

Nu au, pe hartă, semnul de tîrg sau oraș, deși, în realitate erau, *Slănicul,* în Săcuieni, cu 739 de curți, venind deci *al șaselea* în ordinea descrescîndă a cifrei populației și, prin urmare, întrecînd majoritatea așezărilor urbane din Muntenia, apoi *Vălenii* — în ediția din 1853 ei apar cu numele complet Vălenii de Munte — cu 416 gospodării și *Calafatul* cu 248.

În Moldova, după *Iași,* trecut cu 6 092 de gospodării, vin *Botoșanii* cu 3 648, — aproape îndoitul *Birladului,* cu 1 877 gospodării și mai mult decît îndoitul *Galaților,* care n-au, la această vreme, decît 1 721 —; apoi *Huși,* cu 1 540 și *Roman* cu 1 369. Sub 1 000 de gospodării, dar peste 500 au *Dorohoi:* 886; *Ocna:* 767 — mai mare deci decît

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Bacăul, care n-are decît 642 ; *Fălticenii :* 673 ; *Piatra :* 601, *Herța :* 595 și *Tirgul Neamț :* 519. *Odobeștii* numără 467 de gospodării — vechea așezare de podgoreni, devenită tîrg în preajma mișcării lui Tudor [1] a întrecut deci orașe reședințe de ținut ca *Vasluiul :* 432 ; *Hîrlăul :* 414 ; *Tecuciul :* 328 și *Tirgul Frumos :* 217. Cele mai mici așezări urbane din Moldova sînt *Adjudul Nou* cu 178 de gospodării, și *Panciu* întemeiat la începutul veacului XIX de coloniști sîrbi care i-au dat și numele [2] — cu 145.

Un loc deosebit ocupă *Focșanii,* format în realitate din două orașe juxtapuse : Focșanii Moldoveni, cei mai vechi, și Focșanii Munteni. Cifra indicată de hartă : 1 494 de gospodării sau curți se referă la amîndouă.

În Moldova, în vremea cînd se face ridicarea hărții, există cîteva tîrguri de recentă formație — mai degrabă tîrgușoare — pe care ea nu le înseamnă ca atare, ci ca simple sate. E vorba de *Nămoloasa* în ținutul Putnei, înființată ca tîrg în 1818 [3] ; de *Săveni,* în Dorohoi, înființat în același an, august 4 [4] ; de *Burdujeni,* pe atunci în Suceava, care apar în 1808 ca „tîrg", iar în 1818 ca „orășel" [5]. Citățm de asemenea *Drăgușenii* în Covurlui, întemeiat în 1823 [6], căruia harta din 1835 îi dă 115 gospodării, *Sulița* sau *Sulițoaia* [7] — i se zicea la început și *Dracșani* întemeiată prin 1817—1819 [8], în Botoșani, cu 137 de gospodării, *Frumușica* în Hîrlău, întemeiată în preajma anu-

---

[1] Const. C. Giurescu, *Din trecutul județului Putna,* Focșani 1937, p. 21 și Același, *Populația județului Putna la 1820,* p. 8.

[2] Const. C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820,* p. 8 ; cf. p. 15. Condica Liuzilor dă acestei așezări numele de „Streinii ot Panciu" (*Uricariul,* VII, p. 305).

[3] Mihai Canianu și Aurel Candrea, *Dicționar geografic al județului Putna.* București, 1897, p. 196.

[4] Actul de întemeiere, din această zi, e publicat în „Revista Istorică", I (1915), p. 129—131.

[5] Const. C. Giurescu, *Istoria Rominilor,* III, 2, p. 509.

[6] Victor Tufescu, *Tirgușoarele din Moldova și importanța lor economică.* București, 1942, p. 135.

[7] Așa-i spune M. Kogălniceanu, în 1844, în articolul său *Fiziologia provincialului în Iași (Scrieri alese.* I, București, 1955, p. 122) ; „...să trăiască măcar în Sulițoaie sau la Odobești, în Herța sau la Adjud..."

[8] Victor Tufescu, *o. c.,* p. 139.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

lui 1831 [1] şi trecută în hartă cu 46 de gospodării. Nu au semn de tîrg nici *Baia* fosta capitală a ţării în veacul al XIV-lea, numărînd acum 363 de gospodării; nici *Ştefăneştii,* importantul oraş din veacul al XVI-lea, acum decăzut, dar numărînd încă 442 de curţi sau gospodării; harta din 1833 îl trece totuşi în rîndul tîrgurilor.

În Dobrogea, oraşul cel mai important e *Babadag,* centru militar de prim ordin, reşedinţa serascherului, adică a generalului comandant de armată; el are 500 de curţi sau gospodării. Nu se dă cifra pentru *Tulcea,* nici pentru *Măcin,* în schimb *Hirşova* e trecută cu 270 de gospodării, *Isaccea* cu 120, *Chiustenge* (Constanţa!) cu numai 68 — au dreptate prin urmare călătorii vremii să arate acest port ca fiind foarte puţin populat — *Mangalia* şi *Cernavodă* cu şi mai puţin: 30, respectiv 20 de gospodării. În general, aşezările din Dobrogea au avut mult de suferit în timpul războaielor ruso-turce din 1806—1812 şi 1828—1829; aşa se explică scăderea verticală a populaţiei din oraşe şi risipirea a o sumă de sate pe care harta le arată ca *silişti,* adică sate desfiinţate sau risipite (vezi şi mai departe, p. 90 şi 137). Nu există încă oraşul *Medgidia,* întemeiat mai tîrziu sub sultanul Abdul Medgid, de la care şi-a luat numele, nici *Mahmudia,* numită astfel după sultanul Mahmud, reformatorul imperiului turcesc. Dacă în ce priveşte Medgidia se poate spune că e o aşezare orăşenească *nouă* — în locul ei fiind pînă atunci numai un loc de popas al călătorilor care străbăteau cu diligenţa sau căruţa distanţa Cernavoda-Constanţa — harta din 1835 nu arată aici nici un sat sau cătun — pentru Mahmudia lucrul se schimbă. Aici avem de a face cu o aşezare veche care poartă în harta ce studiem numele de *Beştipe moldovenească* avînd 72 de curţi sau gospodării [2]. Acestei vechi aşezări, cu populaţie venită mai ales dinspre miazănoapte, din Moldova, i s-a schimbat numele în Mahmudia. N-a fost prima schimbare de nume. Mai înainte, în veacul al XV-lea, a avut loc o alta, ca urmare a cuceririi turceşti, schimbîndu-se după părerea noastră medievala

[1] Victor Tufescu, *o. c.,* p. 136.

[2] La vest de ea se află, pe hartă, *Beştepe turcească,* avînd numai 39 de gospodării. „Betesine" din unele hărţi ale veacului XIX nu e decît o transcriere greşită a numelui Beştepe.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

denumire de *Vicina* în *Beştepe* („cinci dealuri"). Căci aici credem că a fost enigmatica aşezare — port însemnat, punct de vamă şi reşedinţă metropolitană — unde acostau corăbiile italiene în veacurile XIII şi XIV şi de unde ne-a venit, în 1359, primul mitropolit al Ţării Romîneşti, Iachint de Vicina [1].

În ce priveşte Sulina, nu e indicat numele însuşi al acestei vechi aşezări, pomenite pentru întîia dată în opera lui Constantin Porfirogenetul (circa 950 e. n.) ; se menţionează însă, în acest loc, un complex de mai multe elemente : un far, o redută, cazărmi, prăvălii, o cafenea şi — poate — o carantină : termenul întrebuinţat pentru acest ultim element : браумтеахта nu se găseşte în dicţionarul ruso-romîn al lui Em. Grigorovitza, nici în acela, recent, al lui Corlăteanu.

Alături de o seamă de oraşe şi tîrguri, harta menţionează aşezări omeneşti cu acelaşi nume, dar avînd adăugat calificativul de „vechi" ; e vorba de *Adjudul vechi,* de *Fălticenii Vechi,* de *Tulcea Veche* şi de *Chilia Veche.* Ele reprezintă adeseori *vechile vetre* ale tîrgurilor sau oraşelor respective, părăsite în împrejurări istorice mai mult sau mai puţin cunoscute, de către o parte din locuitorii lor, care s-au aşezat în locuri mai bune din vecinătate, întemeind un nou tîrg cu acelaşi nume — cîteodată şi cu calificativul de *nou* — în timp ce restul locuitorilor a rămas mai departe pe vechea vatră, transformată cu timpul în sat. Ele reprezintă de asemenea, cîteodată, vechile sate pe moşia cărora şi cu o parte din a căror locuitori s-au întemeiat noile tîrguri cu acelaşi nume. Orăşenii din vechiul tîrg al Adjudului, constatat documentar în 1408, s-au mutat din cauza revărsărilor Siretului şi mai ales a faptului că acest rîu rupea necontenit din vatra aşezării. Fenomenul continuă sub ochii noştri, aşa cum mi-am putut da seama la faţa locului : malul se dărîmă mereu, la viituri, şi, cu timpul, dacă nu se vor face lucrări de apărare, o bună parte a satului Adjudul vechi va dispare. Întemeierea noului tîrg al Adjudului — situat la vreo cinci kilometri şi jumătate de Adjudul vechi, într-o poziţie apărată,

[1] Asupra acestei probleme pregătesc un articol deosebit.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

între Siret şi Trotuş, a avut loc la finele veacului al XVIII-lea, prin hrisovul din 15 februarie 1795[1].

În ce priveşte *Fălticenii Vechi,* ei sînt satul „unde au fost Oană Pîntece", aşa cum citim în actul din 15 martie 1490, de la Ştefan cel Mare: numele lor se explică prin porecla acestui străvechi locuitor, întemeietor sau proprietar al satului, *foltic,* de la foale, însemnînd „pîntecos"[2]. Pe o parte a moşiei acestui sat şi pe o parte a moşiei satelor vecine Şoldăneşti şi Tîmpeşti, s-a întemeiat, „pe loc ţălină", la 28 iunie 1779, o aşezare mai însemnată, cu dugheni şi case de locuit, aşezare ridicată prin hrisovul domnesc din 18 august 1780 la rangul de tîrg. La început, acest tîrg s-a numit cînd Şoldăneşti — numirea cea mai frecventă — cînd Tîmpeşti, cînd Folticeni, după numele satelor pe a căror moşie se înfiinţase; cu timpul, şi anume de la 1826 înainte, a prevalat ultima denumire[3]. Aşa se face că în harta rusă din 1835 găsim satul Fălticenii Vechi şi oraşul Fălticeni, la vreo doi kilometri şi jumătate de primul.

Tulcea veche, sat cu 20 de curţi sau gospodării, e situată la circa doi kilometri şi jumătate sud-est-est de oraşul Tulcea, tot pe malul Dunării. Numele se poate explica în două feluri: sau aici a fost vechiul oraş aproape de care s-a ridicat noua aşezare, sau avem de a face cu un vechi sat care a dat numele său şi o parte din moşia sa, ca şi în cazul Fălticenilor, oraşului întemeiat în apropiere[4].

Chilia Veche, în Delta Dunării, avînd în faţă, pe malul stîng Chilia Nouă, este arătată, în harta rusă din 1835, ca o aşezare fortificată, avînd ca legendă кр. стар. килія („Cetatea (sau fortăreaţa!) Chilia Veche"). Imediat la sud de această aşezare fortificată, harta însemnează „Chilia ruinată" (развалины килiи), sub forma unei suprafeţe ceva mai mari, închisă într-un patrulater, marginea dinspre vest a lui fiind formată de gîrla Arten care dă în braţul

---

[1] Mihai Canianu şi Aureliu Candrea, *Dicţionar geografic al judeţului Putna,* p. 5.

[2] I. Bogdan, *Documentele lui Ştefan cel Mare,* I, p. 402.

[3] Const. C. Giurescu, *Istoria Românilor,* III, 2, p. 509.

[4] T. Voiçu, B. Cotovu şi P. Constantinescu, *Monografia oraşului Tulcea,* Constanţa 1928, 88 p. nu cuprinde nici un fel de lămurire asupra relaţiei dintre Tulcea şi Tulcea Veche.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Tătarului (Tatarski), o ramificație a brațului Chiliei. Chilia Nouă, de pe malul stîng, se compune, la rîndul ei, din orașul Chilia (килія) și, la sud-sud-est de el, cetatea Chilia Nouă (нов. килія). Prin urmare, harta ne înfățișează un paralelism: pe malul stîng, o așezare urbană, civilă și una militară, pe malul drept, de asemenea o așezare civilă și una militară. Concluzia este că aci, *pe malul drept, în deltă, a fost vechea cetate și așezare a Chiliei,* locul unde veneau genovezii și venețienii, în veacul al XIV-lea, să încarce grîu, iar nu pe malul stîng, la Chilia nouă, basarabeană, așa cum a afirmat-o categoric, în ultimul timp, P. P. Panaitescu. Acesta, pornind de la o ipoteză a lui N. Iorga — formulată în treacăt și abandonată, cîteva rînduri mai jos, de însuși autorul ei [1] — face o serie de „considerații strategice", „comerciale" și cartografice spre a dovedi că vechea cetate a Chiliei a fost pe malul stîng al Dunării. Susține anume că la Chilia Nouă, pe malul stîng, e „singurul loc unde numeroasele brațe secundare" ale Dunării „se reunesc pentru a se despărți din nou mai spre vărsare", „singurul punct strategic de unde se poate observa Dunărea care formează aci un cot", acest lucru fiind „imposibil" de la Chilia Veche [2]. Apoi, la Chilia Veche, „malul întreg este jos și inundabil, nu este posibilă clădirea unei cetăți"; de altfel — adaugă Panaitescu — „este sigur că nici o urmă de cetate nu se vede nicăieri la Chilia Veche" [3]. Trecînd la argumentele „comerciale", Panaitescu crede că la Chilia Veche „nu se puteau descărca mărfuri din corăbii", deoarece de aci „nu pornește nici un drum pe uscat", pentru acest motiv, nici „nu putea veni mărfuri pe uscat de nicăieri"; așezarea este deci „un port fără debușeu, un centru pescăresc și atîta tot". Dimpotrivă, „Chilia Nouă e legată pe uscat" în toate direcțiile. Sub raportul cartografic, continuă Panaitescu argumentarea, „portulanele și hărțile vechi din secolul al XV-lea și al XVI-lea nu cunosc decît o *singură* Chilie sau Licostomo,

[1] N. Iorga, *Cele două Chilii, în* „Buletinul Comisiunei Monumentelor Istorice", XXII (1929), p. 188-9.
[2] P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrîn*, București, 1944, p. 301.
[3] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

așezată în hărți la *nordul brațului Chilia*"[1]. Așadar, în concluzie, aci, la Chilia Nouă, pe malul stîng, a fost orașul și cetatea „unica cetate"[2], stăpînită succesiv de bizantini, genovezi, munteni, moldoveni și turci.

Toată această argumentare a lui Panaitescu e lipsită de valoare. Ea păcătuiește prin ignorarea realităților geografice și istorice și printr-o documentare cartografică total superficială. Într-adevăr, sub raportul geografic, Panaitescu n-a observat — deși dă a înțelege că a fost la fața locului — că *tocmai în acest loc, la Chilia Veche,* este unul din *grindurile* Deltei, și anume un grind important, înalt, excelent loc de observație și pe care Dunărea, oricît de mare ar veni, nu-l acoperă. E unul din puținele locuri din Deltă care scapă de inundație[3]. De aceea a și fost ales ca loc de așezare permanentă omenească. Din punct de vedere istoric și anume al realităților istorice *medievale,* prezența *în deltă* a vechii cetăți, departe de a fi un inconvenient, era, dimpotrivă, un avantaj pentru apărătorii ei: locul o făcea greu accesibilă și ea se putea apăra cu mai multă ușurință împotriva atacurilor. Împrejurarea din 1462 cînd a putut rezista atacului combinat al turcilor lui Mohamed al II-lea, cuceritorul Constantinopolului, și al moldovenilor lui Ștefan cel Mare o dovedește. Să nu uităm că, în împrejurările evului mediu, locurile greu accesibile erau preferate pentru așezările omenești. Veneția — a uitat oare Panaitescu? — s-a întemeiat nu pe pămîntul ferm al coastei italiene, ci în mijlocul lagunei, într-un loc care oferea mari dificultăți atacatorilor. Aceeași hartă rusă din 1835 menționează *tot în Deltă,* în apropierea Chiliei ruinate, ostrovul „Veneticului" („Vinitic") care-și trage numele de la vreun venețian stabilit pe malurile ei[4]. Sub raportul economic, prezența în deltă a cetății și a așezării ci-

---

[1] P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrîn,* București, 1944, p. 302.

[2] *Ibidem.*

[3] Vezi Gr. Antipa, *Delta Dunării, corectată după ridicările făcute de direcțiunea pescăriilor,* București, 1910.

[4] Vezi mai sus, p. 35. — Într-o hartă franceză de la sfîrșitul secolului XVIII, este menționat, la apus de Chilia, brațul Dunării „Venedicul" („le Danube Venedikoul"). Vezi G. Vîlsan, *Românii în delta Dunării la sfîrșitul secolului XVIII,* București, 1927, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

vile de la Licostomo *nu împiedica negoțul,* așa cum nu-l împiedica nici așezarea în lagună a Veneției, marele centru comercial al evului mediu. Lîna, pieile de vită, mierea și ceara erau ușor transportabile în depozitele de pe grind, cu atît mai mult robii. Magazii de grîne se poate să fi fost și pe malul stîng, de asemenea locuințe de-ale paznicilor militari și chiar ale unor negustori; *cetatea* însă și *sediul administrației,* orașul propriu-zis, era în deltă, așa cum arată ruinele consemnate de harta rusă și cum o dovedesc în mod categoric o serie întreagă de portulane și de hărți pe care Panaitescu le ignoră. E vorba mai întîi de trei portulane — două de pe la jumătatea veacului XV și unul din al XVI-lea — care pun tustrele „Licostoma" în *Deltă,* nenotînd *nimic* pe țărmul stîng al brațului Chilia. Fotografiile acestor portulane se pot consulta în Atlasul Dimăncescu — atlas cuprinzînd reproducerea a o sumă de hărți vechi de la British Museum privitoare la Țările Romîne, atlas trimis Academiei Romîne în 1935 [1], așadar cu aproape un deceniu înainte de apariția studiului lui Panaitescu. Sînt apoi cinci hărți, *toate din veacul al XVI-lea,* și care, ca și portulanele, înseamnă tuscincile „Licostoma" sau „Kilia" *în Deltă,* nenotînd *nimic* pe malul basarabean. Mă refer anume la harta din 1545 („De Ungaria, Transsylvania Ungarici regni prouincia"), la aceea din 1548 a lui Ioan Honterus din Brașov („Rudimentorum cosmographicorum Ioan Honteri Coronensis libri III"), la harta italiană din 1560, înfățișînd țările romîne și răsăritul Peninsulei Balcanice, la harta Anatoliei și a ținuturilor vecine din 1578 și la harta lui Iacob Castaldo din 1584 („Romania quae olim Thracia dicta... descriptio") [2]. Sînt, în sfîrșit, două hărți, tot din veacul al XVI-lea, care notează „Licosteno" (în realitate Licostoma!) în *Deltă,* iar pe malul stîng, basarabean, „Kylia nouă", dau așadar ambele așezări. E vorba de harta din 1578, intitulată „Tractus Danubii secunda tabula" și de aceea din 1595,

[1] Înregistrat la secția manuscrise a Academiei R.P.R. sub cota V 659. Fotografiile celor trei portulane — care sînt trecute în Atlas cu datele c. 1450, 1455 și c. 1575 — se află la f. 6 sus, 6 jos și 33.

[2] Vezi-le în *Atlasul Dimăncescu,* la f. 23, 26, 37, 44 și 49.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

cu titlul „Taurica Chersonesus“ [1]. Mărturia portulanelor și hărților e confirmată, în chipul cel mai categoric, de cronica senatorului venețian Francesco Longo. Acesta arată că sultanul Baiazid, după ce a cucerit în 1484 „Licostomo“ sau Chilia, a obligat pe toți locuitorii orașului „să refacă Licostomul vechi, *situat pe un ostrov al Dunării*“ [2] (sublinierea noastră!). Detaliile pe care cronica lui Longo le dă asupra expediției sultanului, dovedesc nu numai un izvor contemporan, dar probabil și un martor ocular. În orice caz, știrea nu suferă îndoială.

Toate documentele cartografice menționate mai sus, precum și mărturia cronicii lui Francesco Longo sînt așadar categorice: Lycostomo sau Chilia Veche a fost în *Deltă,* între brațul Chiliei și acela al Sulinei și anume pe grindul, neinundabil, care împreună cu pintenul din față al șesului de la nord obligă apele brațului Chilia să curgă, în acest loc, printr-o singură albie [3]. Abia în 1479, Ștefan cel Mare, pentru a putea apăra mai bine acest important centru strategic și economic — bastion înaintat al statului moldovenesc — face, într-un timp record [4], o nouă cetate, pe malul stîng, dărîmînd pe cea din deltă și utilizîndu-i, probabil, materialul de construcție. Gestul lui Ștefan se explică dacă privim harta: Moldova era o putere continentală; întreg teritoriul ei era *la nord* de Chilia, iar capitala, de unde ar fi venit domnul, cu ajutoarele, destul de departe. De fapt, în 1484, Ștefan nici n-a putut ajunge măcar cu armata sa la

---

[1] *Atlasul Dimăncescu,* f. 45 și 58.

[2] N. Iorga, *Acte și Fragmente cu privire la istoria Rominilor,* III, București 1897, p. 85: „ne mando alcun di quel luogo a Constantinopoli, ma i messe tutti a refar Licostano vechio, situa sopra un scogio nel Danubio“ — Termenul scogio, în italiana modernă scoglio, înseamnă stîncă, colț de stîncă în apă (écueil, roche, rocher, brisant, récif). Vezi G. Darchini, *Vocabolario italiano-francese e francese-italiano.* Milano, 1938, p. 1002.

[3] În acest loc din Deltă, așază și Rhigas din Velestin Chilia veche. În harta sa citim: Λυκόστομον Παλαίου Κιλί iar pe malul stîng: Νέον Κιλί (Acad. R.P.R. Hărți D. VII 60, planșa 12).

[4] Construcția a fost terminată în 25 de zile (22 iunie — 16 iulie); e drept că au lucrat la ea — așa cum ne arată cronica — „opt sute de zidari și șaptesprezece mii de ajutoare“: vezi Olgierd Górka, *Cronica epocei lui Ștefan cel Mare (1457—1499),* București, 1937, p. 127 și 149.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

timp spre a da ajutor cetății împotriva turcilor [1]. Pentru stăpînii anteriori ai fortăreții și orașului, pentru bizantini și genovezi, *puteri maritime,* care veneau cu flota, așezarea în deltă era însă preferabilă. Flota putea apăra mai ușor cetatea situată pe grind, avînd Dunărea în față și plaurul plutitor al deltei de toate celelalte părți. În concluzie, cetatea și orașul Chiliei a fost, înainte de 1479, pe malul drept al Dunării, în deltă, acolo unde atîtea portulane și hărți pun Chilia Veche și unde figurează și în harta rusă din 1835 care arată în mod explicit și „ruinele" așezării de odinioară.

O altă problemă interesantă pe care o pune harta din 1835 este aceea a satelor care poartă totuși numele de *tîrg.* Găsim două asemenea cazuri în Muscel: *Tîrgu Valea Mare* și *Tîrgu Dealului,* un caz în Rîmnicul Sărat: *Tîrgu Cucu* și unul în Neamț: *Tîrgu.* Mai putem adăuga, în aceeași categorie, și *Tîrgu Cîndești,* din Rîmnicul Sărat, menționat în catagrafia din iulie 1831 [2], apoi o serie de astfel de „tîrguri" menționate în *Marele Dicționar Geografic al Rominiei,* anume: *Tîrgul,* o parte a comunei rurale Slăvești din Vîlcea, *Tîrgul-Frumos,* la vestul satului Dîrmonești în Prahova, *Tîrgul-Glodurile, Tîrgul-Valea Rea,* sate în Bacău etc.

Tîrgu Valea Mare, alături de satul Valea Mare, din Muscel, n-are indicată cifra curților sau gospodăriilor; același e cazul și cu Tîrgu Dealului, situat la o distanță de numai 3 (trei) kilometri de Pitești. Tîrgu Cucu are douăzeci de gospodării și e și stație de poștă pe drumul

---

[1] Const. C. Giurescu, *Istoria Rominilor,* II, I, ed. a patra, p. 72.

[2] *„Extract de suma plugarilor"* la Arhivele Statului București, ms. 838, f. 4. Această catagrafie a fost publicată în *Analele Parlamentare ale Rominiei,* t. II, *Obicinuita Obștească Adunare a Țerii Romînești Legislatura I Sesiunea I 1831—1832,* București, 1892, p. 475—538. Numele satelor nu sînt însă redate întotdeauna exact după ms. 838. Astfel, de pildă, în județul Rîmnicul Sărat, s-a publicat Slobozia Caratica în loc de Slobozia Caragica; Delnița în loc de Domnița, Vălceni Mizilții în loc de Văceni Mizilgii, Obădiții în loc de Obidiții, Ciianta în loc de Ciiaita, Guteștii în loc de Guțăști, Beslăgenii în loc de Beșligeni, Slobozia Limoteștii în loc de Slobozia Lămoteștii, Blidareii în loc de Blidarii, Slobozia Tătărani în loc de Slobozia Tătăranu etc.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Rîmnicul Sărat — Focşani; Tîrgu Cîndeşti are 39 de gospodării.

Cum se explică acest calificativ de „tîrg" dat unor aşezări modeste, mai modeste, sub raportul populaţiei, decît foarte multe sate? Sîntem, evident, în prezenţa unor aşezări unde avea loc schimbul de mărfuri între ţăranii unei regiuni mai mult sau mai puţin întinse. Fenomenul a fost general pe întreaga faţă a pămîntului romînesc, atît în Muntenia cît şi în Moldova şi în Transilvania. Cînd aceste aşezări se găseau pe un drum important de comerţ şi erau ajutate şi de împrejurări politice şi economice favorabile, ele se dezvoltau şi ajungeau adevărate tîrguri sau oraşe, reşedinţe administrative şi militare, cu un număr mai însemnat de locuitori. E cazul Tîrgu Jiului, al Tîrgu Ocnei, al Tîrgului Frumos din Moldova şi al însăşi Tîrgovişte. Cînd împrejurările nu le ajutau, ele rămîneau simple aşezări rurale, cu puţini locuitori, păstrîndu-şi însă calificativul de „tîrg", de loc de schimb, determinat de poziţia lor favorabilă în raport cu satele învecinate.

Din toate aceste „tîrguri" de mai sus, o atenţie specială ni se pare că merită *Tîrgu Dealului* din Muscel. Situat numai la trei kilometri de Piteşti, este evident că el n-a putut deveni loc de schimb *după* întemeierea acestui oraş, căci n-ar mai fi prezentat nici o utilitate: ţăranii din împrejurimi n-aveau de ce veni aci, cînd alături era un tîrg în toată puterea cuvîntului, cu numeroase prăvălii statornice. Trebuie să admitem deci că sîntem în faţa unui străvechi loc de tîrg, de dinainte de întemeierea Piteştilor şi anume a locului de tîrg unde se adunau sătenii din regiunea vecină a dealului: de aci şi numele său Tîrgu Dealului. După ce s-au întemeiat Piteştii — prima menţiune documentară asupra lui este din 20 mai 1388[1] — Tîrgu Dealului a pierdut însemnătatea sa ca loc de schimb; şi-a păstrat însă numele[2]. El con-

[1] Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*. Vol. II, 2, ed. a patra, p. 430.

[2] Pentru asemenea locuri de tîrg în regiunea *muntelui*, în Carpaţii meridionali, unde se stringea lume de pe ambele versanturi („tîrguri de două ţări"), vezi I. Conea, *Profile toponimice prin Carpaţii meridionali*, în „Probleme de geografie", II (1955), p. 149 şi 158.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

tinuă să existe în epoca ridicării hărții statistice ruse; pe vremea cînd s-au alcătuit dicționarele geografice județene, la finele secolului XIX, găsim numele dublu: „Ștefănești (Tîrgul Dealului)". În recensămîntul din 1930, Tîrgul Dealului apare ca o entitate distinctă, deosebită de Ștefănești, în plasa Podgoriei din județul Muscel.

Trebuie semnalată și categoria de sate numite *Orășeni*. Harta arată în județul Dolj, aproape de vărsarea Jiului în Dunăre, pe malul stîng al lui, satul *Orășanii*, 105; apoi în județul Botoșani, satele *Orășeni* 32 și *Orășenii Cresteşti* 22; de la ultimul și-a luat numele și schitul Orășenii-Cresteşti.

Numele acestor așezări se poate explica în două feluri: sau că locuitorii lor — ori o parte măcar a lor — au venit dintr-un oraș, în urma unor împrejurări istorice defavorabile — pustiiri, distrugeri, prădăciuni — care au atins acel oraș, sau că, pe locul respectiv, a fost odinioară un oraș, decăzut ulterior, dar ai căror locuitori au continuat să păstreze vechiul apelativ [1]. Prima explicație credem că s-ar potrivi pentru Orășeni și Orășenii-Cresteşti, întrucît aceste două sate sînt în vecinătatea orașului Botoșani, la nouă, respectiv zece kilometri și jumătate distanță. Tradiția locală știe de altfel de venirea aci, în satul Orășeni, a mai mulți orășeni sau tîrgoveți, pe la jumătatea veacului al XVIII-lea [2]. O situație similară pare a fi în satul *Orășanii* din Ilfov care face parte din comuna rurală Obileștii Noi, pe Mostiște [3]. Aci se vor fi așezat locuitori din Cornățelul, orașul amintit adeseori în veacurile XVI și XVII și care, situat la vreo șaptesprezece kilometri spre miazăzi, aproape de Dunăre, a avut să sufere prădăciuni repetate din partea turcilor [4]. În sprijinul ipotezei că avem de a face cu foști orășeni așezați la țară, citățm numele satelor *Cîmpulungeni* din Buzău, *Agiudeni* din Roman și *Huşeni* din Tutova, tustrele menționate în harta de care ne ocupăm [5] și formate

[1] Cf. Iorgu Iordan, *Nume de locuitori...*, p. 265—267.
[2] *Marele Dicționar Geografic*, vol. IV, p. 596.
[3] *Ibidem*.
[4] Const. C. Giurescu, *Un vechi oraș al Țării Românești: Cornățelul* (sub tipar).
[5] Vezi mai jos, p. 99.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

din locuitori veniți din părțile Cîmpulungului, Agiudului și Hușilor. Cît despre Orășanii din Dolj, am impresia că sînt mai degrabă urmașii locuitorilor unui vechi oraș care a fost aci, lîngă Dunăre. Nu cumva în acest loc a fost reședința vechiului *județ de Baltă*, pomenit documentar în 1444, predecesorul, în regiunea dunăreană, a județului Dolj? Ne mărginim să punem deocamdată întrebarea, rămînînd ca răspunsul să-l dăm mai tîrziu, după ce vom face și o cercetare la fața locului. Pentru comparație, amintim satul *Orașul* — numit și *Dealul Orașului* — aparținînd în 1900 comunei Samara din județul Argeș; tradiția locală știe că în acel loc „ar fi fost în vechime un oraș"[1]; la finele veacului al XIX-lea, se mai puteau observa încă „rămășițe de ziduri de piatră și cărămidă"[2].

Sate și cătune. Incontestabil, partea cea mai bogată și mai interesantă a hărții din 1835 o formează așezările rurale, sate, cătune, odăi, stîni, coșere, cîrciumi sau hanuri, stații de poștă, și din acestea toate, în primul rînd, satele și cătunele. Ea ne înfățișează 4 094 (patru mii nouăzeci și patru) de sate și cătune în Muntenia și 2 439 (două mii patru sute treizeci și nouă) în Moldova. E cel mai bogat document asupra satelor noastre, din toate cîte s-au păstrat pînă la data apariției hărții. Într-adevăr, ea dă mai multe așezări decît catagrafia cuprinsă în opera generalului Bawr, mai multe decît statistica oficială din 1815, utilizată de Dionisie Fotino în „Istoria Vechii Dacii", mai multe chiar decît statistica oficială contemporană din 1831, cunoscută sub numele de „Extract de suma plugarilor"[3]. O simplă comparație a cifrelor e de ajuns pentru a dovedi această afirmație. Catagrafia lui Bawr dă, pentru Muntenia, 2 696 de sate și cătune[4]; statistica din 1815, 2721 sate și cătune[5] iar statistica

---

[1] *Marele Dicționar Geografic*, IV, p. 595.

[2] *Ibidem*.

[3] O vom desemna prin E.

[4] *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*, Frankfurt și Leipzig, 1778, p. 106—228; cf. I. Donat, *Așezările omenești din Țara Românească în secolele XIV—XVI*, în „Studii", IX, 1956, nr. 6, p. 79.

[5] D. Fotino, Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας, t. III, Viena, 1819, p. 188—309. Fără satele din cele trei raiale care însă nu reprezintă

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

din 1831, 3 576 [1]. Făcînd comparație pentru un singur județ, Rîmnicul Sărat, găsim la Bawr 138 (o sută trei zeci și opt) de sate [2], în 1815, 144 (o sută patru zeci și patru) [3], în 1831, 195 (o sută nouăzeci și cinci) [4], iar în harta din 1835, 202 (două sute două) [5]. Și în aceasta ultimă cifră nu sînt cuprinse nici tîrlele și coșerile, nici cîrciumile. Pentru județul Dîmbovița, Bawr dă 169 (o sută șaizeci și nouă) de sate și cătune [6], statistica lui Dionisie Fotino 168 [7], iar harta din 1835, 270 (două sute șaptezeci) [8], așadar cu peste o sută mai mult. Diferența e și mai mare în ce privește județul Mehedinți: acesta e trecut în statistica oficială din 1831 cu 341 de sate [9] în timp ce harta din 1835 dă nu mai puțin de 504 așezări rurale dintre care 400 sate și cătune [10].

În ce privește Moldova, față de cele 2 439 de sate și cătune pe care le arată harta rusă, statistica oficială reprodusă de Gh. Asaki, în harta litografiată de el în 1848, dă numai 1 924 [11]; diferența este de 514 în favoarea celei dintîi.

Cercetînd satele hărții ruse, putem trage o serie de concluzii referitoare la: a) mărimea lor, b) repartiția

---

mai mult de circa o sută. Bawr, *o. c.*, p. 188—193 dă, pentru aceste raiale, un total de 91 sate (55 în raiaua Brăilei, 35 în a Giurgiului, 1 în a Turnului).

[1] Vezi *Analele Parlamentare ale Rominiei,* vol. II, p. 475—538 unde această statistică e publicată. Originalul se află, așa cum am arătat mai înainte, p. 79, la Arhivele Statului din București, ms. 838. În raportul lui Bois le Comte, din 11 mai 1834, raport care se întemeiază pe „piese oficiale", numărul satelor muntene este de 3 562 (Hurmuzaki, *Documente,* XVII, p. 337; cf. p. 334).

[2] Bawr, *o.c.*, p. 105—115.

[3] D. Fotino, *o.c.*, III, p. 189—192.

[4] Arhivele Statului, ms. 838, f. 1—5.

[5] Vezi, la finele acestui studiu, anexele, jud. Rîmnicul-Sărat.

[6] Bawr, *o. c.*, p. 155—162.

[7] D. Fotino, *o.c.*, III, p. 217.

[8] Vezi anexele, județul Dîmbovița.

[9] *Analele Parlamentare ale Rominiei,* II, p. 532—537.

[10] Vezi anexele, județul Mehedinți.

[11] *„Harta Moldovei împărțită în ținuturi după cea din urmă rătunzire.* Sub direcția G. Asaki, Iași, lit. Inst. Albinei Iancu Pluto 1848" (Acad. R.P.R., Hărți B. II, 9); o primă ediție, din 1847, Iași, nu cuprinde tabelul județelor, satelor și „politiilor", adică orașelor (Acad. R.P.R. Hărți B. II, 8).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

pe regiuni naturale, c) numele lor, d) felul de formare a o sumă din ele, prin roire și colonizare, e) situația socială, fiscală, militară și juridică a locuitorilor unor sate.

Mărimea satelor. Am împărțit așezările rurale în două categorii: *cătune,* având pînă la 50 de gospodării inclusiv, și *sate,* de la 50 de gospodării înainte. Cătunele, la rîndul lor, se pot împărți în trei subdiviziuni: pînă la 5 gospodării exclusiv, între 5 și 20 de gospodării inclusiv și între 21 și 50. Pentru primele două subdiviziuni există și semne speciale pe hartă, în timp ce a treia subdiviziune este reprezentată printr-un simbol valabil pentru toate satele ce depășesc numărul de 20 de curți sau gospodării. Și satele pot fi împărțite în trei categorii: sate mici, între 51 și 100 de gospodării, sate mijlocii, de la 101 la 200, și sate mari care depășesc 200 de gospodării. În grupa satelor mari am putea face o nouă subdiviziune, aceea a satelor foarte mari, cu peste 400 de gospodării.

În general, harta arată un important număr de cătune și sate mici; ele formează *majoritatea absolută* a așezărilor noastre rurale. Am făcut o cercetare în privința ordinei de mărime a acestor așezări într-o serie de județe; citez unul din Muntenia propriu-zisă: *Muscelul,* altul din Oltenia: *Romanații,* al treilea din Moldova: *Putna.* În Muscel, din totalul de 134 așezări rurale pentru care se indică cifra gospodăriilor, 19 au între cinci și douăzeci de gospodării, așadar circa 14,1% din total; 37 între douăzeci și una și cincizeci de gospodării, așadar circa 27,6%; 61 între cincizeci și una și o sută de gospodării, așadar circa 45,5%; 15 între o sută una și două sute de gospodării, așadar circa 11,2%; în sfîrșit, 2 peste două sute de gospodării, așadar circa 1,5%. Numărul cătunelor și satelor mici — pînă la o sută de gospodării — se urcă la 117 din totalul de 134; reprezintă așadar circa 87,3%.

În Romanați, din totalul de 173 așezări rurale, pentru care se indică cifra gospodăriilor, 5 au sub cinci gospodării (circa 2,9%); 22 între cinci și douăzeci de gospodării (circa 12,7%); 49 între douăzeci și una și cincizeci de gospodării (circa 28,3%); 60 între cincizeci și

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

una și o sută de gospodării (circa 34,7%); 26 între o sută una și două sute de gospodării (circa 15%) și 11 peste două sute de gospodării (circa 6,3%). Cătunele și satele mici — pînă la o sută de gospodării — reprezintă circa 78,6% din totalul așezărilor rurale. E de observat și faptul că satele mijlocii — o sută una pînă la două sute de gospodării — și mari — peste două sute de gospodării — sînt, în acest județ de șes, *mai numeroase* decît în județul de munte și deal care e Mușcelul. Ele reprezintă circa 21,3%, în timp ce în Mușcel numai 12,7%. Procentul mai mare se explică prin factorii fizici și economici care favorizează dezvoltarea unor asemenea așezări.

În Putna, care este un județ cu toate formele de relief — munte, deal, șes — din totalul de 167 așezări rurale pentru care se indică cifra gospodăriilor, 1 are sub cinci gospodării (circa 0,6%), 8 între cinci și două zeci (circa 5%), 37 între douăzeci și una și cincizeci (circa 22,1%), 67 între cincizeci și una și o sută (circa 40%), 42 între o sută una și două sute (circa 25,1%) și 12 peste două sute de gospodării (circa 7,2%). Totalul cătunelor și satelor mici — pînă la o sută de gospodării — se ridică la 113, reprezentînd un procent de 67,6. Cifre asemănătoare obținem, în general, și în celelalte județe. Concluzia acestei statistici: majoritatea absolută a așezărilor rurale românești — și pentru multe județe chiar marea majoritate — sînt *așezări mici*, în special de tipul 21—50 și 51—100 de gospodării.

Satele mijlocii, avînd între o sută una și două sute de gospodării, constituie o *minoritate*, reprezentînd, în genere, între o zecime și un sfert din totalul așezărilor rurale. Satele mari, cu peste două sute de gospodării, sînt o *mică minoritate*, devenind, în unele județe sau ținuturi, chiar o minoritate disparentă. În sfîrșit, satele foarte mari, cu peste 400 de gospodării sînt *excepționale*, asemenea așezări tinzînd să se transforme în tîrguri. Dintre satele foarte mari ale hărții, citățm următoarele: 1) *Balș* sau *Balaș*, în Romanați, cu 743 de gospodării; știm dintr-un alt izvor, inedit, că așezarea era împărțită,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

chiar în această vreme, pe mahalale[1]; ea se va transforma, ulterior, în tîrg. 2) *Cîrtojani,* în Vlașca, avînd 716 gospodării: e mai mare ca populație — dacă cifra a fost exact transcrisă[2] — decît multe dintre tîrgurile și orașele Principatelor. 3) *Poiana,* în Dolj, cu 665 de gospodării. E de remarcat că, în sudul, bogat în grîne și pește, al Doljului, Mehedinților și Romanaților, găsim, chiar în această vreme, a începutului agriculturii extensive, un număr apreciabil de sate mari, dintre care menționăm: Moțăteii 367, Băileștii Sîrbi 296, Pătulele 306 și Leul 314. 4) *Flămînzi,* în Hîrlău, cu 558 de gospodării. Acest sat, devenit faimos în istoria țării prin începutul răscoalei țărănești din 1907, are la data alcătuirii hărții, mai mulți locuitori decît însăși reședința ținutului, orașul Hîrlău, care nu e trecut decît cu 414 gospodării. Reședința e întrecută de altfel și de alte două sate ale ținutului anume de: 5) *Cepleniță,* care numără 430 de gospodării și de 6) *Deleni* cu 434 7) *Telega* în Prahova cu 555 de gospodării, întrecînd așadar atît Cîmpina cît și Filipeștii de Tîrg. Din cauza mărimii așezării și a faptului că aci își avea reședința cămărașul ocnei locale, Telega e socotită de Dionisie Fotino, în 1815—1819, ca „oraș"[3]; celelalte izvoare contemporane și posterioare nu-i dau însă acest calificativ; nici în hărțile din 1833 și 1835 nu e trecută ca așezare urbană. În 1810, Telega avea 368 de case și 1 410 suflete[4]. 8) *Salcia,* în Mehedinți, cu 414 gospodării.

În județul Gorj sînt o serie de sate mai mari, sub raportul populației, decît cele două tîrguri Brădicenii și Petreștii de sus. Citățm, dintre ele, *Borescu,* avînd 396 de

---

[1] Vezi actul din 21 aprilie 1832 referitor la suma de 3 000 lei, repartizată pe mahalalele satului Balș și cheltuită, în intervalul 1 mai — 1 septembrie 1831 „de slujbașii și engineri și comisari și ostași trecători", cu prilejul ridicării hărții statistice rusești (Arhivele Statului București, Vornicia din lăuntru, Țara Romînească, nr. 313, dosar 198, f. 4).

[2] S-ar putea să fie o eroare fie a topografului, fie a gravorului. E., f. 35 dă numai 160 de gospodării.

[3] Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας, t. III, p. 215.

[4] Stoica Theodorescu, *Monografia comunei Telega,* Cîmpina, 1926, p. 54; cf. Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor,* III, 2, p. 496.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

gospodării, *Pojaru* cu 377, *Vladimiri* — satul lui Tudor — cu 287, *Pirieni* cu 280 și *Scoarța* cu 253. Și în județul vecin, al Vîlcii, sînt o seamă de sate mari ca *Păușeștii* cu 296 de gospodării, *Strejeștii* cu 293, *Oteșanii* cu 290, *Zavidenii* cu 266 și *Lopușata* tot cu 266 de gospodării. În Buzău, *Puțenteii* își desmint numele: numără 310 gospodării; satul mai are, de altfel, un al doilea nume: Ciocela.

Repartiția satelor. În ce privește repartiția satelor pe regiuni naturale, harta ne arată o mare densitate *în zona dealurilor*. Satele sînt aci foarte dese, mai dese decît în orice altă parte. Întreaga zonă, începînd din Mehedinți și pînă în nordul Moldovei este întesată de așezări omenești; în unele părți ca în Săcuieni, spre nord-vest de Mizil, în Buzău, între Policiori și Lopătari, la vest de Rîmnicul Vîlcei, în zona Tîrgul Jiului etc., ea face impresia unui adevărat furnicar. Satele se înșiră de-a lungul văilor ca mărgelele pe ață; în multe locuri, ele urmează fără discontinuități, extremitatea unuia atingînd extremitatea celuilalt. Citățm, ca exemplu, valea Rîului Doamnei, în Mușcel, între Corbi și Jupînești, Valea Dîmboviței, între Gemeni și Drăgoești-Ungureni, valea Milcovului, între Pătești și Arșița etc.

Bine populate sînt și *depresiunile intra-și subcarpatice*. Începînd cu depresiunea Cloșanilor, continuînd cu aceea a Lotrului, apoi a Loviștei, a Rucărului și Dragoslavelor, a Chioajdelor din Săcuieni, cu Vrancea, cu depresiunea Tazlăului, peste tot găsim cătune și sate numeroase. Sînt adevărate aglomerări umane, din care prea plinul roiește, formînd alte sate cu nume ce amintesc vechea baștină. Așa găsim satul Dragoslovenii din Rîmnicul Sărat, cătunele Rucărenii și Dragoslovenii din Soveja Putnei, formate tustrele cu țărani din Rucărul și Dragoslavele Mușcelului. Așa găsim satele Chiojdeanca din Prahova și Chiojdenii din Rîmnicul Sărat, formate cu oameni veniți din cele două Chioajde — cel mare și cel mic — sau, cu numele oficial, Star Chiojd și Chiojdul de Bîsca.

Mai rar populată, comparativ, este *cîmpia*. Nu ne referim la regiunea de stepă a Bărăganului și Burnazului, unde harta arată adevărate pete albe, ci la vestul cîm-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

piei muntene şi oltene şi anume în special la părţile *unde lipseşte pădurea*. Aci, aşezările sînt mai rare, chiar dacă unele din ele au mai multe curţi sau gospodării. Citãm, ca exemplu, regiunea de la sud de Pătulele, în Mehedinţi, de la est de Calafat, în Mehedinţi şi Dolj, de la sud de Caracal, în Romanaţi, de la sud de Ruşii de Vede, în Teleorman. Tot astfel, în ochiul de stepă al Jijiei, la nord-vest de Iaşi. *Bărăganul* are sate pe margini, adică de-a lungul Dunării şi spre judeţele vecine: Ilfov, Prahova, Săcuieni şi Rîmnicul Sărat. De asemenea, de-a lungul rîului Ialomiţa care îl străbate şi pe care aşezările omeneşti se înşiră dese, atît pe un mal cît şi pe celălalt. Incolo, în regiunea centrală, adică în Bărăganul propriu-zis, satele sînt foarte rare. Între Dunăre, Borcea, Ialomiţa şi Mostiştea, găsim doar cîteva. Semnalăm astfel Lefliu (sic!) cu 48 de gospodării, Lupşani, la sud-sud-est şi Sapunari cu 55 de gospodării, la nord-est de primul, Satu Nou (Ştefăneşti) cu 95 de gospodării, la nord-vest-vest de Sapunari; apoi, înspre Ilfov, satele Ileana 102, Podari 36 şi Suliman 25, tustrele pe apa Milotina sau Vînata; în sfîrşit, cătunul Barza avînd între 5 şi 20 de gospodării. În această parte de miazăzi a Bărăganului, mergi zeci de kilometri fără să dai de un sat; numai cîte o staţie de poştă ca Zlota şi Bărăganul, cîte o cîrciumă ca Dor Mărunt, Orelca, Crucea Razvan şi Cîrciuma Lupului, iar în regiunea de la nordul rîului Ialomiţa, tîrlele şi coşerele arată prezenţa omului. Aci e patria turmelor de oi, a cirezilor sau tamazlîcurilor de vite mari, a herghelliilor şi preucilor de cai şi a vînatului de tot felul, de la dropie pînă la lup. În vremea cînd s-a ridicat harta, plugul nu spărsese încă cea mai mare parte a întinsei stepe, un adevărat ocean de verdeaţă primăvara, un nesfîrşit de zăpadă iarna, bătut de vînturile năprasnice care i-au dat şi numele. Căci „Buragan" înseamnă, în vechea turcă, „furtună", „vîrtej", „vifor" [1].

Sub raportul repartiţiei pe formaţiuni politico-administrative, cea mai intens populată este *Oltenia*. Cele cinci judeţe ale acestei provincii totalizează, în harta din 1835, 1 639 (una mie şase sute trei zeci şi nouă) de aşe-

[1] L. Şăineanu. *Influenţa orientală...*, I, p. XII.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

zări omenești, dintre care 1 392 (una mie trei sute nouă zeci și două) de sate și cătune; statistica oficială din 1831 nu dă decît 1 204. Cele mai multe se găsesc în Mehedinți, care de altfel era și județul cel mai întins din ambele principate: 504 așezări omenești, dintre care 400 de sate și cătune. Urmau în ordine descrescîndă și ținînd seamă de numărul *satelor* și *cătunelor,* nu de totalul așezărilor omenești, Doljul cu 364, respectiv 299, apoi Gorjul cu 282, respectiv 257, Vîlcea cu 295, respectiv 255, și, ultimul, Romanații, cu 194, respectiv 181 sate și cătune.

În Muntenia propriu zisă, de la Olt pînă la Siret, sînt 3 366 (trei mii trei sute șaizeci și șase) de așezări omenești dintre care 2 700 (două mii șapte sute) de sate și cătune; statistica din 1831 dă numai 2 358. Cel mai populat este Ilfovul, cu 422 de așezări dintre care 349 de sate și cătune; urmează, în ordine descrescîndă, Săcuienii cu 346, respectiv 297; Dîmbovița cu 295, respectiv 270; Argeșul cu 286, respectiv 244; Buzăul cu 325, respectiv 230; Vlașca cu 270, respectiv 220, Rîmnicul Sărat cu 264, respectiv 202; Teleormanul cu 230, respectiv 196; Oltul cu 214, respectiv 186; Ialomița cu 268, respectiv 163; Muscelul cu 185, respectiv 149; Prahova cu 212, respectiv 148 și, ultimul, Brăila cu 49, respectiv 46 de sate și cătune.

În Moldova, în cele șaisprezece „ținuturi" — echivalentul moldovenesc al „județelor" muntene — sînt în total 2 792 (două mii șapte sute nouăzeci și două) de așezări omenești dintre care 2 439 (două mii patru sute treizeci și nouă) de sate și cătune. Ținutul cu cel mai mare număr de sate și cătune e Neamțul care, din 281 de așezări, rurale are 238; urmează Bacăul cu 254, respectiv 223 de sate și cătune; Tecuciul cu 237, respectiv 215; Suceava cu 215, respectiv 206 și, abia în locul al cincilea, Iașii cu 221, respectiv 201. Vin, după aceea, Tutova cu 222, respectiv 193; Putna cu 190, respectiv 171; Vaslui cu 187, respectiv 163; Dorohoiul cu 196, respectiv 150; Fălciul cu 159, respectiv 145; Romanul cu 156, respectiv 142; Hîrlăul cu 128, respectiv 112; Covurluiul cu 144, respectiv 108. Cele mai mici ținuturi ale Moldovei, sub raportul numărului de sate și cătune, ca de altfel și sub acela al suprafeței, sînt Botoșanii cu

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

92 de așezări rurale, din care 77 de sate și cătune, Cîrligătura cu 74, respectiv 61 și, ultimul, Herța cu 37, respectiv 34. E de reținut faptul că și în Moldova, ca și în Muntenia, județele de deal și munte, adică cele cuprinse între Siret și Carpați, sînt printre cele mai bine populate, ele ocupînd primul, al doilea și al patrulea loc.

Dobrogea e regiunea cu cele mai puține așezări rurale și cu cele mai multe silișți, adică sate părăsite (vezi și mai jos, p. 137 la silișți!). Prezența acestora din urmă e explicabilă prin faptul că pe aci, prin această regiune, era drumul obișnuit al oștilor, în războaiele ruso-turce. Atît în 1791, cît și în 1809 și în 1828 avuseseră loc lupte repetate în Dobrogea[1]; rezultatul a fost pustiirea multor sate.

Trebuie subliniat că cele mai multe sate românești din Dobrogea se află de-a lungul Dunării, pe malul ei; harta notează, de la Silistra la vale, satele Oltina, cu 25 de curți sau gospodării, Mîrleanu cu 20, Cochirleni și Seimeni, cu cîte 5—20 gospodării fiecare, Stelniceni cu 42, Asanești cu 5—20, Topalu cu 37, Groapa Cioban cu 1—5, Dăieni cu 111, Roște cu 20, Iglița[2] 5—20, Camenca, avînd 67 de gospodării, Zaclăii — mai tîrziu cunoscut oficial și sub numele de Azaclău — cu 5—20 de gospodării, Jijila cu 50, Garvăn cu 43, Văcăreni cu 64, Pisica cu 26, Luncavița[3] cu 34, Rachel, Feteși și Cișla cu cîte 5—20 de gospodării fiecare, Beștepe moldovenească avînd 72 de gospodării și Dunavăț 40. Numele satului nu e întotdeauna un criteriu *sigur* despre originea etnică a populației respective, în sensul că se poate ca această populație să se fi prefăcut, prin aluviuni ulterioare sau prin emigrări; este totuși, în marea majoritate a cazurilor, un indiciu prețios în acest sens. Dovada e însăși așezarea Beștepe moldovenească; aceasta, la început, va fi avut și o populație turcească; altfel, prima parte a numelui: Beștepe — în turcește: cinci dealuri — nu s-ar explica; ulterior însă, populația românească și anume

[1] Pentru luptele din 1791 și 1809 vezi Const. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, III, 1. ediția a doua, București, 1944, p. 315 și 327—8; pentru cele din 1828, vezi I. C. Filitti, *Principatele Române de la 1828 la 1834*, București, (1934), p. 12—13.

[2] H: Igniță

[3] H: Luncoviță

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

cea venită din Moldova a predominat, determinînd adausul respectiv [1]. Prezența elementului românesc în Deltă se dovedește prin numirile de ape din această regiune (vezi mai sus p. 34) ; pentru restul Dobrogei, semnalez aci o serie de nume de sate, siliști și alte elemente geografice : Lataţuea 5—20 gospodării, Greci 140 ; Mănăstiriște (Niculițel) 80 ; Satu Nou 22 ; Tichilești, fără indicarea numărului de gospodării ; siliștile : Tichilești [2], la nord-nord-est de Topalu, Frecăței [3], la nord-vest de Catalui ; Musluești, la sud-est de Cadi Cîșla ; Baltadjești, pe apa Boașcic Dere ; Burlachi la vest de lacul Tașaul ; Siliști, la est de Stelniceni și Peștera [4], la sud-est-est de Rasova. Dintre ape, semnalăm iezerul Lacu, în pădurea dintre Greci și Niculițel, girla Fortuna, izvorînd din aceeași pădure și vărsîndu-se în Dunăre la sud de Igliţa și rîul Star Peceneaga arătînd, prin partea a doua a numelui, caracterul românesc al celor ce-au botezat-o.

Mulți dintre românii din Dobrogea sînt *mocani,* veniți cu oile, din Transilvania și stabiliți apoi aci, unde găseau păşune întinsă și o fiscalitate suportabilă, în orice caz mai ușoară decît cea de acasă. O cercetare recentă, aceea a lui D. Șandru [5], arată întinderea și intensitatea acestui fenomen de colonizare : mai nu e sat din Dobrogea în care să nu se fi așezat asemenea mocani ; în unele din ele, ei constituie chiar *majoritatea* populației [6]. Ni s-au păstrat, de pe la jumătatea veacului al XIX-lea, condici de „oierii" sau mocanii din Dobrogea, cu numele lor și mărimea turmelor respective [7]. Semnalăm, în același sens,

---

[1] Același cred că e cazul satului Boașcic, cu 30 de gospodării, situat la nord de Stelniceni, într-o regiune românească, avînd în vecinătate așezări românești.

[2] H : Techeliști.

[3] H : Fricace

[4] H : Peștere.

[5] D. Ş a n d r u, *Mocanii în Dobrogea,* București, 1946, 239 p. în 8°.

[6] *Idem,* p. 113—122.

[7] Vezi G. V î l s a n, *Mocanii din Dobrogea la 1845,* București /1928/ 8 p. (Extras din „Graiul Românesc" II, 3) ; N. I o r g a, *La population de la Dobrogea vers la moitié du XIX-e siècle, d'après un manuscrit récemment découvert, în* „La Dobrogea roumaine", 1919, p. 166—174.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

o mărturie mai veche, din epoca în care tocmai se ridica harta: e dosarul inedit de la Arhivele Statului din București, intitulat: „Pentru vitele mocanilor ot Dobrogea, a li să da voie să le aducă în Prințipat", adică în Muntenia, el poartă data: 14 martie 1832[1].

Semnalăm, în sfîrșit, prezența unei serii de sate cu nume romînești pe malul drept al Dunării, în Craina sîrbească. În această regiune, nu s-a făcut o ridicare completă a hărții; s-au indicat numai cîteva așezări omenești în legătură cu șoselele principale, cu „marș-rutul" oștilor. Totuși, și din aceste puține așezări, sînt cîteva care atrag atenția. Notăm astfel: *Gegerați* (Degerați, pronunțat bănățenește!), cam în fața Bresniței de pe malul stîng; *Izvore* (Izvoare!) în dreptul Ostrovului Corbului, *Valiuga,* avînd 5—20 curți sau gospodării, la nord-nord-vest de Batoți; *Bîrloga,* la fel, la vest de Valiuga; *Reaciția,* tot cu 5—20 gospodării, la sud-vest-vest de Cladova; *Suvaca,* iar cu 5—20 gospodării, la nord de Bîrza-Palanca; *Cupuzești*[2] (Copuzești, de la copuz!) 5—20 de gospodării, la sud-vest de Bîrza-Palanca. În jurul Negotinului sînt două așezări romînești: *Malainița,* cu 5—20 de gospodării, spre nord-vest-vest, și *Tîrneani,* sat mare, cu 200 de gospodării, spre sud-vest. Tot sat mare sînt și *Sîrbovlașii,* cu 200 de gospodării, în fața satului Gruea din Mehedinți; partea a doua a numelui indică prezența romînilor; numele întreg înseamnă: „Romînii sîrbi" sau din Serbia. Semnalăm, în sfîrșit, *Gîrleani,* cu 150 de gospodării, la sud de Zaicear, pe rîul Timoc, și cătunul *Pîrlit,* cu 5—20 de gospodării, la est de Gîrleani[3].

Numele satelor. Nume duble. Cercetarea celor peste șase mii cincisute de nume de sate din Muntenia și Mol-

---

[1] Arhivele Statului, București, Vornicia din lăuntru, Țara Romînească, nr. 484, dosarul 120.

[2] Scris în două cuvinte Cupu Zești.

[3] Pentru romînii din Craina, vezi G. Vîlsan, *Romînii din Craina Serbiei* în „Anuar de geografie...", II (1910—1911), p. 177—200, cu planșe și hărți; Același, *Les Roumains de Bulgarie et de Serbie,* Paris, 1918. 20 p. și o hartă; revista „Timocul", București, 1934—1943; Marin Popescu-Spineni, *Aspecte geopolitice și economice V. Romînii din Balcani.* București, 1941, p. 22—35

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

dova, consemnate în harta din 1835, duce la o serie de concluzii interesante. Mai întîi în privința procesului de formare a o sumă din aceste sate, prin *roire* sau *colonizare*. Apoi în privința apartenenței *sociale, fiscale, juridice, militare și administrative* a locuitorilor din altă serie de sate. După aceea, în privința *indeletnicirii* locuitorilor unei a treia grupe. Numeroase sînt satele ale căror nume reprezintă *porecle* date fie de vecini, fie de proprietari, fie chiar de locuitorii lor înșiși. În sfîrșit, o altă grupă de nume se referă la *evenimente și personagii istorice* sau la *urme ale trecutului*.

Cercetările de toponimie românească au relevat o seamă din problemele ce se pun în legătură cu categoriile enunțate în rîndurile anterioare. Ne gîndim în primul rînd la lucrarea lui Iorgu Iordan, *Nume de locuri românești în Republica Populară Română*, apărută în 1952. Ea grupează numele topice pe categorii, după natura lor, și le explică sub raportul filologic și, uneori, psihologic și istoric. Nu vom repeta cele spuse în această lucrare; ne mărginim să relevăm unele aspecte noi, să facem cîteva adause și să propunem unele corectări la explicațiile date.

Formarea de sate noi, fie pe vatra unor sate părăsite, fie în locuri unde nu mai fusese așezare omenească, este unul din aspectele cele mai interesante și, am adăuga, cele mai caracteristice ale istoriei noastre. Din cauza vicisitudinilor istorice prin care am trecut, multe sate de rumîni sau vecini s-au risipit pentru a se forma *din nou, în același loc* sau în altul, după potolirea furtunei [1]. Spe-

[1] Iată cîteva exemple: 1) La 18 august 1615, Radu Mihnea, întărind mănăstirii Radu Vodă niște țigani, arată că fuseseră ai mănăstirii pe vremea lui Mihai Viteazul „pînă ce a dat Domnul Dumnezeu mult rău pe această țară și norod și pe toți oamenii, cînd a venit aici Sinan Paşa cu toată puterea și oastea împărătească, atunci s-a stricat această mai sus-zisă sfîntă mănăstire a domniei mele și *s-au risipit toate satele și rumînii și toți țiganii*" (C. Giurescu, *Studii de istorie socială*, București 1943, p. 60). 2) La 11 iunie 1616, Radu Mihnea arată că satul Orlea din Romanați, al mănăstirii Cozia, „au fost un sat pustiu încă mai dinainte vreme, din zilele raposatului Mihail Voievod, de au fost oamenii robiți și fugiți peste Dunăre, de au rămas siliștea pustie și nu este scrisă nicăirea în catastivul domniei mele la bir" (C. Giu-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

cificăm: sate de rumîni sau vecini, iar după reforma lui Constantin Mavrocordat, sate de *clăcaşi,* deoarece satele celelalte, de moşneni sau răzăşi, nu se risipeau. Chiar dacă erau complet distruse, prin foc şi pradă, de către năvălitori, locuitorii respectivi, cîţi scăpaseră, se întorceau îndărăt şi ridicau, pe locul celor distruse, alte locuinţe, *păstrînd vechiul nume al satului.* Satele de moşneni şi răzăşi nu-şi schimbă numele, în timp ce la satele de rumîni sau, mai tîrziu, de clăcaşi, fenomenul este frecvent.

Schimbarea numelui la o serie întreagă de sate nu se poate explica însă numai prin vicisitudinile istorice, adică prin distrugerile făcute în timpul războaielor. Mai există şi o altă explicaţie anume *iniţiativa oficialităţii sau a noilor proprietari* şi, *adesea, a locuitorilor satului înşişi.* Socotind că numele vechi nu sună bine — avînd el un caracter satiric, scatologic sau pornografic — sau, alteori, ne mai înţelegîndu-l, ne mai dîndu-şi seama de înţelesul lui care fusese totuşi clar în vremea veche cînd se întemeiase satul sau cînd fusese botezat de slavi, unguri sau turci — oficialitatea, proprietarul nou sau locuitorii satului îl schimbă şi adoptă un nou nume pe care îl socotesc mai potrivit. Asemenea schimbări sînt frecvente în veacul al XIX-lea, ca urmare a schimbărilor ce se produc în societatea şi în administraţia romînească; ele se întîlnesc însă şi mai înainte [1].

Iată cîteva exemple care ilustrează afirmaţia de mai sus; sînt luate toate din cuprinsul judeţului Ialomiţa. Satul *Băşinari* de pe Borcea, din cauza caracterului satirico-scatologic al numelui, şi-a zis, de la o vreme, Cocargeaua; harta rusă înregistrează ambele nume, punîn-

---

rescu. *o.c.*, p. 60). 3) Documentul din 1628, mai 16, arată că satul de rumîni Bălteni din Ilfov, în vremea lui Simion Moghilă (1600—1602), „cînd s-au întîmplat tării domniei mele multă răutate de au ars şi mănăstirea (monahiei Anghelina!), şi satul Bălteniı, după aceia, s-au risipit cu toţi rumînii care încotro au putut" (C. Giurescu, *o.c.* p. 80).

[1] Am indicat în *Istoria Romînilor,* III, 2 p. 531 o serie de sate muntene şi moldovene care şi-au schimbat numele în veacurile XVI—XVIII. Pentru problema schimbării de nume la unele din satele care intră în această categorie, vezi şi observaţiunile lui I. Donat, *Aşezările omeneşti...*, p. 11.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

du-l pe cel nou între paranteze. Schimbarea se produsese încă înainte de 1815, deoarece statistica oficială din acest an are numai noua numire. Totuşi vechiul nume dăinuia încă pe vremea ridicării hărţii ruse care-l consemnează, şi chiar în primul rînd. Pentru un motiv asemănător şi-a schimbat numele satul *Căcaleţii,* care devine Rădulești. Ambele nume sînt trecute în harta rusă, cel de-al doilea, adică cel nou, în paranteze. Şi în cazul acesta, schimbarea se produsese înainte de 1815. *Futeştii* de pe Borcea, constataţi astfel în veacurile XVI—XVII, se transformă în Feteşti [1]. *Găunoşii* devin Mărgineanca, numele cel nou fiind trecut între paranteze în harta din 1835. *Pîrlita* îşi schimbă numele în Uleştii de jos, iar Colceagul — amintind vechea dominaţie tătărască — în Uleştii de sus. Harta consemnează atît vechile numiri cît şi pe cele noi, acestea din urmă fiind trecute între paranteze. *Frecăţeii,* din partea de nord a judeţului, devin Glodeanul ; de data aceasta, numirea veche e între paranteze, ceea ce înseamnă că se întrebuinţa mai puţin, numele cel nou predominînd. *Dîlga* însemnase pe vremuri, în evul mediu timpuriu, cînd se aşezaseră slavii în ţinuturile noastre, Lunga. Dar acest înţeles, după topirea populaţiei slave în mijlocul băştinaşilor daco-romani, se pierduse şi, în plin veac al XIX-lea, lumea nu-şi mai dădea seama de el ; numele devenise, pentru romînii din Bărăgan, fără sens. În 1835, găsim încă satul trecut în hartă aşa, cu numele vechi Dîlga, dar în 1871, el se numeşte... Marsilieni [2]. Oare autorul acestui nou nume — fie vre-un localnic [3], fie conducătorul judeţului n-a fost el influenţat de numele satului *Maltezi* de pe Borcea ? [4] Cert este

[1] Pentru forma Futeşti, vezi de pildă, documentele din 1528, aprilie 21 şi 1542, februarie 20 *(Documente privind istoria Romîniei. Veacul XVI B.* vol. II, p. 423 şi 284—5). Tot aşa e numit satul şi în vremea lui Matei Basarab. La Dionisie Fotino, *o.c.* III, p. 239 apare sub forma Foteşti. În harta din 1835 e *Fetești.*

[2] Frunzescu, *Dicţionarul...* p. 285.

[3] Aşa crede Iorgu Iordan, *o.c.,* p 131, acceptînd informaţia unui fost elev din partea locului, care derivă numele cel nou de la un „Marsilie, proprietarul moşiei."

[4] Numele de Maltezi al satului de pe Borcea se găseşte nu numai în harta din 1835, dar şi în statistica din 1815 (Dionisie Fotino, *o.c.,* III, 239) şi la Bawr, *Mémoires...* p. 142, deci în timpul războiului din 1768—1774 .

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

că această tendință spre nume exotice se constată în Ialomița și în cazul satului *Sătucu* — diminutiv totuși caracteristic și vechi romînesc — care devine, înainte de 1871... Smirna [1].

Și în celelalte județe, găsim același fenomen de schimbare a numelor unor sate, și pentru aceleași motive [2]. Harta rusă indică, în Muntenia și Moldova, *nu mai puțin de 250 (două sute cinci zeci) de sate cu nume duble.* Cele mai multe se întîlnesc în Ilfov: 37 la număr, urmează Ialomița cu 22, Bacăul cu 20, Buzăul cu 15, Rîmnicul Sărat cu 14; cîte un singur sat cu nume dublu găsim în județele Gorj, Neamț, Cîrligătura, Herța și Roman; Vîlcea și Fălciul n-au nici unul.

Dintre aceste nume duble, unele sînt importante sub raportul istoric, fiindcă ne ajută să identificăm vechi așezări. Așa e, de pildă, cazul satului Mănăstirea din Ilfov, de pe Mostiște, sat care poartă în harta rusă, între paranteze, și numele vechi *Cornățel.* Aci a fost, prin urmare, așezarea urbană din veacurile XVI și XVII, „orașul nostru Cornățel", cum îi spune la 1648 Matei Basarab, ctitorul bisericii din localitate, așezare care a decăzut apoi și și-a schimbat și numele, devenind Mănăstirea [3]. Tot așa e cazul Niculițelului din Dobrogea care poartă, în aceeași hartă, și numele de *Mănăstiriște.* Ceea ce înseamnă, că în acel loc, a fost o veche mănăstire, anterioară probabil cuceririi turcești din 1417. Satul Rogojeni din Covurlui se mai cheamă și *Călărași.* Aci a fost așadar un tîrg de călărași, purtători de ordine și scrisori.

---

[1] Frunzescu, *o.c.*, p. 449.

[2] Astfel, în Ilfov: satul Găojanii de pe Mostiștea și-a schimbat, după cît se pare, numele în Ulmul, iar Futeștii, de pe aceeași apă, în Tăriceni. Pe de altă parte, satul Nenciulești, tot pe Mostiște, s-a numit de la o vreme Chirnogi. Harta rusă dă ambele nume sub forma „Ninciulești Domnești (Chirnogi)", ceea ce înseamnă că noul nume nu se impusese încă. Pentru tustrele, vezi studiul meu: *Un vechi oraș al Țării Românești: Cornățelul.* (Sub tipar) — Despre sate cu nume dublu în județul Dîmbovița, vezi N. M. Popescu, *Județul Dîmbovița în anul 1810 (Hotare, sate, statistică),* în „Anuar de geografie...", II (1910—1911), p. 153.

[3] Vezi Const. C. Giurescu, *Un vechi oraș al Țării Românești: Cornățelul* (sub tipar).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Alte nume duble ne ajută să lămurim originea locuitorilor satelor respective. Astfel e, de pildă, satul Sudiți din Ialomița, cu 29 de gospodării, avînd ca al doilea nume, între paranteze, *Ungureni*. Prin urmare, sătenii de aci sînt veniți din Transilvania, asemenea celor care au determinat numele atîtor sate de pe clina de miazăzi a Carpaților [1].

Prin schimbările de nume ale satelor se explică în cea mai mare parte deosebirile care se constată între diferitele izvoare referitoare la așezările noastre rurale. Să luăm, de pildă, statistica din 1815, utilizată de Dionisie Fotino, apoi harta statistică rusă, tipărită în 1835, și dicționarele geografice județene, apărute spre sfîrșitul veacului al XIX-lea. Statistica din 1815 dă pentru județul Ialomița 127 (o sută două zeci și șapte) nume de sate; din acestea, 20 de nume, așadar aproape a șasea parte, *nu mai apar în harta rusă* [2], deși aceasta cuprinde un total de nume de sate *mult superior* aceluia dat de Fotino: 163 față de 127, așadar cu 36 în plus; nu poate fi deci vorba de omisiune. Ce s-a întîmplat, în cazul acesta, cu cele 20 de sate ialomițene ale căror nume nu mai apar în harta rusă? Au dispărut ele oare, s-au pustiit, s-au transformat în siliști? Faptul se poate admite numai pentru o minoritate a lor, cum ar fi Ostrovenii,

[1] Vezi și mai jos, p. 112.

[2] Iată numele acestor 20 de sate, în ordine alfabetică: Argați, Bărbulești, Cararenі, Cioroeni, Cotul Ciineștilor, Cuiburile, Dîmul croitoru, Gura Strachinii, Matasești, Miriteşti, Motalva, Obidiți, Odaia Manciului, Odaia Turchei, Ostroveni, Ostroveni (alții!), Plumbuita, Sasul, Stoenești, Stupinile. Pentru alte cîteva sate ale căror nume nu apar de asemenea în harta rusă, cred că sîntem în fața fie a unor erori de înregistrare la Fotino, fie a unor transformări în harta rusă, a numelor date de aceasta. Astfel *Andreio Scaul* '(Ανδρεϊο Σκάουλ), de la Fotino, înregistrat, cred, greșit — constatăm și alte cazuri de asemenea greșeli — s-ar putea să fie Andrășești; *Coada Badii* s-ar putea să fie cel de-al doilea nume al Vlădenilor care, în harta rusă are, între paranteze, Coada Bontea; *Crucea de piatră* pare să fie, în harta rusă, cel de al doilea nume fie al satului Scutelnici zis și Stîlpu de piatră, fie al Timburestilor care se mai numeau și Chiatra; *Fundu* este, cred, în 1835, Fundu Crăsani; *Piscul Caribilul* devine Pisculești, iar *Ulești de jos* și *de sus* sînt transcrierea corectă pentru Umeștii de jos, cel de al doilea nume al Pîrlitei, și Umeștii de sus, cel de al doilea nume al Colceagului.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

de pildă, şi cele de pe şleaul oştilor, deoarece, altfel, campania din 1828—9 n-a avut un caracter devastator în această regiune, nu s-au dat lupte aici, nici nu s-au produs incursiuni turceşti. Aşadar satele, în majoritatea lor, au continuat să existe, dar şi-au schimbat numele. Pentru unele din ele s-ar putea da şi o altă explicaţie: aceea a contopirii cu sate mai mari, vecine, pierzîndu-şi astfel numele lor.

Concluzia la care am ajuns comparînd statistica din 1815 cu harta rusă, se verifică, într-o măsură şi mai mare, comparînd harta rusă cu dicţionarele geografice judeţene de la sfîrşitul veacului al XIX-lea. Astfel, de pildă, pentru judeţul Argeş, ale cărui hotare — exceptînd regiunea limitrofă cu Oltul de care am amintit înainte [1] — nu s-au îngustat de la 1835 la 1888 — data alcătuirii dicţionarului respectiv [2] — constatăm că 30 (treizeci) de nume de aşezări rurale menţionate în harta rusă nu mai există în dicţionarul amintit, deşi acesta din urmă e mai bogat în asemenea nume decît harta [3]. Ipoteza pustiirii aşezărilor este exclusă, deoarece între 1835 şi 1888 nu s-a produs nici un eveniment care să determine o asemenea pustiire. Omisiunea nu se explică deci iarăşi decît prin *schimbarea* numelor sau prin *pierderea* lor în urma contopirii cu aşezări vecine, rurale sau urbane. Fenomenul acesta de contopire e frecvent, mai ales după 1829, cînd împrejurările politice şi economice favorizează creşterea atît a satelor cît şi a oraşelor, în special a celor din regiunea şeasă [4].

Sate noi. Harta ne dă preţioase indicaţii asupra satelor noi, formate fie pe cale de *roire,* fie, mai ales, pe cale

---

[1] Vezi mai sus, p. 62.

[2] G. I. Lahovari, *Dicţionar geografic al judeţului Argeş,* Bucureşti, 1888. 168 p. in 8°.

[3] Iată numele acestor aşezări, aşa cum figurează în harta rusă, dar în ordine alfabetică: Aleşii ot Cacaleţi, Alipiea, Batomireşti, Bîrlabani, Brinduşani. Brodeni, Chirpeni, Cizmari, Cleici, Finaţi, Ghiltofani, Gonacesti, Gura Başcovului, Gura Launelului, Herbeşti, Irepele Muşcelu, Măciureni, Moara Golescului, Munei, Odaea, Odei Bucşumeni, Osibiţii ot Ruda, Poeana Listuroi, Popuceşti, Prislopu, Tarniţa, Tolotreni, Valea Jorjovului, Valea Lumina, Valea Mirlea.

[4] Vezi exemple de sate contopite cu oraşele în a mea *Istoria Rominilor,* III, 2, p. 531.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

de *colonizare,* în acest din urmă caz, cu elemente atît românești cît și străine.

Roirea este un fenomen general românesc ; îl constatăm atît în Muntenia cît și în Moldova și în Transilvania. Nu este însă specific românesc, îl au toate popoarele într-un anumit stadiu de creștere a populației. Surplusul satelor — de obicei tineretul — pentru care condițiile de trai devin din ce în ce mai grele, părăsește locul și se așază în altă regiune, întemeind noi sate sau cătune ; uneori, ele poartă numele locului de plecare, alteori, nume deosebite care nu amintesc prin nimic vechea baștină. Harta rusă ne arată o serie întreagă de sate formate pe această cale. Găsim astfel în Rîmnicul Sărat *Chiojdeni,* cu 76 de gospodării, și, în Săcuieni, *Chiojdeanca* (64 de gospodării) ; ambele sînt formate cu săteni și sătence venite din Chiojdul — fie că e vorba de Chiojdul Mare zis și „bătrîn" (Star Chiojd), fie de Chiojdul Mic, de pe Bîsca, vecin cu primul. *Dragoslovenii,* tot în Rîmnicul Sărat, sînt veniți din Dragoslavele Muscelului ; acest important și vechi sat de munte, schelă spre Ardeal, a dat, împreună cu Rucărul vecin, și pe întemeietorii celor două cătune ale Sovejei putnene : *Rucărenii* și *Dragoslovenii.* Pentru aceștia din Putna avem și documentare istorică : au venit încă înainte de Matei Basarab, ctitorul mănăstirii de la Soveja [1]. Tot din Mușcel, dar de data aceasta din preajma sau de la marginea Cîmpulungului, sînt veniți *Cîmpulungenii* din Buzău, așezare cu 54 de gospodării ; pentru comparație, citățm *Agiudenii,* cu 72 de gospodării, în Roman, veniți de la Agiud, (Adjud) vechiul tîrg al Putnei, și *Hușenii,* cu 70 de gospodării, în Tutova, veniți din Huși Fălciului. *Gheboeni,* în Dîmbovița, cu 64 de gospodării, sînt veniți din Gheboaia aceluiași județ ; tot așa *Potlogenii* din Potlogi, *Celienii,* 122, în Romanați de la Celeiul vecin, *Vizirenii (Moșasca),* 100, în Buzău, din Vizirul Brăilei, iar *Optoșanii (Plancica)* 30 în Olt, din Optași aceluiași județ. Tot așa, *Nehoiașii* (satul cu 103 gospodării și cătunul cu 5—20), din Buzău,

[1] Vezi C. Rădulescu-Codin și Preot I. Răuțescu *Dragoslavele,* Cîmpulung 1923, p. 33—36 ; cf. Const. C. Giurescu, *Istoria Rominilor,* III, I, ed. 2, p. 59.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

se trag din Nehoiul vecin. *Măcsinenii,* cu 29 de gospodării, în Rîmnicul Sărat, trimit foarte probabil, la Macsenul Buzăului, după cum *Năeanca* și *Vintileanca,* în Săcuieni, trimit respectiv la Năenii aceluiași județ și la satul Vintilă Vodă sau Menedic din Buzău. În Moldova, *Vulturenii* în Tecuci, cu 104 gospodării, au venit din Vulturii, satul cel mare al Putnei vecine. În Neamț, trei sate sînt întemeiate cu oamenii veniți din Transilvania: *Birgăoanii,* 171, de la Bîrgău: *Broștenii Birgaeni* 25, tot de acolo, și *Bretcanii* 5—20 de la Bretc; un al patrulea, *Cotuvamișeni,* are locuitorii lui veniți din Cotu Vameșului de pe Siret. *Dăenii,* în Dobrogea, pe malul Dunării, așezare importantă și bine populată — unele izvoare din veacurile XVII și XVIII îl socotesc „orășel" și chiar oraș[1] — a fost întemeiată de săteni din Daia Vlășcei, după cum *Stelnicenii,* din aceeași Dobroge dunăreană, au venit din Stelnica Ialomiței, de pe Borcea. Asemenea exemple se pot ușor înmulți; ele arată, toate, însemnătatea fenomenului de roire a populației rurale.

Cît privește întemeierea de sate noi prin colonizare, cu elemente romînești sau străine, datele hărții sînt și mai numeroase. Ele se pot împărți în patru categorii: 1) *Slobozii,* 2) Sate de *adunați, atîrnați, osibiți, pribegi și streini.* 3) Sate al căror nume indică *originea etnică* a coloniștilor respectivi. 4) Sate al căror nume indică *regiunea de origine* — provincie sau județ — a coloniștilor.

Sloboziile sînt foarte numeroase. Ele se întîlnesc în toate județele, afară de Mehedinți, Dolj și Vîlcea[2]. Cele mai numeroase se găsesc însă în regiunea de hotar dintre Muntenia și Moldova, așa dar în Rîmnicul Sărat — județul cu cele mai multe slobozii —, în Tecuci și în Putna. Pentru Rîmnicul Sărat, harta dă *douăsprezece*

---

[1] Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor,* III, 2, p. 502.

[2] Faptul că harta nu indică slobozii în aceste trei județe, nu e o dovadă că ele nu existau acolo la această epocă; se poate foarte bine ca să fi fost cunoscute *sub alt nume,* nu acela de slobozie. În privința aceasta, cazul Rîmnicului Sărat e concludent: în afară de cele 12 slobozii consemnate în hartă sub numele acesta sau *și* sub numele acesta, mai erau încă 24 (două zeci și patru) de slobozii, trecute însă sub alt nume. Vezi mai jos, p. 101.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

slobozii şi anume opt trecute în acest singur nume [1], iar patru cu nume dublu, termenul de slobozie intrînd în al doilea nume [2]. In realitate însă, Rîmnicul Sărat număra mult mai multe slobozii: statistica *fiscală* din 1831, care avea interesul să consemneze caracterul de slobozie a satelor ce făceau sau făcuseră parte din această categorie, dă nu mai puţin de 36 (treizeci şi şase); aşa dar cu 24 mai mult [3]. Harta rusă menţionează aceste 24 de localităţi, numai că nu le numeşte şi pe ele slobozii, probabil pentru că locuitorii nu le mai numeau în mod curent aşa. Calificativul acesta prezenta interes pentru săteni numai în perioada de scutire; odată ea trecută, el putea să dispară, rămînînd numele celălalt al satului. Aşa s-a întîmplat şi în ţinutul vecin al Putnei; recensămîntul fiscal din 1820 menţionează şase slobozii [4]; nici una din ele nu mai poartă numele de slobozie în harta din 1835 [5]; aşadar, după numai doisprezece ani — căci ridicarea hărţii s-a terminat în 1832 — calificativul de slobozie dispăruse la toate cele şase sate. In Tecuci, harta menţionează patru slobozii.

Prezenţa unor numeroase slobozii la hotarul dintre cele două ţări romîneşti nu trebuie să mire. Era în interesul domniei să fie bine populată această regiune de margine spre a supraveghea mai uşor zisul hotar, spre a împiedica trecerile furişe de oameni şi mărfuri [6].

---

[1] Slobodziea Amara, Slobodziea Cerdac, Slobodziea Cioreşti, Slobodziea Colţii, Slobodziea Coroteni, Slobodziea Istudor, Slobodziea Piscu Negru, Slobodziea Pinticeşti.

[2] Băligoşi (Slobodziea Cereşului), Pinticani (Slobodziea Aleco Bagdad), Puţentei (Slobodziea Costieni), Timboeşti (Slobdziea Timboeşti).

[3] Vezi ms. 838 de la Arhivele Statului, Bucureşti, f. 1—5. — Iată cele 24 de slobozii în plus: Slobozia Dudescu, — Caragica, — Morile, — Lacul Rizii. — Bandoi, — Gîrniţa noo, — de streini; Gura Călmăţuiului, — Chichineţi, — Baba Visa, — Deduleşti, — Perişoru, — Pitarului, — Mihălceni, — Codreşti, — Belciugul, — Măxineni, — Rîmniceni. — Stavrului, — Lămoteşti, — lui Mărgărit, — Tătărani, — Tăbăcari, — Chiriţoilor, — Băbenilor.

[4] Slobozia Clucerului, — lui Ciucă, — lui Vidraşcu, — lui Pătrăşcanu, — Precistei, — Boului (Vezi Const. C. Giurescu, *Populaţia judeţului Putna la 1820*, p. 10).

[5] In schimb, harta menţionează o slobozie nouă: Slobozia Hulpeşti.

[6] Vezi şi mai sus, p. 54.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Uneori sloboziile cuprind, în numele lor, şi numele proprietarului respectiv, adică al celui care le întemeiase pe moşia sa. Astfel, harta arată, în Rîmnicul Sărat, *Slobozia Alecu Bagdad* şi *Slobozia Istudor,* recte a paharnicului Hristudor[1]; în Buzău, e menţionată *Slobozia Aleculuí,* cu 70 de gospodării, în Herţa, *Slobozia Imescu,* avînd între 5 şi 20 de gospodării — subliniem că în ţinutul aşa de mic al Herţei, cît o plasă din Dorohoi, sînt trei slobozii —, în Tutova *Slobozia Conachi,* a vestitului boier care stăpînea în Putna *Hanul Conachi;* ea mai are, în hartă, şi un al doilea nume, *Zorleni,* care a biruit şi sub care satul e cunoscut azi. În Botoşani, găsim *Slobozia Şărban,* cu 33 de gospodării, iar în Dorohoi *Slobozia Apostol.*

Dintre celelalte slobozii ale hărţii, merită o menţiune specială *Slobozia Tohăneanca* din judeţul Săcuieni; ea poartă şi un al doilea nume: Ungureni Sudiţi[2]. Din aceste două nume se vede limpede că aşezarea a fost întemeiată cu romîni ardeleni din satul Tohanul-vechi sau nou — de lîngă Braşov — şi că ei îşi păstraseră, dacă nu toţi, măcar unii din ei, supuşenia austriacă.

Tot sate noi, cu locuitori strînşi din alte părţi, sînt acelea ale căror nume cuprind calificativul de *adunaţi, atîrnaţi, bejănari, osibiţi, pribegi sau streini.* Harta indică o serie întreagă de asemenea sate. Le vom examina pe rînd, pe categorii.

Cu numele de adunaţi, apar 26 (douăzeci şi şase) de sate, toate în *Muntenia şi Oltenia,* nici unul în Moldova. Calificativul precede, de obicei, numele satului lîngă care s-a întemeiat noua aşezare, cu oameni „adunaţi" din alte părţi. Astfel găsim: *Adunaţii ot Ciocăneşti (Andolina),* cu 87 de gospodării, în Ialomiţa; *Adunaţii ot Caţica, Adunaţii Copăceni* şi iarăşi *Adunaţii ot Copăceni (Gogoşari)* cu 62 de gospodării, tustrele pe Argeş, în apropierea Bucureştilor; *Adunaţii ot Naipu,* cu 21 de gospodării, în Vlaşca; *Adunaţii ot Fata de sus,* cu 52 de gospodării, în

[1] Pentru acest paharnic Hristudor, vezi ms. 838 de la Arhivele Statului, f. 2. Tot în Rîmnicul Sărat mai avea o slobozie — cu 15 familii, în timp ce a paharnicului număra 77 — şi „grămăticul Hristudor" (*Idem,* f. 3. v.).

[2] Trecut în hartă, în paranteză, sub forma: Ungureneni-Sudiţi.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Olt etc. O singură dată am întîlnit acest calificativ precedînd numele proprietarului care alcătuise satul: e cazul cu *Adunații Jighirtului*[1], în Romanați, avînd 37 de gospodării. De șase ori, calificativul singur, fără numele altui sat sau al proprietarului, servește spre a designa noua așezare. Găsim astfel *Adunați* 42 în Vîlcea, *Adunați* 52 în Teleorman, *Adunați* în Rîmnicul-Sărat, *Adunați* 5—20 în Muscel, *Adunați* 27 în Prahova și *Adunați* 5—20 în Dîmbovița. În acest ultim județ, harta arată cinci sate de „adunați". În afară de cel menționat, mai sînt: *Adunații ot Baltița*, 60, *Adunații-Țina* 25, *Adunații Bolovani* 58 și *Adunații ot Pădurea Domnească* 35[2].

Mai puțin numeroase — nouă de toate —, satele de „atîrnați" prezintă aceleași caracteristice ca și cele de „adunați". Ele nu apar în Moldova, ci numai în Muntenia; unul din ele îl aflăm și pe malul dobrogean al Dunării, la nord de Topalu, avînd 35 de gospodării. Cîteodată se menționează și satul în apropierea căruia a fost întemeiată noua așezare: astfel *Atîrnații ot Sîrbeni*, 5—20, în Vlașca, *Bogateștii [A]tîrnații* 39, în Ilfov, sau *Atîrnați (Băjenarii ot Harlampiea)*, 1—5, în Săcuieni. Alteori, calificativul singur formează numele satului nou; citățm: *Atîrnați*, 130, în Teleorman, *Atîrnați*, 5—20, tot în Teleorman, *Atîrnați*, 26, în Săcuieni, *Atîrnați*, 55, în Ialomița, în balta Borcei. Într-un singur caz se dă și o indicație asupra proprietarului în cel de al doilea nume al așezării: *Atîrnații (Odaea Alecu Gachi)*, din Ilfov, de lîngă Grecii de sus.

Cu numele de „bejenari", harta arată sate atît în Muntenia cît și în Moldova. Cel mai de seamă e satul *Bejenării*[3] din Putna, lîngă Domnești, avînd 78 de gospodării.

---

[1] Probabil: „ai Gigurtului".

[2] Statistica din iulie 1831 („Ecstract de suma plugarilor...") dă pentru județul Buzău șase sate de „adunați": Adunații ot Poștea Călmățuiului, cu 34 de gospodării, Adunații ot Poștea Făurei, cu 12, Adunații ot Poștea Țuguiata, cu 13, Adunații Băligoși, cu 21, Adunații Nișcov cu 48 și Adunații Coitești cu 15 (Arhivele Statului București, ms. 838, f. 7, 7 v, 8, 9 și 9 v). În Mehedinți are Adunații ot Jiiana, cu 23 gospodării (f. 69).

[3] H: Bejenarața. = E. dă în Săcuieni, în afară de Băjenarii pitarului Haralambi, cu 17 gospodării (f. 10 v), și alte două sate de băjenari: Băjenarii ot Crețu, cu 81 de gospodării, (f. 10) și Băjenarii ot Inotească și Parepa, cu 40 (f. 10 v).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Restul sînt aşezări mici, fie că e vorba de *Gherganii Bejenari (Mavrodin),* cu 25 de gospodării, din Dîmboviţa, de *Bejenarii* 5—20 din Tutova sau de *Bejenarii* din Tecuci. *Bejenarii ot Harlampiea,* în Săcuieni, am văzut că mai poartă şi numele de Atîrnaţi.

„Osibiţii" arată tot sate noi, întemeiate lîngă altele vechi, dar deosebite de acestea, neconfundîndu-se cu ele. Le găsim şi în Muntenia şi în Moldova. Astfel: *Osibiţii ot Bucşanii de sus* 5—20, în Vlaşca, *Osibiţii ot Negrenii de sus,* 27 în acelaşi judeţ, *Osibeştii (sic!) ot Grădiştea,* 21, tot în Vlaşca şi *Osibiţii ot Ruda,* 61 în Argeş. În Bacău e satul *Călugăra-Osibiţi* 47, la sud-vest de Călugăra-Liuzi.

Cu numele de *Pribegi,* harta arată un singur sat în Ialomiţa, avînd 44 de gospodării.

Calificativul de *Streini* se adaugă la o serie de sate din Muntenia; în Moldova, harta nu-l menţionează. În judeţul Mehedinţi găsim trei asemenea aşezări: *Girbovăt-Straini* 140, *Deveselu-Ostreini*[1] 53 şi *Straini Malinchi* 60. În Vlaşca, numele a două aşezări de acest fel are o formă particulară: *Budeni de streini,* 30 şi *Baneştii de streini* 36, fără ca să găsim, alături de ele, satele vechi alcătuite din băştinaşi, aşa cum e cazul în Săcuieni unde, lîngă *Teişanii străini,* se află Teişanii megieşeşti sau în Gorj unde, alături de *Novacii streini,* sînt Novacii rumîni. În Argeş, satul *Streini-Ungureni* 29 arată şi originea din Transilvania a coloniştilor respectivi.

Cel mai mare număr de sate noi, alcătuite cu elemente venite de aiurea, îl are, la data alcătuirii hărţii, judeţul Rîmnicul Sărat. Potrivit statisticii din 1831 — „Extract de suma plugarilor" — constatăm aci 36 de slobozii, 8 sate de „adunaţi" şi 1 de „osebiţi", aşadar 45 (patruzeci şi cinci) în total.

În afară de calificativul generic *streini* — care are însă un dublu înţeles: strein de neam şi strein de loc — o sumă de sate arată, prin numele lor, şi *originea etnică* a locuitorilor respectivi. Sînt satele de „sîrbi", ruşi, lipoveni, unguri, etc.

---

[1] E, f. 69: Streinii ot Devesel; mai dă şi satul Streinii ot Peatra Albă (f. 69 v.).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Prin „sîrbi" s-a înțeles la noi nu numai sîrbii propriu zișI, dar și bulgarii. „Sîrbul" era, în genere, slavul de sud. Și aceasta nu numai în vorbirea poporului care știe de „sîrbul" cu zarzavat și de „sîrbărie", deși are de a face cu bulgari autentici, dar și în acte oficiale. Într-o statistică din 1 septembrie 1830, așadar chiar din vremea ridicării hărții, citim: „Catagrafie de cîți sîrbi se află cu șederea aici în orașul Ploiești, toți Bulgari" [1]. Așa încît atunci cînd găsim trecute în hartă o serie întreagă de sate cu adausul „sîrbi", nu putem preciza, numai pe baza acestei indicații, dacă avem de a face cu sîrbi sau cu bulgari. Trebuie o cercetare specială, pentru fiecare caz, fie pe bază de acte, fie la fața locului.

În regiunea cîmpiei muntene, harta înregistrează o sumă de sate cu adausul *sîrbi*. Găsim astfel în Doli: *Macieșu Serbi* cu 107 gospodării, la nord de el fiind Macieșu Romîni cu 112. Tot așa *Tunarii Serbi,* lîngă Tunarii Romîni și *Băileștii-Serbi,* sat mare cu 196 de gospodării, față de cele 80 ale Băileștilor Romîni. În Teleorman sînt *Serbii ot Măgura* 38, în Olt *Ipoteștii Sîrbi* 66, alături de Ipoteștii Romîni, în Vlașca *Sîrbii (Ciolanu)* 176 și *Gîșteștii de jos (Sîrbii Gîșteșii)* 55. Astăzi, primul din aceste două sate ale Vlășcii se numește, simplu, Ciolanu; citindu-i numele, nimeni n-ar putea bănui originea străină a locuitorilor lui. Tot așa cu *Serbii Domnești de sus* 40 și cu *Serbii Domnești de jos* 33, din Ilfov. Astăzi, ele au pierdut calificativul inițial care arăta originea etnică a locuitorilor respectivi. Acesta e cazul, dealtfel, și cu alte sate din Muntenia și Moldova; grație hărții, știm felul în care s-au format ele, cu coloniști străini.

Nu numai șesul muntean a cunoscut așezări de acestea de „sîrbi"; le întîlnim și la deal, și nu numai în Muntenia, dar și în Moldova. În Tecuci, harta arată două sate de acest fel, unul cu 119 gospodării, altul cu 70; ambele sînt numite *Serbi;* la fel în Neamț și în Bacău: în acest din urmă ținut, numele celor două sate sînt redate în pronunțarea populară: *Sîrghi.* Tot două așezări are și Dorohoiul: *Sîrba* cu 76 de gospodării și *Odaia Sîrba,*

[1] Vezi G. M. Petrescu-Sava, *Tîrguri și orașe între Buzău, Tîrgoviște și București,* ediția a treia, București (1937), p. 64.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

avînd între 5 şi 20. În Putna e *Codru Serghilor* cu 85 de gospodării, devenit azi Sîrbi ; în Dîmboviţa *Serbii,* cu 63, în Vîlcea *Mog⟨hila⟩ Serba.*

Cu nume care să arate *in mod cert* prezenţa bulgarilor, harta nu dă decît trei sate : *Bulgarii,* 25 în Ilfov, *Amsalî bulgăresc* pe malul sudic al bălţii Carasu, în Dobrogea, în opoziţie cu Amsalî turcesc şi *Sliwna Nou,* 113, în Prahova, la nord de Ploeşti. Aceasta din urmă e aşezarea întemeiată de refugiaţii bulgari din Sliven, cu prilejul războiului ruso-turc din 1828—9, aşezare care a cunoscut o scurtă înflorire, urmată apoi de strămutarea coloniştilor în Ploeştii vecini (primăvara anului 1838) [1]. Totalul sud-slavilor — sîrbi şi bulgari — în Muntenia, se ridica, în 1815, potrivit statisticii oficiale utilizate de Dionisie Fotino, la 7 799 de familii [2].

Prezenţa unor vechi sate de colonişti ruşi în Muntenia şi Moldova se poate dovedi documentar. Ruşii de Vede arată existenţa unei asemenea colonii pe apa Vezii încă în veacul al XIV-lea. Călătorii germani Peter Sparnau şi Ulrich von Tennstädt care străbat în 1385 Muntenia notează ca o etapă a drumului lor „Russenart" [3], adică locul sau tîrgul Ruşilor [4] ; aşezarea devenise, foarte probabil, tîrg la acea dată. I se spunea Ruşii de Vede ca să fie deosebiţi de ceilalţi Ruşi, satul din Dîmboviţa ; acesta din urmă apare documentar la jumătatea veacului al XV-lea [5]. Harta din 1835 notează o serie de sate cu numele de Ruşi atît în Muntenia cît şi în Moldova : *Ruşii lui Asan* cu 47 de gospodării, în Vlaşca, *Fulga-Ruşi* cu 213 gospodării şi *Pareṇa (Ruşi)* cu 21, ambele în Săcuieni, *Rusu* în Vîlcea şi *Ruşciori* în Olt. În aceeaşi categorie intră, probabil, şi *Valea Ruşii* 5—20, în Muşcel şi, poate, *Bîsca-Rusilii* cu 29

---

[1] G. M. Petrescu-Sava, *o.c.* p. 63—67. Condica Liuzilor arată ca sate cu populaţie bulgărească Novacii *bulgari* a mănăstirii Fîstîci, Cîrligaţii *bulgari* răzăşeşti şi Murgenii moldoveni i *bulgari,* tustrele în Fălciu *(Uricariul,* VIII, p. 242 şi 250).

[2] Dionisie Fotino, *o.c.,* III, p. 188—314 (textul grec).

[3] N. Iorga, *Acte şi fragmente cu privire la istoria Rominilor,* III, Bucureşti, 1897, p. 1-2.

[4] După cum interpretăm Russenart ca Russenort sau Russenmarkt.

[5] Vezi I. C. Filitti, *Arhiva G. Gr. Cantacuzino.* Bucureşti, 1919, p. 16 ; prima menţiune e din 1 august 1451.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

de gospodării, din Săcuieni. În Moldova, citäm două aşezări, satul *Ruşii Ciuta,* cu 108 gospodării, şi cătunul cu acelaşi nume în Bacău ; alte două : *Ruşi,* cu 91 de gospodării şi *Chiscu-Rusului* 5—20, în Roman [1], şi *Ruşi,* cu 59 de gospodării, în Tutova.

Tot Ruşi sînt şi *Lipovenii ;* sate numite astfel constatăm de o parte şi de alta a Milcovului. În Muntenia, harta înseamnă *Lipoveni,* cu 20 de gospodării, pe Borcea, în Ialomiţa, apoi *Lipoveni* cu 101 gospodării în Dîmboviţa şi *Lipoveni,* cu 24, în Ilfov. E posibil ca şi cealaltă aşezare din Ilfov, *Creţuleasca-Lipoveţi* cu 30 de gospodării, să cuprindă tot colonişti de acest fel. În Moldova notăm trei asemenea sate în Suceava, anume *Lipovenii Brateşti,* cu 81 de gospodării. *Lipovenii-Homiţa,* cu 34 şi *Manolea-Lipoveni* cu 57 ; în Vaslui sînt alte două : *Lipovenii Vaslui,* chiar la nord de oraş, cu 25 de gospodării, şi *Lipovenii* cu 96 [2].

Un strat mult mai vechi de aşezări slave sînt acelea desemnate prin numele de *Şchei* (Schei) sau *Şcheia* (Scheia). E vorba de slavii aşezaţi în primele timpuri ale conlocuirii lor cu noi ; ei se asimilaseră complet încă înainte de năvălirea tătarilor (1241). Harta menţionează şase asemenea aşezări din care patru în Muntenia : *Schei,* 71, în Dîmboviţa, *Valea Şcheilor* 84 şi *Petracheşti (Scheiu),* 72, în Săcuieni, *Şcheia,* circiumă în Romanaţi, şi două în Moldova : *Şcheea* fostul oraş, ajuns acum sat, cu 111 gospodării, în Roman, şi *Şcheia,* cu 172, în Vaslui. De la aceşti slavi străvechi vine numele *Vlaşca („romînească!")* dat atît regiunii unde mai tîrziu găsim judeţul cu acelaşi nume, cît şi cătunului din Romanaţi, trecut în hartă cu 5—20 gospodării.

Ungurii au dat şi ei un contingent de colonişti sătesti, mai ales în Moldova. Trebuie făcută însă o deosebire netă între unguri şi „ungureni", prin aceştia din urmă înţelegîndu-se romînii de peste munţi, din Transilvania şi din

[1] Condica Liuzilor arată ca ocupaţii ale locuitorilor satului Ruşi a Episcopiei Romanului : „cinipă, oloi, căruţă, sanii, neguţătoria peştelui" (*Uricariul,* VII, p. 281). Erau deci şi meşteri de căruţe şi sănii.

[2] Pentru Lipoveni în 1741—2 la Hîrlău, vezi N. Iorga, *Studii şi Documente,* VI, p. 364

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

celelalte părți supuse Ungariei. Aceeași observație și în ce privește săcuii și săcuienii; în timp ce primii sînt unguri, ceilalți sînt populație romînească din părțile săcuimei sau vecine cu ea. Harta ne arată în Putna satul *Vizanti-Unguri,* cu 40 de gospodării; bătrînii din acest sat mai știau încă ungurește în preajma celui de-al doilea război mondial, după cum mi-am putut da seama într-o cercetare la fața locului. În Bacău e trecut satul *Urminiș (Unguri),* cu 70 de gospodării; în Roman, *Unguri,* cu 155 de gospodării, și *Făgădău,* cu 5—20; în Fălciu, *Corni-Ungurul,* sat mare cu 240 de gospodării; în Tecuci, *Unguri,* cătun avînd între 5—20 de gospodării. Pentru toate aceste ținuturi, izvoarele istorice atestă prezența de coloniști unguri [1]. În Muntenia, sînt de amintit *Ungurin,* cu 103 gospodării, în Buzău; *Calvinii,* cătun cu 5—20 de gospodării, în Săcuieni; *Baseni Unguri,* cu 68 de gospodării, în Vîlcea (alături sînt Basenii Rumîni!) și *Sacui,* sat cu 134 de gospodării și cîrciumă în Dolj. E o întrebare dacă *Ungurelu de sus,* cu 35 de gospodării, și *Ungurelu de jos,* cu 32, ambele în Gorj au avut, la origine, o populație ungurească; ea se pune și pentru *Vadu Ungurului,* sat cu 116 gospodării, în Covurlui; impresia noastră este că răspunsul, în special pentru ultimul sat, e negativ.

O categorie aparte o formează numele de sate în legătură cu grecii și turcii. În ce privește cele dintîi, chiar ad-

---

[1] Pentru Putna, a se consulta recensămîntul fiscal din 1820, care menționează următoarele grupe de Unguri: 1) „Ungurii din Mîndrișca", 2) „Ungurii vechi ot Domnești" și „Bejănarii unguri noi ot Domnești", 3) „Ungurii noi ot Pădureni", 4) „Ungurii bejănari noi" din Vizantea. Grupuri mai erau și în satele Sascut — numele însuși e unguresc și înseamnă „fîntîna Sasului" — Orbeni, Scurta, Pădureni și Bilierti. În total, ei însumează 314 „liude" sau unități fiscale, reprezentînd 2,45% din totalul contribuabililor județului (Vezi Const. C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820,* p. 13—14). E posibil însă ca, *în acest recensămînt,* prin „Unguri" să se înțeleagă și „Ungureni" adică romîni din Transilvania. În Bacău și Roman sînt satele de *Ciangăi;* în privința Ungurilor din Bacău, la 1741-2, vezi N. Iorga, *Studii și Documente,* VI, 317, 349 (cîslă deosebită a ungurilor de la Călugăra!). Pentru Tecuci și Fălciu vezi, între altele, mărturia lui Bandini, călugărul italian care vizitează Moldova pe vremea lui Vasile Lupu (V. A. Urechia, *Codex Bandinus,* București, 1895, p. 30—31 și 22—23).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

mitînd că, la întemeiere, vor fi fost grupe sau indivizi aparţinînd grecilor, ceeace ar fi o raritate, grecii propriu zişi necolonizîndu-se rural[1] — mai curînd am putea avea de a face cu poreclele date autohtonilor —, cert este că, la data alcătuirii hărţii, nu mai erau nici la *Grecii* din Ilfov, nici la *Greaca*, nici în celelalte aşezări săteşti cu acest nume din Muntenia[2] şi Moldova, asemenea colonişti străini; ei dispăruseră în masa autohtonilor.

Cît despre turci, ei se aşază în sate numai în Dobrogea şi — în mic număr — pe teritoriul fostelor raiale din stînga Dunării (Brăila, Giurgiu şi Turnu); o dată cu desfiinţarea acestora, prin tratatul de la Adrianopol (septembrie 1829), turcii părăsesc aşezările lor, trecînd pe malul celălalt. Aşa încît numele de *Asanaga, Beiul, Beiul de sus, Beiul de jos, Nazim, Naipu, etc.* care se întîlnesc în Vlaşca sau *Vizirul, Osman Aga, Iboglu, Muftiu, Imiruli, etc.* în Brăila, au, la data tipăririi hărţii, în 1835, numai o semnificaţie istorică, nu şi una etnică. Cu atît mai mult cele dinafara raielelor cum sînt, de pildă, *Ibraamul, Brian-Ceşmeliu, Cealmi, Sarai (Bujoreni)* din Covurlui, Coşarul *Nahimu* în Rîmnicul Sărat sau *Sulimanul* în Ilfov. *Cerchezenii* din Ialomiţa trimit, prin numele lor, la un cerchez, adică un circazian, proprietar sau întemeietor al satului, în cazul cînd era creştin — mahometanii n-aveau voie să stăpînească moşii în Principate. S-ar putea însă să

---

[1] În documentele veacurilor XVI—XVIII, referitoare la întemeierea de slobozii, se menţionează, citeodată, printre coloniştii eventuali şi grecii; vezi, de pildă, actul din 1588, ianuarie 3, dat de Petru Şchiopul lui Şeptelici ca să-şi facă sat în pustiu, la Fîntîna Caplena, cu oameni streini, ruşi, sîrbi şi greci (R. Rosetti, *Pămîntul, sătenii şi stăpînii în Moldova*, I, Bucureşti, 1907, p. 294 nota). Dar aceşti „greci" erau, de cele mai multe ori, balcanici de alt neam, care ştiau şi ceva greceşte. De altfel şi mulţi dintre cei care se dădeau drept sîrbi şi bulgari erau, în realitate, romînii fugiţi peste Dunăre şi care se întorceau sub acest nou nume, după cum unii dintre „moldoveni" şi „ungureni" erau tot munteni care trecuseră peste Milcov şi Carpaţi şi veneau acum îndărăt. Aceste deghizări serveau ca să li se piardă urma, ca să nu mai fie reclamaţi de vechii lor stăpîni. Vezi în privinţa aceasta şi C. Giurescu, *Studii de istorie socială*, p. 54—55.

[2] Găsim în hartă: *Greci*, cu 131 de gospodării şi *Greci* cu 27, în Romanaţi; *Greci* cu 108, în Vîlcea; *Greci* cu 25, în Dîmboviţa.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

fie și o poreclă dată unui romîn care fusese prin Circazia sau avusese legături cu această țară [1].

Relativ numeroase sînt numirile de așezări care atestă, direct sau indirect, prezența *țiganilor*. În afară de *Țigănia* și *Țigănești*, tot la ei se referă și numirile de *Tătărași*, *Făurei* și *Gălbinași*, tustrele diminutive. Prima îi asimilează cu tătarii robi din veacurile XIV—XV [2]: sînt tătarii cei mici. Cea de-a doua privește aptitudinea lor de a lucra fierul: fierarii cei mici; o întîlnim în Putna — așezare cu 105 gospodării, în Buzău, cu 40, în Ilfov cu 35 [3]. Cea de-a treia e în legătură cu culoarea feței; sate cu acest nume găsim în Ilfov (32 de gospodării), în Rîmnicul Sărat (60 de gospodării) și în Buzău (30 gospodării) [4].

Tot în legătură cu culoarea întunecată a feței lor este și numirea ironică de *Faraoane, Faraoni;* harta indică sate cu numiri de acest fel în Bacău (196 de gospodării) și Rîmnicul Sărat (58 de gospodării).

O altă categorie de topice în legătură cu țiganii sînt cele derivate de la numele pe care și-l dau ei singuri, acela de *Rom, Romi*. În privința aceasta, e necesară însă o cercetare specială, atentă, pentru fiecare caz în parte, cu o anchetă la fața locului, spre a nu se face confuzie cu numiri derivate din Roman și chiar din numele nostru etnic [5].

A patra categorie de sate arată regiunea de origine — provincie sau județ — a locuitorilor respectivi. Dacă pentru o seamă din aceste sate, acelea menționate atunci cînd am tratat fenomenul „roirii", se poate determina cu precizie însuși satul de baștină de unde au plecat locui-

---

[1] După cum sînt porecliți unii romîni: Sîrbu, Grecu, Rusu pentru aceleași motive.

[2] Pentru acești tătari robi, vezi documentele din 1463, 9 iulie 1466, 8 februarie 1470, 20 august 1480 (în care apar ca robi un tătar și un țigan!) 4 aprilie 1488 (robi tătari și țigani!) etc., în Ion Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, I, p. 78, 106, 140, 242-3, 342 etc — În Muntenia li se spune „tătărăi": vezi, de pildă, satele Tătărăii Conduratului, cu 48 de gospodării, și Colceagu sau Tătărăii lui Chiriță cu 90, ambele în Săcuieni (E., f. 10).

[3] Vezi p. 111 și 127, satele cu numele de Fauri.

[4] Și o circiumă, în Buzău, poartă numele de *Galbanași*.

[5] Vezi, în privința aceasta, observațiile lui Iorgu Iordan, *Nume de locuri*, p. 247—249.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

torii respectivi (vezi mai sus, p. 99), pentru altele nu se poate indica decît județul, „țara" — în sens restrîns, local — sau provincia. Din această categorie fac parte satele *Vlășceni,* cu 5—20 de gospodării, din Dîmbovița, *Mehedinții de sus,* cu 28 de gospodării, și *Mehedinții de jos,* cu 48, din Săcuieni; locuitorii lor au venit din județele Vlașca și Mehedinți [1]. Satul *Birsanii,* cu 32 de gospodării, din Vîlcea, trimite la „țara" Bîrsei.

Olteni — cuprinzînd nu numai pe cei din Oltenia, dar și pe cei de pe malul de răsărit al Oltului: aci e, de altfel, și județul Olt — s-au răspîndit de timpuriu pe o arie largă. Încă la începutul veacului al XV-lea îi găsim în sudul Moldovei unde dau numele lor unei regiuni întinse, între Focșani și Galați [2]. În București, aveau o mahala a lor, cu o biserică de zid, care a păstrat pînă azi vechea denumire [3]. Harta înregistrează o serie de sate formate de ei, din marginea Oltului pînă la Milcov. Iată-le: *Olteni,* cu 71 de gospodării, în Teleorman, *Olteni,* fără indicarea cifrei gospodăriilor, în Ilfov; *Oltenii ot Ștubeu,* cu 50 de gospodării, în Săcuieni; *Olteni,* cu 30 de gospodării, în Rîmnicul Sărat. Interesant e că găsim un sat *Olteni,* cu 68 de gospodării, și în Vîlcea, adică în însăși Oltenia. Aci termenul are înțelesul de locuitori de *lîngă apa Oltului.*

În privința „Muntenilor" e de făcut discriminarea între înțelesul de locuitor al Munteniei — țara — și locuitor al muntelui. Cînd în ținutul Neamț harta arată satul *Faurii Munteni* cu 41 de gospodării, și, alături, *Faurii Moldoveni,* cu 33, este sigur că avem de-a face cu locuitori aduși din Muntenia [4]; tot așa cînd arată, în ținutul Iașilor, satul

---

[1] În Buzău, catagrafia din iulie 1831 amintește satul Mărăcinenii Mehedinți, cu 34 de gospodării (Arhivele Statului București, ms. 838, f. 8 v); pentru Săcuieni are: Mehedința i Rahova, cu 114 gospodării (f. 12).

[2] Const. C. Giurescu, *„Oltenii"... Colonizări muntene în sudul Moldovei în veacurile XIV și XV,* București, 1941, 10 p.

[3] E pomenită pe vremea lui Brîncoveanu într-un act din 8 februarie 1696: vezi G. Ionescu-Gion, *Istoria Bucureștilor,* București 1899, p. 209.

[4] S-ar putea ca aici să fi fost așezați o parte din țiganii fauri aduși de Ștefan cel Mare din Țara Românească, în 1471, în urma campaniei victorioase împotriva lui Radu cel Frumos (vezi O. Górka, *o.c.,* p. 120 și 148; cf. Const. C. Giurescu, *Istoria Românilor,* II, 1, ed. a patra, p. 61)

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Munteni-Galateni, cu 65 de gospodării; aceştia vin tocmai din regiunea ţării de jos, colonizate din vechi cu elemente oltene şi muntene, regiune care a păstrat în toponimia ei amintirea acestui fapt. În schimb, satele *Munteni,* cu 23 de gospodării, în Iaşi, *Muntenii de sus,* cu 148 de gospodării şi *Muntenii de jos,* cu 49, ambele în Vaslui, par a arăta mai degrabă oameni veniţi din partea muntelui. *Cotu Munteni,* cu 5—20 gospodării în Neamţ, unde am arătat că au fost colonizaţi munteni, din Ţara Românească, e susceptibil de ambele interpretări; tot aşa satul *Rojeştii de sus (Munteni),* din Dolj, cu 5—20 de gospodării: locuitorii acestuia sînt veniţi sau de la munte sau de dincolo de Olt; mai probabilă pare însă prima explicaţie.

Alături de „munteni", cu sensul „oameni de la munte", trebuie pomeniţi „delenii" şi „vălenii", locuitorii dealului şi ai văii. Harta arată patru sate de deleni în Moldova, în ţinuturile Hîrlău — unde aşezarea cu acest nume, deşi rurală, întrece ca populaţie chiar reşedinţa ţinutului — Fălciu, Vaslui şi Neamţ. „Văleni" găsim şi în Muntenia — între ei *Vălenii de Munte,* cu numele aparent paradoxal — şi în Moldova (ţinutul Fălciului).

Dar n-au fost numai colonii de munteni în Moldova; constatăm şi cîteva sate de moldoveni în Muntenia. Astfel: *Moldoveni,* cu 142 de gospodării, pe apa Ialomiţei, la vest de Urziceni, *Moldoveni,* cu 103 gospodării în Teleorman şi *Moldoveni* cu 73 de gospodării, în Romanaţi [1]. În Dobrogea, actuala Mahmudie poartă, în hartă, numele de *Beştepe Moldovenească,* avînd 72 de gospodării; locuitorii ei veniseră, în cea mai mare parte, din Moldova, în timp ce în cealaltă Beştepe, la vest de prima, erau turci.

Foarte numeroase sînt satele de *Ungureni,* adică de români ardeleni stabiliţi la miazăzi şi la răsărit de Carpaţi. Ele se întind din Romanaţi pînă în Hîrlău, fiind mai numeroase în Muntenia propriu zisă, iar în această ţară

[1] În Bucureşti era în 1768 o biserică de lemn numită *Moldoveni:* vezi Mihai Cantacuzino, Ἱστορία τῆς Βλαχίας, ed. Tunusli, Viena, 1806, p. 328. Aceşti moldoveni aşezaţi în Muntenia platou, în veacul al XVII-lea, „birul moldovenesc", instituit special pentru ei. Vezi detalii în Const. C. Giurescu, *Istoria Românilor,* III, 2. p. 698—699.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

însăşi, în judeţele Argeş, Muşcel şi Săcuieni. Asemenea sate se formează în general ca *dublete* ale unor sate de localnici care, spre a se deosebi de noile formaţii, îşi adaugă termenul de „Pămînteni". Harta înregistrează în judeţul Argeş opt sate de Ungureni ; pentru şase din ele — Oieşti, Albeşti, Ciofringeni, Marina, Cepari şi Şuici — există şi perechea de „Pămînteni" ; două au nume independente : Valea Albă (Ungureni) şi *Streinii Ungureni*. În Muşcel sînt cinci perechi : Berivoeşti, Boteni, Badeni, Slănicu şi Vlădeştii ; pentru aceasta din urmă însă, calificativul de ungureni a dispărut, fiind înlocuit prin „de sus", în timp ce dubletul lui a rămas cu calificativul „pămînteni". În Dîmboviţa, trei perechi de „ungureni" şi „pămînteni" : *Baseşti, Lucieni* şi *Dragoeşti*. În Prahova, două perechi : *Dimbov* şi *Maneşti* şi un cătun numit simplu : *Ungureni*. În Săcuieni două sate poartă în numele lor calificativul respectiv : *Poseşti-Ungureni* (lîngă Poseşti Pămînteni !) şi *Slobozia-Tohăneanca (Ungureni-sudiţi)*. La acestea trebuie să se adauge încă trei, unde prezenţa „Ungurenilor" se deduce din numele satelor : *Sudiţii de la Malu Roşu, Amaru sudiţi şi Teişanii Străini*. În realitate, satele de ungureni şi săcuieni, sau cuprinzînd şi pe aceştia, erau mult mai numeroase într-acest judeţ — de aci şi numele lui, nume care a durat secole de-a rîndul, pînă la 1 ianuarie 1845 —, numai că ele nu au adausul respectiv, ca să poată fi identificate imediat. O monografie a judeţului Săcuieni socoteşte numărul acestor sate — exceptînd pe cele menţionate mai sus — la nu mai puţin de *douăzeci şi două* [1]. De altfel şi în celelalte judeţe, în afară de aşezările designate expres prin numele de „Ungureni", sînt o sumă altele care au o proporţie mai mare sau mai mică de aceşti romîni ardeleni. În Ilfov, harta înseamnă trei asemenea sate : *Micşuneştii Ungureni,* şi *Sudiţii Ungureni* ambele pe Ialomiţa, şi *Ungurenii ot Gherghiţa,* alături fiind Gherghiţa Pămînteni. Cîte un sat numit *Ungureni* mai găsim şi în judeţele Dolj, Romanaţi şi Olt ; în Ialo-

[1] Ecaterina Zaharescu, *Vechiul judeţ al Saacului în lumina istorică şi antropogeografică,* în „Buletinul Societăţii.... de geografie", XLI (1922), p. 147—173.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

miţa e trecut satul *Sudiţi (Ungureni)* [1]. Totalul „Ungurenilor" din Muntenia la 1815, potrivit statisticii din acest an, era de 4 056 de familii. [2]

În Moldova, ţinutul Tecuciului numără patru asemenea aşezări: *Ungureni,* cu 70 de gospodării, iar *Ungureni* cu 66, *Sloboziea Ungureni,* tot cu 66 şi *Ungureni-Moghileni,* cu 37. În ţinutul Hîrlăului sînt *Ungurenii,* cu 103 gospodării şi *Ungurenii lui Cuciurean,* cu 30. În Bacău, numele satului *Mocani,* cu 32 de gospodării, poate fi explicat în două feluri: sau ca „ungureni" sau ca „locuitori ai muntelui", ocupîndu-se în special cu oieritul şi creşterea vitelor. Cu acest ultim înţeles, se întrebuinţează azi termenul în regiunea de podgorie din Putna spre a desemna pe vrînceni. [3]

În privinţa *Săcuienilor,* harta înseamnă trei sate avînd acest nume: unul în judeţul Dîmboviţa, cu 40 de gospodării, altul în Neamţ, cu 159, şi al treilea în Suceava, cu 36.

Adeseori, în loc să se dea noii aşezări un nume care să arate locul provenienţei locuitorilor, originea lor etnică sau un calificativ ca adunaţi, atîrnaţi, osibiţi, i se spune, simplu, *satul nou.* Harta arată o serie de asemenea „sate noi" şi în Muntenia şi în Moldova. Citǎm, spre exemplu, *Satul Nou* în raiaua Brăilei, *Satul Nou* — avînd şi al doilea nume, între paranteze, *Noeni* — în Ialomiţa, pe Borcea, apoi două „sate noi" în Putna, unul cu 129 gospodării, altul cu 45, şi iarăşi două „sate noi" în Bacău, unul cu 28 de gospodării, al doilea cu 26.

Apartenenţe sociale, fiscale, militare, administrative şi juridice. În anii Regulamentului Organic, care sînt şi anii ridicării hărţii, societatea romînească ajunsese, atît sub raportul social cît şi sub acel fiscal, la un grad înalt de diferenţiere şi inegalitate. Tot felul de categorii sociale,

---

[1] Statistica din 1831 arată în judeţul Rîmnicul Sărat satul *Sihlile Ungureni,* cu 35 de familii (Arhivele Statului Bucureşti, ms. 838, f. 2v.), în Dolj *Lipovu Ungureni,* cu 47, alături de Lipovu rumînesc cu 75 *(Ibidem,* f. 59 v.), iar în Mehedinţi, *Mahalaua Ungureni,* cu 11 (f. 69 v.).

[2] D. Fotino, *o.c.,* III, p. 188—314 (textul grec).

[3] Pentru „12 ungureni sticlari" — adică fabricanţi de sticlă — de la Bacău, în 1741-2, vezi N. Iorga, *Studii şi documente,* VI, p. 349.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

fiecare cu situaţia ei specială, cu privilegii mai mari sau mai mici, cu obligaţii diferite, tot felul de categorii fiscale, unele din ele legate şi de rosturi administrative, militare şi juridice. Această diferenţiere îşi găseşte, în parte, expresie în hartă ; multe sate ţin să-şi precizeze, prin numele lor, situaţia socială, fiscală şi administrativă pe care o au. Mai tîrziu, cînd se va introduce, prin Convenţia de la Paris, egalitatea în faţa legii, cînd se vor desfiinţa formal privilegiile şi inegalitatea fiscală, nu va mai fi interes pentru menţinerea numelor şi calificativelor speciale. Nu va mai interesa dacă satul e de moşneni, megiaşi, răzăşi sau nu, de romini sau de străini, de aleşi, de adunaţi, osebiţi, atîrnaţi etc. Aceste calificative vor dispare treptat, treptat ; o comparaţie între numirile de sate din ajunul celui de-al doilea, chiar al primului război mondial şi acelea cuprinse în harta ce studiem arată limpede procesul de egalizare, de ştergere sau dispariţie a calificativelor ce diferenţiau aşezările săteşti. Harta de la 1835, prin bogăţia şi varietatea numirilor de aşezări omeneşti, ne sugerează imaginea vechii societăţi romîneşti. Vom examina în cele următoare cîteva aspecte din rînduielile sociale, fiscale, militare, administrative şi juridice ale acestei societăţi, aşa cum se reflectă ele în harta menţionată.

Sub raportul social, o serie de sate, *mai ales în Oltenia,* ţin să releve caracterul lor de *moşneni* sau *moşteni,* aşadar de oameni liberi, cu pămîntul lor, spre deosebire de satele de clăcaşi care stau pe moşia altora. Găsim în Gorj *Logreştii-moşteni* cu 103 gospodării, alături de Logreştii-birnici, *Fărcăşeştii-moşteni* — ceilalţi sînt în Mehedinţi — şi *Purcenii Moşteni,* cu 107 gospodării, la nord de ei fiind Purcenii-birnici. În Dolj, iarăşi trei sate cu acelaşi calificativ : *Neru moşteni* cu 79 gospodării, *Almăşu-moşteni,* cu 50, şi *Jormanii-Moşteni (Popeni)* cu 20 ; lîngă primele două sînt satele corespunzătoare de „birnici" ; lîngă ultimul sînt Jormanii-Adunaţi, numiţi şi Itac. În Mehedinţi, harta menţionează satul *Gîrbovăţ-Moşteni* cu 37 de gospodării, iar în Olt *Moştenii,* nu ca adaus, ci constituind însuşi numele satului. În Muntenia propriu-zisă, întîlnim calificativul de *megiaşi,* sinonim, de altfel, cu moşnean [1] ;

[1] Vezi Const. Giurescu, *Studii de istorie socială,* p. 343.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

astfel satele *Strîmbeni-Megiaşi,* cu 65 de gospodării, la vest de Vălenii de Munte, în judeţul Săcuieni, în opoziţie cu Strîmbenii Boereşti, şi *Teişanii Megieşeşti,* cu 135 de gospodării, în acelaşi judeţ, în opoziţie cu Teişanii-Streini. În Moldova, găsim *Răzăşii,* sat cu 119 gospodării, în Tecuci; termenul e echivalentul moldovenesc al moşnenilor sau megiaşilor munteni. Tot ca un titlu de distincţie socială, întîlnim în Moldova şi calificativul de *curteni;* aşa e satul *Valea-Corbu-Curteni,* cu 21 de gospodării, tot în Tecuci. Curtenii corespundeau „roşilor" din Muntenia, adică subalternilor marilor dregători răspîndiţi prin sate şi formînd bresle militare şi fiscale [1].

Calificativul de „rumîni", adică ţărani depinzînd de un stăpîn, în opoziţie cu moşnenii, a dispărut aproape pe vremea ridicării hărţii; de altfel, instituţia însăşi dispăruse cu aproape un secol mai înainte în vremea lui Constantin Mavrocordat. L-am întîlnit o singură dată, în Vîlcea, unde, alături de Vai de ei, cu 181 de gospodării, apar *Vai de rumîni,* în realitate Vai de ei rumîni. Dar şi aici, accepţiunea socială nu e absolut sigură [2]. În toate celelalte cazuri, termenul e întrebuinţat, fără îndoială, în sens etnic, în opoziţie cu „sîrbii", „streinii" etc. Astfel, *Rumînii Gîşteşti* cu 55 de gospodării, în Vlaşca, avînd lîngă ei pe Sîrbii Gîşteşti, şi *Ipoteştii Rumîni* cu 66, în Olt, alături de Ipoteştii-Sîrbi.

Mai des apare calificativul de *dîrvari,* adică muncitori la toate [3]. El se dă, la finele veacului XVIII şi începutul

---

[1] Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor,* II, ed. a patra, p. 511—513. — În catagrafia fiscală din 1803, zisă şi Condica Liuzilor, o sumă de sate poartă calificativul de „răzăşeşti", spre a se deosebi de omonimele lor de clăcaşi. Vezi, de pildă, Vulturenii răzăşeşti, din Tecuci *(Uricariul,* VII, p. 318), Ireasca răzăşească, din Tutova *(Idem,* p. 345), Sohodolul răzăşesc, din Bacău *(Idem* p. 289), Scurta răzăşască, din Putna *(Idem,* p. 301).

[2] O cercetare amănunţită, la faţa locului, ar putea arăta dacă nu cumva, şi în cazul acesta, termenul are sens etnic, nu social.

[3] Îi găsim, de pildă, la fabrica de postav de la Pociovalişte (Ilfov), în număr de 40, în afară de lucrătorii postăvari propriu zişi (Vezi documentul din 1794, august 18, la V. A. Urechia, *Istoria Romînilor,* V, p. 295). Îi găsim de asemenea, ca oameni de serviciu, la staţiile de poştă (vezi mai jos, p. 164). În sensul acesta de „muncitori la toate" trebuie modificată definiţia din Iorgu

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

celui de-al XIX-lea, în special satelor de unde se recrutau cei ce lucrau în stațiile de poștă [1]. Calificativul apare fie ca un adaus la numele satului, fie — cazul cel mai frecvent — constituind el singur numele satului. Citãm următoarele exemple: *Caţichea Dîrvari,* cu 38 de gospodării, în Ilfov, lîngă Caţica, *Dîrvarii de sus (Jemani),* cu 64 de gospodării, şi *Dîrvarii de jos,* cu 40, ambele în Mehedinţi, *Dîrvari,* cu 31 de gospodării în Prahova, şi *Dîrvari,* cu 25, în Ilfov. De la acest calificativ, devenit numele, grecizat, al familiei Darvari, se trage numele schitului din Bucureşti.

Frecvente sînt cazurile cînd, în numele satului, se cuprinde şi *acela al proprietarului.* Acest obicei se răspîndeşte în veacul al XVIII-lea; la începutul celui de al XIX-lea, el este curent. Vom cita, din multele exemple pe care le oferă harta, numai pe acelea din două judeţe: *Ilfovul* pentru Muntenia şi *Dorohoiul* pentru Moldova. În Ilfov găsim *Glina Filipescului,* cu 26 de gospodării, *Glina Andronescului (Şerbăniţa),* cu 5—20 şi *Bălăceanca (Glina Golescului),* cu 55; apoi *Maia Filipescului,* cu 42 şi *Maia Bărbuceanului,* cu 55, *Fundenii Văcărescului* cu 26, *Virtej-Cornetu Grădişteanului,* cu 28 şi *Brezoaia Vistierului* cu 27; după aceea *Cosoba Hristii,* cu 40, şi *Bucşăneasca-Cosoba Creţulescului,* cu 22; în sfîrşit, *Căciulaţii Episcopului,* cu 59, şi *Mavrodin (Căciulaţii Banului)* cu 35 (compară cu *Băneasa,* adică satul Bănesii [2], lîngă Bucureşti!). Numele satului *Bordeiul Iordăchiţei,* tot din Ilfov, s-ar putea explica mai degrabă prin numele celei care s-a aşezat întîi aci, alături de soţul ei Iordache, săpîndu-şi bordei, deci nu proprietara, ci întemeietoarea satului. În Dorohoi, harta menţionează *Hilişeu lui Gafencu,* avînd 125 de gospodării, *Volovăţu lui Lupaşcu,* numai cu 5—20, *Gheorghiea-Stroici,* iar numai cu 5—20 şi *Banul Gherghelu,* cu 30. Urmează *Slobodziea Apostol,* cu 5—20 şi *Slobodziea lui Tali,* în sfîrşit *Bajura Ghica,* cu 34.

Iordan, *o.c.,* p. 188, reprodusă după Tiktin care dă, — e drept, cu semn de întrebare — sensul de „tăetor de lemne (în pădure!)" Holzfäller.

[1] Vezi mai jos, p. 164, nota

[2] A aparţinut soţiei banului Dimitrie Ghica, tatăl viitorilor domni pămînteni, Grigore şi Alexandru, din Muntenia (1822—1828 şi 1834—1842).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Din exemplele aduse mai sus, se observă că indicarea numelui proprietarului servă uneori, atunci cînd sînt mai multe sate cu același nume — cazul Glinei sau al Maiei din județul Ilfov — spre o mai ușoară recunoaștere a fiecăruia din ele.[1] Și în această privință însă, ca și în aceea a calificativelor amintite mai înainte, se observă tendința de a se renunța la o astfel de identificare ; treptat-treptat, numele proprietarului dispare din numele satului, înlocuindu-se printr-un al doilea nume dat așezării respective. Fenomenul se poate urmări chiar în epoca ridicării hărții : Glina Andronescului se mai cheamă și Șerbăniță, iar Glina Golescului, Bălăceanca. Tot astfel Cosoba Crețulescului devine Bucșăneasca, iar Căciulații Banului, Mavrodin. De altfel, fenomenul de dispariție al numelui proprietarului e ușurat de însăși trecerea proprietății dintr-o mînă în alta, prin căsătorii și vînzări.

În unele cazuri, așezarea proprietarului, curtea sau conacul lui, este indicată în mod precis în hartă, printr-un semn grafic deosebit și prin termenul дворъ (curte). дворы (curțile) sau дома (casă), care se adaugă la numele satului respectiv. Astfel găsim *Curtea Marginea Grozești,* cu 1—5 gospodării, în Bacău, lîngă satul Grozești, *Curtea Bogdănești,* cu 1—5 gospodării, lîngă satul Bogdănești, în același ținut ; *Curțile Bojureni,* cu 5—20 gospodării, în Tutova, și *Casa satului Sahatu,* în Ilfov.

Sub raportul fiscal, am văzut că un calificativ obișnuit al satelor de țărani clăcași, în opoziție cu acelea de moșneni, este *birnici. Logreștii-Birnici* și *Purcenii-Birnici* în Gorj, *Neru-Birnici* și *Almașu-Birnici* în Dolj[2] corespund satelor de moșteni respectivi. Birnicii reprezintă masa cea mare a contribuabililor rurali, plătind „birul" sau „capitația" în mod obișnuit și regulat. În momentul cînd dispare formal inegalitatea fiscală și socială, cînd, în urma Con-

[1] Procedeul acesta îl găsim aplicat mai ales în scriptele vistieriei. Astfel în „Ecstract de suma plugarilor"..., recensămîntul din iulie 1831, constatăm în județul Ilfov nu mai puțin de 66 (șaizeci și șase) de sate la numele cărora se adaugă numele propriu sau de dregătorie al proprietarului (Arhivele Statului, ms. 838, f. 21—27 v.).

[2] Tot în Dolj, recensămîntul din iulie 1831, dă satul *Miereo birnici* alături de *Mierea moșneni* (Arhivele Statului, ms. 838, f. 59 v).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

venției de la Paris, *toate satele* sînt supuse aceluiași regim fiscal, diferențierea aceasta, prin nume, nu mai prezintă importanță ; treptat-treptat se renunță la calificativul „birnici".

Liudele sau liuzii erau *unitățile contribuabile ;* într-un liude intrau unul sau mai mulți țărani birnici, numărul lor fiind în funcție de starea materială respectivă. Astfel, în Muntenia, pe vremea mișcării lui Tudor Vladimirescu, într-un liude intrau trei-patru țărani „frunte", cinci-șapte de mijloc și opt-doisprezece „coadă" [1]. Era deci un sistem de repartiție a birului în raport cu averea țăranului ; numai că în loc să fie categorii de impuneri, erau categorii de impuși. Cifra pe unitatea de impunere rămînea aceeași, varia însă numărul celor care intrau în zisa unitate. În fond, era tot un fel de *cislă,* dar aplicată nu la un sat întreg, ci la un grup restrîns. În Moldova, liudele reprezintă, în aceeași epocă a mișcării lui Tudor, de obicei un contribuabil, cîteodată însă și mai mulți. În ținutul Putna, de pildă, potrivit recensămîntului din 1 martie 1820, erau 12 816 liude, [2] față de cele 19 022 cîte se aflau în toată Muntenia ; se vede ușor deosebirea de conținut al „liudelui" în cele două țări.

Harta notează în ținutul Bacău satul *Călugăra-Liuzi,* cu 241 de gospodării, la nord de Călugăra-Osibiți, cu 47 de gospodării, și de Călugăra Mare, cu 219. E un sat de colonișți unguri, catolici, amintit și în secolul XVIII, sub Constantin Mavrocordat [3]. În Dolj, constatăm satul Luzi [4] Trapezița — deci Liuzi cu 44 de gospodării, lîngă Trapezița, cu 130. În ambele cazuri, atît în Bacău cît și în Dolj, calificativul fiscal de liuzi arată o așezare nouă sătească, lîngă vechiul sat ; el poate să aibă aci și sensul de oameni veniți din altă parte, străini.

---

[1] Totalul lor pe întreaga țară se ridică, în 1821, la 119 375 de birnici, alcătuind 19 922 liude, revenind, așadar, în medie, circa 6 țărani la liude. Vezi Nichita Adăniloaie, *Boierii și răscoala condusă de Tudor Vladimirescu,* București, 1956, p. 19.

[2] Const. C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820,* p. 12 și 40.

[3] Vezi N. Iorga, *Studii și Documente,* VI, p. 319.

[4] H Luza, cu a (forma de plural în rusește ; vezi mai sus, p. 25 26)

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Scutelnicii sînt țăranii care nu plăteau darea la vistierie, dînd în schimb stăpînilor lor, adică proprietarilor pe moșiile cărora stăteau, o sumă fixă anual. Înființați atît în Muntenia cît și în Moldova de către Constantin Mavrocordat, prin reformele sale financiare din 1740 și 1742, ei constituie o categorie separată fiscală [1]. De la ei și-au luat numele satele *Scutelnici (Stilpu de piatră)*, pe Borcea, cu 27 de gospodării, și *Scutelnici*, în șesul Buzăului, cu 22.

Aleșii sînt tot o categorie sau o breaslă fiscală și anume una mai nouă, înființată în veacul al XVIII-lea, în vremea lui Grigore Ghica [2]. Ei fac parte din categoria mai mare a ruptașilor, plătesc deci pe temeiul unei înțelegeri cu vistieria; birul lor e ceva mai greu ca al birnicilor de rînd. Harta menționează în Muntenia o serie de sate purtînd acest nume: *Aleșii ot Ciocănești*, cu 27 de gospodării și *Aleșii Mihaiu Vodă (Țigăniea)*, cu 70, în Ilfov; *Aleșii ot Teliu* (Teiu!) cu 5—20 gospodării și *Aleșii ot Cacaleți*, cu 60, în Argeș; *Aleșii ot Butești*, cu 70 de gospodării, în Vlașca. În toate aceste cazuri — cu excepția Aleșilor Mihai Vodă — se vede că e vorba de sate noi, formate alături de altele, al căror nume îl poartă; termenul de aleși poate avea deci, în aceste cazuri, și înțelesul de „osebiți". Pentru o asemenea interpretare pledează și numele cel de-al doilea al satului Aleșii Mihai Vodă: *Țigăniea*. El arată că locuitorii acestei așezări rurale erau dacă nu toți, dar în mare parte, țigani. Mihai Vodă s-ar putea să fie și Mihai Viteazul, dar și unul din voevozii cu acest nume ai veacului al XVIII-lea, adică Mihai Racoviță (1741—1744) sau Mihai Sutzu (1783—1786, 1791—1793; o a treia domnie în 1801—1802).

Și sub raportul juridic, harta ne dă unele indicațiuni. Ea consemnează în Muntenia opt sate de *sudiți*, adică de

[1] Const. C. Giurescu, *Istoria Rominilor*, III, 2, p. 644.

[2] Mihai Cantacuzino, Ἱστορία τῆς Βλαχίας, ed. Tunusli, p. 52-3; cf. traducerea lui Gh. Sion, București, 1863, p. 30; Dionisie Fotino, *o.c.*, III, p. 352 (textul grec). — Nici Mihai Cantacuzino, nici Dionisie Fotino nu precizează de care Grigore Ghica e vorba, dar întrucît ultimul amintește de această breaslă și de altele cu prilejul reformei lui Constantin Mavrocordat, s-ar putea să se refere la Grigore al II-lea Ghica (1733—1735 și 1748—1752.).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

supuşi străini, în speţă *„Ungureni"* sau romîni ardeleni, care-şi păstrează cetăţenia austriacă, depind deci de consulul respectiv din Bucureşti. Din aceste opt sate, trei sînt în judeţul Săcuieni: *Slobodzia Tohăneanca (Ungureni Sudiţi,)* cu 50 de gospodării, *Sudiţii de la Malu Roşu* şi *Amaru Sudiţi;* două în Ilfov; *Sudiţi Ungureni,* cu 73 de gospodării, şi *Sudiţi* cu 24; două în Ialomiţa: *Sudiţi (Ungureni),* cu 29 de gospodării şi *Sudiţii Petros;* unul în Buzău: *Sudiţii,* cu 24 de gospodării, la sud de oraşul Buzău.

Diferitele categorii de *ostaşi* au dat numele lor la o sumă de sate atît în Moldova cît şi în Ţara Romînească. Cele mai frecvente sînt satele de *vînători,* de *puşcaşi,* de *călăraşi,* de *dărăbani* sau *dorobanţi;* şi celelalte corpuri sau bresle militare se găsesc însă reprezentate în harta din 1835 [1].

Vînătorii care nu luau parte numai la vînătorile domneşti, dar constituiau şi un element al oastei, sînt prezenţi în patru sate din ţinutul Neamţului: *Vînători,* aşezare mare cu 355 de gospodării, *Vînătorii Cotu,* cu 118, *Vînătorii-Piatra* cu 70, şi *Vînătorii peste vale,* cu 54. *Puşcaşii* apar în Tutova, sat cu 26 de gospodării, în Vaslui, tot cu 26, şi în Prahova, cu 33. Călăraşii, cei ce făceau paza la Dunăre şi duceau stafetele la şi de la domnie, au dat numele lor celor două aşezări din Ialomiţa: *Călăraşii vechi,* sat cu 47 de gospodării, şi *Călăraşii,* tîrg incipient, trecut tot ca sat în hartă, cu 163. Tot *Călăraşi* e şi un sat în Dolj, cu 130 de gospodării, lîngă Dunăre, la nord-est de Bechet; e şi cel de-al doilea nume al satului Rogojini din Covurlui, cu 168 de gospodării. Pe dărăbani îi găsim în Dorohoi, unde satul cu acest nume are 152 de gospodării, dar şi în Olt sub varianta *Dorobanţu,* cu 143 de gospodării. *Seimenii* au dat numele lor aşezării din Dobrogea, de pe malul Dunării, *pandurii* unui sat din Ialomiţa avînd 42 de gospodării [2], *Cazacii* — constituind un deta-

[1] Pentru toate aceste corpuri de oaste vezi Const. C. Giurescu. *Istoria Romînilor,* II, p. 507—519 şi III, p. 740—762.

[2] Şi Mihail Canntacuzino, **Ἱστορία τῆς Βλαχίας,** p. 322, aminteşte ca element militar, în judeţul Ialomiţa, „căpităniа" din satul *Pandurul;* tot el aminteşte de „vînătorii şi pandurii" din judeţul Argeş (p. 324).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

şament permanent, în veacurile XVII—XVIIII, atît în Muntenia cît şi în Moldova — unuia din Dîmboviţa, tot cu 42 de gospodării, *catanele* unuia din Olt, trecut în hartă sub forma *Catanu*, cu 27 de gospodării. Cu înţelesul generic de ostaşi apar şi satele de „slujitori", cum sînt *Zăvoiu (Slujitorii-Albeşti)* [1], cu 40 de gospodării, în judeţul Rîmnicul Sărat şi *Slujitori,* cu 70 de gospodării, în Ialomiţa. Lîngă Bucureşti, notăm *Tunarii,* sat mare, cu 204 gospodării, de unde se recrutau, pe vremuri, servanţii artileriei ; alte două sate de „Tunari" în Dolj, aproape de Dunăre ; în Ilfov, deci nu prea departe de capitală, satele *Toboşari,* cu 30 de gospodării, *Surlari* (Carasan) — muzicanţii oastei — cu 82, *Rahtivani* — cei ce aveau grijă de harnaşamente — cu 21. Un sat *Rahtivan,* cu 26 gospodării, este şi în Dîmboviţa. În sfîrşit, un cătun de *Stegari* — trecut Stigari — cu 5—20 gospodării, apare în Tutova.

Asemenea ostaşilor, şi dregătorii au dat numele lor la o sumă de aşezări rurale. Ne referim, în primul rînd, la dregătorii cei mici, la subalternii marilor dregători, constituind adevărate bresle administrative, militare şi fiscale. Răspîndiţi prin satele ţării şi numiţi, la început, cu un termen generic, „roşii" în Muntenia şi „curteni" în Moldova, ei reprezintă o adevărată armată a statului feudal romînesc. De la aceşti dregători mărunţi vin numele unor sate ca *Aprozi,* în Ilfov, cu 46 de gospodării, *Stolnici,* în Teleorman, cu 82, *Şatrari* în acelaşi judeţ, cu 90, *Martalogi,* adică paznici la vămile de la hotar [2], tot acolo, cu 23, *Serdari,* în Covurlui, cu 56, *Chitărei* (Pitărei !) în Iaşi, cu 33, *Portari,* în Vaslui, cu 106, etc. De asemenea, nume derivate din acestea de mai sus, ca de pildă, *Stolniceni,* — trei sate în Suceava, cu 93, 59 şi 40 de gospodării, unul în Iaşi, cu 21, unul în Vîlcea cu 5—20 — *Comişani,* în Dîmboviţa, cu 59 ; *Dvorniceni,* sat mare în Dorohoi, cu 265 de gospodării, *Armăşeni* în Vaslui, cu

---

[1] Statistica din 1831, iulie, îi dă sub forma : *Slujitorii Albeşti* tot cu 40 de gospodării sau familii.

[2] În sensul acesta trebuie rectificată definiţia martalogilor din I. Iordan, *o.c.,* p. 235 ; pentru înţelesul termenului vezi documentul din 3 ianuarie 1695, comentat în Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor,* III, 2, p. 708-9.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

69, *Armășoaia,* în Tutova, cu 42, și *Armășești,* în Ialomița, cu 30; *Șetrăreni,* în Iași cu 50, *Portărești,* în Dolj, cu 60, etc.

În aceeași categorie a micilor dregători sau slujbași trebuie așezați și *brănișterii,* cei ce păzeau *branițtele* domnești, adică locurile oprite pentru înșeață, vînat și pescuit. Un sat cu acest nume îl găsim în hartă în județul Vlașca, avînd 76 de gospodării. Tot în Vlașca e și satul *Branițtea,* cu 53 de gospodării; alte sate *Branițtea* ni le arată harta în Dîmbovița, cu 125 de gospodării, la nord de cîrciuma Pădurea Domnească; în Dolj, cu 43, și în Mehedinți cu 108. Prezența acestor nume arată că nu e întemeiată îndoiala — exprimată într-un studiu privind vechea organizare a Țării Românești [1] — despre existența în Muntenia a braniștilor domnești. În Moldova, găsim Șerbești *(Branițtea),* cu 84 de gospodării, în Covurlui, *Branișți,* cu 5—20, în Vaslui, și cătunul *Branișți Bocioc,* cu 5—20, în Iași, în apropiere de Cozia, în marea branițte domnească din sud-estul ținutului.

Tot aici, citățm și *Șoimarii,* satul din Săcuieni, cu 102 gospodării, ai cărui locuitori aveau obligația de a prinde șoimii și de a-i învăța la vînătoare [2].

În legătură cu transporturile și cu drumurile, sînt satele de *surugii,* de *menzilgii* sau postași și de *podari.* Harta arată în județul Rîmnicul Sărat, pe malul iezerului Voiceni, și la nord de drumul poștei Brăila-Buzău, satul *Voicenii-surugii.* Statistica din iulie 1831 are, pe lîngă „Surugii ot Văceni" (sic!), cu 22 de familii, și „Văcenii mizilgii", cu 154; ea menționează de asemenea, în același județ, „Surugiii poștii Cucului", cu 19 familii [3]. Surugiii

[1] P. P. Panaitescu. *Mircea cel Bătrîn,* București, 1944, p. 192. Alte dovezi despre existența braniștilor domnești în Muntenia am dat în studiul critic *În legătură cu Mircea cel Bătrîn,* în „Revista Istorică Română". XV (1945), p. 420-1 — Pentru „pîrcălabii de branițte" în Moldova, vezi condica lui Constantin Mavrocordat, în N. Iorga. *Studii și Documente,* VI, p. 222.

[2] Pentru această obligație a unor sate de munte, vezi porunca domnească din 7/18 mai 1792, către vătafii de plaiuri din Muntenia, ordonîndu-le să procure 21 de bucăți: „Să găsești șoimi frumoși... să nu fie nișcăreva ciufele", adăugă domnul (V. A. Urechia, *Istoria Românilor,* vol. IV, p. 279); cf. documentul din 24 aprilie cu o formulă similară (Idem I, p. 417).

[3] Arhivele Statului, București, ms. 838, f. 1. v. și 4.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

erau organizați pe „biciuri", fiecare biciu corespunzînd cu o unitate contribuabilă, ca și liudele. Dionisie Fotino dă, pentru întreaga Muntenie, cifra de 1 819 biciuri ; cele mai multe sînt în județul Vlașca și Ilfov : cîte 268 ; urmează Ialomița cu 243 și apoi Mehedinți cu 146. În Gorj și Vîlcea nu arată asemenea biciuri, ceea ce e surprinzător, deoarece drumuri de poștă erau și în aceste județe. [1]

O așezare de „podari" găsim în Dolj, la sud de Craiova, lîngă Jiu ; are 89 de gospodării ; tot în Dolj, *Valea Podarilor,* cu 54 de gospodării ; o altă așezare *Podari,* în Ilfov, cu 36 de gospodării ; o a patra în Bacău. Numele satelor derivă de la cei ce aveau grijă de podurile umblătoare peste ape.

Sate de agricultori specializați, de pescari și de meșteșugari. Din marea masă a satelor de agricultori, unele ajung să se specializeze, cultivînd de preferință o anumită plantă. Cunosc satul *Bătinești,* în Putna, specializat în grădinărie și anume în *varză,* un soi uriaș de varză, de patru ori cît una obișnuită. Carele acestor grădinari emeriți împînzesc toamna nu numai orașele și tîrgurile din Putna, dar și acelea ale județelor vecine. Satul *Flămînzi* din Botoșani, de unde a pornit răscoala din 1907, era cunoscut, în perioada dintre cele două războaie mondiale, prin cultura *usturoiului ;* de aci se aproviziona o bună parte din nordul Moldovei [2]. *Dărăștii,* în Vlașca, cultivă tot soiul de zarzavaturi, dar în special *ceapa.* Asemenea exemple de sate de agricultori specializați se pot înmulți. Fenomenul nu e din vremea noastră ; el a existat și înainte de vreme [3] ; un reflex al lui se poate observa

---

[1] Dionisie Fotino, *o.c.,* III, p. 188—314 (textul grec). Contractul încheiat la 9 mai 1811 de asociația celor cinci concesionari ai poștelor muntene, cu guvernul țării, prevede un număr de 1 462 surugii, 538 rotari și dirvari și 172 „biciugași", adică „oameni vechi, cu știință de orînduiala poștii" (C. N. Minescu, *Istoria poștelor române,* București, 1916, p. 134).

[2] Informație dată de Mihail Gr. Romașcanu, un bun cunoscător al regiunii.

[3] În catagrafia fiscală din 1803, cunoscută sub numele de Condica Liuzilor (Th. Codrescu, *Uricariul,* VII, p. 241-395 și vol. VIII, p. 241—368), la o seamă de sate se indică specializarea, ca agricultori sau meșteșugari. Astfel, despre satele Siminice și Păscanii din Suceava, Năneștii și Petreștii răzășești din Putna, Brăhă-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

în numele unei serii de sate din harta de la 1835. Găsim în ea astfel satul *Grădinari,* în Vlașca, cu 40 de gospodării. Trei sate, unul în Vîlcea, cu 113 gospodării, altul în Romanați, cu 115, și al treilea în Argeș, cu 77, poartă numele de *Cepari ;* în Argeș găsim și satul *Varzari,* cu 29 de gospodării. Semnalăm, de asemenea, satul *Rachieri,* cu 40 de gospodării, în Săcuieni.

Harta consemnează și o serie de așezări de pescari : sălașe, cherhanale și sate. Cele dintîi sînt trecute chiar cu acest nume „sălașe" ; le întîlnim în regiunea gurilor Dunării. Astfel, între Portița Razelmului și gura Sf. Gheorghe găsim notate „sălașe pescărești" [1]. În deltă, ele apar în patru locuri, tuspatru pe malul stîng al brațului Sf. Gheorghe : 1) la est de Prislav, unde citim *Carasuat (sălașe pescărești) ;* 2) la extremitatea de sud a iezerului dintre grindul Caraorman și brat : *Sălașe ;* 3—4) la est de acestea două : *sălașele pescarilor* sau *Ivancea Mare* și *Ivancea Mică (așezări pescărești)* [2]. Cherhanalele sînt redate prin expresia рыбной заводъ. Găsim una la gura brațului Sf. Gheorghe, în Deltă, unde harta înseamnă : *Catîrleț sau cherhana.* [3] Pe malurile Razelmului sînt alte două : una pe malul de vest, la sud-est-est de Enisala : *cherhanaua Călugăr ;* alta la est de Jurilovca : *Cherhanaua Dolоșman* [4]. În sfîrșit, o altă așezare de pescari, fără calificativ, e notată în ostrovul Baltec (Bresco) al Dunării, la vest de Zimnicea : РЪІБНОМ.

De la îndeletnicirea locuitorilor respectivi s-a tras numele satului *Pescari* din Dolj, lîngă Jiu, la sud-sud-est de Craiova și a cătunului *Piscari* din Ilfov ; tot la o asemenea îndeletnicire trimite și numele satului *Răcari* din Dolj.

șăștii răzășești, Motoșănii, Muncelul răzășăsc și Frumușelul răzășăsc din Tecuci, etc. se arată că sînt *cultivatori de tutun ;* iar despre satele Doljăștii, Burueneștii, Agiudenii, Gherăeștii, Pildeștii și Tețcanii, toate din Roman, se spune că produc *in și cînepă.* Și ungurii din satul Corni, în apropierea imediată a Hușilor, cultivă, de preferință, tutunul (D. Ciurea, *Știri istorice relative la Moldova din jurnalul inedit al botanistului Julius Edel (1835),* Iași, 1955, p. 4).

[1] H : рыбачіи шалаши.

[2] H : малая иванча (рыбачьи хаты).

[3] H : гєдерлесъ или рыбноі заводъ.

[4] H : рыб. зав. долошма.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Afirmația pe care o făcusem pentru satele de agricultori specializați se poate face și în ce privește *meșteșugurile*. Sînt sate întregi care se ocupă cu o anumită meserie; *Puchenii* din Ilfov, de pildă, sînt împletitori de papură: fac tot felul de împletituri, în special rogojini și zimbile sau paporniță; cînd treci pe șosea, spre Ploești, le vezi atîrnate pe garduri, spre vînzare. Un alt sat, în apropiere, anume *Piscul* e specializat în ceramică: lucrează căni, căniță, străchini smălțuite frumos, verde și albastru. Tot în ceramică și anume, în primul rînd, în *oale,* e specializat satul *Ireștii* din Putna; forma oalelor lor amintește perfect pe aceea a oalelor dacice, de acum două mii de ani, găsite în săpăturile arheologice de la Poiana (Tecuci) și Bonțești (Rîmnicul Sărat). Nu s-a insistat îndeajuns în istoriografia noastră asupra acestui aspect; nu avem încă o monografie, nici măcar un articol asupra vechilor noastre sate de meșteșugari[1]. Harta din 1835 dă o serie de indicațiuni în privința aceasta. Ea înregistrează un număr de cîteva zeci de sate care, judecînd după numele lor, reprezintă sate de meșteșugări. Iată-le în ordine alfabetică: 1) *Blidari,* în Argeș, cu 59 de gospodării și *Blidari (Curatur⟨a⟩),* în Rîmnicul Sărat, cu 40. 2) *Cărbunari* cu 30 și *Cărbunarii Vechi* cu 21, în Cîrligătura; *Cărbunarii Nou,* cu 27, în Iași; *Cărbunari* 5—20, în Dîmbovița și *Cărbunari* fără indicarea numărului de gospodării, în Ilfov. Locuitorii acestor sate, situate — ca și acelea de blidari — în regiuni de pădure, se ocupau cu fabricarea cărbunelui de lemn sau a mangalului[2]. 3) *Căldărari,* în Ilfov; *Căldărușani,* cu 156 de gospodării, în același județ; *Caldarar,* cătun cu 1—5 gospodării, în Teleorman. 4) *Ciocănari,* în Mehedinți, fără indicarea numărului de gospodării, și *Ciocănari,* în Ilfov, cu 5—20. 5) *Ciurari* cu 63 de gospodării, în Dîmbovița, și *Ciurari,* cu 29, în Teleorman. 6) *Cizmari,* cu 55 de gospodării, în Argeș. 7) *Cojocari,* cu 65 de gospodării în Dîmbovița.

---

[1] Am indicat cîteva sate de acestea în *Istoria Românilor,* II, ediția a patra, p. 543—544 și III, 2, p. 570—571. — Colegul G. Zane mi-a comunicat că se ocupă de aceste sate de meșteșugari și că intenționează să scrie o lucrare asupra lor.

[2] Condica Liuzilor arată ca bresle ce nu plătesc bir în ținutul Vaslui, între altele, „21 cărbunari gospod" (*Uricariul,* VIII, p. 377)

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

8) *Cremenari,* cu 129 gospodării, în Argeș; locuitorii satului se îndeletniceau cu strîngerea și cioplirea așchiilor de cremene, pentru scăpărat[1]. 9) *Croitori (Samzanești),* cătun cu 5—20 gospodării, în Tutova. 10) *Dogari,* sat cu 42 de gospodării, în Buzău[2]. 11) *Făurei,* cu 35 de gospodării, în Ilfov; *Făurei (Priculeasca),* 105 gospodării, în Putna; *Făurei,* cu 40 de gospodării, în Buzău; patru sate de *Făurei* în Neamț: de sus și de jos, munteni și moldoveni, avînd respectiv 21, 5—20, 41 și 33 de gospodării; *Valea Faurului,* cu 32 de gospodării, în Argeș și *Faureni,* fără indicație statistică, în Mehedinți. Numele de Făurei se dădea obișnuit țiganilor fierari; ei erau faurii prin excelență ai țărilor noastre; e interesant de relevat seria de diminutive prin care sînt desemnați acești vechi robi: făurei, tătărași, gălbinași, țigănași. *Ferari* e cel de-al doilea nume al cătunului Presaca, situat la est de Craiova și avînd între 5—20 de gospodării. 12) *Funari,* adică fabricanți de funii, sat cu 48 de gospodării în Ilfov[3]. 13) *Matasarii de jos* cu 36 de gospodării, în Mehedinți[4], *Matasarului* (sic!) cu 46 de gospodării, în Dîmbovița; meșteșug relativ nou, constatat documentar la noi în veacul al XVIII-lea[5]. 14) *Olari,* cu 57 de gospodării, în Dîmbovița; *Olari* cu 23 în Prahova; *Olari* cătun cu 5—20 gospodării, în Săcuieni, la vest de Cislău[6], străvechi, milenar meșteșug al unora

---

[1] Vezi despre acest sat și N. Iorga, *„Moștenii" din Cremenari. O contribuție la vechea viață a satelor muntene,* București 1931, 21 p.

[2] Condica Liuzilor indică drept ocupație a satelor Cornățălul și Șindilarii din Putna *dogăria (Uricariul,* VII, p. 303 și 310), iar pentru o serie întreagă de sate din Tecuci, Bacău, Tutova, etc. *butnăria (Uricariul,* VII, 288—290, 295, 316, 318, 345 etc.). Alte sate fac *dranița,* sau șindrilă (*Idem,* 249, 252, 297 etc.), altele *pari* pentru vie (*Idem,* p. 322).

[3] Condica Liuzilor arată pe locuitorii satului Medeleni din Tecuci ca producători de *funii (Uricariul,* VII, p. 317.).

[4] Matasarii de sus nu figurează în hartă.

[5] Vezi mențiunile documentare la N. Iorga, *Istoria industriilor la Romîni,* București. 1927, p. 88. E de văzut însă care din „mătăsarii" amintiți erau crescători de viermi de mătase și care negustori.

[6] Condica Liuzilor arată ca producători de *oale* locuitorii din satele Heleșteenii și Boscotenii din Roman (*Uricariul,* VII, p. 278).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

din satele noastre. 15) *Peptinari,* fără indicație statistică, în Săcuieni. 16) *Petrari,* cu 155 de gospodării, în Dîmbovița; *Petrari,* cu 33, în Buzău. 17) *Postăvari,* sat cu 45 de gospodării, în Ilfov; *Postăvarii Știubeiului,* cu 54 de gospodării, tot în Ilfov; un alt sat de postăvari în județul Dîmbovița; el e amintit într-un document din 8 aprilie 1793[1]. Privilegiul acordat la 6 februarie 1784 fabricii de postav de la Pociovaliștea — o întreprindere modernă, cu sute de lucrători — prevede, între altele, dreptul de protimisis adică de preferință la cumpărarea lînei indigene față de „postăvarii de țară"[2]. Aceștia lucrau postav țărănesc, de calitate inferioară; postavul „subțire" era adus de peste hotare. 18) O altă categorie de meșteșugari erau aceia care lucrau papura, făcînd rogojini, zimbile și alte împletituri. Un sat de asemenea meșteșugari sînt, cred, *Rasuțenii,* numiți și *Papurenii,* pe Borcea, în Ialomița, cu 23 de gospodării; primul nume vine de la faptul că răsuceau papura, împletind-o. În aceeași grupă intră, poate, și satele *Rogojini* din Covurlui și *Rogojeni,* cu 64 de gospodării, din Mehedinți. 19) *Rotari,* trei așezări cu acest nume în județul Săcuieni: *Malu Roșu (Rotari),* cu 80 de gospodării, și două sate mici *Rotari,* cu cîte 24 de gospodării fiecare[3]. 20) Sate de *Rudari* care lucrau rude (prăjini) și tot felul de obiecte de lemn, găsim în Dîmbovița: *Rudari Gurcea* cu 38 de gospodării, și *Rudari,* cu 23; în Ilfov: *Rudari,* cătun cu 5—20 de gospodării, și în Mehedinți: *Rudăriea,* cu 77 de gospodării. 21) *Sapunari,* cu 47 de gospodării, în Argeș. 22) *Șeiarii,* care făceau șei și frîie, au dat numele lor la două sate: *Șilari* în Mehedinți, cătun cu 5—20 de gospodării, și *Șelaru,* în Argeș, cu 25 de gospodării. 23) *Selitrarii* erau cei ce preparau silitra, necesară fa-

---

[1] Const. C. Giurescu, *Istoria Rominilor,* III, 2, p. 571. — Bois le Comte în raportul său din 11 mai 1834, dă pentru Muntenia, 21 de „fabrici de feutru sau postav ordinar": sînt atelierele acestor „postăvari de țară" (Hurmuzaki, *Documente,* XVII, p. 341). Într-un alt raport, cuprinzînd o statistică generală pentru Muntenia în 1834, se dă însă cifra de 32 de postăvării *(Idem,* p. 445-6).

[2] V. A. Urechia, *Istoria Rominilor,* I, p. 456.

[3] Condica Liuzilor dă satul Costulenii rotari a Mitropoliei, în ținutul Iașilor *(Uricariul,* VIII, p. 350).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

bricării prafului de puşcă. Credem că în legătură cu această îndeletnicire, care utiliza pe la jumătatea veacului al XVIII-lea „nu mai puţin de trei mii de oameni“ [1] în singură Moldova, stau numele satelor *Selitraru* [2] cu 20 gospodării, în raiaua Brăilei, şi *Selitraru* [3] cu 78, în Mehedinţi. 24) *Sularii,* meşterii care făceau sule, au dat numele cătunului *Sularu,* cu 5—20 de gospodării, în Mehedinţi. 25) Pentru *tăbăcari,* harta din 1835 nu indică vreo aşezare cu acest nume; Dionisie Fotino, în opera sa, întemeiată pe statistica din 1815, dă însă, în judeţul Rîmnicul Sărat, pasa Rîmnii, satul *Tăbăcarii* [4]. 26) Fabricarea varului, în varniţe, construite de meşteri ţărani, a determinat numele a o serie de sate, în special în Moldova [5]. În afară de binecunoscuta *Varniţa,* unde a stat Carol al XII-lea, regele Suediei, refugiat în Moldova în urma înfrîngerii de la Poltava, harta menţionează *Varniţa* din Putna, cu 38 de gospodării. 27) Aceeaşi constatare pentru fabricarea spirtului şi rachiului în velniţe. Găsim astfel, în hartă, cătunul *Velniţa,* cu 5—20 de gospodării, în ţinutul Cîrligătura [6]. 28) *Zlătarii* sau strîngătorii de aur — în general ţigani, dar în Vîlcea ţărani romîni „băiaşi“, în număr de o sută, avînd în

---

[1] Pentru operaţia de pregătire a silitrei, centrele unde ea avea loc şi alte detalii în legătură cu această îndeletnicire, vezi Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor,* III, 2, p. 561—562.

[2] Popular se mai spunea şi selistră sau silistră, prin asimilare cu numele cetăţii Silistra. — Ca un exemplu de felul cum diformează poporul numirile neobişnuite, care nu-i sînt familiare, poate servi numele *Potigraful,* de la sud de Ploieşti. Trecut în harta din 1835 sub forma *Potegraful,* în judeţul Dîmboviţa, cu 33 de gospodării, numele lui se pare că aminteşte pe un *tipograf* care se va fi aşezat pe vremuri aci. Prin metateză s-a ajuns la potigraf.

[3] H: Selitracu.

[4] Dionisie Fotino, *o.c.,* III, p. 192 (textul grec).

[5] Condica Liuzilor arată că satul Brăhăşeştii răzăşeşti din Tecuci produce *var. (Uricariul,* VII, p. 317.)

[6] În afară de velniţele mici, ţărăneşti, şi acelea ale evreilor, mai exista în 1834, la Iaşi, o distilerie sistematică, „mişcată cu vapori de apă“, proprietatea marelui vistier Canta: putea să distileze ea singură — spune consulul francez Duclos în raportul său din 1834, octombrie 7 — rachiul necesar „pentru întregul Principat“ (Hurmuzaki, *Documente,* XVII, p. 419).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

frunte 2 vătafi[1] — au dat numele lor următoarelor sate: *Zlatari,* cu 71 de gospodării, în Tecuci; *Zlătăreasa,* cu 25, tot în Tecuci, și *Zlătăriea,* cu 31 în Vîlcea.

Acestea sînt satele cu nume de meșteșugari pe care le menționează harta. Ele nu reprezintă *totalitatea* așezărilor în care sătenii se îndeletniceau cu un meșteșug anumit. Sînt multe asemenea sate ale căror nume însă nu au nici o legătură cu specialitatea locuitorilor respectivi. Astfel, de pildă, *Albeștii* din Muscel, sat vechi de pietrari, specializați în lucrul calcarului local și pomeniți în condica vistieriei lui Brîncoveanu; cine ar putea bănui specialitatea sătenilor de acolo, judecînd după numele așezării? Tot așa *Delenii,* în ținutul Hîrlăului, unde se făceau pietre de moară, care se trimiteau și în Muntenia; numele satului nu spune nimic în privința îndeletnicirii locuitorilor lui. Aceeași constatare e valabilă și pentru satele de agricultori specializați.

O a doua observație care se impune este frecvența satelor de meșteșugari în jurul capitalelor țării. În Ilfov, așadar avînd putința să-și desfacă produsele în București, harta arată nu mai puțin de 11 (unsprezece) asemenea sate, afară de acelea ale căror nume nu ne spun nimic în privința îndeletnicirii locuitorilor. De asemenea în Dîmbovița, aducîndu-și deci marfa în Tîrgoviște, sînt opt sate de meșteșugari; și n-am pus la socoteală *Șotînga,* unde era sticlăria; despre ea, vezi mai jos, la capitolul industrie.

Poreclele ca nume de sate. Tendința spre critică, spre satiră, este, se pare, o caracteristică a poporului nostru. S-ar putea crede că ea se exercită de preferință în tîrguri și orașe; realitatea e că satele nu sînt întru nimic mai prejos în privința aceasta, ba, poate, întrec chiar pe tîrgoveți. O dovadă o constituie mulțimea de nume satirice ale satelor noastre, caracterizînd fie așezarea lor, fie vreun cusur — fizic sau moral — al locuitorilor respectivi, fie starea lor de lipsă, de sărăcie, fie deprinderi de-ale lor. O altă dovadă o găsim în recensămintele sau

[1] Vezi actul din 22 martie 1797 dat de Alexandru Ipsilanti acestor băiași din Vîlcea, în Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor,* III, 2, p. 557.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

catagrafiile fiscale în care contribuabilii sînt trecuți cu numele și poreclele lor. Te uimește spiritul, de bună calitate, și fantezia de care dau dovadă sătenii și tîrgoveții cînd e vorba să caracterizeze pe conlocuitorii lor [1]. Harta din 1835 cuprinde foarte multe nume de sate de acest fel. Nu e necesar să le înșirăm aci pe toate [2]; vom da numai cîteva exemple, pe categorii. În ce privește așezarea satului, într-un loc mai ferit, mai la dos, sau, dimpotrivă, pe o coastă de deal sau de munte, citez: *Înjundata,* cu 63 de gospodării, în Ilfov; *Fundulita,* cu 60, în Romanați; *Ascunsa,* trei așezări cu acest nume, în Romanați; *Pitulatu,* cu 50 de gospodării, în Mehedinți; *Tuchelați,* cu 26, în Tutova, și cu 81 în Fălciu, și *Topilații Tuchelații,* cu 149, în Neamț; *Chituluși,* cu 53, în Putna; apoi *Cucuieți,* în Putna, în Olt, în Ilfov, în Teleorman etc. La unii din acești „Cucuieți" ca, de pildă, cei din Ilfov, sensul e figurat, ironic, deoarece nu avem de a face aci cu sate așezate pe înălțimi. Pentru alte aspecte ale satului, citățm *Bulbucata* (Dănciulești), cu 46 de locuitori, în Vlașca, și *Sulegata,* cu 5—20 de gospodării, în Rîmnicul Sărat; ultimul termen cuprinde o apreciere estetică. În privința răspîndirii caselor, sînt satele de *Risipiți:* unul în Mehedinți, cu 130 de gospodării, altul în Rîmnicul-Sărat, cu 85.

Mult mai frecvente sînt numele satirice în legătură cu defectele fizice și morale, ale locuitorilor lor. Pentru prima categorie, citățm: *Buzații,* cătun cu 5—20 de gospodării, în Dîmbovița; *Deparații,* adică cei cu părul smuls, sat cu 80 de gospodării în Teleorman [3] și *Smulții,* cu același înțeles, în Covurlui, sat mare, cu 256 de gospodării; *Bălțații,* în Fălciu, în Covurlui, în Rîmnicul-Sărat, în Olt, în Mehedinți; *Piciorogii* al doilea nume al satului Dobroteștii, cu 61 de gospodării, în Romanați; *Șontacari,* adică șchiopi, cătun în Buzău; *Ologi,* cu 64

---

[1] Vezi, de pildă, poreclele din recensămîntul fiscal al ținutului Putna, efectuat în 1820, la Const. C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820,* p. 20—21.

[2] Ele se află în anexele studiului, pe județe și ținuturi.

[3] N. Iorga, *Revelații toponimice pentru istoria neștiută a Rominilor,* București, 1941, p. 4, crede că denumirea de Depărați e o formă rotacizată pentru Depănați, ceea ce nu ni se pare probabil.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

de gospodării, în Teleorman; *Chioara,* cu 69 în Ialomița; *Degerați,* în Săcuieni, în Mehedinți și în Craina sîrbească; *Rebegi,* cătun cu 5—20 de gospodării, în Dolj; *Mărunței,* cu 38 de gospodării, în Olt; *Jimbași,* cu 97, în Teleorman. Pentru cea de a doua categorie: *Uluiții,* un sat și un cătun în Ialomița, *Sperieți,* sat cu 91 de gospodării, în Putna; *Ghimpați,* sate în Ialomița, Dîmbovița, Ilfov — cel de aci are și un al doilea nume: Ciucoveni —, în Vlașca și în Romanați; întîlnim și forma *Ingheipați,* sat cu 44 de gospodării, în Romanați; *Netoți,* sat cu 97 de gospodării, în Teleorman, și un al doilea, cu 68, în Prahova; *Turbați,* sat în Gorj, cu 88 de gospodării, și în Ilfov, cu 94; *Mohoriți,* în Tecuci, cu 57 de gospodării; *Clociți,* în Buzău, cu 43; *Pardoși,* adică prefăcuți, tot în Buzău. Tendința spre satiră, spre ironie, se vede și în calificative de felul celor următoare: *Diocheți,* sate în Putna, cu 110 gospodării, în Covurlui cu 97; *Afumați,* sate în Ilfov, cu 131 de gospodării, și în Dolj cu 50. Aceștia din urmă mai au și un al doilea nume: *Afurisiții.* Vecinilor sau poate chiar lor înșilor li s-au părut că nu-i de ajuns o poreclă; au adăugat și pe a doua, mai tare. În legătură cu sensul cel de-al doilea — figurat — al calificativului „afumați", semnalăm și numele satului *Băutorii* din Vaslui, cu 110 gospodării. Să nu fi fost oare de aci moldovanul care a biruit la băut pe muntean, cu prilejul întrecerii de la Focșani, așa cum povestește cronica? *Herbinți,* sat mare cu 212 gospodării în Ilfov, *Ciumați,* trei sate cu acest nume în Ilfov, avînd respectiv 34, 50 și 21 de gospodării; *Găunoși,* cu 63 de gospodării, în Ialomița; *Moțăței,* sat mare, cu 367 de gospodării, în Mehedinți [1].

O seamă de calificative se referă la starea materială sau socială a unor sate; nici aici nu lipsește însă, adeseori, o ușoară nuanță de ironie, de satiră. *Goleșia* se întîlnește în mai multe județe: în Covurlui, cu 127 de gospodării, în Vlașca, avînd 55 de gospodării și, de două ori, în Ilfov: una din aceste două, cea mai mică,

[1] Un itinerar din a doua jumătate a secolului XVIII menționează la nord de Slobozia, Ialomița, popasul „Mațe arse" („Revista Istorică", X, 1924, p. 246). E o variantă a binecunoscutelor „Mațe fripte".

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

un cătun de 5—20 de gospodării, poartă şi numele de *Doctor Caracaş*. În Tutova, găsim satul *Golăşei,* cu 66 de gospodării. Alte sate sînt numite *Calici* — aşa e cătunul *Roşii Calici* cu 5—20 de gospodării, din Suceava — sau *Calica:* e vechiul nume al actualului Fileşti de lîngă Galaţi. Adesea apare porecla de *Pîrlita,* nu în sens fizic, de ars, pîrjolit, ci în acela de lipsit, sărac; aşa, de pildă, *Pîrlita* sau Uleştii de jos, cu 40 de gospodării, din Ialomiţa; a doua *Pîrlită* din Ialomiţa, zisă şi Chirina, cătun cu 5—20 de gospodării; *Pîrlita* din Olt, cu 42 de gospodării, *Pîrlita* din Teleorman, cu 132 de gospodării, *Pîrlita* din Buzău şi cele două *Pîrlite* din Ilfov, cu 32, respectiv 26 de gospodării, ultima numindu-se şi Stăneşti. *Vai de ei* e un nume de sat pe care-l întîlnim în diferite părţi ale ţării: şi în Gorj — sat de moşneni totuşi — şi în Vîlcea, unde două sate se numesc aşa, şi în Olt — aşezare cu 59 de gospodării — şi în Săcuieni unde are forma *Vai de el* (35 de gospodării); alte izvoare pomenesc şi satul *Vai de ei* de lîngă Slobozia în Ialomiţa[1]. Şi calificativele *uscaţi* — sat cu 134 de gospodării în Neamţ —, *fripţi* — cătun cu 5—20 de gospodării în Olt — şi *raşi* — sat cu 60 de gospodării în Ialomiţa — pot să se refere la situaţia slabă materială a locuitorilor respectivi. Cît priveşte pe *oghediţi* — pronunţarea locală, din Rîmnicul-Sărat, a obiditilor —, calificativul se referă mai mult la aspectul de apăsaţi, supuşi moralmente decît la acela de săraci, sărmani.

Cîteodată, calificativele au o notă mai accentuată, referindu-se fie la deprinderi rele, fie la o judecată aspră, formulată de mediul social. În Buzău, harta notează că-

---

[1] Satul apare în documentele mănăstirii lui Enache, din Slobozia, în secolul XVII, documente aflătoare la mănăstirea Dochiariu de la muntele Athos. Prima menţiune e în hrisovul, scris în limba slavă, din 14 septembrie 1634, dat de Matei Basarab mănăstirii Dochiariu (Gr. Nandriş, *Documente romîneşti în limba slavă din mănăstirile muntelui Athos 1372—1658,* Bucureşti, 1937, p. 152—158). Vai de ei sînt menţionaţi apoi mereu în documentele în limba romînă ale amintitei mănăstiri. O serie de copii fotografice de pe aceste documente în limba romînă au fost în posesiunea mea, date de profesorul Gabriel Millet din Paris. — În *Marele Dicţionar Geografic,* V, p. 702, se afirmă că Vai de ei e „vechea numire a mănăstirii Slobozia".

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

tunul *Ciomăgaşi,* cu 5—20 de gospodării[1]; în Fălciu şi în Hîrlău, două sate *Tîlhăreşti* cu 29, respectiv 28 de gospodării; în Prahova, satul *Vrăjitori,* cu 23 de gospodării; în Dîmboviţa, satul *Haimanalele,* cu 76 de gospodării[2], iar în Săcuieni satul *Blestematele,* cu 80 de gospodării (lîngă el, cu acelaşi nume, o mănăstire de maici).

Alături de calificativele însemnînd ironie, satiră, critică sau de-a dreptul condamnare, găsim o serie de caracter scatologic şi uneori chiar pornografic. Majoritatea se află în cîmpia munteană, în special în Bărăgan[3], fără să lipsească însă nici din alte regiuni. O sumă de sate poartă numele de *Cacaleţi:* astfel cătunul *Cacaleţi (Rădulesti),* cu 5—20 de gospodării, în Ialomiţa, cătunul *Bolotească-Cacaleţi,* tot cu 5—20 de gospodării, în Ilfov; satul *Albeşti-Cacaleţi,* cu 80 de gospodării, în Buzău; satul mare *Cacaleţi,* cu 170 de gospodării, în Dolj; două sate *Cacaleţi,* cu 71, respectiv 43 de gospodării, în Vlaşca, plus o staţie de poştă cu acelaşi nume. În aceeaşi grupă trebuie trecute satele: *Cacăceni,* aşezare mare, cu 180 de gospodării, în Botoşani, *Cacanelu,* cu 61 de gospodării, în Teleorman; *Căcărăzeni* cu 40, tot în Teleorman şi cătunul *Căceşti* cu 5—20 de gospodării, în Buzău[4]. Alături de aceste numiri notăm apoi: *Cufuriţi,* sat cu 53 de gospodării, în Rîmnicul Sărat, *Băligoşi (Slobod-*

---

[1] Un sat *Ciumagi,* cu 72 de gospodării, e trecut în judeţul Vîlcea; E., f 54 îl dă sub forma Ciomagi.

[2] E. dă, în judeţul Prahova, două aşezări în acest calificativ: *Haimanalele,* cu 26 de gospodării (f. 16) şi *Haimanalele Ocnii Telegii,* cu 518 (f. 16 v.) iar în Săcuieni, *Haimanalele ot Mărgineanu,* cu 27 de gospodării (f. 10), şi *Livadea Haimanalelor,* cu 78 (f. 12 v.). Condica Liuzilor arată şi ea cîteva cartiere cu acest calificativ în tîrgurile şi oraşele Moldovei: *Haimanalele* cu 45 de oameni, în Tîrgul Tecuci; *Streinii Haimanale,* cu 183 de oameni, în Galaţi; *Haimanalile,* cu 280 de oameni, în tîrgul Bîrlad (*Uricariul,* VII, p. 329. 338 şi 358.)

[3] Am arătat mai sus, p. 94, cîteva numiri de acest fel. O serie întreagă se află în documentele din veacul al XVII-lea privind posesiunile mănăstirii lui Enache din Slobozia Ialomiţei; originalele acestor documente se găsesc la muntele Athos. Vezi şi Gr. Nandriş, *o.c.,* indicele, passim.

[4] În Ialomiţa, vechiul nume al satului de azi Cacomeanca a fost Cacamei (Cacă mei). Vezi *Marele Dicţionar Geografic,* vol. II, p. 139.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

ziea Cereşului), cu 40 de gospodării, în acelaşi judeţ; *Băligoşi*, cătun cu 5—20 de gospodării, în Buzău, *Pirţani* cu 32 de gospodării, şi *Băşinari (Cocargeaua)* cu 48, ambele pe Borcea, în judeţul Ialomiţa.

De caracter pornografic sînt numele satelor *Şocariciu*, unul cu 86 de gospodării, pe Borcea, în Ialomiţa, altul cu 55, în Rîmnicul Sărat, şi *Găojani*. Cu acest ultim nume, harta are iarăşi două sate: unul cu 156 de gospodării, în Vlaşca, şi altul, cu 57, în Teleorman. Adaug că în Ilfov, pe Mostiştea, a existat în veacurile XVI—XVII un sat numit la fel [1]. În aceeaşi categorie intră şi numirile satelor *Frecăţei* — unul în raiaua Brăilei, cu 41 de gospodării, altul în Dîmboviţa, al treilea numit şi Glodeanu, în Ialomiţa — şi *Cirligaţi:* unul în Olt, cu 106 gospodării, altul în Fălciu cu 104.

De la o vreme, sătenilor sau proprietarilor respectivi nu le-a mai convenit asemenea nume; au căutat deci să le schimbe, să dea nume noi, cuviincioase, satelor lor. Harta din 1835 consemnează din plin acest proces de înlocuire. O serie întreagă de aşezări sînt trecute cu nume duble, dintre care unul de caracter special — satiric, scatologic sau pornografic — iar celălalt obişnuit, neutru. Am indicat în paginile anterioare patrusprezece asemenea cazuri, adăugăm la acestea şi următoarele: *Găunoşi (Mărgineanca)*, în Ialomiţa. *Bulbucata (Danciuleşti)*, în Vlaşca, *Flocesti (Nefli)* şi *Bărcăneştii (Fîsîieni)*, ambele în Ilfov, *Minciunoasa (Tristioara)* în Buzău, *Caragesti (Ghinguiata* [2]*)* tot în Buzeu, *Uricheştii mici (Golăşeia)*, în Covurlui, *Chirileşti* [3] *(Uarba)* şi *Plăcinta (Conachi)*, jar în Covurlui, *Conacu de peatră* [4] *(Pîrliţi)* în Rîmnicul-Sărat, *Puţentei (Ciocela)* şi *Puţentei (Slobodziea Costieni)*, ambele în Rîmnicul-Sărat, *Marotina de jos (Ghimpaţi)*, în Romanaţi, *Bujureşti (Sperieata Repezi)*, în Teleorman, *Boreşti (Cecaneşti)* în Argeş.

---

[1] Vezi, de pildă, documentul din 12 decembrie (1579) de la Mihnea Voevod, în care sînt amintite satele *Găojanii* şi *Fîsîianii (Documente privind istoria Romîniei*, IV B. Bucureşti, 1952, p. 436).

[2] Incuiata ?

[3] H: Curileşti.

[4] În statistica din iulie 1831 i se spune: Colacu de piatră.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Dar alături de acest fel special de numiri și în opoziție cu ele, sînt altele atrăgătoare, pitorești, iar unele de-a dreptul frumoase. Două sate în Buzău și unul în Săcuieni se numesc *Izvoru Dulci:* ele au 65, 45 respectiv 42 de gospodării. Un cătun în raiaua Brăilei, cu 5—20 de gospodării, poartă un nume similar: *Iarbă Dulci;* el trimite la viața pastorală a Bărăganului. În Mehedinți găsim *Izvoru Frumos,* cu 45 de gospodării. O cîrciumă sau han în Ialomița, devenită mai tîrziu sat, poartă, în harta din 1835, numele de *Dor-mărunt;* el vine, se pare, de la stăpînul cîrciumii, moș Doru, care era mărunt sau mic de stat. În Dîmbovița, întîlnim satul *Picior de munte,* cu 90 de gospodării; în Fălciu, *Raiul,* cu 53 de gospodării; gîndul ne duce la numele muntelui *Răiuțul* — raiul cel mititel — din Putna, pe ale cărui poieni au păscut poate turmele ciobanilor din Mioriță: „pe-un picior de plai, pe-o gură de rai". Interesant și evocator e și numele satului *Apele vii* din Romanați; el arată, poate, prezența unor izvoare arteziene[1]. O seamă de așezări — atît în Moldova cît și în Muntenia — poartă numele de *Frumoasa, Frumușica* sau *Frumușița;* același înțeles îl are și *Mușata* din Fălciu, cuvînt vechi romînesc, păstrat azi la aromîni; în Olt găsim satul *Mîndra.* Numeroase sînt și numirile de sate în legătură cu *fîntînile* sau *fîntînelele;* le întîlnim din Mehedinți pînă în Suceava.

Întrebuințarea *diminutivelor* este o altă trăsătură a numirilor de sate; ele se aplică atît cu privire la plante, cît și la locuri, la așezăminte și la ființe omenești. Semnalăm o serie de astfel de numiri: *Nucșoara* (Mușcel), *Răchicioara* (Olt), *Sălcioara* (Rîmnicul Sărat) și *Sălcuța* (Tecuci), *Trestioara* (de două ori în Săcuieni), *Brădățel* (Suceava), *Prunișori* (Mehedinți), *Dumbrăvița* (Putna și Roman), apoi *Văișoara* (Olt), *Runcșoru* (Mehedinți), *Izvorelu* (Mehedinți), după aceea *Curtișoara* (Olt), *Scărișoara* (Tecuci), *Mănăstioara* (Putna), în sfîrșit *Domnița* (Rîmnicul Sărat), *Roșiori* (Neamț și Suceava), *Roșioara* (Fălciu și Prahova).

---

[1] Ilie Chiriță, *Monografia comunei Apele-Vii,* în *Arhivele Olteniei,* XV (1936), p. 62, explică numele prin bălțile din regiune, ceea ce nu ni se pare convingător.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Silişti. Alături de sate şi cătune, harta înregistrează şi aşezări omeneşti părăsite, fără locuitori, adică silişti. Cel mai mare număr îl constatăm în Dobrogea, fapt natural de altfel, deoarece aici s-au dat lupte în ambele campanii, atît în 1806—1812 cît şi în 1828—1829; populaţia turco-tătară din satele aflate în drumul oştilor fugind, aşezările respective s-au ruinat şi multe din ele au rămas aşa, nu s-au mai refăcut, pînă la data ridicării hărţii. Am numărat în cuprinsul Dobrogei, pînă la hotarul actual, nu mai puţin de 85 (opt zeci şi cinci) de silişti; marea lor majoritate se află în centrul şi sudul provinciei şi poartă nume turceşti sau tătăreşti.

Şi în Bărăgan, între Ialomiţa şi Călmăţui, întîlnim cîteva silişti, anume: *Spîrcaci* — după numele păsării care, altădată, ca şi dropia şi potîrnichea, era foarte frecventă în această stepă — *Cucută, Curcan* — două silişti cu acest nume —, *Gheorghiţa* şi *Catorca al mare.* O altă silişte e în balta Borcei, spre nord-est-est de Silistra. In Covurlui, cu semn de silişte, se dă indicaţia: *„fostul sat Plăcinta".* Şi în Săcuieni găsim un sat pustiit, *Glodeanu silişte,* la sud-est de Glodeanu Sărata. Un altul în Mehedinţi, cu indicaţia: „Galicea, ruinele satului"[1].

---

[1] Impresionant este numărul de silişti arătat de Bawr în Oltenia şeasă, în timpul războiului ruso-turc din 1768—1774. Numai în judeţul Dolj el arată 22 de sate şi cătune pustiite din totalul de 64, iar în Mehedinţi 37 din 210 *(Mémoires historiques* p. 205—207 şi 218—228). Mai înaintea lui, ofiţerul austriac Fr. Schwantz dădea, în 1722, un număr şi mai mare de „sate pustiite" („pagi desolati") în judeţele Olteniei: *Mehedinţi,* 76 (şaptezeci şi şase) sate pustiite faţă de 166 locuite; *Dolj,* 43 (patruzeci şi trei) pustiite faţă de 101 locuite; *Romanaţi,* 35 pustiite faţă de 97 locuite; *Vîlcea,* 33 (treizeci şi trei) pustiite faţă de 179 locuite; *Gorj,* 13 (treisprezece) pustiite faţă de 206 locuite. In total 200 (două sute) de sate pustiite faţă de 749 locuite. (I. Băcilă, *Oltenia sub Austriaci 1718—1739. Un document cartografic,* Craiova, 1924, 16 p.). Procentul cel mai mare îl dă regiunea dinspre Dunăre, şesul, partea muntelui fiind mai ferită. In Loviştea, de pildă, nu e nici un sat pustiit. Locuitorii dinspre Dunăre se ascundeau uneori în stufuI bălţilor. (Vezi Arhivele Statului, Bucureşti, Administrative vechi, judeţul Teleorman, nr. 3352, dosar 82, f. 1, actul din 6 decembrie 1828: „Delă dă porunci pentru satele ce-şi părăsesc lăcaşurile şi *să ascund prin stufurile bălţilor,* să să întoarcă la urma lor şi luntrile lor să să facă zapt" (să se confişte!).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Adeseori, fostele silişti se reîmpopulează, devin din nou sate ; unele din ele îşi păstrează totuşi, în asemenea cazuri, calificativul de silişte sau îl adaugă la noul nume al aşezării. Astfel găsim, în harta din 1835, satul *Silişteа* în Vîlcea, fără indicarea numărului de gospodării, apoi *Siliştioara,* cu 57 de gospodării, în Romanaţi, *Silişteа Otiea,* cu 5—20 de gospodării în acelaşi judeţ, şi *Vale Silişte,* cu 44 de gospodării, în Vaslui.

Mănăstiri şi schituri. Harta din 1835 cuprinde, în cele două Principate, un număr de 192 (o sută nouăzeci şi două) de mănăstiri şi schituri în fiinţă, apoi 3 mănăstiri ruinate şi indicaţiuni indirecte, rezultînd din numele aşezărilor rurale, despre 35 (treizeci şi cinci) de asemenea lăcaşuri, existente sau dispărute. Aşadar, un total de 230 (două sute treizeci). Cifra aceasta nu reprezintă totalitatea mănăstirilor şi schiturilor ce se aflau în Principate la 1835. Călătorul rus Anatol Demidoff, care trece prin ţările noastre doi ani după aceea, afirmă, întemeiat pe date statistice oficiale, că numai în Muntenia erau, la acea dată, 202 (două sute două) mănăstiri, din care 133 închinate la Locurile Sfinte[1]. Diferenţa între numărul real de lăcaşuri şi acela dat de hartă se explică prin împrejurarea că topografii n-au notat mănăstirile şi schiturile care se aflau *chiar în cuprinsul satelor şi oraşelor,* considerîndu-le ca incluse în reprezentarea grafică a acestora, aşa cum s-a întîmplat şi cu morile şi cu hanurile sau circiumile respective. Tustrele aceste categorii au fost consemnate numai cînd constituiau entităţi izolate, în afara satelor şi oraşelor. Aşa se explică de ce mănăstiri însemnate ca Vizantea din Putna şi Slobozia din Ialomiţa, de pildă, nu figurează, în timp ce sînt trecute schituri mărunte ca acelea din Tutova sau Tecuci, dar care se aflau izolate, în mijlocul pădurii sau al cîmpului. Aşa se explică de ce harta consemnează mănăstirile Cotroceni şi Văcăreşti de lîngă Bucureşti, dar nu şi

[1] Anatole de Demidoff, *Voyage dans la Russie méridionale et la Crimée par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie. Executé en 1837,* Paris, 1840, p. 168. Mihail Cantacuzino, în opera sa editată de fraţii Tunusli, dă cifra de 223 (două sute două zeci şi trei) de mănăstiri şi schituri (trad. G. Sion, Bucureşti, 1863, p. 172—176).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Radu Vodă, Mihai Vodă, Sfîntu Sava sau Sfîntu Gheorghe din lăuntrul Bucureştilor, după cum consemnează Galata şi Cetăţuia din marginea Iaşilor, dar nu şi Golia şi Trei Ierarhii din interiorul lui.

Din cele 192 de lăcaşuri, 94 sînt în Muntenia, iar 98 în Moldova; mănăstirile în ruină — *Vodiţa,* în Mehedinţi, *Balamuci* în Ilfov şi *Bradu* în Săcuieni[1] — sînt tustrele în Muntenia, iar din 35 de lăcaşuri documentate indirect, 22 sînt în Muntenia, iar 13 în Moldova. Judeţul muntean cu numărul cel mai mare de mănăstiri şi schituri consemnate este *Vîlcea* — 18 lăcaşuri —, urmat de *Buzău* cu 14, de *Ilfov* cu 13, şi de *Săcuieni* şi *Gorj* cu cîte 10. În Moldova, numărul cel mai mare de lăcaşuri îl găsim în *Neamţ:* 21, urmat de *Tutova:* 14 şi de *Putna* 10. Ţinutul *Iaşilor* vine abia în rîndul şase, cu 7 lăcaşuri, precedat de *Vaslui* cu 9 şi de *Tecuci* cu 8.

Lîngă cîteva mănăstiri sau schituri — o mică minoritate — sînt trecute şi cifre numerice; astfel, lîngă Bistriţa din Vîlcea e cifra 298, lîngă Tismana 41, lîngă Gheorghiea, schitul din nordul Buzăului, 20, lîngă Dălhăuţi, în Rîmnicul-Sărat, tot 20, lîngă Buciumeni în Tecuci, 35, lîngă Cetăţuia Iaşilor 50, lîngă Galata 32. Ele nu se referă, credem, la numărul călugărilor respectivi, căci ar fi inexplicabil de ce s-ar da acest număr numai la o mică minoritate a lăcaşurilor, omiţîndu-se la tot restul. Nu poate fi vorba nici de curţi sau gospodării monahale; este exclus ca la Bistriţa Vîlcei să fi fost 298 de asemenea gospodării. Explicaţia cea mai verosimilă pare a fi aceasta: cifrele se referă la gospodăriile ţărăneşti din satul sau cătunul vecin mănăstirii sau schitului şi purtînd acelaşi nume.

Unele lăcaşuri sînt indicate prin hramul lor. Astfel mănăstirea lui Neagoe, la Curtea de Argeş, e trecută în hartă sub numele *Adormirea Maicii Domnului*[2]; mănăstirea de la răsărit de satul Blestematele, în Buzău, cunoscută îndeobşte sub numele, puţin curios, al satului, apare în hartă ca *Izvoru Tămăduirei,* redat aşa în romî-

[1] Pentru schitul Bradu, întemeiat de Radu comisul Mihalcea, în sec. XVII şi închinat la Pogoniana în 1688, vezi I. C. Filitti, *Biserici şi ctitori,* Bucureşti, 1932, p. 4.

[2] **H:** усп. пр. богородицы.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

neşte. Alteori, se dă numele popular al lăcaşului: acesta e cazul cu mănăstirea de *maici* de la Cotmeana, în Argeş: lîngă semnul grafic respectiv citim: *Maice*. În Botoşani, la sud-vest de oraş, e însemnată mănăstirea *Domnii* adică a Doamnei, iar lîngă Bucureşti, spre sud-est, mănăstirea *catolicilor* [1], adică a bulgarilor catolici colonizaţi acolo.

În ţinutul Neamţ — primul din Principate sub raportul numărului lăcaşurilor înregistrate [2] — harta consemnează următoarele mănăstiri şi schituri: *Agapiea, Beserecani, Bistriţa Ciolpanii, Ciurubuc, Dumbrăveni, Durău, Horaiţe* (două lăcaşuri!) *Mărăţeii, Neamţ, Nichidu, Pîngăraţi, Pocrov, Războeni, Runcu, Săhăstriea, Ţibucanii, Secul, Sihăstriea, Sihla, Şonori, Văvedeniea.* Notează de asemenea satul *Schitu Hangului,* cu 120 de gospodării, care prin însuşi numele lui arată prezenţa lăcaşului, chiar dacă grafic acesta nu e trecut. Alte sate însă nu ne dau aceeaşi indicaţie: e cazul Buhalniţei şi al Tarcăului, din al căror nume nu rezultă — ca la satul Schitu Hangului — prezenţa mănăstirilor respective, aflate în însuşi cuprinsul aşezărilor.

În Vîlcea, cel de-al doilea judeţ din Principate sub raportul numărului lăcaşurilor înregistrate, găsim următoarele mănăstiri şi schituri: *Arnota, Bistriţa, Cheia Comanca, Cornet, Coziea, Dintr-un lemn, Ezer, Frasinet* [3] *Horez, Igheabu, Pătrunsa, Saracineşti, Slătioara, Surpata.* Este apoi o mănăstire al cărui nume nu e trecut — semnul grafic respectiv se află la vest de satul Ghirdeşti; sînt, în sfîrşit, două lăcaşuri deduse din numele a

[1] Н: католическіи

[2] După părerea profesorului I. D. Ştefănescu, în acest ţinut au existat „mai bine de cincizeci de schituri şi mănăstiri" (I. D. Ştefănescu, *Tîmpla şi icoanele împărăteşti din Vînătorii Pietrei,* în „Revista Istorică Romînă", XV (1945), p. 495.

[3] Pentru schitul Frăsinet — zis şi Frăsinei —, vezi scrisoarea din 4 decembrie 1864 a lui Calinic al Rîmnicului către Cuza Vodă în care dă lămuriri asupra întemeierii lăcaşului. Acesta a fost ridicat în 1764 „de un Hagi Cîrstea din Rîmnic cu frate-său Damian şi Nicolicea Iovipale fiul celui dintîi, în locul unui alt schit vechiu făcut de lemn la anul 1720 de către nişte monahi anume Ilarion şi Ştefan..." (Academia R.P.R., Manuscrise, Arhiva Cuza Vodă, vol. X, f. 526—527 v.). Vezi şi I. Donat, *Fundaţiunile religioase ale Olteniei,* I, Craiova, 1937, p. 44—45.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

două sate: *Schitu* cu 36 de gospodării, și *Mănăstireni*, cu 201. Nu aceeași deducție putem face din numele satelor Dobrușa și Stănești, de pildă, unde, iarăși, au existat asemenea lăcașuri.

Nu socotim necesar să reproducem aici numele tuturor mănăstirilor și schiturilor menționate în harta din 1835; ele se pot vedea în anexele acestui studiu, la județele și ținuturile respective. Vrem însă să atragem atenția asupra cîtorva din ele precum și asupra distribuției lor în genere.

Un fapt izbește din capul locului cînd privim harta acestor lăcașuri bisericești: *frecvența* lor în regiunea de munte și de deal înalt, pe clinele de sud și de est ale Carpaților. Desigur, natura terenului, locul mai greu accesibil și acoperit cu păduri seculare, a îndemnat la fixarea în această regiune a lăcașurilor de reculegere și izolare care sînt mănăstirile, schiturile și sihăstriile. Dar va fi contribuit poate și o îndelungată — am zice o milenară — tradiție, aceea a anahoreților, a vestiților „întemeietori" („ctiști" și „poliști", cum le spune Strabo!), „călători prin nouri", care-și aveau locurile de rugăciune sus, la munte. De la Tismana și pînă dincolo de Neamțu, Carpații sînt înțesați de lăcașuri călugărești. Iar în cadrul acestei zone largi, trei regiuni mai restrînse se pare că au exercitat o deosebită atracție: regiunea Vîlcei, a Buzăului și a Neamțului. Aci găsim *maximum de densitate* a mănăstirilor, schiturilor și sihăstriilor. În Vîlcea, harta notează optsprezece asemenea lăcașuri, în realitate erau mult mai multe[1]. În regiunea de munte și de deal a Buzăului, luată în sens geografic, nu administrativ, a fostului județ, așa dar în bazinul superior al rîului Buzău, găsim trecute patrusprezece lăcașuri. Aci erau acele faimoase „schituri ale monahilor" de care amintește stolnicul Constantin Cantacuzino în harta sa tipărită la Padova în 1700. Un exemplu tipic de cum vor fi trăit sihaștrii Buzăului în îndepărtatul ev mediu îl oferă lăcașul de la *Aluniș*, săpat în stîncă și greu accesibil chiar astăzi. În Neamț este numărul maxim înregis-

[1] I. Donat, *o. c.*, harta, are 42 (patru zeci și două) de lăcașuri (mănăstiri și schituri).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

trat de hartă: 21 de mănăstiri, schituri şi sihăstrii, ultimele două categorii — fiind reprezentate chiar în înseşi numele unor lăcaşuri. În aceste trei regiuni au fost, cu siguranţă, călugări şi sihaştri şi înainte de întemeierea lăcaşurilor puternice, de zid, ridicate de domni în veacurile XIV şi XV şi înzestrate, prin hrisoave solemne, cu sate, moşii şi robi. Cînd, în 1359, patriarhul de Constantinopol încuviinţează întemeierea mitropoliei muntene, numind ca prim ierarh al noului scaun pe *Iachint de Vicina,* el cere ca acestui nou-numit să-i dea ascultarea şi clericii *„şi călugării"* şi laicii din Ţara Românească [1]. Se vor fi adăpostit în lăcaşuri rupestre, săpate în stîncă, aşa cum e acela zis al lui *Negru Vodă,* din Muşcel, sau cel de la *Aluniş,* în Buzău; vor fi slujit în biserici modeste, lucrate din cîte un stejar uriaş, cum a fost primul lăcaş al mănăstirii *Dintr-un lemn,* în Vîlcea, sau din cîte o tisă, cum afirmă tradiţia despre prima biserică a Tismenii [2].

Impresionează de asemenea mulţimea schiturilor şi mănăstirilor din două ţinuturi ale Moldovei de miazăzi: Tutova şi Tecuciul. În Tutova, harta arată patrusprezece asemenea lăcaşuri, din care nouă în fiinţă şi cinci documentate prin numele unor sate. Cele nouă lăcaşuri sînt: *Cruceana, Floreşti, Husului, Ireasca, Mosar, Schitu, Schitu Malineşti, Sf. Nicolai* şi *Tuşeni.* Iar celelalte cinci — toate schituri — au dat numele lor următoarelor sate: *Schitu Bogdaniţa,* cu 24 de gospodării, *Schitu Chirţibani, Schitu Deleni, Schitu Orgoeşti* şi *Schitu Perveşti;* pentru acestea patru din urmă nu se dă cifra gospodăriilor. În ţinutul vecin al Tecuciului sînt opt lăcaşuri: *A lu Ciucă, Buciumeni, Buzdugan, Maicea, Poglelu, Răchitoasă, Sagastău* şi *Ţicmana.* Primul poartă numele fondatorului: Nicolae Ciucă, biv vel căpitanul de Tecuci [3]; se pare că e unul

---

[1] Hurmuzaki-Iorga. *Documente,* XIV, 1, Bucureşti, 1915, p. 3.

[2] Al. Ştefulescu, *Mănăstirea Tismana,* Bucureşti, 1909, p. 51. — Un schit din sud-vestul ţinutului Roman poartă numele de *Tisa.*

[3] Acest căpitan apare în anii 1783 şi 1786, judecîndu-se cu mănăstirile Galata şi Barnowski pentru un vad de moară în apa Bîrladului pe moşia Iuveştii (C. Solomon şi C. A. Stoide, *Documente tecucene,* I, Bîrlad, 1938, p. 74—78).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

și același cu proprietarul care întemeiază, înainte de recensământul fiscal din 1820, *Slobozia lui Ciucă* din ținutul vecin al Putnei, între satele Blehani și Costieni [1]. Mănăstirea Răchitoasa e mult mai veche; la 1713, martie 1, ea își alegea partea ei de moșie din Cîrna, pe apa Zeletinului, de partea răzășilor [2].

În Moldova, nu e ținut în care harta să nu însemne mănăstiri și schituri; chiar și Herța, care nu întrecea în mărime un ocol sau o plasă a ținuturilor vecine, chiar și ea are un asemenea lăcaș: *Mogoșești*. În Muntenia însă, sînt două județe, Brăila și Teleormanul, în care harta nu înseamnă nimic; în alte două — Ialomița și Romanați — dă numai cîte un lăcaș. Mănăstirea din Ialomița nu e aceea din Slobozia, așa cum ne-am fi așteptat — aceasta nu e trecută, fiind în inima așezării, înglobată deci în reprezentarea acesteia (vezi și mai sus, p. 138) — ci aceea de lîngă vechiul oraș de Floci. Chiar numele ei este *Orașu*: ea păstrează deci amintirea vechei așezări urbane, care, la data ridicării hărții, nu mai exista, se pustiise din pricina necontenitelor războaie purtate prin partea locului.

Dintre mănăstirile și schiturile mai puțin cunoscute pe care le înseamnă harta, relevăm mai întîi patru din județul Gorj: *Teiuș, Mocerlița, Teiești* și *Vădeni*. Primele două se află pe apa Tismenii, și anume la nord de mănăstirea Tismana, Teiușul la mai puțin de cinci kilometri, Mocerlița la vreo șase. Harnicul cercetător al lăcașurilor oltene, Ion Donat, le trece pe amîndouă printre fundațiunile „neindentificate", întrebîndu-se chiar dacă Mocerlița era în Gorj [3]. Harta din 1835 rezolvă nedumerirea, precizînd așezarea ambelor lăcașuri. În ce privește Teleștii și Vădenii, care nu erau cunoscute pînă acum specialiștilor [4], ele sînt pe apa Bistriței, la sud-sud-est

---

[1] Pentru această slobozie, vezi Const. C. Giurescu, *Populația județului Putna...*, p. 10.

[2] C. Solomon și C. A. Stoide, *o. c.*, p. 53—55.

[3] I. Donat, *Fundațiile religioase ale Olteniei*, Craiova, 1937, p. 91—92.

[4] Nu figurează în lista de lăcașuri a lui I. Donat, *o. c.*, p. 95—96; acest cercetător arată de altfel că lista va spori prin lăcașurile care n-au putut fi identificate sau cele despre care nu avem știri sigure (*o. c.*, p. 93—94).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

de satul Teleşti, respectiv pe malul de est al Jiului, la sud-vest de satul Vădeni. In Moldova, semnalăm lăcaşul numit *Cetati,* din Vaslui. El se afla în mijlocul întinsului codru din nordul ţinutului. Numele evocă rolul de loc de apărare pe care l-au avut mănăstirile în epocile de tulburare din trecut, rol pus în lumină, de atîtea ori, de cronici. Tot în legătură cu acest rol este şi numele mănăstirii *Tabăra* din ţinutul Romanului. In mijlocul întinsului codru al Hîrlăului, harta arată alte două lăcaşuri în care, la vreme de nevoie, oamenii puteau găsi adăpost: *Schitu Dealu Balş* şi *Schitu Deleni.* De altfel, foarte multe mănăstiri şi schituri, atît în Moldova cît şi în Muntenia, sînt aşezate în mijlocul codrului, în locuri adăpostite. Prototipul, în privinţa aceasta, îl formează mănăstirea *Snagovului* care, în afară de adăpostul pădurii întinse, mai are şi pe acela al lacului. Nu e de mirare că ea e printre cele mai vechi de pe pămîntul ţării, întemeiată cu mult înainte de Mircea cel Bătrîn care îi dă primul hrisov domnesc [1].

Harta înseamnă cîteva mănăstiri şi în Dobrogea. Una, ruinată, la răsărit de Babadag, în apropierea lacului Razelm. Citim „Ruinele mănăstirii Sfîntul Gheorghe" [2]. In realitate, este vorba, după părerea noastră, de ruinele cetăţii de la Ieni-Sala, al cărei turn, avînd încă şi astăzi o înălţime apreciabilă, a putut face pe topografi să creadă că sînt în faţa ruinei unei mănăstiri [3]. Poate că în cuprinsul cetăţii sau lîngă ea să fi fost şi un lăcaş cu hramul Sfîntul Gheorghe. O mănăstire, de data aceasta în fiinţă, e notată de hartă la sud-vest de Babadag, în marginea codrului. Poartă numele turcesc de *Teke,* dar nu este un lăcaş musulman, deoarece pentru meceturi se întrebuinţează un alt semn grafic, deosebit de cel pentru mănăstiri. Amintirea unui alt lăcaş călugăresc este păstrată în hartă de numele satului *Mănăstirişte (Niculiţel),* cu 80 de gospodării: forma numelui arată că aci a fost

[1] Vezi pentru istoricul acestei mănăstiri, N. Şerbănescu, *Istoria mănăstirii Snagov,* Bucureşti, 1944, 221 p.

[2] H: P. M. CB. Гэоргия

[3] O confuzie similară s-a întîmplat şi cu ruinele monumentului Tropaeum Traiani, din sudul Dobrogei, ruine pe care turcii le-au numit „Adam-Klissi", adică „biserica omului".

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

o mănăstire (cf. Tîrgoviște, iniște, porumbiște etc.). Cît despre „mănăstirea pustiită" de la Adam-Klissi, indicația hărții privește, în realitate, ruinele „trofeului lui Traian" (Tropaeum Traiani).

Dintre numirile de așezări rurale din Principate, care atestă existența — în acea vreme sau mai înainte — de lăcașuri călugărești, unele cuprind termenul de *mănăstire,* altele pe acela de *schit* sau *mitoc,* altele *chilie,* altele, în sfîrșit, *călugăr* sau *călugăriță, staret* sau *stariță.* Din prima categorie fac parte numele satelor *Mănăstirea (Cornățel),* în Ilfov, *Monastirici* și *Valea Mănăstirilor* în Mehedinți, *Mănăstireni* în Vîlcea. Cel mai mare procent de asemenea numiri îl are, în Moldova, ținutul Tutovei; am reprodus mai sus cele cinci nume de sate derivate de la nume de schituri locale. În Muntenia, locul întîi îl ocupă, în privința aceasta, județul Olt, unde găsim satele *Călugării de jos* și *Călugării de sus, Chiliea, Schitu* și *Schitu (Deleni).*

Stîni, tîrle, coșere, odăi, cișle, saele. Cînd se produce ridicarea hărții, în 1828—1832, Principatele nu aveau încă agricultura extensivă care va caracteriza cea de-a doua jumătate a veacului al XIX-lea. Ele erau tocmai în momentul cînd, prin tratatul de la Adrianopol (septembrie 1829) care prevedea libertatea comerțului pe Dunăre și Marea Neagră, se stabileau premisele necesare pentru o asemenea agricultură extensivă. Pînă în acel moment, economia romînească se întemeiase, în bună parte, pe păstorit, creșterea vitelor mari și în general economia animală: oile, boii, vacile, caii, porcii, mierea și ceara, peștele erau produse de căpetenie atît în producția internă cît și pentru export. Așezările în legătură cu păstoritul și creșterea vitelor se găsesc deci în număr considerabil; ele formează chiar așezările tipice în marea stepă a Bărăganului, în Burnaz, în Bugeac; nu lipsesc însă nici în celelalte regiuni. Harta le înregistrează cu fidelitate, din golurile de munte pînă la Dunăre și Mare, din Mehedinți pînă în Dorohoi. Constatăm șase feluri de numiri privind așezările de acest fel: *stini, tîrle, coșere, odăi, cișle, saele.*

Termenul stînă se întrebuințează numai pentru așezările din munți care sînt redate și printr-un semn gra-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

fic special, un dreptunghi negru [1]. Topografii au notat stînile din Carpații meridionali, din Oltenia pînă în munții Buzăului, nu însă și pe cele din Carpații Moldovei: e unul din defectele de unitate ale lucrului diferitelor echipe (vezi și mai sus, p. 24). La vest de Lotru sînt reprezentate *unsprezece stîni,* de fiecare dată fiind scris стына. Între Olt și Lotru, alte *cinci,* iarăși cu repetirea termenului (стына). În munții județului Argeș, sînt *douăzeci și trei* de stîne, dintre care una poartă numele *Stîna mare.* În aceia ai Mușcelului, *unsprezece,* din care șapte la nord de Nucșoara, iar patru la sud-est-est de Dragoslavele. În munții județului Prahova, *patruzeci* de stîni, iar în aceia ai județului Săcuieni, *patru.* În total, *nouă zeci și patru* dintre care una singură, Stîna mare, are un nume propriu.

Pentru majoritatea așezărilor pastorale din restul Principatelor, harta rusă întrebuințează termenul хуторъ. Astfel, de pildă, Bărăganul e plin de cercuri mici lîngă care stă scris acest termen. Îl vom traduce, în asemenea cazuri, prin *tîrlă,* termen sinonim de altfel cu stînă [2]. Dar tot хуторъ sînt numite și unele cătune, avînd între 1—5 și chiar 5—20 gospodării. În ținutul Dorohoi de pildă, harta înseamnă *Hutor Vasiliea-Curt, Hutor Ghitcauți, Hutor Livini, Hutor Nelu-Tecureni etc.,* avînd fiecare între 5 și 20 de gospodării. În aceste cazuri, termenul trebuie tradus prin „cătun"; acesta e de altfel înțelesul pe care хуторъ îl are astăzi în limba rusă [3]. Sînt cătune formate adesea în jurul unei tîrle, așadar cătune de „tîrlași" [4], caz frecvent pentru o seamă din satele românești.

[1] O singură dată în munții Olteniei, la vest de Lotru și la hotarul cu Transilvania, o stînă e redată printr-un cerc mic.

[2] I. A. Candrea, *Dicționar enciclopedic ilustrat „Cartea Românească"*, București 1931, sub tîrlă: „locul neîmprejmuit și neacoperit unde se odihnesc oile; prin extensiune, stîna cu toată preajma ei." Termenul e de origine slavă, *ibidem.* — Tot prin „tîrlă" traduce pe хуторъ și G. Vîlsan, *O fază...*, p. 14.

[3] Vezi Dicționarul ruso-romîn al lui N. G. Corlăteanu și E. M. Russev. Moscova. 1954. sub хутор.

[4] Pentru termenul de *tîrlași* întrebuințat de mulți dintre locuitorii satelor de stepă, care au devenit între timp plugari, vezi S. Mehedinți, *Die rumänische Steppe, eine anthropogeographische Skizze,* în *Zu Friderich Ratzels Gedächtinis geplant als Festschrift*

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Numărul cel mai mare de tîrle îl întîlnim, cum e şi firesc, *în Bărăgan;* am numărat nu mai puţin de 178 (o sută şaptezeci şi opt) de asemenea aşezări pastorale, dintre care şaptezeci în judeţul Buzăului, la sud de drumul poştei Urziceni-Buzău-Brăila, şaptezeci în judeţul Ialomiţa, la nord de rîul cu acelaşi nume, douăzeci în judeţul Săcuieni şi anume în colţul lui de sud-est, şaptesprezece în judeţul Rîmnicul Sărat şi una în raiaua Brăilei. Din toate acestea numai două tîrle au nume proprii; una în Ialomiţa: *Chichineţ,* după numele satului, la sud de care se află, şi alta în raiaua Brăilei: *Odaia Paşei,* la sud-vest de Chetroiu; toate celelalte sînt desemnate prin termenul generic хуторъ. Cu vremea, în cursul veacului al XIX-lea, în jurul a o sumă din aceste tîrle sau stîni, ca şi în jurul „odăilor" şi „coşerelor", se întemeiază cătune, apoi sate; procesul este străvechi; harta, de altfel, îl consemnează în multe locuri; anticipînd asupra celor următoare, citäm în judeţul Ialomiţa cătunul *Odaia Piteşteanului* cu 5—20 de gospodării, iar în Ilfov satul *Odaia Pitarului,* cu 22. Dar nu numai Bărăganul are asemenea tîrle. Ele se găsesc şi în celelalte părţi ale Munteniei şi mai în toate ţinuturile Moldovei. În Dolj, de pildă, găsim patrusprezece tîrle, toate fără nume proprii; o a cincisprezecea, *Drăgaica,* poate fi tot tîrlă sau un cătun incipient, cu 1—5 gospodării. În Mehedinţi, sînt zece tîrle; cinci dintre ele, în regiunea muntoasă, la nord-nord-est de satul Cereşu, poartă numele colectiv de „tîrle de iarnă" (зимніе хутора) O a unsprezecea, cu nume propriu, *Piciu,* poate fi tîrlă sau, ca şi în cazul Drăgaicei, cătun incipient, cu 1—5 gospodării. În Ilfov sînt trei tîrle fără nume — una la sud-est-est de Ţîrloaia, — alta la sud de Crîngaşi, a treia la est de Roşu — care, însă, pot fi socotite, eventual, şi drept cătune, cu 1—5 gospodării.

În Moldova, ţinutul cu cel mai mare număr de tîrle este *Dorohoiul:* am numărat 27 (două zeci şi şapte) de asemenea aşezări pastorale, fără nume proprii, în afară

---

zum 60. Geburtstage, Leipzig, 1904, p. 253—254. Pentru tîrle transformate în sate, vezi V. Mihăilescu, *Cercetări antropogeografice I Contribuţii la studiul aşezărilor omeneşti din cîmpia română între 1853—1899,* Bucureşti, 1923, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

de cele care pot fi socotite şi drept cătune incipiente, cu 1—5 gospodării. In această ultimă categorie intră aşezările *Atrafiela, Bous, Cavacului, Lupaşcu, Pşeeasi* (sic!), *Urieşu.* In ţinutul Hîrlăului sînt treisprezece aşezări de acest fel: trei fără nume şi zece cu nume proprii: *Armeana, Balţăuzu morţii*[1] (sic!), *Bob, Costiujani, Deringa, Gruşa* (sau Hruşa!)[2], *Modruş, Schinoasa, Tirnegu* şi *Vadanii.* In ţinutul Iaşilor, nouă: patru fără nume şi cinci cu nume proprii: *Apostuli, Braşteni, Negra, Sturzu* şi *Ţilişcani.* In Covurlui, cinci din care trei fără nume şi două cu nume proprii: *Izgonul* (înseamnă corci, sălbătăcit, de porc domestic cu mistreţ, speţă care se întîlneşte prin stufăriile din bălţile Dunării şi din Deltă!) şi *Serbeşti.* In Fălciu, opt, două fără nume şi şase cu: *Berbeceni* — evocator pentru viaţa pastorală — *Golaia, Groza, Icumeşti, Leoşti* şi *Olanaţina*[3]. In Suceava, harta înseamnă cinci tîrle, toate fără nume, iar în Neamţ, trei, la fel. Nu mai înşirăm tîrlele din celelalte ţinuturi şi judeţe: ele sînt indicate în anexe[4].

Coşerele se întîlnesc numai în Bărăgan şi anume în jumătatea de nord a lui, între Călmăţui şi Buzău. In această regiune, harta arată şaptesprezece coşare dintre care şase fără nume, fiind indicate numai prin termenul „coşar" (кошаръ, кошара), iar unsprezece cu nume proprii. Iată-le pe acestea din urmă: *Coşarul*[5] Cereş, — Batogu, — Turtură, — Sălcii, — Ogheala, — Nahimu, — lui Vlad, — lui Stanciu, — Avraş, — Gurău, — Ciocîrlan[6]. Cuvîntul coşar are în limba noastră două înţelesuri: 1) „staul, grajd pentru vite", 2) „pătul unde se păstrează porumbul"[7]. In cazul de faţă, credem că e vorba de primul înţeles, acela de staul, grajd — am zice mai degrabă, date fiind condiţiile locale în epoca ridicării hărţii —

---

[1] H: X. Балцъузуморцы

[2] H: груша

[3] Olănăţeni?

[4] Relev numai pe aceea din pădurea din nordul Dobrogei, la est de iezerul Lacu.

[5] Termenul coşar se repetă pe lîngă fiecare din numele ce urmează.

[6] H: Cerirlan.

[7] I. A. Candrea, *Dicţionar enciclopedic,* sub voce.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

adăpost pentru vite. Că este aşa, o dovedeşte şi echivalenţa pe care o găsim în legenda unuia din cele şase coşare fără nume amintite mai sus şi anume a aceluia notat pe hartă la vest de Joiţa. Citim: „tîrlă (coşar)" [1]. Prin urmare, termenii erau echivalenţi. Făcînd parte din categoria termenilor care înseamnă adăpost pentru vite, ni se pare că, în speţă, în cazul hărţii, cuvîntul coşar desemnează *adăposturile pentru cai.* Regiunea de miazănoapte a Bărăganului era, aşa cum arată Sulzer în lucrarea sa asupra Munteniei, renumită pentru creşterea cailor [2]. Pe de altă parte, pentru stîni sau tîrle de oi din Bărăgan, harta întrebuinţează termenul хуторъ. De vreme ce în această regiune de nord a lui, intervine un termen nou кошаръ înseamnă că el privea o aşezare cu destinaţie diferită, că nu însemna stînă de oi, ci altfel de adăpost, pentru vite mari, în speţă, credem noi, pentru cai.

În jurul acestor coşare s-au format, de la o vreme, cătune şi sate. Procesul e consemnat chiar de hartă care notează în judeţul Buzău cătunul *Coşar,* avînd între 5 şi 20 de gospodării [3], iar în judeţul Ialomiţa satul *Coşereni,* cu biserică, dar fără indicarea numărului de gospodării. O cîrciumă în Ilfov, la est de Obiieştii Noi, poartă de asemenea numele de *Coşeri.*

Odăile, ca şi tîrlele, apar pretutindeni şi în cîmpia munteană, în special în Burnaz, şi în Moldova, în regiunea de deal. Prin acest termen se înţelege de altfel nu numai aşezarea din şes — cîmp sau pădure — unde se adăpostesc vitele sau oile, mai ales vitele, dar şi aşezările de munte, din regiunea de fîneaţă, unde sînt ţinute de asemenea vitele, în timpul verii. Dar în timp ce „odăile" de la munte, alcătuite din lemn — trunchiuri de brad sau fag — nu sînt locuite, în mod obişnuit, în timpul iernii [4] „odăile" de la şes şi deal sînt aşezări statornice, cu tendinţa de a se transforma în cătune şi sate. Cuvîntul e de origine turcească, vine din *odà* care

---

[1] H: хутор (кошаръ)

[2] Fr. Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens,* I. Wien, 1781, p. 47—48.

[3] E f. II: Coşărelele. cu 33 de gospodării.

[4] Pentru aceste odăi din munte, vezi V. Dumitriu, *Aşezările omeneşti în munţii Siriului,* Bucureşti, 1938, p. 5 şi 10—12.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

înseamnă odaie, încăpere[1] şi s-ar putea să fie foarte vechi în limba romînă, anume împrumutat nu de la turcii osmanlîi, ci, fiind termen pastoral, răspîndit, de la turcii vechi, cumani sau pecenegi. In orice caz, odăi sînt constatate documentar în veacul al XVII-lea — una din ele pomenită într-un act din 15 decembrie 1631[2]. Întrucît le socotim legate în primul rînd de economia animală, de crescătorii de vite şi de păstori[3], nu putem vedea în ele „un fenomen specific secolului XIX" şi anume „specific trecerii la agricultura intensivă, a marilor latifundii", aşa cum susţine în lucrarea sa, prima de altfel în materie şi aducînd contribuţii valoroase, profesorul V. Tufescu[4]. Un document de preţ despre mulţimea odăilor şi răspîndirea lor în Principate este chiar harta ridicată în 1828—1832. In Vlaşca, ea arată nu mai puţin de 14 (patrusprezece) asemenea odăi, dintre care opt, numite simplu *Odaia,* în stadiul prim de dezvoltare al acestor aşezări, cu 1—5 gospodării, iar şase avînd şi cîte un nume propriu. Din acestea ultime şase, două şi anume

---

[1] L. Şăineanu, *Influenţa orientală asupra limbei şi culturei romîne,* II, Bucureşti, 1900, p. 274—5: în afară de înţelesul de „încăpere, cameră", mai dă şi pe acela de „adăpost de vite, pe cîmp sau într-o pădure" (p. 275). Termenul a trecut şi la ruteni, sub formă hodalî, cu înţelesul de *căşărie (ibidem).*

[2] Gh. Ghibănescu, *Ispisoace şi zapise,* II, I, Iaşi, 1909, p. 5; „...şi de acolo loveaşte Glodişoare (sic!) unde au fost odaia Banului, de acolo mearge la deal..."

[3] Documentele veacului XVII arată clar că odăile erau în legătură cu crescătorii de vite. Astfel în Anatefterul lui Constantin Brîncoveanu se reproduce documentul din 15 februarie 1699 referitor la darea erbăritului; vor da toţi „făr de numai *ceia ce au odăi pre margine,* aceia pre cîtă vită le va scrie cărţile Domnii Meale, pre atîta să li să ţie în seamă" (N. Iorga, *Studii şi Documente,* V, Bucureşti, 1903, p. 348). In alt act din 1694—5, referitor la darea oluchaculuí — 24 bani de vită mare şi 8 bani de oaie, capră, rîmător — se specifică: vor da toţi „au măcar ce breaslă vor fi cu vite de suhaturi, au *odăiaş* care vor fi pre margine, cari vor fi avînd vite de neguţătorie, toţi să plătească" (*Idem,* p. 341). In 1741—2, în Moldova, Constantin Mavrocordat dă o poruncă „pentru 38 liude păstori de la odae dumisale Casebaşii Agalar ce este la ţinutul Tecuciului" (N. Iorga, *Studii şi Documente,* VI, p. 363—364).

[4] Dr. Victor C. Tufescu, *„Odăile". O fază recentă de populare a ţinuturilor stepice de la răsărit de Carpaţi,* Braşov, 1937, p. 14. In Condica Liuzilor din 1803 sînt amintite în Moldova nu şapte odăi, ci nouă. Vezi anexa de la p. 17

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Odaia Călugărița și *Odaia Trestenic* reprezintă tot stadiul prim de dezvoltare, cu cîte 1—5 gospodării, iar celelalte patru — *Odaia Călugăr, Odaia satului Buteşti, Odaia Sîrbii* și *Odaia Smirda* —, un stadiu ulterior, mai înaintat, deoarece au fiecare între 5 și 20 de gospodării. Și mai dezvoltate, dovedind deci o vechime și mai mare, poate și împrejurări economice mai favorabile, sînt trei din „odăile" Ilfovului: *Odaia Vlădica,* avînd 58 de gospodării, *Odaia Fintîna Radului Vodă,* lîngă Jilava cu 31 de gospodării și *Odaia Pitarului,* cu 22[1]; de asemenea *Odaia Hanu-Alceru* din Teleorman, la sud de Șoimu, cu 40 de gospodării. În afară de cele trei amintite, în Ilfov mai sînt încă patru „odăi", într-un stadiu mai puțin avansat de dezvoltare: *Odaia Alecu Gachi,* numită și Atîrnați, *Odaia Chirului, Odaia Monciului* și *Odaia Otopenilor,* avînd fiecare între 5 și 20 de gospodării. Dintre „odăile" celorlalte județe muntene, menționăm *Odaia Turcului,* cu 47 de gospodării, în Dîmbovița, *Odaia Piteșteanului* cu 25 de gospodării, în Ialomița, *Odaia Topliceanului* sau Joița, cu 20 de gospodării, în Rîmnicul Sărat[2], *Odaia Satu Ghighiului,* în Prahova, *Odaia Groșa* (Groși?) în Mușcel, *Odaia Buciumeni* în Argeș și *Odaia Barbu Corbului,* în Vîlcea, fiecare cu cîte 5—20 de gospodării. De asemenea, *Odăile* cu 49 de gospodării, în Buzău și două așezări cu același nume *Odăi,* una cu 21 de gospodării, alta, incipientă, cu 1—5, în Săcuieni.

Desigur, cea mai de seamă dintre „odăile" din Muntenia a fost *Odaia Vizirului,* la marginea de vest a raia-

---

[1] Generalul rus Bawr, în lucrarea sa *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie,* alcătuită în timpul ocupațiunii din 1768—1774 și tipărită în 1778, arată în Ilfov următoarele sate formate în jurul unei odăi: 1) *Odaia Radu Vodă,* și 2) *Odaia Sărindarului,* spre hotarul județului Ialomița; 3) *Odaia „Lunga Woda",* calificat drept sat mic, 4) *Odăi,* sat mic, 5) *Odaia,* sat mic în Valea Rezii (p. 144, 151, 153, 155).

[2] Catagrafia din iulie 1831 menționează în județul Rîmnicul Sărat și *Odaia Băbeanului,* cu 28 de familii, în plasa Rîmnicului de jos (Arhivele Statului, București, ms. 838, f. 2). Aceeași catagrafie dă în județul Ialomița, în afară de *Odaia Piteștencii* (sic!), încă altă două: *Odaia Stănești* cu 11 gospodării, și *Odaia Protopopului,* cu 21 (*Idem,* f. 19 v. și 20).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

lei Brăilei, întemeiată în veacul al XVII-lea cu robi creştini aduşi din Polonia, pe lîngă care s-au adăugat apoi numeroşi ţărani fugari din judeţele vecine, ba chiar şi bîrsani veniţi cu oile. Bucurîndu-se de o înaltă protecţie — această odaie era apanajul sultanei — „odăiaşii" au început să se întindă şi dincolo de raia, făcîndu-şi, la rîndul lor, alte „odăi" şi căşării pe pămîntul Ţării Romîneşti, în Rîmnicul-Sărat, Buzău şi Ialomiţa, şi provocînd multe neorînduieli[1]. Ceea ce a determinat intervenţia voievodului Scarlat Ghica (1758—1761) la Poartă şi încheierea unei convenţii potrivit căreia această odaie se administra de către statul muntean, el urmînd a plăti o sumă fixă de 25 000 lei anual sultanei[2]. În acel moment erau la Odaia Vizirului 1 500 de locuitori — mai mulţi deci decît în atîtea dintre oraşele şi tîrgurile din ţară; ei aveau 70 000 de oi[3]. În 1828—9, cînd s-a ridicat de topografii ruşi harta raielii Brăilei, aşezarea se numea *Vizuri* şi avea 250 de gospodării, scăzuse deci faţă de ce fusese înainte. O dată cu aranjamentul privind Odaia Vizirului, Scarlat Ghica a obţinut de la Poartă ca să fie îndepărtaţi şi turcii care se instalaseră în multe sate, „făcuseră odăi" şi asupreau pe locuitori. Trei agale — spune cronica — trimise dinadins de la Constantinopol, în urma cererii voevodului, „au stricat toate odăile Turcilor şi i-au gonit pe toţi"[4].

În Moldova, cele mai multe „odăi" le constatăm în ţinutul Hîrlăului: şase la număr, toate avînd nume propriu; trei din ele — *Odaia Pişta, Odaia Pragurile* şi *Odaia Urechi* sînt în primul stadiu de dezvoltare, cu 1—5 gospodării, celelalte trei — *Odaia Aranâ, Odaia Dorna* şi *Odaia Hucu,* într-un stadiu mai înaintat, cu cîte 5—20 de gospodării[5]. În ţinutul Fălciului harta în-

---

[1] Vezi Mihai Cantacuzino, Ἱστορία τῆς Βλαχίας, ed. Tunusli, Viena, 1806, p. 197—198.

[2] *Idem,* p. 199—203.

[3] *Idem,* p. 201.

[4] *Idem,* p. 133—134.

[5] În harta lui Petru Asaki, din 1833, se indică nu mai puţin de 14 (patrusprezece) aşezări omeneşti cu numele Odaia în ţinutul Botoşani, contopit cu Hîrlăul, şi anume: Odaia Botoşanca lui Manoli, Odăile Tohileni şi Periliuca, Odaia Bătrîneşti, Odaia Rogojeni,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

seamnă cinci „odăi", una — *Odaia Cimpuri* — cu 1—5 gospodării, celelalte patru — *Odaia Birzul, Odaia Golaii, Odaia Milea Brînzii* și *Odaia Mîndrești* — cu cîte 5—20. În Bacău, găsim trei ; una din ele, *Odaia sfîrșitul Domnului,* poartă în numele său amintirea unei întîmplări istorice (vezi mai jos, p. 172). Dintre celelalte „odăi" ale ținuturilor moldovene, merită să fie relevate *Odaia* din Tecuci, cu 50 de gospodării, *Odaia Onești,* în Tutova și *Odaia Sîrba* în Dorohoi, avînd fiecare între 5—20 de gospodării.

După numele pe care le poartă, „odăile" se pot împărți în două categorii : unele care amintesc pe fondatorul sau proprietarul respectiv ; în această categorie intră Odaia Alecu Gachi, de pildă, sau Odaia Topliceanului, Odaia Vlădicăi, Odaia Milea Brînzii etc. Altele poartă numele satului în vecinătatea căruia s-au întemeiat ; astfel, Odaia Mîndrești, Odaia Cîmpuri, Odaia Smîrda etc. ; cîte odată se specifică faptul că odaia e a satului cutare, cum e, de pildă, cazul cu odaia satului Buteşti din Vlașca sau Odaia Otopenilor din Ilfov. Dacă prima categorie arată o inițiativă individuală, a proprietarului respectiv, care-și face o așezare nouă în legătură cu turmele sale de oi, tamazlicurile de vite sau herghelille de cai sau pentru a pune în valoare, prin agricultură, un teren înțelenit, cea de-a doua poate să fie și un fenomen de „roire", de proporție mai mică, mărginit la una, două, maximum cinci familii. Și într-un caz și în celălalt, „odăile" sînt nuclee în jurul cărora se formează, cu vremea, cătune și apoi sate ; asemenea sate se constată, într-un număr apreciabil și înainte de 1829, adică de începutul agriculturii extensive [1].

Cîșlele și saelile. Cîșlele erau tot adăposturi de vite și turme de oi, fiind sinonime cu odăile. Faptul rezultă

Odaia Strahotinul, Odaia Bivolari, Odaia Lehnești, Odaia Rișca, Odaia Novacul, Odaia Trăisteni, Odaia Mihăilesii, Odaia Ciornohalul, Odaia Pătrășcani (I. Băcilă, *Impărțirea administrativă a Moldovei în anul 1833. Două documente cartografice,* în *In amintirea lui Constantin Giurescu,* București, 1944, p. 144—145).

[1] Aceeași hartă a lui Petru Asaki dă în ținutul Dorohoiului 23 (douăzeci și trei) de odăi, cele mai multe din ele purtînd nume proprii (I. Băcilă, *o. c.,* p. 142—143).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

clar din actul lui Scarlat Ghica (1758—1761) referitor la Odaia Vizirului, act în care acestui sat i se spune, în mai multe rînduri, şi Cîşla Vizirului [1]. Harta arată în ţinutul Fălciului satul *Cişla,* cu 47 de gospodării; el s-a format în jurul unei cîşle, în acelaşi chip în care altele s-au format în jurul unei tîrle, unei odăi sau unui coşar. În Dobrogea, găsim *Paşa Cişla,* cătun cu 5—20 de gospodării, la vest de Jurilovca, *Cişla Lache Radji* [2], iar cătun cu 5—20 de gospodării, la sud-vest de Ragman (sud-vest de Babadag). Termenul e turcesc [3] ca şi odaie. Tot turcesc e un alt termen în legătură cu viaţa pastorală de la noi anume *saia,* plural *saiele.* Acesta înseamnă, „îngrăditură de nuiele, cu acoperămînt, care serveşte ca adăpost pentru boi, vaci, oi, capre etc." [4]. În turceşte saje înseamnă staul; în persană „umbră" [5]. Şi în jurul acestor adăposturi s-au format, cu vremea, cătune şi sate. Harta ne arată cătunul *Saele,* cu 5—20 de gospodării, în Teleorman şi satul *Saelile,* cu 122 de gospodării, în Olt.

Stîni, tîrle, coşere, odăi, cîşle şi saele, toate aceste aşezări, răspîndite din golurile de munte pînă la Dunăre şi Mare, din Mehedinţi pînă la Dorohoi, dovedesc însemnătatea pe care a avut-o economia animală — păstoritul şi creşterea vitelor mari — în trecutul nostru. Harta fixează tocmai momentul cînd de la această economie se va trece la agricultură extensivă, cînd păşunile şi fînetele ţării, şi în primul rînd marile stepe — Bărăganul, Bur-

---

[1] Mihai Cantacuzino, Ἱστορία τῆς Βλαχιας, p. 104. — Şi în harta manuscrisă din 1833 a căminarului Petre Asaki, înfăţişînd proiectul revoluţionar de arondare administrativă a Moldovei — 10 ţinuturi în loc de 16 — la legendă citim: „odăi sau cîşle" (Academia R.P.R., Hărţi: B. XXVIII 2).

[2] Н. кишла лаке раджи. S-ar putea ca, în realitate, cişla să se fi numit La cheragii sau La chiragii, adică La cărăuşi, cuvîntul Kirači avînd acest înţeles (Şăineanu, *Influenţa orientală,* I, 117, sub kirači). Într-un atare caz, avem de a face cu o transcriere defectuoasă a topografului sau a gravorului.

[3] L. Şăineanu, *Influenţa orientală,* II, p. 93... „kyşla... lieu ou l-on fait paître les troupeaux pendant l'hiver d. kyş „hiver"). — În condica de porunci a lui Constantin Mavrocordat, din 1741—2, se aminteşte de o „cîşlă turcească" pe apa Elanului pentru care se dă scutire de dăjdii (N. Iorga, *Studii şi Documente,* VI, p. 213).

[4] I. A. Candrea, *Dicţionar enciclopedic,* sub voce.

[5] L. Şăineanu, *o. c.,* II ,p. 307.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

nasul şi stepa Moldovei de nord — vor începe să fie transformate în lanuri întinse.

Mori şi fierăstrae. Sînt notate numai morile *dinafara satelor şi tîrgurilor,* acelea care constituie entităţi izolate; cele din cuprinsul aşezărilor rurale sau urbane nu figurează. De aceea, întocmai ca şi pentru mănăstiri şi schituri, harta nu dă imaginea tuturor morilor din Principate, aşa cum face pentru sate şi cătune [1]. Dar chiar aşa, cu limitarea indicată mai sus, nu se dau morile din toate judeţele şi ţinuturile. Au fost o serie de topografi care au socotit că aceste aşezări nu merită să fie consemnate, de aceea nu le-au trecut. Aşa se face că în judeţele Buzău şi Rîmnicul Sărat şi în ţinuturile Putna, Tecuci, Covurlui şi Bacău harta nu indică nici o moară. În schimb, în altele, ele sînt notate cu atenţie. Cele mai multe le aflăm în judeţul Mehedinţi: 73 (şaptezeci şi trei) dintre care unsprezece pe Cornăţel, între satele Galicea şi Teiul, cîte şapte pe Drincea, pe Motru şi în regiunea Rogova-Hotăreni, şase la est şi sud-est de Danceu, cinci în jurul Vînjului Mare, iar restul pe diferite ape ca Brezniţa, Coşuştea, Şovarna, Uzniţa, Topolniţa etc. Urmează Ilfovul cu 41 (patruzeci şi una) de mori, dintre care cincisprezece pe Sabar şi Săbărel, opt pe Dîmboviţa, şapte pe apa Căldăruşanilor, iar restul pe alte cursuri de apă. În Vlaşca vecină sînt notate 36 (treizeci şi şase) de mori şi anume: şaptesprezece pe Neajlov, şapte la sud de Putinei, patru pe Glavacioc, celelalte în diferite părţi ale judeţului. Teleormanul şi Doljul au fiecare cîte 31 (treizeci şi una) de mori. În cel dintîi, majoritatea sînt concentrate pe Vedea: şaisprezece, între Şoimu şi Ruşii de Vede; pe Teleorman: opt la număr, şi pe Urluiul Mare: cinci. În Dolj sînt unsprezece mori concentrate la est de Jiu, în dreptul satelor Dobreşti, Toceni şi Foişoru, pe un teritoriu relativ mic, de circa şase kilometri patraţi; alte cîte cinci mori sînt la sud şi est de Bratovoeşti şi la nord de Fîntînelile. Dar nu numai cîmpia munteană, bogată în cereale, arată profuziune de mori, ele apar numeroase

[1] Demidoff, întemeiat pe recensămîntul efectuat în 1837, afirmă că se găsesc numai în Muntenia, 2299 (două mii două sute nouăzeci şi nouă) de mori de apă, 6 mori de vînt şi 9 mori mişcate de cai (Anatole de Demidoff, *Voyage...*, p. 174 şi 187).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

și în regiunea muntoasă, citeodată chiar în creierii munților. În privința aceasta, merită să fie relevat cazul județului Muscel. Aci harta înseamnă pe „Gura Vatrina" [1], numele de la obîrșie al Rîului Tîrgului, la nord de Lerești de sus, aproape de izvoare, *șase mori* la rînd. Iar pe un afluent al Rîului Tîrgului, pe Riușor, sînt notate *alte opt,* una după alta. Toate aceste patrusprezece mori sînt mult mai spre nord de orice sat sau cătun, departe în munți. Aci se puteau strînge, în vremuri de bejenie, sate întregi: aveau unde măcina. Și în alte județe și ținuturi de munte ca Neamțul, Suceava, Argeșul și Gorjul găsim trecute o sumă de mori. În Moldova, numărul cel mai mare e notat în Dorohoi — șaisprezece de toate, dintre care una are nume propriu: *Moara Dragului.* Asemenea cazuri de mori care să fie trecute cu numele lor, sînt foarte rare; harta consemnează numai cinci: morile *Fărcășanca* și *Purisel* în Romanați, *Moara Cipitului* — probabil a Ciupitului — pe Jiu, la sud de Craiova, *Moara Gura Muntenilor,* în Vaslui, și moara menționată mai sus, din Dorohoi. Toate celelalte sînt trecute fără nume, deși e foarte probabil ca o seamă dintre ele să fi avut. Dovadă sînt numele satelor care s-au format cu vremea în jurul unor asemenea mori, sate pe care harta le notează. Sînt cîteva zeci de sate și cătune în această categorie. Ele au crescut fie în jurul cîte unei mori domnești — cazul cu satele *Moara Domnească* din Ilfov — nu se indică numărul gospodăriilor — din Prahova cu 31 de gospodării, și din Vaslui cu 72 — a unei mori mănăstirești — cazul cu satul *Moara Sărindarului,* 72 de gospodării, în Ilfov — a unei mori de mare dregător: vezi *Morile Banului,* cu 36 de gospodării, în Mehedinți și *Moara Tînganului (Banului),* cu 20, în Ilfov; a unei mori de boier — *Moara Golescului,* cu 5—20 de gospodării, în Argeș, *Moara Bibescului,* în Dolj, sau, în sfîrșit, a unei mori oarecare, așezate la loc bun; din această ultimă categorie citățm satele și cătunele: *Moara Goghii,* cu 34 de gospodării, în Prahova, *Moara Sorcii,* cu 5—20, în Buzău, *Moara Dancului,* cu 24, pe Bahlui, în Ținutul Iașilor, *Moara Sasului,* cu 31, în Dîmbovița, *Moara Os-*

[1] Gura Bătrîna?

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

man Ceauș, cu 5—20, în Rîmnicul Sărat etc. O mențiune merită și *Moara Săracă* — în opoziție cu cea domnească — din Ilfov; ea are în hartă și un al doilea nume: Țirloaia; numără 76 de gospodării. În Vaslui e satul *Poiana Rișnița,* cu 25 de gospodării; numele amintește vremea cînd oamenii măcinau, greu și cu puțin spor, la rîșniță [1]; de la un alt nume al rîșnitei, *făcăul,* vine numele satului *Făcăieni* din Ialomița. În dreptul orașului Buzău, harta arată un braț care se desparte din rîul Buzău și care poartă numele de *Iazu Morilor;* pe el nu sînt trecute însă mori, deoarece, așa cum am arătat mai sus, topograful care a ridicat acest județ, nu a socotit că merită să fie consemnate și ele. O situație asemănătoare găsim în Fălciu, unde harta arată cătunul *Valea Morilor,* cu 5—20 de gospodării, pe rîul Lohana, dar fără prezența acestor mori.

Fierăstraie sînt notate numai în ținuturile Suceava și Bacău. În cel dintîi sînt două fierăstraie pe pîrîul Suga Mare, unul pe Rîșca și altul pe Rîșcuța. În Bacău, harta arată „herăstrău" pe apa Cașinului, la sud-vest de *Mănăstirea Cașin.* Și în Vrancea au fost fierăstraie. Harta nu le arată, dar numele cel de-al doilea al satului Veatrești, *Herasteu* (70 de gospodării) o dovedește. Aceeași trebuie să fi fost situația în toate județele de munte, numai că fierăstraiele, fiind chiar în cuprinsul satelor, nu au mai fost indicate (vezi și mai sus, p. 138).

În privința pivelor (piuelor) sau dîrstelor, o singură mențiune, indirectă: aceea care rezultă din numele satului *Piua Petrii* (35 de gospodării) de la gura Ialomiței.

Cîrciumi, hanuri, rateșuri. O categorie de așezări pe care topografii le-au notat cu grije au fost cîrciumile și hanurile sau rateșurile de pe drumurile Principatelor. Ca și în cazul morilor, ei nu le-au trecut decît pe cele care constituiau *unități izolate,* în afara satelor și tîrgurilor, nu și pe cele cuprinse în înseși aceste așezări. Termenul generic întrebuințat pentru a le desemna este acela de *cîrciumă* (корчма); de două ori am întîlnit și termenul

[1] De aci zicala: „cu pește de undiță și mămăligă de rîșniță greu te saturi" (auzită de la un pescar bătrîn, pe Dunărica).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

de *han* ca parte componentă a numelui așezării: o dată în Săcuieni: *Hanu Zote* și altă dată în Teleorman, în numele satului *Odaia Hanu Alceru.*

În Moldova se întrebuințează, uneori, și *ratiș* (rateș) sau *ratuș*. Nu se face pe hartă deosebire între cîrciumă și han; același semn grafic le reprezintă pe amîndoua, așa încît nu putem deosebi așezările temeinice, cu ziduri groase, în care se adăposteau peste noapte carele și chervanele cărăușilor — hanurile deci, cum erau, de pildă, Hanul Popricanilor sau acela de la Sulița (Botoșani) — de cîrciumile obișnuite în care drumeții se opreau în treacăt doar pentru a gusta și bea ceva, în timp ce caii sau boii se odihneau.

Multe din aceste cîrciumi au nume proprii, pe care harta le înregistrează, cîteodată numele e al proprietarului sau arendașului respectiv; așa e cazul cu cîrciuma lui *Dumitrachi Macri*[1] de la sud-vest de Bîrlad, a lui *Țigara,* la nord de Galați, a lui *Paladi* — notată sub forma *La Paladi*[2] — între Bîrlad și Tecuci; la fel cazul cu *Hanul Zote(i)* adică al lui Zota, din Săcuieni.

Numărul cel mai mare de cîrciumi îl găsim în ținutul Covurlui: 26 (două zeci și șase) de toate; frecvența lor nu e de mirare: pe drumurile care duceau la Galați, la portul de la Dunăre, se țeseau necontenit cărăușii, fie ducînd produse de-ale țării pentru export, fie aducînd marfă străină, sosită cu corăbiile. De la Galați la Oancea, sînt zece cîrciumi, una după alta, și o a unsprezecea mai în latura drumului, spre răsărit. Șase din ele au nume proprii: *Țigara, Sart, Ștefan, Moghilă, Saratela, Fintina Țiganului.* În același ținut, pe drumul de pe valea Cuhurluiului, de la Chiraftei spre miazănoapte, cîrciumile se țin iarăși lanț; două din ele sînt trecute cu numele lor: *Mindroaia* și *Hasan.* Acest drum continuă în ținutul Tutovei, traversînd o pădure întinsă în mijlocul căreia găsim *Circiuma Tainiței.* Își meritase, se vede, numele; va fi fost nu numai popas pentru călători, dar și tainiță pentru cei care le ațineau calea. Din celelalte cîrciumi ale ținutului Covurlui, mai sînt trecute cu nume proprii ur-

[1] H: Думитраки Макрив.
[2] În Bacău e o cîrciumă numită *La Pope,* poate La Popa.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

mătoarele: *Bogdan, Conachi, Folteşti, Galgano, Macsineni* şi *Redu* adică Rediu; douăsprezece n-au nume.

Nu surprinde, pentru acelaşi motiv al traficului intens, nici numărul mare de cîrciumi din Ilfov: optsprezece de toate, din care douăsprezece cu nume proprii: *Arnăuteanca, Cernoleasa, Ciocănari, Coşeri, Erdachi* (Iordache!) *Lupului, Nana, Orelca, Ostrata (Mistijoica), Rasa, Sineşti, Ţiganca.* Mai tot atîtea sînt şi pe drumurile din Dolj, care duc spre reşedinţa banului. Din cele şaptesprezece cîrciumi ale acestui judeţ, nouă au fost înregistrate pe nume: *Bataios, Bîstriţa, Bobilea, Cotanii, Chilieа, Sacui, Sasu, Vezeteria* — popasul vezetiilor — şi *Vocuceni.* În Tutova sînt notate şaisprezece cîrciumi; majoritatea — zece — au nume: *Arguşeşti, Floreşti, Tuscanii* — aşadar după numele satelor din apropiere —, apoi *Ocordeanu, A lui Dumitrachi Macri, La Palade, Draga* — după cîrciumarii sau cîrciumăreasa respectivă — apoi *Reten, Nerova,* şi faimoasa *Cîrciuma Tainiţii,* amintită mai sus. În ţinutul Iaşilor, din cele douăsprezece cîrciumi cîte sînt însemnate, atrage atenţia numaidecît aceea numită *Cornu Sasu;* ea se afla lîngă Prut, pe locul luptei dintre Ştefan Tomşa, ajutat de tătari, şi Constantin Movilă, ajutat de leşi (19 iulie 1612). Celelalte cîrciumi poartă următoarele nume: *Bozuluc, Ianureni, Larga, Malaeşti, Merzeşti, Mocreşti, Poenile, Roşa, Sapoci, Şarbani;* a douăsprezecea n-are nume. Nu e amintit, pe valea Siretului, Hanul Ancuţei; poate la data ridicării hărţii se numea altfel; în schimb, în Putna, două cîrciumi — *Arari Ilinca* şi *Coronati Ilinca* — ne fac cunoscută o altă crîşmăriţă, pe Ilinca[1]. Celelalte patru cîrciumi din acest ţinut se numesc: *Cucova, Valea Seacă* — după satele vecine —, apoi *Piatra Sturzii* şi *Semilachi.*

O situaţie deosebită are judeţul Ialomiţa. Aci mulţimea cîrciumilor — douăzeci şi una de toate, dintre care patru cu nume: *Răzvan, Dor mărunt, Rogoz* şi *Valea Plopului* — se explică prin lipsa de sate în întinsa stepă a Bărăganului, prin necesitatea popasurilor pentru cărăuşii şi călătorii care o străbăteau.

---

[1] În ţinutul Cîrligăturei găsim cîrciuma *Elena,* numită astfel desigur, după crîşmăriţă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Nici în ce privește această categorie de așezări nu e necesar să le înșirăm pe toate; ele se află trecute în anexe. Ne mulțumim să semnalăm câteva, ca, de pildă, *Pădurea Domnească* din Dîmbovița, atestînd, prin numele ei, ca și Heleșteul Domnesc din același județ, caracterul proprietăților respective[1], apoi grupul de patru cîrciumi de la nord de orașul Bacău numite *Podari, Striesco*[2], *Sauceşti* și *Jidojina*, grupul de șase cîrciumi din cîmpia Buzăului, între Rătunzeni și Căldărești, toate fără nume, cîrciuma *Machedo* din Vaslui, ținută de vreun macedonean, cîrciuma *Vadu Vizirului* din Rîmnicul Sărat, amintind o împrejurare istorică. Pe valea Prahovei superioare, harta arată trei cîrciumi: *Între Prahova*, pe locul satului Azuga, *Trestia* și *Slon de Piatră*, han vestit, între Bușteni și Poiana Țapului, ars la 1848, împreună cu hangiul Toma Albuleț[3].

Ca și în jurul tîrlelor, odăilor și morilor, și în jurul unor cîrciumi, hanuri sau rateșuri s-au întemeiat, cu vremea, cătune și sate. Constatăm, chiar în vremea ridicării hărții, *Ratușu de la Podu Seret*, sat cu 20 de gospodării, în ținutul Sucevei. Tot pe Siret, dar în țara de jos, la limita dintre Covurlui și Tecuci, s-a ridicat satul Hanu Conache, în jurul hanului faimosului latifundiar și poet Costache Conache. În Ialomița, acolo unde a fost cîrciuma lui Doru cel mărunt, e astăzi satul cu același nume; în Ilfov s-au întemeiat sate în jurul cîrciumelor de la Nana și Ostrata.

Manufacturi. Sectorul cel mai slab reprezentat în harta din 1835 este acela industrial, al manufacturilor. Pe lîngă faptul că, sub acest raport, Principatele erau într-un stadiu incipient — de fabrici, în sens modern, încă nu era vorba[4] — se mai adaugă și împrejurarea că manufac-

---

[1] Citățm și *Crîngul Domnesc* din satul Suslănești al fostului județ Mușcel, la punctul numit azi Hobaia (Vezi C. Grecescu, *Urmele unei biserici din secolul al XVI-lea în jud. Mușcel*, în *Revista Istorică Română*, IX (1939), p. 502).

[2] Poate: Stroescu.

[3] Informație dată de Adrian Ghinescu, originar din Poiana Țapului.

[4] Singurele manufacturi care ar fi putut fi considerate prin numărul lucrătorilor drept fabrici incipiente, acelea de postav, una de la Pociovaliște, în Ilfov, înființată sub Alexandru Ghica în 1766, mu-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

turile *din cuprinsul oraşelor, tîrgurilor şi satelor* nu erau reprezentate, aşa cum nu erau nici mănăstirile, morile şi hanurile. Harta înregistrează numai manufacturile din afara acestor aşezări, acelea care constituiau entităţi izolate. In cuprinsul Principatelor sînt numai două, desemnate ambele prin semnul grafic care, în legendă, e explicat drept „uzină şi fabrică de tot felul". Una e o *cărămidărie,* imediat la nord de oraşul Bacău; lîngă semnul grafic stă scris: кирпич, deci cărămidă. Cea de a doua, la nord-vest de Tîrgovişte, pare a fi o *sticlărie.* Termenul rus care însoţeşte semnul grafic, anume лекляный nu există în dicţionarul rus al lui Corlăteanu, nici în marea enciclopedie sovietică. Spre sud-vest de această manufactură se află însă, pe hartă, satul *Steclăriea,* cu 62 de gospodării, arătînd prin însuşi numele lui că aci a fost o asemenea manufactură. O altă aşezare cu numele de *Steclariea,* un cătun avînd între 5—20 de gospodării, se află pe hartă în judeţul Ilfov, la sud-vest de satul Bălteni, spre răsărit de drumul poştei Bucureşti-Ploieşti. O a treia *Sticlărie* este satul cu acest nume din ţinutul Hîrlău, cu 85 de gospodării. Pentru întreprinderea din Dîmboviţa şi cea din Hîrlău avem documente care atestă funcţionarea lor în veacurile XVII şi XVIII[1]; despre cea din Ilfov aflăm tocmai prin harta din 1835.

---

tată apoi lîngă sau la Bucureşti, şi o a doua la Bălteni, tot în Ilfov, constatată documentar în 1794 nu mai funcţionau la data ridicării hărţii. (C. Şerban, *Intreprinderea manufacturieră de postav de la Pociovalişte şi Bucureşti,* în „Studii", V (1952), nr. 3, p. 89—91). Aşa zisele „fabrici" amintite în izvoarele anilor 1828 — 1834 sînt în realitate ateliere şi manufacturi. Vezi despre ele I. C. Filitti, *Principatele romîne de la 1828 la 1834,* Bucureşti (1934), p. 136, 179 şi 348; cf. raportul lui Bois le Comte din 11 mai 1834 care dă, pentru Muntenia, numărul de 1617 (o mie şase sute şaptesprezece) „fabrici": olării, tăbăcării, fierării, velniţe etc. (Hurmuzaki, *Documente,* XVII, p. 341); cf. Vladimir Diculescu, *O manufactură de ceramică la Tîrgu-Jiu, 1832—1863,* Bucureşti, 1956, 104 p. Această manufactură care începuse ca un simplu atelier în 1827, capătă privilegii de la vistierie în 1832, mai 13 p. 42 şi 55); ea fabrica „porţelanuri".

[1] Vezi-le în Const. C. Giurescu, *Istoria Romînilor,* III, 2, p. 563—5. Pentru o sticlărie din ţinutul Romanului, în anii 1798—1802, vezi C. Şerban, *Ştiri despre o sticlărie în ţinutul Romanului la sfîrşitul secolului al XVIII-lea,* în „Studii şi materiale de istorie medie", I., Bucureşti, 1956, p. 353—366 (şi extras).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Drumuri și poduri. Poșta. Un element de primă importanță este rețeaua de drumuri a hărții. Întocmai după cum arată toate așezările omenești, de la cele mai mari — orașe și tîrguri — pînă la cele mai mici — tîrle, odăi, hanuri —, tot așa arată și totalitatea drumurilor din Principate, de la cele de poștă pînă la drumurile vicinale și la potecile din munți. Dat fiind caracterul militar al hărții, faptul e explicabil: drumurile au fost întotdeauna un element de seamă în operațiunile ostășești. În legendă, sînt înfățișate trei feluri de drumuri: *de poștă,* adică principale, *mai mari,* în realitate de categoria a doua, și drumuri mici, în această ultimă categorie intrînd și potecile din regiunea înaltă a muntelui.

Drumurile de poștă asigurau legătura între centrele mai importante ale Principatelor adică orașele de reședință. Față de traseul actualelor șosele, sînt unele deosebiri, nu prea multe însă. În general șoselele moderne s-au suprapus vechilor drumuri de poștă. Ca deosebiri, semnalăm, în primul rînd, vechiul drum de poștă București-Slatina care, trecînd prin Babele-Mîrșa-Lada, tăind deci Muntenia prin mijloc, lega *direct* capitala țării cu reședința județului Olt, nefăcînd ocolul prin Pitești, așa cum face, în vremea noastră, șoseaua națională. Între București și Ploiești, drumul poștei mergea mai spre vest de actualul traseu al șoselei, lăsînd și Otopenii și Puchenii în dreapta. Spre Brăila duceau două drumuri de poștă: unul, ocolit, prin Ploiești-Buzău, altul, direct, prin Bărăgan, adică pe la Urziceni-Buzău. Mai era și un al treilea drum, mixt, prin inima Bărăganului; el se desfăcea din drumul de poștă al Călărașilor la stația Bărăgan; o lua spre nord-est, sub formă de „drum mare" pînă la Slobozia unde da din nou în drumul poștei care venea de la Călărași și apoi continua, prin Zmeu și Berteștí, pînă la Brăila. Între Giurgiu și Turnu Măgurele, un drum de poștă mergea de-a lungul Dunării, pe deasupra luncii, trecînd prin Hodivoaia, Cacaleți, Brigadir, Zimnicea, Piatra.

În Dobrogea, drumul de poștă străbătea întreaga regiune de la sud spre nord, trecînd peste apa Cara-su, chiar pe la punctul cu același nume — spre est de actuala Medgidie, neexistentă atunci, se îndrepta apoi, prin

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Caramurat, spre Babadag, de unde răspundea, traversînd codrul, la Isaccea; Tulcea rămînea în dreapta, fără legătură directă.

O observație se impune în ce privește joncțiunea rețelei noastre de poștă cu cea străină. În harta din 1835, joncțiunea nu exista spre Austria, decît la Cîineni și Vîrciorova, în Muntenia, și la Mamornița, dincolo de Herța, în Moldova. Drumul de poștă nu mergea mai departe de Cîmpulung și Cîmpina, neavînd joncțiune la Bran, respectiv Predeal. Nici în Moldova nu exista joncțiune pe valea Trotușului, nici prin Cîmpulungul Bucovinei. Spre Rusia, legătura de poștă se făcea printr-un singur punct, pe la Sculeni, pe Prut; între Galați și Reni, puncte terminale ale rețelelor respective, nu era joncțiune.

Stațiile de poștă sînt indicate în mod clar, printr-un semn grafic special[1]. Distanța între ele nu e pretutindeni aceeași: douăzeci de kilometri sau o „poștă"; în unele locuri, ea e mai mică, așa, de pildă, între Giurgiu și Hodivoaia și între Hodivoaia și Cacaleți; în altele, ea o depășește. Între București și Călărași erau cinci stații: Tînganu, Drumu Sării[2] — punct pe unde treceau spre Dunăre, venind de la ocne, carele încărcate cu drobii de sare — Obilești, pe Mostiștea, Bărăganu și Coadele (Cogea-Babistan). Iar între Călărași și „Orașul" — mai

[1] În unele orașe, ca de pildă Ploeștii și Măgurele, semnul nu e făcut. Omisiunea se datorește sau topografului respectiv, sau, mai degrabă, desenatorului.

[2] H: Drumo Serii. Numele exact se poate vedea dintr-un act inedit din 6 februarie 1831, privind „căratul a 5000 puduri fin dăla Drumul Sării la magazia București" (Arhivele Statului București, Administrative vechi, nr. 4749, dosar 161). Alături de „drumurile sării", coborînd de la ocne spre vadurile Dunării, mai erau, în cîmpia munteană, o serie întreagă de alte drumuri numite după produsele principale care se transportau pe ele. Astfel „drumul peștelui" în Ilfov, pornind de la orașul Cornățel (actualul sat Mănăstirea, pe Mostiștea) spre miază noapte; „drumul lemnelor" în aceeași regiune a Cornățelului (vezi pentru ambele aceste numiri Const. C. Giurescu, *Un vechi oraș al Țării Românești: Cornățelul,* sub tipar); „drumul untului" de la Giurgiu spre Turnu-Măgurele; „drumul cerii" dinspre județele Romanați și Olt spre Zimnicea (pentru aceste două din urmă vezi Pantele Georgescu, *Dicționarul geografic, statistic, economic și istoric al județului Teleorman,* București, 1897, p. 286—7), etc.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

exact fostul oraş — de la gura Ialomiţei erau trei : Zlota, Sloboziea şi Zmeau [1].

Cîteodată, aceste staţii poartă chiar numele de *Poşta.* Aşa este, de pildă, cazul cu staţia dintre Brăila şi Vadul Vizirului. Şi *Mizilul* îşi datoreşte numele unei staţii de poştă : menzil, în turceşte înseamnă poştă. În jurul staţiei, la jumătatea drumului între Ploieşti şi Buzău, s-a dezvoltat pe încetul, tîrgul de mai tîrziu [2].

Dintre drumurile de categoria a doua, semnalăm pe acela care duce de la Galaţi spre Făkciu, de-a-lungul Prutului, pe cel care unea Tîrgul Neamţului cu Piatra şi cu Bacăul şi pe cel care lega direct Iaşii cu Romanul, trecînd prin codru. In Muntenia, citäm drumul care täia Bărăganul în lung, pornind de la staţia de poştă Bărăgan, prin Slobozia, Chichineţ, Ulmul, Gradeştii pe Buzău şi răspunzînd tocmai la Costieni, în Moldova, pe malul Siretului. Un al doilea „drum mare" täia Bărăganul de-a curmezişul, plecînd de la Gherghiţa, de pe malul Prahovei, trecînd prin Gîrbovi, Grindul Făgăraşului, Chi-

---

[1] Potrivit datelor statistice oficiale, utilizate de francezul Bois le Comte în raportul său din 11 mai 1834, erau în Muntenia, la acea dată, 121 (o sută două zeci şi una) de staţii de poştă deservite de 3 022 de cai (Hurmuzaki, *Documente,* XVII, p. 335). In contractul de adjudecare a poştelor muntene asupra baronului Hristofor Sachelarie, pe intervalul 1 august 1830—1 august 1833, se specificau 3 228 de cai (Const. N. Minescu, *Istoria poştelor romîne,* Bucureşti, 1916, p. 142). In Moldova, unde poştele se adjudecaseră asupra lui Niculae Privileghie, pe trei ani (1831—1834), numărul cailor era de numai 1 000 *(Idem,* p. 145).

[2] Însăşi staţia de poştă cuprindea o serie de clădiri şi acareturi anume : 1) o casă de obicei cu două odăi, alteori mai încăpătoare pentru căpitanul poştei şi pentru călători, 2) un grajd pentru caii necesari staţiei, 3) trei bordeie încăpătoare, cu vatră, dintre care două pentru surugii şi unul pentru rotarii şi dirvarii staţiei ; rotarii lucrau sub un şopron, 4) o iiciniţă încăpătoare pentru ovăzul necesar cailor, 5) un obor cu gard, cuprinzînd fînul. Totul înconjurat de gard, avînd două porţi (Vezi C. Minescu, *o. c.,* p. 147). In jurul acestor complexe s-au dezvoltat o serie de cătune şi sate. Recensămîntul din iulie 1831 arată în judeţul Buzău patru asemenea aşezări cu nume caracteristice : *Adunaţii ot Poşta Făurei* cu 12 gospodării, *Adunaţii ot Poştea Ţuguiata* cu 13, *Adunaţii ot Poşta Călămăţuiului* cu 34, şi *Haimanalele Poştei Cilnău,* cu 59, iar în judeţul Ilfov alte două : *Poştea Drumul Sării,* cu 16 gospodării, şi *Vatra Poştii Negoeşti,* cu 12. Vezi Arhivele Statului, Bucureşti, ms. 838, f. 8 v., 9, 9, 9v., 21v. şi 27v.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

chineț, Viziri și răspunzînd aproape de Brăila, în șleaul poștei, la Vărsătura.

În ce privește drumurile de categoria a treia, cele „mici", harta cuprinde un adevărat păienjeniș. Nenumărate drumuri se țes în toate părțile; le constatăm și în creierii munților, trecînd dincolo, în Transilvania[1]; le găsim și în Deltă. În acest din urmă loc, harta arată un drum mic care leagă Sulina de carantina Bazarciuc, la vest de Vîlcov, pe malul stîng al brațului Chilia; un alt drum leagă aceeași carantină de brațul Sulina, atingînd pădurea de pe grindul Letea în marginea ei de vest. Alte două drumuri mici străbat pădurea de pe grindul Caraorman: unul leagă satul Catîrlet de satul Caraorman și apoi merge spre nord, la brațul Sulina; din acest drum se desfac două drumuri: una spre țărmul mării, spre marginea de nord a grindului, alta spre Ivancea Mare și Ivancea Mică, pe brațul Sf. Gheorghe. Al doilea drum leagă satul Caraorman de gîrla Litcov, străbătînd pădurea de-a curmezișul.

Pentru poduri nu e decît un singur semn grafic, deși ar fi trebuit două, deoarece peste apele mai mari ca Oltul, Jiul, Argeșul, nu erau, în vremea aceea, poduri fixe, ci mobile, bacuri, care alunecau de-a lungul unei sîrme sau unei frînghii de la un mal la celălalt. Harta arată o serie întreagă de poduri; ca și drumurile, ele au fost însemnate cu grijă, fiind un element de preț pentru desfășurarea operațiunilor militare. Pe malul drept al Dunării, de pildă, la sud de Vidin, între satele Skelekioi și Vidboc, pe o distanță de circa cinci kilometri și jumătate, găsim trecute *șase poduri* peste niște pîraie. Peste Argeș, începînd de la vărsare, sînt însemnate următoarele poduri: 1) la *Dărăști,* 2) la *Buda Cornet,* pe drumul poștei; aci podul e dublu, 3) la *Podu Căscioara.* Nu departe de această localitate, pe Argeș în sus, sînt două cătune cu nume caracteristice: *Podu Brincoveanu,* pe malul stîng, la circa 4,5 kilometri distanță, și *Podu Băleanu,*

[1] Astfel de drumuri trec pe la Vîlcan, la vest de valea Jiului, pe la Bran, pe la Predeal, pe Valea Prahovei, pe la nord de Slon, în județul Săcuieni etc. În bazinul superior al Lotrului și în munții Lotrului e o adevărată rețea de asemenea drumuri care duc la diferite stîni.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

pe malul drept, la circa 6,5 kilometri; dar nici în dreptul unuia, nici în a celuilalt, nu se află pe hartă trecute poduri, 4) la *Podu Potlogeni,* 5) la *Curtea de Argeș,* 6) la *Valea Danului* 7) la *Oiești.* Așadar, în total, șapte poduri dintre care unul dublu. Curios că la Pitești nu figurează pod; e exclus să nu fi fost unul aci, în dreptul orașului, cîtă vreme erau pe cursul superior al Argeșului, la Curtea de Argeș și la Oiești. Peste Dîmbovița, de la vărsare la izvor, sînt trecute următoarele poduri: 1) la cătunul *Pîroaia,* pe drumul poștei spre Oltenița și Călărași, 2) în dreptul satului *Dudești,* 3) la *Tărtășești,* 4) la *Brezoaica,* 5) la *Dragoslavele.* În total, cinci. În dreptul satului *Podu Bărbierului,* care vine spre est de Dîmbovița și la satul *Podu Rizii* care e chiar pe Dîmbovița, nu sînt însemnate poduri, cu tot numele caracteristic al așezărilor.

Nu e cazul să menționăm aci toate podurile hărții din 1835; sînt cîteva sute și nu numai pe cursurile de apă mai importante, dar și pe unele mici de tot, pe pîraie și pîrăiașe.

De la aceste poduri și-au luat numele o sumă de așezări, cătune și sate. În județul Dîmbovița, în afară de cele trei menționate mai sus — Podul Bărbierului, Podu Rizii, Podu Brancovan — mai sînt *Podu Ceauș Ivan* și *Podul Valenilor;* nu punem la socoteală și *Podurile* care se referă mai curînd la o formă de relief. În Prahova, harta arată cătunele *Podu Neaga* și *Podu Cheii,* cu cîte 5—20 de gospodării, și satele *Podu Vadului* cu 44, și *Podu Corbului,* cu 69 de gospodării. În Ilfov avem *Podu Crevediea,* numit și Crevediea de sus și *Podu Pitarului,* cu 50 de gospodării. În ținutul Iași, *Podu Eloii* cu 134 de gospodării; la început s-a numit *Podul Leloaiei* adică a lelei celei mari; compară, pentru nume, cu satul *Leloaia* din Bacău (138 de gospodării). Tot în legătură cu podurile sînt și așezările de *podari,* amintite mai înainte (vezi mai sus, p. 124).

Urme arheologice și amintiri istorice. Topografii au notat nu numai așezările omenești în ființă, dar și urmele celor vechi. Pe lîngă siliști sau locurile satelor părăsite (vezi mai sus, p. 137) au însemnat și *ruinele de cetăți, de mănăstiri* și *valurile,* scriind alături numele

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

respective. N-a fost, ce-i drept, o preocupare specială aceasta — așa cum constatăm, de pildă, în harta stolnicului Constantin Cantacuzino — de aceea o sumă de resturi arheologice nici nu figurează în harta din 1835; totuși, ea cuprinde o serie de indicații prețioase și cîteva chiar *unice,* care nu se mai întîlnesc în alte hărți sau documente.

În privința urmelor de cetăți vechi, harta notează la est de Barboși, în dreapta drumului de poștă, care duce la Galați „castelul antic Chirghina" (древ. зам. Киргина). E vorba de ruinele sau, cum le spune Miron Costin, de „năruiturile" [1] castrului roman de aci, ruine cunoscute în Moldova sub numele de „cetatea (sau cetățuia) Gherghina" [2]. La sud de Chilia Veche, în deltă, se află *„Chilia ruinată"* (развалины килии): e o suprafață ceva mai mare, un patrulater, a cărui latură vestică e formată de gîrla Arten care dă în brațul Tătarului. Aici a fost vechea așezare a Chiliei, locul unde veneau genovezii și venețienii în evul mediu să încarce grîu și alte produse. În apropierea „Chiliei ruinate", harta înseamnă, de altfel, „ostrovul Viniticului", adică a venețianului (vezi și mai sus, p. 35). Tot în nordul Dobrogei și anume la sud-vest-vest de satul Dunăvăț și est de extremitatea Razelmului, stă scris *„ruinele castelului Carabair"* (Р.З. Карабаиръ). Sînt rămășițele unei vechi cetăți, romano-bizantine, necercetate temeinic pînă acum, unde nu s-au făcut decît în parte săpături [3]. Numele e turcesc și înseamnă „dealul negru". [4]

---

[1] Miron Costin, *De neamul Moldovenilor,* ed. C. Giurescu, București, 1914, p. 45—46.

[2] *Idem,* p. 46, aparatul critic. Pentru acest castru, vezi V. Pîrvan, *Castrul de la Poiana și drumul roman prin Moldova de jos,* București, 1913, p. 14—27.

[3] Vezi G. I. Brătianu, *Recherches sur Vicina et Cetatea Albă,* București, 1935, p. 2. Se pare că aci a fost vechea așezare Halmyris, cu o fortificație refăcută de Justinian (Radu Vulpe, *Histoire ancienne de la Dobroudja,* București, 1938, p. 301 și 332).

[4] Pentru o serie de topice, terminate în — bair, în împrejurimile Babadagului, vezi *Marele Dicționar Geografic* sub Babadag. În harta lui F. Fried, *Carte de la Moldavie, Valachie, Bessarabie...* Vienne 1828 (*Atlasul Dimăncescu,* f. 185), numele apare printr-o greșală de gravare ca „Ft. Karaban". În harta lui F. von Stülpnagel, *Karte von der Moldau und Bessarabien,* 1856 (*Atlasul Dimăncescu,* f. 192), este un fort și numirea „Karabair".

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

I se mai spune şi Cetatea Zaporojenilor [1], dar tehnica zidirii arată o construcţie mult mai veche decît aşezarea cazacilor în Dobrogea de nord; ea se aseamănă cu aceea a cetăţii de la Ieni-Sala [2], indică aşadar mai degrabă o origine bizantină. În aceeaşi regiune, mai precis la nord-est de satul Ieni-Sala, harta notează nişte ruine cu legenda „ruinele mănăstirii Sf. Gheorghe" (р.м.с.в.) Георгія). În realitate e vorba de ruinele cetăţii bizantine, apoi romîneşti — sub Mircea cel Bătrîn — în sfîrşit turceşti, care supraveghea nord-estul Dobrogei, regiunea gurilor Dunării şi a marilor lacuri. Săpături întreprinse în 1939 au dat la iveală, în această cetate, o frumoasă ceramică bizantină şi veche romînească, precum şi două tezaure monetare din veacul al XIV-lea, de la Petru al Muşatei şi Mircea cel Bătrîn [3]. În sudul Dobrogei, pe malul Dunării, la est de iezerul Oltina, e trecută o cetate sau „fortificaţie dărîmată" (разв. укряп). Avem de-a face cu ruinele unei aşezări militare romane, a unui castru — probabil Sucidava (azi Satul Nou?) asemenea celui de la Capidava, tot pe Dunăre, la nord de Cernavodă, sau de la Ulmetum, în interiorul Dobrogei nordice [4]. La ţărmul mării, la capul Caliacra, harta înseamnă: „castel dărîmat" (разваленнοї замокь; sînt ruinele fortificaţiei bizantine care corespunde, în această regiune de miazăzi, celei de la Ieni-Sala, din miazănoapte.

În Muntenia, găsim trei indicaţiuni. Una priveşte aşezarea fortificată de la Bran: „castelul dărîmat Terezburg" (Р. Зам. Терезбургъ) arătat, sub formă de ruine, pe drumul ce duce spre frontieră, lîngă hanul *Orăţi* (Орецъ). Numele este cel dat de saşi: Törzburg; în documentele slave ale Ţării Romîneşti, din veacul al XV-lea, i se spune „Turcii"; în cele latine „Therch" [5].

[1] Vezi Radu Vulpe, *o. c.* p. 301 şi harta 6: La Dobroudja à l'époque romaine, la finele lucrării.

[2] G. I. Brătianu, *o.c.*, p. 91.

[3] Scarlat Lambrino, *Săpăturile arheologice din ţinutul Dunărea de Jos*, în „Revista Istorică Romînă", IX (1939), p. 498.

[4] Radu Vulpe, *Histoire ancienne de la Dobroudja*, p. 165 şi harta 6: La Dobroudja à l'époque romaine, la finele lucrării.

[5] I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Romîneşti cu Braşovul şi cu Ţara Ungurească în sec. XV şi XVI*, Bucureşti, 1905, p. 3, 5, 6, 11, 16 şi 21 pentru actele slave; p. 27, 313, 335, 341, 343 pentru cele latine.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Cea de-a doua indicație se referă la cetatea Turnu, de la gura Oltului. Citim „cetatea dărîmată Turnu" (р. к.) Турна): e faimoasa fortificație în formă de turn care, după o existență de un mileniu și jumătate, din vremea lui Constantin cel Mare pînă la începutul veacului al XIX-lea, a fost rasă, potrivit prevederilor tratatului de la Adrianopol (1829), odată cu cetățile Giurgiu și Brăila[1]. Alături de aceste ruine, mai spre est, stă scris: „întăritura dărîmată Cale" (р. у. Кале); topografii au notat aci noua fortificație făcută de turci, la răsărit de străvechiul „turn", fortificație cucerită de ruși în timpul războiului din 1828—1829[2]. A treia indicație privește o întăritură situată la vreo patru kilometri sud-sud-vest de Cîmpulungul Mușcelului, pe șoseaua spre Pitești. Aci harta are — ce-i dreptul nu chiar așa de clar — semnul de fortificație — un pătrat cu linii oblice la colțuri; și legenda: „fosta întăritură Chidov" (быв. укр. Кидовъ). Sînt ruinele castrului roman[3], cunoscute de localnici sub numele de Jidova (de aci: Chidov!) sau Grădiștea.[4]

Întocmai după cum consideraseră ruinele cetății de la Ieni-Sala drept acelea ale unei mănăstiri, tot așa au apreciat topografii și ruinele trofeului lui Traian de la Adam-Klissi. Desigur că și numele turcesc al acestui monument — înseamnă „biserica omului" — a contribuit la formarea părerii lor. Pe hartă citim: *„mănăstire pustiită"* (разор. монастырь).

În ținutul Covurlui, între Tulucești, pe Brateș, și tîrla sau cătunul Șerbești pe Siret, e trasat un val, cu legenda „Valul lui Traian" (Трояновъ Валъ). Indicația e prețioasă prin aceea că reflectă opinia vremii — a oficialității moldovene și a locuitorilor din regiune — care socotea acest

---

[1] Gr. Florescu, *Cetatea Turnu (Turnu Măgurele)*, în „Revista Istorică Română", XV (1945), p. 432—464 și în special p. 438—9 și 441—2.

[2] Hurmuzaki—N. Hodoș, *Documente* vol. XVII, p. 136, nr. CCXII.

[3] Acest castru păzea drumul care, plecînd de la Dunăre, făcea legătura, prin Rușii de Vede, Pitești, Cîmpulung, cu Transilvania. Vezi V. Christescu, *Istoria militară a Daciei Romane*, București 1937, p. 147—149.

[4] C. Rădulescu-Codin, *Mușcelul nostru*, Cîmpulung, 1922, p. XXXVII — XXXVIII.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

val ca fiind făcut de Traian[1]. Alte două valuri „ale lui Traian" unul „valul nou" între Vadul lui Isac şi lacul Chitai, celălalt „valul mic", la nord de Leova, sînt făcute în dreapta Prutului; tot aci, în dreapta, harta înseamnă un al treilea val, de-a curmezişul provinciei, fără vreo indicaţie în ce priveşte numele.

O categorie deosebită de resturi arheologice o formează ruinele de mănăstiri. Nu de mănăstiri presupuse — ca acelea de la Ieni-Sala şi Adam-Klissi, relevate mai sus, — ci de mănăstiri reale. Harta are trei asemenea menţiuni. Una în Mehedinţi, unde, la nord-est de Vîrciorova, citim: *„ruinele mănăstirii Bistriţa"* (р. м. Быстрица). În realitate sînt ruinele mănăstirii Vodiţa, ctitoria călugărului Nicodim şi a lui Vlaicu Vodă[2]. A doua menţiune este în judeţul Ilfov, unde găsim, la est de Căldăruşani: „ruinele mănăstirii Balamuci" (р. м. Баламучъ)[3]. Cea de-a treia în judeţul Săcuieni unde, pe apa Nişcovului, stă scris „fosta mănăstire Bradu" (бывш. монаст. Браду)[4].

Topografii n-au avut cunoştinţe istorice deosebite, nici probabil, vreo deosebită înclinare pentru arheologie. Căci altfel nu se explică de ce n-au însemnat valurile din Dobrogea, între Cernavodă şi Constanţa, nici urmele drumului roman, din lespezi de piatră, de-a lungul Oltului, nici ruinele de la Severin — podul lui Traian şi cetatea medievală — nici urmele podului de la gura Oltului, nici, în sfîrşit, cetatea de la Poenari, pe cursul superior al Argeşului.

Dar în afară de urmele sau resturile arheologice, harta din 1835 cuprinde şi o seamă de *amintiri istorice*. Ele rezultă din numele aşezărilor omeneşti, sate, cătune, schituri şi mănăstiri, odăi, hanuri etc. Unele se referă la voevozi, altele la diferite personagii, altele privesc locuri fortificate sau construcţii de altă natură.

---

[1] Şi Miron Costin socotea acest val ca fiind al lui Traian. Vezi *De neamul moldovenilor*, ed. cit., p. 40—41.

[2] Pentru aceste ruini ale Vodiţei vezi V. Drăghiceanu, *Vodiţa: istorie şi descriere*, în „Bul. Com. Mon. Ist.", V (1912), p. 97—109.

[3] Despre schitul de la Balamuci, vezi Victor Brătulescu şi Ilie Remus, *Mănăstiri şi biserici din judeţul Ilfov*, Bucureşti, 1935, p. 5.

[4] Pentru acest lăcaş vezi I. C. Filitti, *Biserici şi ctitori*, Bucureşti, 1932, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Un deosebit interes prezintă numele satului *Cneazea a lu Negru Vodă* (Князя Аллу Негру-Вода), sat situat în județul Muşcel, pe valea Dîmboviței, la sud-est de Bădenii-Ungureni. El se referă la soția lui Negru Vodă, la doamna sau „cneajna" lui — compară cu numele satului Chiajna din Ilfov — a cărei amintire este legată de acest loc şi de altele din județul Muşcel [1]. Aci se afla şi schitul, cu biserica săpată în stîncă, a lui Negru Voda. Aşezarea e cunoscută de mult, purtînd acest nume al întemeietorului; o relevă călători străini [2] şi cercetători romîni [3]. Interesantă şi *nouă* e însă numirea *Cneazea a lu Negru Vodă* pe care o dă harta din 1835.

Amintirea unui alt voievod, a lui *Vintilă Vodă* din veacul al XVI-lea (1532—1535), e cuprinsă în numele satului şi mănăstirii respective din județul Buzău. Tot astfel, amintirea lui *Aron Vodă,* contemporanul şi aliatul lui Mihai Viteazul, s-a păstrat în numele satului din ținutul Iaşi (44 de gospodării). Mai greu e de determinat la care dintre domnii cu numele de Radu se referă satul *Cioara Radu Vodă,* cu 62 de gospodării, din județul Ialomița şi *Odaia Fintina Radului Vodă,* cu 31, din județul Ilfov [4]. Să păstreze aceste aşezări amintirea unuia din voievozii veacului al XV-lea, a lui Radu cel Frumos, de pildă, sau a lui Radu cel Mare, ambii stăpînitori cu o domnie mai lungă şi mai însemnată? A lui Radu de la Afumați, viteazul luptător contra turcilor din prima jumătate a veacului al XVI-lea? Sau să se refere ele la voievozii veacului al XVII-lea, la Radu Mihnea, cel care a stăpînit în două rînduri în Muntenia, la Radu Şerban,

---

[1] Vezi C. Rădulescu Codin, *Legende, tradiții şi amintiri istorice,* București 1910, p. 47—55; Acelaşi, *Muşcelul nostru.* I. *Comuna Corbi şi locuitorii săi.* Cimpulung, 1922, p. 7, 31—33, 35, 40.

[2] Astfel, călătorul francez Bongars care trece prin Muntenia în 1585, o menționează (Hurmuzaki, *Documente,* XI, p. 191).

[3] De pildă stolnicul Constantin Cantacuzino, în harta sa din 1700: Νέγρου-Βόδα *(Atlas Dimăncescu,* f. 103; cf. Const. C. Giurescu, *Harta stolnicului Constantin Cantacuzino,* p. 19). Asupra acestei aşezări ca şi a celorlalte care se referă la „Negru Vodă" pregătesc un studiu special: *Amintirea lui Negru Vodă în Țara Romînească.*

[4] „Fîntîna lui Radu Vodă)" e amintită şi în cronica lui Mitrofan Grigoras, în legătură cu o întîmplare tragică din anul 1716 (Vezi D. Russo, *Studii istorice greco-romîne,* II, București 1939, p. 445).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

vrednicul urmaş a lui Mihai Viteazu, la Radu Leon, sau la Mihail Radu (Mihnea al III-lea)? În ce priveşte pe Radu Şerban, el e cunoscut de popor mai ales prin cel de-al doilea nume al său: vezi Podul Şerban Vodă din Bucureşti[1]. Mihail Radu a domnit prea puţin şi prea zbuciumat ca să i se păstreze numele în legătură cu astfel de ctitorii. N-avem impresia nici că ar fi vorba de Radu Leon; mai degrabă numele se referă la Radu Mihnea sau la unul din voievozii amintiţi ai veacurilor XV şi XVI. Despre primul nume al satului Ţigăniea din Ilfov, adică despre *Aleşii Mihai Vodă,* am arătat mai înainte (p. 120) că el priveşte, probabil, pe Mihai Sutzu, domnul fanariot care a stăpînit în trei rînduri în Muntenia.

O problemă interesantă pune numele *Odaia Ferşitu Domno* din ţinutul Bacăului. Este evident că această aşezare păstrează amintirea sfîrşitului unui domn, probabil sfîrşit tragic; de ce domn e însă vorba? Examinînd diferitele ipoteze, ni se pare că aceea în legătură cu sfîrşitul lui Gaspar Graţiani ar avea mai mult sorţi de probabilitate. Se ştie că acest domn al Moldovei, după lupta de la Ţutora (19 septembrie 1620), în care turcii l-au învins atît pe el cît şi pe aliaţii săi poloni, a fugit, însoţit de puţini oşteni şi de cîţiva boieri, peste Prut, spre apus. Aci l-a ajuns moartea, fiind ucis de doi din însoţitorii săi: Şeptelici hatmanul şi Goia postelnicul. Cu privire la locul unde s-a produs crima, există discuţie în istoriografia noastră: unii cercetători — întemeindu-se pe letopiseţul lui Miron Costin — cred că faptul s-a produs în braniştea de la sud-est de Iaşi, alţii, luînd în considerare un izvor diferit — biografia acestui voievod, scrisă de un prieten contemporan — socot că el a avut loc în ţinutul Bacăului,[2] aproape de tîrgul Trotuş, în a cărui biserică ar fi fost apoi înmormîntat trupul de către noul domn. Biografia amintită spune: „in quodam monte

[1] Şt. Nicolaescu, *Comunicare despre podul Şerban Vodă la soc. Bucureştii Vechi,* în „Universul" cu data 25 mai 1938.

[2] Dr. N. C. Bejenaru, *Gaşpar Graţiani, domnul Moldovei (1619—1621),* în „Cercetări Istorice", I (1925), p. 98, nota 3; „pare că n-ar mai rămîne nici o îndoială că omorul s-a înfăptuit în localitatea Braniste din judeţul Bacău".

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

qui oppido Totrusz imminet, in condensa silva"[1]. Harta din 1835 pare a da dreptate acestui de-al doilea izvor „Odaia Ferșitu Domno" se află în județul Bacău, *în mijlocul pădurii,* spre vest de drumul de poștă care ducea spre Tîrgul Trotuș. Uciga șii au profitat de împrejurarea că se aflau într-un loc izolat și și-au pus în aplicare planul. La întrebarea ce l-ar fi făcut pe Grațiani să se îndrepte spre Trotuș, de unde nu putea scăpa nici spre Transilvania, nici spre Țara Românească, Gabriel Bethlen ca și domnul muntean fiindu-i dușmani, s-ar putea răspunde că a făcut-o poate tocmai ca să i să piardă urma, fiind puțin probabil, pentru argumentul invocat, să fie căutat în această parte a țării; după aceea, prin munți, s-ar fi putut îndrepta spre Polonia, țara aliată.

Numele satului *Rariș* (28 gospodării) din Covurlui, spre nord de lacul Brateș, să amintească el oare pe voievodul Petru Rareș? Știm din cronica lui Neculce că, înainte de a ajunge la domnie, acest voievod era negustor de pește — măjar — și că-și aducea marfa din părțile Brateșului, de la Dunăre. Ipoteza se poate pune, deoarece și alte așezări poartă nume de voievozi, dregători și alte personagii istorice.

Cătunul Golășiea din Ilfov (5—20 gospodării) are și un al doilea nume: *Doctor Caracaș;* el păstrează amintirea doctorului Constantin Caracaș, născut în 1773, diplomat de la Viena (1800), medic al spitalului Pantelimon, medic al orașului București — funcție în care a succedat tatălui său Dimitrie — căzut la datorie (31 octombrie 1828), în lupta contra tifosului, pe cînd îngrijea bolnavii în spitalele militare rusești[2]. Amintirea unui alt medic o găsim și în cel de-al doilea nume — *Doftor* al satului Radomirești din ținutul Bacăului (50 de gospodării)[3]. Iar satul *Dascălu,* cu 34 de gospodării, din județul Ilfov, își trage numele de la un dascăl, binecu-

[1] *Ibidem.*

[2] Dim. R. Rosetti, *Dicționarul contimporanilor,* București, 1897, p. 44.

[3] *Marele Dicționar Geografic* nu dă nici o tradiție despre întemeierea satului. Tot amintirea unui „doftor" o păstrează și satul *Horodiștea Doftorului* din ținutul Dorohoiului, sat trecut în harta lui Petru Asaki (1833). Vezi I. Băcilă, *Impărțirea administrativă a Moldovei în anul 1833,* p. 143.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

noscut în partea locului, de vreme ce nu s-a socotit necesar să se adauge și numele lui propriu, dar pe care azi nu-l mai știm[1].

O serie întreagă de nume de sate se referă la fortificații, întăriri și lucrări de caracter militar. In această categorie intră diferitele *cetăți* și *cetățui, grădiști, pălănci* și *tabere*. Cu numele de *cetate* găsim așezări în Mehedinți, Teleorman, Mușcel și Vaslui; în acest din urmă ținut se cheamă așa o mănăstire, așezată în mijlocul pădurii. *Cetățui* sînt în multe locuri; semnalăm pe acelea din Mehedinți și Iași; ca și *grădiștele,* ele desemnează foarte adeseori *așezări preistorice. Pălăncile,* ca și *taberile* se referă la lucrări militare mai noi, în orice caz din epoca istorică. Harta ne arată pălănci în Vîlcea, Teleorman, Dîmbovița, Buzău, Rîmnicul Sărat și Vaslui; adăugăm că una din cele mai cunoscute a fost „palanca de la Radu Vodu", ridicată în 1595, din ordinul lui Sinan Pașa, în jurul mănăstirii din marginea Bucureștilor[2]. Cu numele de *Tabără* întîlnim nu numai un sat cu 127 de gospodării în ținutul Iași, dar și un schit în ținutul Romanului. Din aceeași categorie face parte și numele *Cazarmele,* dat unei stații de poștă și unei cîrciumi sau han din județul Vîlcea, pe drumul Rîmnicul Vîlcea—Tîrgul Jiu: el se datorește cazărmilor ridicate de Austrieci în acest loc, în timpul cît au ocupat Oltenia (1718—1739)[3].

Sînt și construcții de caracter *civil* pe care ni le amintesc o serie de toponimice. Astfel numele satului *Lungulet Șanțu* (246 de gospodării), din Dîmbovița, trimite la marea lucrare hidraulică executată în timpul lui Alexandru Ipsilanti (1774—1782), cînd s-a săpat, din dreptul acestui sat, *șanțul* de derivare a apelor Dîmbovi-

---

[1] *Marele Dicționar geografic* nu dă nici o indicație.

[2] Pentru această palancă, vezi *București, Rezultatele săpăturilor arheologice și ale cercetărilor istorice din anul 1953,* București, 1954, p. 141—143.

[3] Cazărmi (Казармы) sînt însemnate pe hartă și la Sulina; tot acolo e făcută și o redută. Forturi sau amplasamente de baterii sînt trecute în mai multe locuri pe Dunăre: 1) la sud-vest de Vîrciorova, 2) în dreptul Ciupercenilor (Mehedinți), 3) lîngă Calafat; în acest ultim loc, sînt reprezentate șapte forturi: patru la sud de oraș, trei la nord de el. Două baterii sînt însemnate și la est de Ilovița, în Mehedinți.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

tei spre Argeș, pentru a feri Bucureștii de inundații, în timpul viiturilor mari[1]. Nu același e cazul cu numele satului *Șanț* (28 de gospodării) din Vîlcea, pe drumul poștei Rîmnicului Vîlcea — Caracal. El poate să se refere fie la un val istoric sau protoistoric, fie la o lucrare militară efectuată de austrieci în timpul amintitei lor ocupații a Olteniei. Numele satului *Beciu* (34 de gospodării), din Rîmnicul Sărat, se referă la o construcție din regiunea de podgorie, pentru păstrarea vinurilor; adăugăm că un cartier din Odobești se cheamă pînă astăzi *Beciul domnesc*, după construcția executată în timpul lui Mihail Sturdza (1834—1849). La lucrări de caracter civil se referă numele satelor *Foișor* — unul cu 62 de gospodării, altul cu 5—20 — din județul Dolj, precum și numele stației de poștă *Cerdac* din Mehedinți. Tot la asemenea lucrări par a se referi și numele așezărilor *Zidu Veachi* (5—20 gospodării) din județul Buzău și *Costienii Zidu* (30 gospodării) din Rîmnicul Sărat.

Datele statistice. Valoarea lor. O caracteristică a hărții din 1835 și, în același timp, un element original al ei sînt *datele statistice;* ele arată cifra populației la cele mai multe din satele și orașele reprezentate. E prima și singura, după cîte știu, hartă tipărită a Principatelor care cuprinde asemenea date statistice[2]. Hărțile mai noi, etnografice, care arată repartiția populației după naționalități, prin cercuri și sectoare de cercuri colorate, nu dau alături și cifra respectivă.

La așezările mici, cătunele pînă la 20 de gospodării, cifra *nu* e indicată; aceste așezări sînt însă împărțite în două mari grupe: cele avînd de la 1 la 5 gospodării exclusiv și restul de la 5 la 20. Așa încît cititorul hărții poate să-și dea seama de ordinul de mărime a așezărilor mici la care lipsesc cifrele. Există pe hartă și o seamă de sate, cu mai mult de 20 de gospodării, care n-au cifra populației; ele nu reprezintă însă decît un procent foarte redus, o mică minoritate.

[1] Const. C. Giurescu, *Canalul lui Alexandru Vodă Ipsilanti*, în „Revista Istorică Română", XI (1941), p. 1—7.

[2] Există o hartă statistică manuscrisă din aceeași vreme — circa 1835 — a județului Dolj; ea dă cifra familiilor la fiecare așezare. Vezi Ioan C. Băcilă, *O hartă din anul 1835 a județului Dolj*, București, 1922, 15 p.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Cifrele nu se referă la indivizi, ci la *gospodării* sau *curți;* așa era obiceiul pe atunci; statisticile, în general, nu înregistrau indivizi, ci sau *familii* de contribuabili sau *unități* contribuabile numite liude. Astfel, de pildă, este statistica munteană din iulie 1831, cunoscută sub numele de „Ecstract de suma plugarilor și muncitorilor lăcuitori prin satele acestui Principat"; ea dă cifra pe familii [1]. Tot astfel este statistica munteană inedită din martie 1830, cuprinzînd „bresle privilegheate și slujitorești, birnici, pămînteni, birnici streini, scutelnici, poslușnici, sudiți", tot pe familii [2]. În ce privește „liudele", citățm catagrafia din 1820 a ținutului Putna [3] sau catagrafia munteană din 1821 [4].

Pentru a obține numărul indivizilor, trebuie înmulțită cifra familiilor cu 5. Acesta e coeficientul obișnuit întrebuințat de contemporanii hărții. Demidoff, dînd pentru Muntenia, potrivit recensămîntului din anul 1837, cifra de 349 403 familii de contribuabili, adaugă: „ceea ce, socotind cîte cinci indivizi de familie, dă un total de 1 747 015." [5]. Francezul Bois le Comte, în raportul său din 14 mai 1834, arată că în Moldova, potrivit recensămîntului din 1831, erau 125 671 familii de „țărani și plugari" adică, „628 355 indivizi" [6]; prin urmare, coeficientul utilizat de el este tot 5. Dintre cercetătorii vremii noastre, G. Vîlsan, în studiul pe care-l consacră ediției a doua, din 1853, a hărții, admite același coeficient de 5

---

[1] Arhivele Statului București, ms. nr. 838, avînd 72 f. în fo. A fost tipărit, cu numeroase greșeli de lectură, în *Analele Parlamentare ale Rominiei,* vol. II, p. 475—538.

[2] Arhivele Statului București, Administrative vechi, nr. 259, anul 1830, f. 18; cf. f. 19 unde se dă o listă de „scutelnici i poslușnici ce se află la fieștecare județ. 1830, martie 10" și f. 21 unde se face, pe județe, „arătare de toată suma postelniceilor, neamurilor, asidoților, manzililor (sic!), breslașilor, cumpaniștilor, ruptașilor și slujitorilor", adică cele opt categorii care constituiau „breslele privilegheate și slujitorești".

[3] Const, C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820...* București, 1941, 40 p.

[4] Nichita Adăniloaie, *Boierii și răscoala condusă de Tudor Vladimirescu,* București, 1956, p. 18—19 și 23.

[5] Demidoff, *Voyage...,* p. 188.

[6] Hurmuzaki, *Documente,* XVII, p. 359—361.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

suflete pentru o familie[1]; la fel, Gh. Mihăilescu în studiul asupra așezărilor omenești din regiunea Brăilei[2]. Așadar, spre a afla numărul locuitorilor din satele și orașele hărții din 1835, vom înmulți cu 5 cifra „gospodăriilor" sau „curților" respective.

Aceste cifre au fost furnizate topografilor ruși de către autoritățile administrative românești. Fiecare ispravnic de județ a comunicat echipei care lucra în județul lui datele statistice respective. La 5 decembrie 1830, divanul țării, adresîndu-se ispravnicului de Prahova, îi arată că polcovnicul Ditmars, comandantul detașamentului „gheodezicesc", așadar șeful tuturor topografilor, a făcut cunoscut, prin raportul cu numărul 690, *„că unii din dumnealor ispravnicii au încetat a trimite de la județ topografilor trebuincioasele științe s(t)atisticești"*. De aceea divanul dispune: „să arătați topografilor din parte-vă tot cuviinciosul ajutor, dîndu-le toate științele ce vi să vor cere, atît de la plăși cît și de la sate"[3]. La această adresă a centrului, ispravnicul de Prahova răspunde, la 10 decembrie, că el a dat topografilor întotdeauna relațiile cerute și că așa va face și pe viitor.[4]

Care este rostul datelor statistice din harta de la 1835? Pentru ce au fost ele introduse într-un document militar cartografic, destinat armatei? Gh. Vîlsan crede că „adevăratul scop... al celor ce au făcut harta, deși au intitulat-o «Harta teatrului războiului», a fost acela de a da distribuțiunea populațiunii, *desigur în vederea ridicării birurilor*"[5]. Dar dacă acesta a fost scopul datelor statistice, cum se face atunci că nu s-a dat *la toate așezările omenești* cifra precisă? De ce pentru cătunele pînă la 20 de gospodării, cartografii s-au mulțumit numai cu împărțirea în două categorii, de la 1 la 5 și de la 5 la 20? Tot una era pentru un strîngător de biruri dacă un cătun avea o gospodărie sau patru, șase gospodării sau

[1] G. Vîlsan, *O fază...*, p. 16.

[2] Gh. Mihăilescu, *Note asupra populației și satelor din Cîmpia Brăilei*, în *Analele Brăilei*, IV (1932), p. 86, nota 4.

[3] Gh. Zagoritz, *Contribuție la vechea statistică și cartografie românească*, p. 6.

[4] *Ibidem*.

[5] G. Vîlsan, *o. c.*, p. 13. Sublinierea ne aparține.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

nouăsprezece? Cînd se urmărește un scop fiscal, cum e de pildă în catagrafia din iulie 1831, atunci, la fiecare localitate, mică sau mare, se arată *în mod precis* cifra familiilor; nu există categorii, cum sînt acelea privind cătunele din harta de la 1835. Dacă oștirea rusă ar fi avut nevoie de date statistice în vederea strîngerii birurilor — operațiune care, de altfel, nu s-a făcut niciodată de ea direct, ci prin intermediul administrației romînești — ar fi luat datele vistieriei și le-ar fi transcris. Topografii n-au procedat însă așa. Credem deci că scopul datelor statistice n-a fost în legătură cu strîngerea birurilor, ci a avut o altă rațiune. Anume socotim că aceste date au fost introduse în hartă pentru a da posibilitate statului major să aprecieze exact *posibilitățile de cazare a trupelor și de aprovizionare pe loc a lor*. Pentru acest scop, era de ajuns să se știe că anumite așezări mici au de la una la cinci gospodării sau de la cinci la douăzeci, căci aceste așezări nu interesau prea mult pentru amintitele posibilități, în timp ce, din punct de vedere fiscal, asemenea indicații generale ar fi fost total insuficiente.

Care este valoarea datelor statistice ale hărții din 1835? În principiu, orice statistică n-are o valoare absolută, de redare exactă, precisă, a realității, ci una relativă. Ea dă o imagine care se apropie de realitate, fără a coincide însă cu aceasta. Faptul se datorește imposibilității de a avea, în mod riguros exact, matematic, toate datele necesare, fie din cauze obiective, legate de insuficiența și imperfecția mijloacelor și metodelor de investigație, fie din cauze subiective, a rezistenței sau indiferenței celor pe care îi privește statistica. Rezistența e cu atît mai mare cu cît investigațiile urmăresc un scop fiscal. Principial deci, trebuie să ne așteptăm ca orice statistică sau catagrafie *să nu coincidă cu realitatea*, iar diferența să fie mai mare la statisticile fiscale. Cu atît mai mult, cînd e vorba de statistici lucrate acum un secol și un sfert, un secol și jumătate, într-o epocă în care mijloacele de informare și de control erau mai reduse.

Pentru vremea alcătuirii hărții, așadar a anilor 1828—1832, dispunem de următoarele statistici mai mult sau mai puțin generale: 1) O statistică rezumată a contri-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

buabililor Țării Romînești, pe categorii fiscale, datată „1830, martie 10"; ea cuprinde șase categorii — bresle privilegiate și slujitorești, birnici pămînteni, birnici streini, scutelnici, poslușnici, sudiți care însumează, laolaltă, 238 264 de familii de contribuabili sau 1 191 320 indivizi; se dă și repartiția pe județe a acestor contribuabili, nu însă și pe sate[1]. 2) O statistică, pe case, a populației orășenești din Țara Romînească, în 1830. Nu dă însă cifra caselor din toate orașele — așa, de pildă, lipsesc București, Ploești, Giurgiu, Tîrgoviște, Slatina, Curtea de Argeș — iar acelea pe care le dă sînt, în unele cazuri, mult sub realitate[2]. 3) O statistică din iulie 1831, cuprinzînd „suma plugarilor și muncitorilor lăcuitori prin satele" Țării Romînești. Este o statistică amănunțită, dînd repartiția pe județe, plăși și sate și arătînd nu numai pe birnicii sau dajnicii obișnuiți care răspund „capitația", dar și pe „nedajnici, subt felurite numiri"[3]. Și în această statistică cifrele reprezintă familii, nu indivizi; s-au înregistrat 260 789 de familii de dajnici și 44 531 de nedajnici, în 3 559 de sate. 4) Statistica generală a Principatelor, efectuată în septembrie 1831 și ale cărei rezultate, întrecînd cu mult așteptările oficialității, sînt redate de Bois le Comte în rapoartele sale din 11 și 14 mai 1834. Această statistică, făcută tot pe familii, a constatat în Țara Romînească 2 032 362 de locuitori, iar în Moldova 1 268 768, împărțiți în diferite categorii: cler—preoți, diaconi și călugări—, boieri de toate categoriile, contribuabili propriu-ziși — patentari, mazili,

---

[1] Arhivele Statului București, Administrative vechi, nr. 259 anul 1830, f. 18—21.

[2] Astfel Focșanii munteni sînt trecuți numai cu 86 de case, cifră mult inferioară realității. — Statistica a fost publicată de M. Emerit. *Une statistique de la population urbaine en Valachie, en 1830,* în „Revue Historique du Sud-Est Européen", XVII (1940), p. 16—18.

[3] Exemplarul oficial, de la vistierie, al acestei statistici șnuruit și prevăzut la fine cu pecetea pe ceară roșie, purtînd de asemenea la f. 71 și 71 v. iscăliturile marilor boieri — Mihail Ghica, Alexandru Scarlat Ghica, Nicolae Filipescu, Radu Cornescu, Ioan Otetelișanu etc. — se află la Arhivele Statului din București, ms. nr. 838, avînd 72 f. in folio. A fost publicat, cu numeroase greșeli de lectură, așa cum am arătat mai sus, p. 79 în *Analele Parlamentare ale Romîniei,* II, p. 475—538.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

chrisovuliți, rupte, ruptași, țărani, bulgari, evrei, țigani ai statului, lăeți — și necontribuabili: țarani scutiți pentru serviciul militar, văduve cu familiile lor, nevoiași, țigani ai particularilor [1] etc. 5) Statistica efectuată din ordinul generalului d'Eningshausen și care dă pentru Țara Romînească 1 976 800 de locuitori, iar pentru Moldova 1 138 000 [2].

În afară însă de aceste statistici generale, mai avem și cîteva statistici parțiale și locale. Citățm astfel: 1) Statistica specială a Bucureștilor din 1832, potrivit căreia orașul avea un număr de 72 595 de locuitori, din care „clasa mijlocie" formează majoritatea — 46 406 suflete — iar flotanții sînt 12 000 [3]. 2) „Catagrafia de toate casele și grajdurile" din județul Prahova, cu data 1829, ghenarie 28 [4]. 3) „Catagrafia orașului Craiovii" din 1831, cuprinzînd pe negustori, meseriași, clerici, privilegiați și birnici de rînd. [5] 4) Puțin posterioare alcăturirii hărții sînt apoi o serie de statistici sau catagrafii ale unor plăși din județele oltene; ele aparțin toate anului 1834 [6].

---

[1] H u r m u z a k i, *Documente*, XVII, p. 335—336 și 359—361. Condicile și dosarele acestei obștești catagrafii din 1831 au ars în cea mai mare parte în 1944, în gara Chitila, din cauza bombardamentului aerian. Am mai găsit la Arhivele Statului din București 10 (zece) condici referitoare la județul Dolj, cu numerele 1—10. Vezi și mai jos, p. 181 nota.

[2] *Idem*, p. 360—361.

[3] *Idem*, p. 336—337. — O parte a acestei statistici și anume „Catastihul patentarilor de negutători și meseriași, împărțiți pe corporații" a fost publicată de E m i l V î r t o s u, I o n V î r t o s u și H o r i a O p r e s c u, sub titlul *Inceputuri edilitare 1830—1832*, București, 1936, p. 131—223. O statistică a Bucureștilor din aceeași epocă (1831), statistică inedită și foarte amănunțită, dînd numele tuturor locuitorilor, a fost găsită de curînd de Ion Donat la Arhivele Statului din București; domnia sa o va publica.

[4] G h. Z a g o r i t z, *Contribuțiuni la vechea statistică și cartografie românească*, p. 17.

[5] Publicată de I. D o n a t, *Oltenia în secolul al XIX-lea*, în „Arhivele Olteniei" XV (1936), p. 80—87.

[6] Se află la Arhivele Statului din București, după cum urmează: 1) ms. nr. 379: Catagrafia satelor din plasa Muntelui, jud. Vilcea; 2) ms. nr. 380—383: Catagrafia satelor din plășile Oltețul de jos, Oltețul de sus, Cerna de jos, Horezul, Oltul, Rimnicul, jud. Vilcea; 3) ms. nr. 384—385: Catagrafia satelor din plasa de sus și de jos, județul Romanați; 4) ms. nr. 386—388: Catagrafia satelor

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Ce date statistice au utilizat topografii ? Sau, mai precis, ce date statistice le-au fost puse la dispoziție de către autoritățile românești ? Din corespondența purtată de divanul țării cu isprăvnicia de Prahova, se vede că aceste date erau furnizate de fiecare isprăvnicie și că operațiunea începuse înainte de 5 decembrie 1830, probabil încă din 1828, de cînd datează primele lucrări de ridicare. (Vezi mai sus, p. 19). Astfel stînd lucrurile, este evident că n-au fost utilizate datele statistice ale recensămîntului din septembrie 1831, deoarece ele au loc la mai bine de trei ani după începerea lucrărilor de ridicare. N-au fost utilizate nici datele cuprinse în „Ecstract de suma plugarilor" din iulie 1831, pentru același motiv. De altfel, o simplă confruntare a datelor statistice pentru satele din hartă și pentru aceleași sate din „Ecstract", dovedește că avem de-a face cu două recensăminte deosebite. Am făcut această confruntare pentru satele din Brăila și Rîmnicul Sărat și am constatat că *la nici unul* din sate cifra statistică nu e aceeași. Am constatat de asemeni că *la toate satele cifra din „Ecstract" e superioară cifrei din hartă;* la multe sate diferența e considerabilă ; la unele, întrece chiar dublul. Astfel, față de 55 de gospodării cît arată harta pentru satul *Chiscani* din Brăila, „Ecstractul" dă 92, așadar cu 37 de gospodarii mai mult. La satul *Scorțari* din același județ, diferența e și mai mare : față de cele 40 de gospodării ale hărții „Ecstractul" dă 80, prin urmare o creștere de 100%. Pentru satul *Domnița* din Rîmnicul Sărat, harta indică 27 de gospodării, în timp ce „Ecstractul" dă 52 : diferența e de peste 90%. La satul *Sălcioara* din Rîmnicul Sărat această diferență crește la peste 125% (62 de gospodării față de 142) ; la satul *Stanca* din același

---

din plășile Dumbrăvilor, Amaradia și a orașului Craiova, județul Dolj ; 5) ms. 389 : Catagrafia satelor din plășile Cîmpuri și Jilțurile, județul Mehedinți ; 6) ms. nr. 390, 392, 393 : Catagrafia satelor din plășile Novaci, Tîrgu-Jiu și Hamaradia, județul Gorj. — Din nefericire, o parte însemnată a catagrafiilor din anii 1829 — 1859, aflătoare la Arhivele Statului din București, au fost distruse cu prilejul bombardamentelor aeriene din 1944 ; încărcate în două vagoane care se aflau în gara Chitila, ele au ars. Vezi la Arhivele Statului, vol. ms. *Lista instrumentelor de lucru din Arhiva Istorică Centrală a Statului,* f. 14 ; Ministerul de Finanțe 327, 328, 342 și passim.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

județ, la peste 133% (30 de gospodării față de 70). Nu toate satele, evident, arată asemenea diferențe; la o seamă, deosebirile sînt mărunte, la multe nu depășesc 25%, dar la toate există plusuri față de hartă. Concluzia e că recensămîntul, ale cărui date au fost comunicate topografilor, *este anterior „Ecstractului"*; avem de-a face cu ultimul recensămînt efectuat înainte de începerea războiului ruso-turc din 1828, probabil cu recensămîntul de la începutul domniilor pămîntene[1]. Așa se explică și diferențele mari, uneori chiar foarte mari, între cifrele hărții și acelea ale „Ecstractului": într-un interval de nouă ani, multe sate și-au sporit în mod apreciabil numărul locuitorilor, nu numai prin nașteri, dar și prin admigrări. Așa se explică și mirarea autorităților romînești și rusești cînd procedîndu-se la recensămîntul din septembrie 1831, s-au constatat cifre mult deosebite *în plus* față de recensămîntul oficial anterior. Francezul Bois le Comte, în raportul său din 11 mai 1834, referindu-se la acest fapt, afirmă următoarele: „Recensămîntul efectuat în luna septembrie 1831 a pricinuit guvernămîntului ruso-romîn o extremă surpriză. Nu se compulsaseră încă jumătate din registrele trimise din județe că numărul locuitorilor ce se credea a exista în întreaga Țară Românească și fusese întrecut cu mult"[2]. Chiar dacă termenii întrebuințați de Bois le Comte întrec într-o măsură oarecare realitatea, cert este că a existat o mare deosebire între rezultatele recensămîntului de dinainte de război, utilizate de hartă, și rezultatele recensămîntului din septembrie 1831.

În concluzie: Datele statistice din harta tipărită la 1835, dar ridicată pe teren în 1828—1832, nu sînt datele recensămîntului din septembrie 1831, nici acelea ale „Ecstractului" din iulie 1831, ci datele recensămîntului de dinainte de războiul ruso-turc. Ele reflectă deci situația numerică a populației. Principatelor în anii dintre răscoala lui Tudor Vladimirescu și începutul războiului din 1828,

[1] Acest recensămînt efectuat în Moldova la 1822 și revizuit în 1823, s-a întemeiat pe recensămîntul anterior, din 1820, care a fost pus la punct în urma evenimentelor ce avuseseră loc în 1821. Vezi Const. C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820*, p. 8.

[2] Hurmuzaki, *Documente*, XVII, p. 335.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

ținînd seamă însă de faptul că toate recensămintele fiscale ale vremii nu redau în mod fidel zisa situație, ci sînt inferioare ei. Constatarea credem că se aplică în special recensămîntului făcut după răscoala lui Tudor care a produs o perturbare simțitoare în populația satelor noastre. În orice caz, datele hărții ne servesc spre a putea urmări evoluția progresivă sau regresivă a așezărilor noastre urbane și rurale. În privința aceasta, ediția a doua a hărții din 1853, constituie unul din reperele principale.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

III

Ediția a doua a hărții (1853). Optsprezece ani după apariția hărții din 1835, adică în 1853, se publica a doua ediție a ei. Un exemplar din noua ediție se afla, înainte de primul război mondial, în Biblioteca Regală din Berlin; după acest exemplar, Gh. Vîlsan a făcut două copii fotografice, trimițîndu-le una Academiei Române[1], cealaltă seminarului de geografie al Universității din București.

A doua ediție a hărții se compune dintr-același număr de planșe. Pe planșa III, se află titlul care reproduce pe acela al primei ediții, avînd însă la fine următorul adaus: Неправлена въ 1853 году, по дополненіямъ одпланнымъ въ 1850 г. офицерами ген. шт. 5-го пях. корпуса. Adică pe românește: „Îndreptată în anul 1853, după completările aduse în anul 1850 de ofițerii de stat major ai corpului 5 de infanterie"[2].

Pe planșa II, în colțul din dreapta, sus, e lista ținuturilor Moldovei, după cum urmează: I Dorohoi, II Botoșani, III Suceava, IV Neamț, V Iași, VI Roman, VII Vaslui, VIII Bacău, IX Fălciu, X Tutova, XI Tecuciu, XII Putna, XIII Covurlui. Pe planșa IV, în colțul din stînga, sus, e lista județelor Munteniei: I Slam Rîmnic, II Brăila, III Buzău, IV Prahova, V Ialomița, VI Ilfov, VII Dîm-

[1] Unde se află înregistrată sub cota: D. XIX I.

[2] Acești ofiteri făceau parte din trupele ruse care se aflau în Principate, în urma revoluției de la 1848. Ele erau sub comanda generalului Lüders: retragerea lor a început în primăvara lui 1851. Vezi pentru detalii. G. Fotino, *Din vremea renașterii naționale a Țării Românești. Boierii Golești*, vol. III, București 1939, p. 221 și vol. II, idem, p. 207, nota 1

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

boviţa, VIII Vlaşca, IX Teleorman, X Muşcel, XI Argiş, XII Olt. Acestea în „Valahia Mare". Apoi: XIII Romanaţi, XIV Vilcii, XV Dolj, XVI Gorj, XVII Mehedinţi, în „Valahia Mică". Pe planşa V, în colţul din dreapta, jos, e o însemnare a carantinelor cercurilor Odesa şi Ismail cu străjile respective.

Numele autorilor, gravorilor şi scriitorilor planşelor sînt aceleaşi ca pe harta din 1835, cu următoarele deosebiri: 1) planşa II nu are, în dreapta jos, numele scriitorului Danilov: locul e alb; 2) la planşa VIII, fotografia Academiei R.P.R. nu are marginea de jos a planşei cu numele gravorului şi scriitorului, aşa încît nu ştim dacă e la fel ca în 1835.

În ce constau „completările" din 1850 ale ofiţerilor de stat major ai corpului 5 de infanterie, completări pe temeiul cărora harta a fost „îndreptată" în 1853? O comparaţie între cele două ediţii ne arată imediat că sînt deosebiri importante în multe privinţe. Ofiţerii din 1850 au ţinut seamă de modificările intervenite între timp sub raportul administrativ, de noile oraşe şi sate, de noile căi de comunicaţie. Ei au corectat apoi sau au precizat numiri de sate din ediţia anterioară şi — fapt important — au modificat datele statistice, potrivit schimbărilor produse. Să examinăm acum în detalii diferenţele între ediţia din 1835 şi aceea din 1853.

În ce priveşte judeţele şi ţinuturile, patru din ele au dispărut: *Herţa*, *Hîrlăul* şi *Cîrligătura* în Moldova, *Săcuienii* în Muntenia. Ca urmare, s-au modificat hotarele judeţelor şi ţinuturilor limitrofe. Astfel, de pildă, ţinutul Iaşi care a înglobat cea mai mare parte a fostului ţinut Cîrligătura, inclusiv reşedinţa Tîrgul Frumos, şi o parte a ţinutului Hîrlău, se întinde acum pînă la marginea de sud a oraşului Hirlău care rămîne totuşi în ţinutul Botoşani. Pierde, în schimb, partea de sud-est, cu satele Colţu Corni, Cozia, Covasna, Hiliţa, Bazga etc., în favoarea ţinutului Fălciu, şi partea de sud-sud-est, cu satele Schitu Dichii şi Valceri, în favoarea ţinutului Vaslui. Acesta din urmă, în afară de partea cîştigată de la ţinutul Iaşi, mai ia şi o parte din fosta Cîrligătură, cu satele Mădîrjac, Mozara, Mladeni; în schimb, pierde, în favoarea ţinutului Roman, partea de nord-vest, cu satele Păncreşti, Daghiţa,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Talpaleu, Schitu Nacului, Poenari, Croeşti, Bozieni, Iucşa, Laleşti, Babuşa, etc. Ţinutul Herţei e înglobat *în întregime* în ţinutul Dorohoiului, iar ţinutul Hîrlăului în mare parte în ţinutul Botoşani. Acesta din urmă capătă astfel o formă mai regulată, dispărînd întrîndurile bizare spre nord şi est (vezi mai sus, p. 68). Judeţul Săcuieni e împărţit între cele două judeţe limitrofe Buzăul şi Prahova; Buzăul se întinde acum mult mai spre vest, incluzînd şi Valea Bîscei Chiojdului. Dar arondări administrative nu au loc numai la judeţele şi ţinuturile limitrofe cu cele dispărute; ele se produc şi la multe din celelalte, fiind înregistrate de ediţia din 1853. Astfel, Doljul cîştigă asupra Mehedinţilor, luînd de la acesta oraşul Calafat şi o întreagă fîşie de teren de-a-lungul hotarului de vest; ea cuprinde spre Dunăre satele Ciuperceni, Maglavit, Cetate, Ulmu, Dobridor, Moţăţei, Orodelu etc. De asemenea, Telcormanul înglobează partea de miazăzi a judeţului Olt, inclusiv oraşul Turnu Măgurele, devenit acum reşedinţă. Noul hotar pleacă de la rîul Olt, la nord de satul Plopi, trece pe la nord de Slaviteşti şi se îndreaptă spre nord-est-est atingînd Călmăţuiul în dreptul satului Crîjeni.

În Moldova, Fălciul pierde spre miazăzi, în favoarea ţinutului Tutova, regiunea satelor Epureni, Horga, Banca, Ghermăneşti, Fedeşti, Sărăţeni, Schineni, Rînzeşti, Cîrja, Murjeni, Hanaseni etc. La rîndul ei, Tutova pierde spre nord regiunea satelor Negrileşti, Blînzi, Brătuleşti şi Corod care trec la ţinutul Tecuci. În schimb, cîştigă spre sud-est regiunea mănăstirilor Adam şi Zemori, luată de la Covurlui. În felul acesta, Tutova ajunge cu o fîşie îngustă pînă la Prut, despărţind ţinuturile Fălciu şi Covurlui care înainte erau limitrofe. Nu e cazul să indicăm toate modificările sau arondările de acest fel; ne mulţumim să arătăm că ele se întîlnesc şi la alte judeţe şi ţinuturi.

Ediţia din 1853 înregistrează *oraşele noi,* create între timp: *Turnu Severin,* întemeiat în principiu în 1833 şi efectiv în 1836 — din 1841 e reşedinţa judeţului, în locul Cerneţilor[1] — şi *Alexandria* întemeiată în 1834. Cu pri-

[1] Vezi pentru începuturile oraşului Turnu Severin, C. Pajură şi D. T. Giurescu, *Istoricul oraşului Turnu Severin (1833—1933),* Bucureşti 1933, p. 50—61.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

vire la acest de-al doilea oraş, ofiţerii din 1850 au comis o inadvertenţă supărătoare: l-au aşezat pe malul de est al rîului Vedea, pe cînd în realitate el se afla pe cel de vest [1].

În privinţa oraşelor şi tîrgurilor, avem şi corectări ale unor omisiuni ale hărţii din 1835. Astfel, în ţinutul Putnei, e trecut tîrgul *Panciu,* cu semn de tîrg, îndreptîndu-se astfel eroarea ediţiei anterioare care îl trecuse cu semn de sat. În realitate, Panciu figurează ca tîrg încă în recensămîntul din 1820 [2]. Tîrgul Nou din Dorohoi este numit acum *Mihăileni,* după numele întemeietorului Mihai Sturdza.

Apar şi *nume noi de sate.* Astfel, în sudul Mehedinţilor, harta înregistrează satul *Gîrla Mică,* cu 55 de gospodării, la sud-est-est de Gîrla Mare, cu 310 gospodării. În ediţia din 1835, nu există decît un singur sat *Gîrla,* cu 283 de gospodării. Situaţii asemănătoare găsim şi în alte judeţe. În Vlaşca, satul Rasuceni, cu 171 de gospodării la 1835, se transformă în *Răsucenii de sus* cu 96 şi *Răsucenii de jos,* cu 107 gospodării, la 1853. În acelaşi judeţ, Stoeneştii, cu 78 de gospodării la 1835, devin *Stoeneştii de sus* cu 87 şi *Stoeneştii de jos* cu 72 de gospodării, la 1853. Tot aşa, Brăniştari, cu 76 de gospodării, devin *Brăniştarii de sus* cu 60 şi *Brăniştarii de jos* cu 75 de gospodării. În Ilfov, Ulmenii cu 60 de gospodării în 1835, devin *Ulmenii Păminteni,* cu 188 şi *Ulmenii Ungureni,* cu 75 de gospodării, în 1853, iar Ciocăneştii, cu 76 de gospodării, se transformă în *Ciocăneşti Păminteni* cu 79 de gospodării, şi *Sîrbii,* cu 142. Dar nu e numai fenomenul de sciziparitate sau de colonizare cu elemente alogene; se întemeiază şi sate noi, cu nume care nu amintesc pe cele vechi din vecinătate. Astfel, în Mehedinţi, se constată în 1853 satul *Piscu,* cu 63 de gospodării, imediat la nord de Ghidiciu, care are 100 de gospodării. În 1835, nu era trecut decît Ghidiciu, cu 76 de gospodării. În Putna găsim aşezarea *Unguri,* cu 40 de gospodării, care nu figurează în 1835.

---

[1] Ilie Catalina, *Oraşul Alexandria (monografie) 1834—1934.* Bucureşti, 1934, p. 146

[2] Const. C. Giurescu, *Populaţia judeţului Putna la 1820,* p. 8.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Mai sînt o categorie de nume noi de sate care apar în ediția din 1853, dar care nu înseamnă că avem de-a face cu așezări rurale noi înființate în intervalul dintre cele două ediții. Aceste așezări existau și în 1835, numai că scriitorii hărții, deși făcuseră semnul grafic respectiv, au uitat să treacă și numele corespunzător. În această categorie intră, de pildă, satul *Banovița,* cu 25 de gospodării, de la vest de Cerneți, în Mehedinți. Satul e trecut și în ediția din 1835, dar fără nume. Tot astfel, *Ciocănești din deal,* cu 286 de gospodării, din Teleorman; el era reprezentat prin trei linii în 1835, dar nu i se scrisese numele. În atari cazuri, avem de a face, prin urmare, cu completarea unor omisiuni a ediției precedente.

O sumă de numiri de sate capătă, în ediția din 1853, adjective sau calificative care precizează caracterul sau natura satului. Astfel, cele două sate Vizantea din Putna, scrise simplu Vizantii în 1835, devin acum *Vizantea mănăstirească* și *Vizantea răzășii,* arătîndu-se astfel deosebirea, sub raportul social, ce exista între satul de clăcași, stînd pe moșia mănăstirii, și satul de oameni liberi, stînd pe moșia lor. Pricistaia, din același județ, devine, în 1853, *Slobozia Precistii;* se indică astfel modul de întemeiere al așezării. Lieștii, sat mare, cu 243 de gospodării, din Tecuci, sînt numiți în 1853, *Lieștii răzășii* spre a se sublinia, ca și în cazul Vizantei, caracterul de proprietari, stînd pe moșia lor.

O altă caracteristică a ediției din 1853 este că îndreaptă o serie de transcrieri ale numelor de sate din ediția anterioară. În ținutul Putnei, de pildă, găsim astfel lecturile corecte *Pomii Strajescului* în loc de Poma[1] Strezesa, *Igești* în loc de Injești, *Vidrașcu* în loc de Vidreașca, *Vidra* în loc de Ghidri, *Gagești* în loc de Gazești, *Voloșcani* în loc de Vaiușcan. *Cimpurile* în loc de Chimpurili, *Boul* în loc de Buea și *Vasuiul* în loc de Vaseiu. Pentru alte ținuturi și județe, citățm cazurile satelor *Soleștі* din Vaslui, în loc de Selești, *Frasinu* din Vlașca, în loc de Frasichi, *Valea Dragului* din Ilfov, în loc de Valea Dracului.

O seamă din numele duble de sate din 1835 apar în noua ediție ca nume simple; unul din cele două, de obi-

[1] Poma, ca formă de plural rus, redă forma pomii din românește. Vezi și mai sus, p. 25—25, pentru acest fel de transcriere.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

cei cel pus între paranteze, nu mai figurează. Ca exemple, dăm cazurile satelor Făurei (Priculeasă), Rotileşti (Verde) şi Văsuiu (Sacatura) din Putna, care în 1853 apar sub formele *Făurei, Rotileşti* şi *Văsuiu*. La un al patrulea sat din Putna, Cracu (Vadu Roşca), a dispărut, dimpotrivă, primul nume şi a rămas cel dintre paranteze; în noua ediţie, citim: *Vadu Roşchii*. Satul Greceşti (Fîntînelele) din Dolj se cheamă, în 1853, numai *Greceşti;* în schimb Strîmba (Cotenii), din acelaşi judeţ, a devenit *Catanele*.

Şi inversul se petrece, dar mult mai rar: satul Galicea cu 178 de gospodării, din Mehedinţi, se transformă în *Galiceu-Moara* la 1853.

Au loc şi unele schimbări uşoare de nume, mai mult formale; astfel Rudaria din Mehedinţi devine *Rudari,* Morile Banului, din acelaşi judeţ, *Moreni,* Clinovu, tîrgul ars şi jefuit de Cîrjalii, tot de acolo, e *Cleanovu,* iar Beciul din Teleorman *Becea*.

Un alt element nou al hărţii din 1853 sînt *şoselele*. Sub Mihai Sturdza se începuse, în Moldova, construirea unor drumuri moderne, cu şanţuri de scurgerea apelor şi plantate, pe margini, cu copaci. Harta înregistrează aceste drumuri, reprezentîndu-le prin două linii groase iar, la legendă, prin termenul *şosea* (mocce). O sosea străbate Moldova de la nord la sud, pe valea Siretului; ea începe la Tîrgul Nou sau Mihaileni[1], în ţinutul Dorohoiului, trece prin Fălticeni, Roman, Bacău, Adjud, Mărăşeşti, Tecuci şi se termină la sud-sud-est de Tecuci, la hanul sau cîrciuma *Puţu Mihalce*. O a doua şosea începe la Dorohoi, trece prin Botoşani şi merge pînă la nord-nord-est de Hîrlău, la satul *Lătăi*. În Muntenia, nu se înregistrează asemenea şosele.

Importante sînt *modificările pe care le constatăm în datele statistice*. Ediţia din 1853 are la foarte multe oraşe, tîrguri şi sate alte cifre decît prima ediţie; are de aseme-

[1] Primul aşezămînt pentru acest tîrg se publică în *Buletinul Oficial* nr. 90, din 14 noiembrie 1835. El arată că „geograficeasca poziţie" a tîrgului „legată în o directă comunicaţie cu drumurile poştelor Galiţiei şi Ungariei siguriseşte circulaţia negoţului din partea Europei". Cf. I. C. Filitti, *Domniile romîne sub Regulamentul Organic,* Bucureşti, 1915, p. 575-6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

nea cifre statistice la unele așezări care nu avuseseră în 1835. Pentru această ultimă categorie, citâm cu titlul de exemplu, satele *Beciul* — în 1853 Becea — și *Voivoda* din Teleorman, trecute cu 130, respectiv 121 de gospodării, și satele *Borduşanii Mici, Tonea* și *Măgureni* din Ialomița trecute cu 55, 39 și 44 de gospodării.

Ofițerii de stat major care au făcut modificările din 1850 s-au folosit fie de datele ultimului recensământ (1845) — ipoteza cea mai probabilă — fie de indicațiuni obținute de ei direct, la fața locului. Aceste date noi privesc Muntenia și Moldova, nu însă și Dobrogea, unde nu s-a făcut nici o modificare.

Studiul comparativ al datelor statistice din 1853 cu cele din 1835 ne îngăduie să tragem o serie de concluzii cu privire la evoluția progresivă sau regresivă a așezărilor noastre rurale și urbane. În general, se constată *un spor important de populație.* Marea majoritate a satelor și orașelor arată creșteri însemnate în numărul gospodăriilor; la unele, această creștere este de-a-dreptul surprinzătoare. O minoritate a așezărilor rămîne *staționară;* o foarte mică minoritate *scade.* Citâm, spre exemplu, satele de pe Borcea. Din totalul de 34 pentru care se dă cifra populațiunii în 1853, constatâm că 25 (două zeci și cinci) au crescut, 6 (șase) au rămas staționare, iar 3 (trei) au scăzut. Dintre satele care au crescut, sporuri mari se înregistrează la *Făcăeni,* care de la 20 de gospodării sare la 93; la *Cegani,* de la 30 la 103; la *Vlădeni,* de la 32 la 80; la *Feteşti* de la 29 la 98; la *Dudeşti,* de la 25 la 133 — spor record, de peste cinci ori mai mult —; la *Băşinari (Cocargeaua)* de la 48 la 187; la *Petroiu,* de la 36 la 130 și la *Jigăliea,* de la 72 la 148. Au rămas pe loc satele *Lipoveni, Tambureşti (Chiatra), Gildeu, Coslugeni, Scutelnici (Stîlpu de piatră)* și *Cioroiu.* Au scăzut *Mîrleanu,* de la 65 de gospodării la 54, *Hotarul* de la 48 la 34 și — cel mai mult, din cauza mutării unei părți a locuitorilor în Călărașii vecini, deveniți capitala județului [1], — satul *Trimșani,* din balta Borcei, de la 56 de gospodării la 29.

[1] În 1833 se mută din Trimșani în Călărași 18 familii de fruntași ai satului: vezi Dr. Samarian Gh. Pompei, *Istoria orașului Călărași (Ialomița) de la origine pînă la anul 1852,* București, 1931, p. 68.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Sporuri mari de populație se constată în multe părți în cîmpia oltеană și munteană unde agricultura ia un avînt extraordinar după ce tratatul de la Adrianopol (septembrie 1829) hotărăște libertatea comerțului pe Marea Neagră și pe Dunăre. Iată cîteva exemple de creștere a numărului de gospodării în satele din șesul Doljului și Mehedinților: *Moțăței* sporesc de la 367 de gospodării cîte aveau în 1835, la 559; *Băileștii sîrbi* de la 296 la 642, *Poiana* de la 665 la 985, *Plenița* de la 252 la 468, *Călărași*, la est de gura Jiului, de la 130 la 202, *Șegarcea* de la 220 la 331, *Galicea*, de la 178 la 320, *Rastu*, de la 126 la 228, *Ciuperceni*, de la 167 la 244, *Cetate*, de la 149 la 233, *Birca*, de la 170 la 372, *Maglavit*, de la 193 la 251, *Dobridor*, de la 65 la 110, *Orodelu*, de la 109 la 219, *Cleanovu*, de la 121 la 207 și *Grecești (Fintînelele)* de la 79 la 209.

Creșteri similare constatăm și în cîmpia munteană. În Teleorman, *Lisa* sporește de la 56 de gospodării în 1835 la 277 în 1853; *Piatra* de la 219 la 357, *Măgureni* de la 144 la 260, *Văleni* de la 214 la 310, *Ciolănești* de la 125 la 404, adăugîndu-se și Ciolăneștii din deal care în harta din 1835 nu figurează — *Viișoara* de la 105 la 184, *Șegarcea din deal* de la 54 la 134, *Zlota* de la 103 la 189 și *Mîndra Slobozia* de la 106 la 277. În Vlașca, *Chirieac* trece de la 70 la 230 de gospodării, *Stănești* de la 87 la 300, *Frățești* de la 46 la 143, *Putineiu* de la 67 la 140, *Sloboziea* de la 100 la 163, *Uzunul* de la 24 la 66. În Ilfov, *Ulmenii* sar de la 60 de gospodării la 263, în această ultimă cifră intrînd și Ulmenii Ungureni adaugi între timp, cu 75 de gospodării; *Obilești Noi* de la 71 la 170, *Herești* de la 45 la 174, *Valea Dragului* de la 67 la 133, *Dobreni* de la 66 la 104 și *Plătărești* de la 29 la 93. În Ialomița, în afară de satele de pe malul Borcei, citățm și *Călărașii Vechi*, care de la 47 de gospodării ajung la 120.

Și în Moldova, multe sate cresc ca populație, unele chiar în proporții surprinzătoare; este efectul aceloraș condiții economice favorabile, determinate de dezvoltarea agriculturii și de exportul sporit. În Covurlui, *Cudalbii* trec de la 278 de gospodării la 510, *Zmulții* de la 256 la 396, *Joreștii* de la 178 la 269, iar *Găneștii* de la 195 la 316. În Tecuci, *Corodul* saltă de la 262 de gospodării la

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

349, *Poeana* de la 187 la 297, iar *Ionășeștii* de la 152 la 222. În Putna, *Păuneștii* cresc de la 200 la 466, *Suraia* de la 158 la 317, *Movilița* de la 260 la 401 ; în Tutova, *Slobozia Zorleni* de la 184 la 316.

Evident aceste creșteri masive nu se pot explica prin sporul normal al nașterilor, într-un interval de maximum un sfert de veac cît a trecut, în cazul cel mai bun, între recensămîntul care a stat la baza hărții din 1835 și recensămîntul utilizat de ofițerii de stat major în 1850. Ele sînt rezultatul în primul rînd a unui *puternic curent de colonizare* spre cîmpia roditoare, curent care pornește din regiunea dealului și a muntelui, cu așezări omenești dese și cu producție mai mică. O seamă din aceste așezări de munte sînt staționare sub raportul populației, altele arată chiar scăderi apreciabile. Fenomenul se explică în cea mai mare parte prin exodul unei părți a locuitorilor respectivi spre regiunea de cîmpie oferind posibilități de hrană și de cîștig superioare. Numai în ținutul Putnei, *Soveja* scade, de la 397 de gospodării, cîte avea în 1835, la 354 în 1853. *Cîmpuri* de la 246 la 231, *Răcoasa* de la 226 la 190, *Văsuiu* de la 135 la 94 și *Miera* de la 180 la 120. Desigur, nu toate satele de la munte din Putna arată aceeași evoluție ; multe cresc cum sînt *Negrileștii* care de la 178 de gospodării ajung la 266, *Năruja* de la 100 la 175, *Nistorești* de la 121 la 180, *Vidra* de la 112 la 148, etc. ; unele au chiar creșteri mari ca *Nerejul* care trece de la 99 de gospodării la 227 sau *Vizantea mănăstirească* de la 43 la 142. Totuși, o analiză comparativă a regiunii dealului și muntelui cu aceea a cîmpiei arată clar existența curentului de colonizare de la cea dintîi spre cea din urmă [1].

La acest curent din cuprinsul Principatelor, se adaugă cel de-al doilea, din Transilvania, și anume, în primul rînd, din latura de sud și est a ei. Toponimia, așa cum am arătat mai înainte (p. 112) e o dovadă peremptorie a acestui de-al doilea curent. Sate de *Ungureni* sau *Unguri* apar chiar în răstimpul dintre cele două ediții ale hărții, așa, de pildă, *Ulmeni Ungureni* din Ilfov și *Ungurii* din

[1] Despre acest curent, *în a doua jumătate a veacului al XIX-lea*, vezi G. Vîlsan, *O fază în popularea țărilor românești*, p. 25—27 și Vintilă Mihăilescu, *Așezările omenești din cîmpia muntean*ă *la mijlocul și la sfîrșitul sec. XIX*, p. 14.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Putna. Mulți mocani, cu turmele de oi, se așază în Bărăgan, în special în latura lui dinspre „baltă" — așa se explică, în parte, sporul considerabil al satelor de pe Borcea — alții trec, peste Dunăre, în Dobrogea.

Concluziile trase din comparația datelor statistice la sate sînt valabile și la orașe. În general, populația lor crește; o minoritate e staționară, o și mai mică minoritate scade. Din 53 (cincizeci și trei) de orașe și tîrguri, pentru care există cifre în ambele ediții, 29 (douăzeci și nouă) arată un spor de populație, 15 (cincisprezece) sînt staționare și 9 (nouă) scad. Multe din prima categorie se află în cîmpia Dunării; cîteva din ele arată sporuri importante. Astfel este *Giurgiu* care trece de la 421 de gospodării la 1 494, *Turnu Măgurele* de la 194 la 302, *Slatina* de la 336 la 721. *Buzăul* de la 572 la 1 361, *Mizilul* de la 161 la 327, *Brăila* de la 1 387 la 2 444 și *Galații* de la 1 721 la 2 822. Creșterea cea mai mare numerică se constată, cum e și firesc, la *București*: de la 10 074 de gospodării la 12 972, așadar un spor de 2 898 de gospodării sau 14 490 de suflete. *Iașii* cresc mult mai puțin: de la 6 092 de gospodării la 6 766, prin urmare numai cu 674 de gospodării sau 3 370 de suflete. Procentual, creșterea cea mai mare o arată *Giurgiu* a cărui populație a crescut de *trei ori și jumătate* în intervalul arătat. Urmează, în ordine descrescîndă, *Tîrgul Frumos* care sporește de la 217 gospodării la 554 — prin adaos de coloniști alogeni — *Piatra* de la 601 la 1 231 și *Mizilul* de la 161 la 327.

Tîrgurile și orașele staționare sînt — în majoritate — în regiunea dealului și muntelui; astfel, *Hîrlău, Tîrgu Neamț, Dorohoi, Bacău, Odobești, Petroștii de sus, Curtea de Argeș, Cîmpulung, Tîrgu Jiu, Filipești;* altele sînt la limita regiunii deluroase ca *Pitești, Tîrgoviștea, Ploești* și *Fălticeni;* unul singur *Mavrodinul* — este în regiunea șeasă. Dar aci, lipsa de creștere a populației are o explicație specială: coloniștii din Mavrodin — tîrg înființat cu refugiați din dreapta Dunării, în urma războiului rusoturc din 1806—1812 — neînțelegîndu-se cu proprietarul pămîntului, încep să se strămute în *Alexandria* vecină [1]. E surprinzătoare stagnarea creșterii populației în *Ploești,*

[1] Ilie Catalina, *Orașul Alexandria (monografie) 1834—1934*, București, 1931, p. 9—36.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

cu atît mai mult cu cît știm că o mare parte din coloniștii bulgari ai noului tîrg Berească sau Slivna nouă s-au mutat în acest oraș[1]; avem impresia mai degrabă că, în cazul acesta, ofițerii au repetat, pur și simplu, cifra anterioară. Se pare că au fost o serie de localități — atît orașe cît și sate — pentru care ofițerii de stat major din 1850 n-au dispus de cifre noi statistice; în asemenea cazuri, ei au lăsat cifrele vechi ale ediției anterioare. Așa s-a întîmplat cu toate așezările din Dobrogea; așa s-a putut întîmpla și cu unele orașe și sate din Principate. Căci e extrem de curios ca un oraș ca Ploești, în plină dezvoltare, să nu înregistreze nici o diferență, în cifra populației, de la o ediție la alta a hărții.

În ce privește tîrgurile și orașele a căror populație scade, e de observat că majoritatea lor se află în regiunea dealului: *Rîmnicul de Olt (Vîlcii!) Brădiceni, Cîmpina, Slănic* și *Baia de Arama*. La aceasta din urmă scăderea e de-a-dreptul verticală: de la 312 gospodării la 80. Explicația stă și în faptul că o bună parte a populației s-a tras spre noua capitală a județului: Turnu Severin. Pentru alte două orașe a căror populație scade, explicația e de ordin administrativ: atît *Cernații* cît și *Herța* nu mai sînt reședințe de județe; organele administrative corespunzătoare s-au mutat în noile reședințe și, odată cu ele, și o parte din negustorii și meșteșugarii respectivi. Așa s-ar putea explica și scăderea — e adevărat, ușoară, de la 1 494 la 1 400 de gospodării — a *Focșanilor*, orașul dublu, de graniță: Focșanii munteni nu mai sînt, în vremea aceasta, reședința județului Rîmnic, ea revenind, așa cum fusese și înainte de a doua jumătate a secolului XVIII, la Rîmnicul Sărat. Mai greu e de explicat regresul — e adevărat ușor, dar totuși regres — al Călărașilor, capitala județului Ialomița: de la 165 de gospodării, cît avea în prima ediție a hărții, el ajunge la 152[2].

[1] Vezi mai sus, p. 106.

[2] O pricină ar putea fi situația de embaticari, supuși deci la o serie de restricțiuni, pe care o aveau locuitorii orașului, terenul aparținînd Eforiei spitalului Colțea; pe de altă parte însă se constată, începînd din 1830, un aflux de populație, parte refugiați bulgari, parte veniți din satul Trimșani (Vezi Dr. Samarian Gh. Pompei, *Istoria orașului Călărași* p. 66—72). Să nu fie cumva o eroare de cifră în ediția din 1853?

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

IV

Influența hărții din 1835 asupra cartografiei românești. Harta din 1835 nu e însemnată numai prin prețioasele elemente pe care le cuprinde, dar și prin influența pe care a avut-o asupra *cartografiei românești.* Ei i se datoresc *primele hărți românești ale Principatelor tipărite la noi,* anume harta Munteniei și harta Moldovei, apărute ambele la București, în 1833, în litografia lui Eliad și Biliț.[1]. Pare surprinzător, la prima vedere, ca după o hartă apărută în 1835 să se alcătuiască două, *litografiate cu doi ani mai înainte.* Nepotrivirea cronologică se lămurește însă dacă ținem seama că cele două hărți românești au fost executate nu după un exemplu *tipărit* al hărții ruse, *ci după manu-*

[1] In numărul din 7 august 1830 al *Curierului Românesc* (vol. II, p. 168) Eliade Rădulescu anunță că va apare, în litografie, o „hartă statistică a Țării Românești" alcătuită de Dinicu Golescu și cuprinzînd „toate județile cu mărcile lor, orașele, plaiurile și schelile atît despre munți cît și despre Dunăre, carantinele, oboarele de schimb, potecile, polcovniciile, căpităniile, satele, ludele, familiile, preoții, diaconii, boierii, feciorii de boieri, neamurile, postelniceii, asidoții, companiștii, mazilii, ru⟨p⟩tașii, breslașii, scutelnicii, poslușnicii, slujitorii, ostașii-panduri, streinii, țiganii, armenii, ovreii, mănăstirile, metoacele, schiturile pămintești cum și cele închinate, bălțile, heleșteele, herăstraele, morile, pivele, riurile, gîrlele, piraiele, bilciurile, tîrgurile de săptămină, mineralele, producturile fieșcăruia județ." Harta urma să cuprindă, în partea inferioară, și „o prescurtare a istorii patrii, începînd cu 200 de ani înaintea Mîntuitorului, pînă în zilele noastre"; de asemenea, „o hartă geografică a Țării Românești". Toate acestea pentru prețul de „trei galbeni împărățești", plătibili la apariția hărții. Din nefericire, această hartă așa de bogată — o adevărată „Descriptio Valachiae" — n-a mai văzut lumina zilei; peste nici două luni, la 5 octombrie 1830, Dinicu Golescu închidea ochii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

scrisul ei, care era gata la finele anului 1832. S-au păstrat, la Academia R.P.R., exemplare din ambele hărți românești [1]; s-a păstrat chiar și manuscrisul care a servit la redacția definitivă, litografiată, a hărții Munteniei [2].

Harta administrativă a Munteniei. E alcătuită dintr-o singură planșă măsurînd 135 × 88 cm; are următorul titlu: „Hartă administrativă cu tablița statisticească a Prințipatului Valahii, alcătuită din porunca deplin împuternicitului prezident al Divanurilor Prințipaturilor Valahii și Moldavii, Domnul Gheneral adiutant Kisselef, de pod polcovnicu gheneralicescului stab Berghenheim I-iu și căpitanul din acelaș stab cneazul Galițin, după maștabul 1/420 000 în o. București, 1833. Tradusă de praporcicul miliții Șontul I-iu, în litografia lui I. Eliad și R. T. Biliț". Sub titlu, vine „Numirea semnilor" adică legenda cuprinzînd 53 (cincizeci și trei) de semne diferite, pentru tot soiul de elemente fizice, administrative și economice, de la „Sfatul administrativ" și „Înaltul Divan" pînă la „Baltă sau eleșteu", „Apă mare" și „Gîrlă". Sub legendă, indicația: „Masștab 10 verste, drept două ceasuri ori un țol englezesc." În partea inferioară se află lista județelor, dîndu-se la fiecare plășile și plaiurile precum și reședințele „subocîrmuitorilor" adică a administratorilor respectivi. În partea din stînga, jos, sînt trei liste de „ostroave" sau insule ale Dunării: „Ostroavele Valahii Mici" (Oltenia!); „Ostroavele Valahii Mari" [3] (Muntenia!) și „Ostroavele turcești".

Manuscrisul hărții ne dă unele elemente în plus cu privire la cei ce au lucrat; el ne indică și numele *topografilor,* nume ce au fost omise în redacția definitivă, li-

---

[1] Harta Munteniei e înregistrată sub cota: I 29. Alte exemplare sub cotele: D XXIX 21 și H III 682. — Harta Moldovei, sub cota D XXIX 24.

[2] Sub cota: D. XXIX 20.

[3] Harta dă 66 de ostroave aparținînd Țării Românești și 84 Turciei. Cel de-al 66-lea ostrov românesc, cu numele *Seretu* — chiar la vărsarea Siretului — nu figurează în harta rusă din 1835. Tot 66 de ostroave pentru Muntenia și 84 pentru Turcia dă și harta manuscrisă a lui Robert Bielitz, *Donau Strom Karte von Orsova bis Reni,* fără dată, în depozitul Academiei R.P.R.: Hărți C. IV. 36.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

tografiată. După „tradusă de praporcicul miliţii Şonţul 1-iu", manuscrisul adaugă: „lucrată de topografii clasului 2-lea Lefcencu, Manjet, Krivoruciki şi Zosim şî de iuncării miliţii Ciocîrlan şi Hoc" [1]. Combinînd indicaţiile redacţiei litografiate cu acelea ale manuscrisului, rezultă că harta Munteniei apărută în 1833, a fost alcătuită, din porunca generalului Kisselef, de către ofiţerii ruşi de stat major, locotenent-colonel Berghenheim I-iu [2] şi căpitanul cneaz Galiţin, avînd în subordine, drept colaboratori, patru topografi ruşi: Lefcenco, Manjet, Krivoruciki, Zosim şi doi iuncări romîni: Ciocîrlan şi Hoc. Harta a fost tradusă apoi în romîneşte de praporcicul miliţiei Şonţul 1-iu. Nici unul din cei doi ofiţeri de stat major şi patru topografi nu se întîlneşte printre autorii hărţii statistice din 1835 (vezi mai sus, p. 16-18); ei făceau însă parte, după toate probabilităţile, din acelaşi detaşament geodezic, de sub conducerea polcovnicului Ditmars, şi primiseră sarcina specială de a alcătui, în colaborare cu ostaşii romîni în curs de specializare, această hartă a Munteniei.

Cuprinsul ei reproduce, simplificat, cuprinsul hărţii din 1835. La aceeaşi scară 1/420 000 se redau elementele esenţiale — fizice, politico-administrative şi economice — ale prototipului rus. Se renunţă însă la amănunţimile acesteia, adică tocmai la elementul caracteristic şi preţios în acelaşi timp; nu se dau foarte multe din satele şi cătunele ei, nu se dau stînile, tîrlele, coşerile şi odăile, nici hanurile sau circiumile, puţurile şi fîntînile. Dintre elementele de geografie fizică lipsesc de asemenea foarte multe dintre apele secundare — pîraie şi gîrle — precum şi dintre lacuri, eleştee şi bălţi. În schimb, se dau, în plus, indicaţii de ordin administrativ, în conformitate cu titlul, şi anume se arată

---

[1] Manuscrisul face, atît la legendă cît şi în hartă, deosebirea între mănăstirile de călugări şi de maici; are, apoi, *două* drumuri de poştă, unul mare şi unul obişnuit; la redacţia definitivă, aceea care s-a litografiat, s-a renunţat la aceste diferenţieri, trecîndu-se numai mănăstire în genere şi un drum de poştă, cel mare. — Faţă de elementele în plus, manuscrisul are şi unele lipsuri care au fost îndreptate la litografiat. El cuprinde la legendă termenii greşiţi *Loncaner* şi *efentrale* care au fost corectaţi în *Lancasteri* şi *fentrale*. S-a corectat de asemenea pretutindeni *şî* prin *şi*.

[2] Pentru locotenent-colonelul Berghenheim, vezi şi mai sus, p. 17 nota 1.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

în ce oraşe sînt sediile diferitelor instituţii judecătoreşti, administrative, militare, sanitare, şcolare, etc. Se dă, de asemenea, *împărţirea în plăşi* a judeţelor, iar hotarele judeţelor sînt *clar trasate;* ele suplează, în multe locuri, traseul lipsit de claritate al hărţii ruse. Se dă, iarăşi, calitatea de *tîrg* a unor localităţi care apar în harta rusă ca sate. Acesta e cazul cu *Urzicenii, Slobozia* şi *Călăraşii* din Ialomiţa, *Vălenii* din Săcuieni, *Drăgăşanii* şi *Ocna* din Vîlcea; Petreştilor de sus din Gorj li se spune acum *Cărbuneşti.* Se dau, în sfîrşit, cîteva aşezări — foarte puţine — care nu erau în harta rusă şi care nu pot compensa nici pe departe marele număr de cătune şi sate omise. Astfel este locul unde a fost staţia de poştă *Vişani,* la sud-vest-vest de Slobozia, în Ialomiţa, notat în harta din 1833 printr-un semn de casă.

Numele localităţilor au fost transcrise, în general, tale-quale, după harta rusă, neţinîndu-se seama de particularităţile de ortografie şi pronunţare ale limbii respective, ba reproducîndu-se chiar şi greşelile evidente. Aşa se explică de ce găsim în harta din 1833 scris *Mora Saraca* şi *Mora Sărindarului,* în loc de moara: textul rus are мopo capaка şi мopa серендарулуй; de ce găsim *Menasia,* lîngă Urziceni, şi *Caşorli* lîngă balta Greacă, în loc de Manasia şi Căşcioare: textul rus are менасія şi кашорли. Forma *Glodeanu Chirlidja,* în loc de Glodeanu Cîrligi, se explică de asemenea prin prototipul rus Глодяну Кырлиджа; tot aşa *Şinderlita* în loc de Şindrilita, prin шиндерлита. S-au reprodus întocmai numele greşite *Susa* — în loc de Susana, mănăstire pe Teleajen; *Cereşul* şi *Moneciul,* în loc de Ceraşul şi Măneciul, sate în Săcuieni: *Batrina* în loc de Bătrîni, sat în acelaşi judeţ. În acest ultim caz, ca şi în acela privind Glodeanu Cîrligi, ruşii întrebuinţaseră forma lor de plural, cu terminaţia în a, formă care s-a transcris tale-quale. Greşeala de identificare a hărţii ruse: ruinele mănăstirii *Bistriţa,* în loc de Vodiţa, este însuşită de harta din 1833, amplificîndu-se chiar prin adausul Şuşiţa, aşa încît citim: *Bistriţa Şuşiţa.*

Cîteodată, harta românească transcrie greşit chiar nume care fuseseră corect redate în prototipul rus. Astfel găsim *Spanţavul* în Ilfov, *Creştina Torcatura* în Ialomiţa, *Steli* în Gorj, *Chiojul de Visna, Catana* şi *Sabaciu de jos* în

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Săcuieni, deşi în textul rus stă scris Spanţov, Crăsanii Torcatura, Schela, Chiodju de Bisca, Catina şi Sibiciu de jos. Intîlnim însă şi cazul contrar, cînd harta din 1833 redă corect sau aproape corect numiri greşite ale hărţii ruse. Citătm astfel *Cărbuneşti* (Gorj) pentru Corbuneşti al prototipului, *Valea Macrişului,* (Ialomiţa) pentru Valea Mocrişului, Vorciorova (recte Virciorova !) (Mehedinţi) pentru Vaciarova şi *Lanici* (recte *Lainici)* pentru Danici.

În general, harta administrativă a Munteniei, din 1833, nu a fost lucrată cu multă îngrijire, iar execuţia ei tehnică nu se poate compara cu aceea a hărţii din 1835. Trebuie să se ţie seamă însă de faptul că e *prima hartă* care se litografiază în ţara noastră ; sîntem deci la începuturile tehnicii cartografice romîne. În orice caz, pentru organele administrative muntene ca şi pentru publicul cult, ea reprezenta un mare pas înainte, autorităţile şi cetăţenii aveau acum, pentru întîia oară, o imagine a ţării cu împărţirea în judeţe, plăşi şi plaiuri, cu oraşele şi tîrgurile ei şi cu satele mai importante, cu reţeaua poştei, cu lăcaşurile mănăstireşti, cu tot ce era necesar unei orientări rapide ; iar această imagine era tipărită *in romineşte,* în limba ţării, în timp ce toate hărţile anterioare ale Principatelor, alcătuite de romîni, fuseseră tipărite în limbi străine : harta Moldovei a lui Dimitrie Cantemir în latineşte, harta Munteniei a stolnicului Constantin Cantacuzino în greceşte şi, mai tîrziu, în italieneşte, harta ambelor ţări a lui Rhigas din Velestin în greceşte. Ca să nu mai amintim de hărţile alcătuite de străini şi care, în mod firesc, au apărut în alte limbi [1].

Harta administrativă a Moldovei e alcătuită dintr-o singură planşă măsurînd 106 × 71 cm. Are următorul titlu : „Hartă administrativă cu tabliţă statisticească a Prinţipatului Moldavii alcătuită din porunca deplin înputernicitului prezident al Divanurilor Prinţipaturilor Moldavii şi Valahii, domnul gheneral adiutant Kisselef, de podpolcovnicu gheneralicescului ştab Berghenheim I-iu şi ca-

[1] Citătm astfel harta Moldovei a lui Reichersdorf, tipărită în latineşte, hărţile austriace privind Oltenia, Muntenia şi Moldova, hărţi alcătuite în veacul al XVIII-lea, în nemţeşte şi latineşte, hărţile ruse amintite la începutul acestui studiu, hărţile franceze ale lui d'Anville, etc.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

pitanul din același stab cheazul Galiția, după masștabul 1/420 000, în o. București 1833, tradusă de praporcicul Șonțiul I-iu. În litografia lui I. Eliad și R. Biliț" [1]. În colțul din dreapta sus: „Numirea semnilor" adică legenda; cuprinde 49 (patruzeci și nouă) de semne diferite — cu patru mai puțin decît Muntenia — pentru tot soiul de elemente fizice, administrative și economice, de la „Sfatul administrativ" și „Naltul Divan" pînă la „Ezer sau lac", „Apa mare" și „Pîriu". Sub titlu, echivalența unităților de măsură: „Masștab 10 verste, drept două ceasuri ori un țol englezesc". Pe marginea din stînga, de-a lungul hărții, cele XVI ținuturi ale Moldovei, cu ocoalele respective și reședințele acestora, sub titlul următor: „Descrierea ținuturilor prințipatului Moldovii". „Ocoalile". „Locurile supt ocîrmuitorilor". Jos, iscălitura autografă a podpolcovnicului Berghenheim I-iu.

Harta este, ca și aceea a Munteniei, o reproducere, simplificată, a părții corespunzătoare din harta rusă de la 1835. La aceeași scară 1/420 000 se redau elementele principale ale prototipului, omițîndu-se, ca și în Muntenia, multe sate și cătune, apoi tîrle, hanuri sau cîrciumi, ape mici, poduri, puțuri, bogății miniere, etc. Într-un cuvînt, se elimină o serie de elemente care făceau din harta rusă un document de mare amănunțime și precizie. Se adaugă, în schimb, față de originalul din 1835, împărțirea în ocoale a ținuturilor, cu reședințele respective, și indicații asupra sediului diferitelor instituții administrative, judecătorești, militare, școlare și sanitare. Hotarele ținuturilor sînt clar trasate; grație lor, putem urmări aceste hotare și în harta rusă unde din cauză că ele coincid adeseori cu drumuri sau cursuri de apă, identificarea lor nu e întotdeauna ușoară. Cu privire la hotarele ținuturilor Bacău și Neamț, harta din 1833 pune încă o problemă. Așa cum apare în exemplarul Academiei R.P.R., unde hotarele ținuturilor sînt subliniate și prin dungi de culoare deosebită, ținutul

[1] Apariția acestei hărți e anunțată în Moldova atît în *Buletin Foae Oficială*, II (1835), nr. 25 din 5 aprilie 1834, p. 222, cît și în *Albina românească. Abeille moldave*, foaia lui Gh. Asaki, nr. din 26 aprilie (8 mai) 1834, p. 152, arătîndu-se autorii, cuprinsul, prețul ei: „un galbăn" și depozitul de unde se poate procura: „institutul tipolitografii Albinei, în Eși."

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Neamțului se întinde cu o bucată și *dincolo* de ținutul Bacăului, la sud de satul Schineni, legătura cu această bucată sudică făcîndu-se *exclusiv* pe apa Siretului. În cazul cînd nu avem de-a face cu o eroare de desen, e un *unicum* al vechii noastre arondări administrative, deoarece la toate celelalte județe și ținuturi, chiar la acelea cu hotarele cele mai ciudate, mai întortochiate, ca Botoșanii și Hîrlăul, există întotdeauna o continuitate teritorială directă, pe uscat, între diferitele părți componente. N-am putut verifica în arhivele locale dacă acest unicum corespunde realității, în epoca respectivă, mă mărginesc deocamdată să-l semnalez.

La transcrierea numelor de localități, s-au făcut destule erori. Astfel, numai în ținutul Putnei, citim : *Beriaji* în loc de Nereju, schiturile *Scatche* și *Butucu* în loc de Scînteia și Buluc, *Fitoeneşti* în loc de Fitionești, *Bau* în loc de Bou, *Scalacul* în loc de Colacul, *Adjutvești* în loc de Adjudu Vechi, *Gaulișca* în loc de Haulișca. Dacă pentru numele satului Bou este scuza că și în originalul rus transcrierea a fost greșită, — lasă că ar fi fost obligat să compare numirile cu acelea din catagrafia oficială a vistieriei — pentru celelalte numiri însă această scuză dispare. Dacă ar fi ținut seamă că, în rușește, la începutul cuvintelor, *g* se pronunță *h*, ar fi transcris corect Haulișca, așa cum se cheamă, de fapt, satul. Iar dacă pentru celelalte nume arătate mai sus, ar fi copiat corect termenii din harta rusă, ar fi evitat diformări care fac de nerecunoscut numele atîtor așezări. În general, transcrierea numelor în harta Moldovei s-a făcut *cu neglijență ;* erorile sînt mai numeroase decît în aceea a Munteniei. O explicație ar fi poate faptul că operațiunea s-a făcut la București, că n-au fost deci la îndemînă catagrafiile sau statisticile oficiale moldovene care ar fi permis corectarea transcrierilor greșite.

Un merit al hărții administrative moldovene este *indicarea a o seamă de tîrguri*, înființate recent, și care în harta rusă nu apar ca atare. Găsim astfel notate *Tîrgu Nou* (azi Mihăileni !) și *Saveni*, în ținutul Dorohoi ; *Bucecii* (Bucecea !) și *Sulița* în ținutul Botoșanilor ; *Frumo-*

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

șica în ținutul Hîrlăului; *Sculenii* în ținutul Iașilor[1]; *Podu Liloi* (Leloaiei!) în ținutul Cîrligătura; *Lespizi* și *Bordiujeni*, în ținutul Sucevei; *Buhușul*[2] ori *Bulești* ori *Cerpani* în ținutul Neamțului; *Moinești* și *Caiuți* în ținutul Bacăului; *Nămăloasa* (Namoloasa!) în ținutul Putnii; *Nicorești* în ținutul Tecuciului; *Oancia* și *Oteful* ori *Drăgușenii* în ținutul Covurluiului.

Carte générale des Principautés. Pe temeiul celor două hărți administrative din 1833, publică Scarlat (Carol) Rosetti, la Bruxelles, în 1837, o hartă a Principatelor cu următorul titlu: „Carte générale des Principautés de Valachie et de Moldavie, rédigée sur les cartes administratives publiées en 1833 par le colonel Bergenheim et dédiée a S.A.S. le Prince Régnant de Valachie Alexandre Demettre de Ghykr[3] par Charles Rosetty, premier secretaire de la Société d'Agriculture de la[3] Valachie et membre de plusieurs Société[3] Savantes de France 1837"[4]. Ea este o reproducere micșorată, dar clară, a celor două hărți laolaltă (71 × 60 cm), avînd aceleași elemente, minus stînele, tîrlele, coșerele și odăile, circiumile, stațiile de poștă, puțurile și fîntînile, mineralele și o parte din păduri. Dat fiind că harta se adresează unui public francez, transcrierea numelor s-a făcut așa încît pronunțarea să fie ca în romînește: de aceea găsim forme ca Sybitchéou, Ourzitcheni, Ployéchti, Tchérnika etc. Rosetti n-a făcut însă o revizuire a numirilor din hărțile de la 1833 — am arătat mai sus că o seamă din ele au fost transcrise greșit — nici n-a corectat pe gravorul din 1837, așa încît și în harta sa sînt destule numiri stîlcite. Citim astfel: *Pertilé* în loc de Petrile (Vlașca) *Skalakoul, Sekatira Vasilu, Nestovéchti și Skatke*, în loc de Colacul, Săcătura Văsuiu, Nestorești și Scînteia (Putna), *Oigalia*, în loc de Jegălia (Ialomița) etc. În ansamblu însă, harta se prezintă înfățișătoare, limpede și mult mai bogată decît cele care in-

[1] Tot în ținutul Iașilor sînt însemnați ca tîrg și *Ștefănești*, altă dată oraș vestit.

[2] Scris: Buhușol.

[3] Sic!

[4] Academia R.P.R. Hărți: D V 3. Menționată de I. Băcilă, *Hărți Geografice asupra țărilor romîne între 1800 — 1853*, Cluj, 1931, p. 5.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

formasera pînă atunci publicul cult de limba franceză. Scarlat Rosetti şi-a cîştigat un titlu de merit dînd la iveală acest document cartografic.

„Harta Ţării Romînești". O altă hartă în care se vede influenţa hărţii ruse din 1835 este *Harta Ţării Romînești*, publicată de Fr. Valbaum la Bucureşti între 1833 şi finele lui 1844. Harta, păstrată în colecţiile Academiei R.P.R. [1], n-are dată; ea este însă posterioară celor două hărţi administrative, din care ia unele elemente, şi anterioară lui 1 ianuarie 1845 deoarece cuprinde judeţul Săcuieni care a fost desfiinţat la această dată. Că harta lui Valbaum se inspiră din harta rusă rezultă dintr-o serie de fapte. În primul rînd, din împrejurarea că *repetă două erori caracteristice* ale acesteia: pune mănăstirea Bistriţa pe locul Vodiţei, linga Vîrciorova, şi scrie numele mănăstirii Suzana sub forma „Susa". Ca şi harta din 1835, şi harta lui Valbaum indică o serie de nume de munţi *dar numai pînă la Bucegi inclusiv*. Numele Giurgiului e scris „Jurju", imitînd harta rusă, care are forma „Jurja". Din hărţile administrative apărute în 1833, care se întemeiază tot pe harta rusă, ia Valbaum şi pune în harta sa tîrgurile *Cărbuneştii* din Gorj, *Drăgăşanii* din Vîlcea, *Slobozia* din Ialomiţa şi *Nămoloasa* din Putna.

În general, lucrarea lui Valbaum nu reprezintă un progres faţă de hărţile administrative, dimpotrivă [2]. Nici conturul ţării, nici cursul rîurilor, nici forma lacurilor nu sînt făcute cu exactitate; nu se dau pădurile; la drumurile de poştă constatăm unele omisiuni, cum e, de pildă, aceea privind drumul Brăila-Buzău. În sfîrşit, harta n-are legendă — lipsă supărătoare — mulţumindu-se să dea, în partea superioară, numai numele judeţelor.

„Harta generală a Moldovei" este titlul unei hărţi a slugerului G. Filipescu-Dubău, litografiată de Parteni şi Miler şi apărută la Iaşi, în 1853, în litografia lui Parteni [3]. O comparaţie cu harta administrativă a Moldovei din 1833 arată că Dubău a pornit de la aceasta, deci în ultimă ana-

[1] Sub cota: Hărţi II 246.

[2] Nu putem subscrie la afirmaţia lui Gh. Zagoritz, *Contribuţie la vechea statistică...*, p. 12 n. 1, că harta lui Valbaum „reproduce în linii generale, clarificînd-o, harta rusească."

[3] Academia R.P.R., Stampe II 192.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

liză, de la harta rusă din 1835. Proporţiile sînt aceleaşi, dar contururile mai puţin exacte, desenul mai puţin precis ca al hărţii din 1835, iar conţinutul mai sărac. Sînt mai puţine sate, cătune şi mănăstiri; nu se dau de loc cîrciumile, odăile şi tîrlele, minele şi pădurile. În schimb, s-au introdus modificările administrative, intervenite între timp precum şi noile creaţii. Ţinuturile sînt în număr de 13 — Herţa, Hîrlăul şi Cîrligătura se desfiinţaseră — se indică tîrgurile noi; în afară de acelea amintite în 1833, sînt notate deci *Podul-Turcului* în Tecuci, *Murgenii* şi *Pueştii* în Tutova, *Darabanii* în Dorohoi. O inovaţie: numirile mai de seamă sînt scrise şi cu litere latine, aceasta de a doua formă fiind între paranteze.

Atlasul geografic al Romîniei. Tot pe harta rusă din 1835 şi anume prin intermediul celor două hărţi administrative din 1833 se întemeiază şi *Atlasul geografic al Romîniei*, scos de maiorul D. Pappasoglu la Bucureşti în 1865. Cele 32 de hărţi — cîte una de judeţ — cuprind potrivit titlului general, „drumurile centrale şi cele de comunicaţie, limitele plăşilor, numărul familiilor fieşcării comune — se păstrează deci principiul numărătoarei pe gospodării sau familii — mănăstirile toate, linia telegrafelor, postile, pichetele dunărene şi muntene, puncturile graniţelor, locurile bătăliilor romîne, puncturile arheologice cum şi, pe fieşicare hartă, statistica fieşcărui districtu în parte“ [1]. Scara, pentru toate hărţile, este 1/420 000 *aşadar scara hărţii ruse*. Elementele noi pe care le introduce Pappasoglu — liniile telegrafice, locurile bătăliilor istorice, statisticile judeţene, sînt desigur interesante; păcat însă că execuţia hărţii lasă de dorit şi că scrierea numirilor de sate e plină de erori. În Ilfov, de pildă, dintr-un sat cu două nume: *Mănăstirea (Cornăţel)* face două sate deosebite; unul, Cornăţelul, e pus la locul lui, iar celălalt, Mănăstirea, aşezat la sud-vest-vest de Coconi! Chiseletul devine Chiriletu, Odaia Vlădichii se transformă în Odaia Vladeni, Pupăza în Pupazu, Căscioarele în Chirşorile, Cioplea în Coplea, Coconi în Cochini etc.

[1] Academia R.P.R.: Stampe V. 105.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

V

Anexele. Transcrierea hărții. Anexele cuprind : 1) Toate așezările omenești din Principate, așa cum sînt trecute în harta din 1835, adică numele lor și cifrele statistice respective. 2) Toate așezările omenești din ținutul Putnei, așa cum sînt trecute în ediția a doua, din 1853. 3) Un număr de 26 (două zeci și șase) *de documente inedite* din intervalul 1828 mai 12—1832 august 24, privind operațiunea de ridicare a hărții, documente aflate la Arhivele Statului din București.

Am transcris numele așezărilor *așa cum sînt în hartă,* cu următoarele excepții însă : 1) Am îndreptat *greșelile evidente,* inevitabile în orice lucrare cartografică în care intervin mii de nume rostite într-o limbă străină. Se adaugă greșelile de gravare provenind din confuzia care se face ușor între două litere asemănătoare precum, de pildă Б și в r și p, А și л. De cîte ori am îndreptat însă, în text, asemenea numiri greșite, am dat, în notă, lectura hărții, spre comparație. 2) Am transcris terminația în — a a unor forme de plural rus, prin — i, terminația pluralului nostru. Așadar Tuchelați pentru Тукелаца, Cudalbi pentru Кудалба, Tatareni pentru Татарена, Maraşeni pentru Марашена etc. 3) Am transcris pe *g* prin *h* la începutul acelor nume unde topografii au făcut schimbarea după fonetismul limbii ruse. Am scris deci Hasan pentru Гасанъ, Hîrlău pentru Гирлеу, Hadîmbu pentru Гадымбу, etc. 4) Tot astfel am transcris pe *o* prin *a,* acolo unde topograful a ținut seamă de fonetismul limbii sale, în care o se pronunță a. De aceea, am redat pe Моксутъ prin Maxut, pe Ковадинещи prin Cavadinești, pe

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Хоретъ prin Haret, pe Яблоница prin Iablaniţa, etc. 5) Am transcris pe o prin oa în unele numiri unde topografii n-au redat exact diftongul oa. De aceea Moara pentru Мора. 6) De asemenea, am transcris pe o prin a în numirile unde topografii, neînregistrînd exact — aveau doar în alfabetul rus semnul respectiv: ъ — au notat o. Aşa, de pildă, Подурени pe care l-am redat prin Pădureni, Молдорешти prin Măldăreşti, Форкашу prin Fărcaşu, Плоешъ prin Plăeţi, etc. În sfîrşit, am transcris uneori pe i prin î în numiri ca Тимна, Timna sau Гирбовицу, Girbovăţ.

Pentru identificarea numirilor diformate, nesigure, ne-am servit, în ce priveşte Muntenia, de catagrafia din 1831 iulie („Ecstract de suma plugarilor..."), în forma în care se păstrează în manuscrisul 838 de la Arhivele Statului [1], iar pentru Moldova — şi, în unele cazuri, şi pentru Muntenia — de Marele Dicţionar Geografic; de asemenea de catagrafia din 1803 numită Condica Liuzilor şi de lista satelor din harta căminarului Petru Asaki (1833).

[1] Redacţia tipărită în *Analele Parlamentare ale Romîniei*, II, p. 475—538, cuprinde, pe lîngă numeroase greşeli de lectură a manuscrisului, şi greşeli supărătoare de tipar. Vezi şi mai sus, p. 79.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Anexe

I. Lista celor 7 798 de așezări omenești ale hărții, rînduite alfabetic pe județe și ținuturi
II. Lista așezărilor omenești din ținutul Putnei în ediția a doua a hărții (1853)
III. Documente inedite (1828 mai 12—1832 august 24)

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

I. LISTA CELOR 7 798 DE AŞEZĂRI OMENEŞTI ALE HĂRŢII DIN 1835, RÎNDUITE ALFABETIC PE JUDEŢE ŞI ŢINUTURI

Abreviaţiuni :

B = Ioan C. Băcilă, *Împărţirea administrativă a Moldovei în anul 1833. Două documente cartografice*, în *In amintirea lui Constantin Giurescu*, Bucureşti, 1944, p. 139—155.
c. = Circiumă sau han.
ca. = Casă.
co. = Coşar
E = „Ecstract de suma plugarilor..." 1831, iulie (Manuscrisul 838 de la Arhivele Statului, Bucureşti).
f = fort.
H = Harta statistică rusă din 1835.
H_2 = Ediţia a doua a hărţii ruse, din 1853.
L = Condica Liuzilor, în *Uricariul* de Th. Codrescu, vol. VII, p. 241—395 şi vol. VIII, p. 241—368.
m. = moară.
M.D.G. = *Marele Dicţionar Geografic al Rominiei.*
p. = puţ.
sil. = silişte, sat părăsit.
stn. = stînă.
st. p. = staţie de poştă.
Oraşele şi tîrgurile sînt scrise cu aldine.
Mănăstirile şi schiturile sînt scrise cu italice.

Argeş

Adormirea Prea curatei Născătoare de Dumnezeu[1]. Adunaţii ot Negraşi 5—20; Albeasca; Albeşti Pămînteni; Albeşti Ungureni; Aldu 5—20; Aleşii ot Cacaleţi 60; Aleşii ot Teiu[2] 5—20; Alimaneştii de jos 37; Alimaneştii de sus 157; Alipiea 50; Arifu 125.

[1] Mănăstirea cu acest hram, de la Curtea de Argeş, ctitoria lui Neagoe.
[2] H : ot Teliu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Babana 62 ; Babueşti 42 ; Badiceni 56 ; Baiculeşti 77 ; Baneşti ; Barbateştii şi Cuna 68 ; Barbaloteşti ; Batomireşti 100 ; Bălceşti 139 ; Bercioiu 28 ; Berislaveşti 104 ; Bîrbalanii 37 ; Bîrloc 83 ; Bîrseşti 121 ; Bîrseşti (Vlădeşti) 103 ; Bîrsoiu 107 ; Blaju ; Blidari[1] 59 ; Bogdanui (Moghindaneni) 30 ; Boişoara[2] 48 ; Boreşti (Cecaneşti) 77 ; Bradetul 42 ; Brataşeşti 38 ; Bratieni 80 ; Bratovoieşti (Gruiul Lupului) 35 ; Brînduşari ; Brădeni 5—20 ; Buciumeni 40 ; Budeasa Mare 88 ; Budeasa Mică şi Radiusa ; Buhar[3] 54 ; Bumbuieşti 55 ; Buneşti 104 ; Buneşti 5—20 ; Buteşti.

Cacaleţii de Jos 24 ; Capaţeneni 64 ; Casa Veachi 60 ; Catanii 20 ; Cepari Ungureni 53 ; Cepari Urlueşti 77 ; Cerboreni 76 ; Chirpeni ; Ciofrîngeni Pămînteni 54 ; Ciofrîngeni Ungureni 64 ; Ciomageştii de Jos ; Ciomageştii de sus 90 ; Cireşu 37 ; Ciuteşti 51 ; Cizmari 55 ; Cîmpu Mare 63 ; Cleici 90 ; Clocotiţa 5—20 ; Cocu 73 ; Copaceni 58 ; Copaceni ; Corbenii[4] Bucşaneşti 51 ; Costeşti 91 ; Cotmeana 68 ; Cremenari[5] 129 ; Cuca 106 ; Cucoiu 35 ; **Curtea de Argeş**, 172.

Daeşti 60 ; Dănicei 40[6] ; Deduleşti 119 ; Dejeşti 82 ; Dînjeşti 38 ; Dobreşti 78 ; Dobrogostea Drogostea[7] ; Doneşti 62 ; Draganu 54 ; Dragoeşti 123 ; Dragoleşti ; Dragueşti 48 ; Drăgăneşti 5—20.

Fedelişoiu 74 ; Feţeni 59 ; Finaţi 5—20 ; Flămînda 111 ; *Flăminda* ; Flămînzeşti 60 ; Furduieşti 51.

Galicea 126 ; Galişeşti 51 ; Galişeşti 81 ; Galişul 82 ; Gaujanii 52 ; Gavana 99 ; Geamana 5—20 ; Geamana de Jos 84 ; Geamana de Sus 36 ; Ghiltofani ; Gligani[8] 100 ; Glogoveanu[9] 20 ; Goleşti 158 ; Gonaceşti 14 ; Goranul 91 ; Grajdu Başcovu 137 ; Groşi 70 ; Gura Başcovului ; Gura Launelelui.

---

[1] H : Bliudari.
[2] H : Voişoara, din cauza confuziei intre B şi Б
[3] E. f. 43 : Bohari.
[4] Carbenii.
[5] H : Cremonari.
[6] H : Donicei.
[7] E. f. 44 v. : Dobrogostea
[8] H : Gligai.
[9] H : Golgoveanu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Herbeşti 180.

Ioneşti 55; Ipoteşti 27; Irepele Muşcelu 21; Izbaseşti 74.

Leunele 64.

Maice[1]; Mancioi (Milcoiu) 103; Marina Ungureni 5—20; Măciureni 54; Măloreni 79; Merişanii de Jos 44; Merişanii de Sus 26; Mînicesti 55; Mlaceni 28; Moara Golescului 5—20; Moreşti 33; Mozaceni 145; Munei 88; Murjeşti 69.

Negraşi-Pisc 28; Niculeşti[2]; Niţeşti 92.

Odaea; Odei Buciumeni 5—20; Oieşti (Retunda) 58; Oieşti Ungureni; Olanu 138; Osibiţii ot Ruda; Ostroveni 29; Ostroveni 37.

Păduroii de Jos 55; Păduroii de Sus 44; Păuşa; Pereşanii 56; Peatra; **Piteşti** 551, st. p.; Poeana 5—20; Poeana Listuroi[3]; Poenarii 93; Poeneasca 36; Poiana Lacului[4] 64; Popeşti; Popuceşti 5—20; Prislopu 5—20; Prundu 20.

Răchiţelu[5] de Jos 78; Răchiţelu de Sus 78; Racoviţa 54; Rădăcineşti; Răteşti 93; Rîjleţu[6] Govora 63; Rîjleţu[7] Veroşu 57; Robaea şi Scaueni; Rociu; Ruda 61; Rudeni 63; Runcul 95.

Samara 115; Salatrucu 77; Sapata 216; Sapunarii 47; Schit; Schit; Sîmbotinul 22; Sîmbureştii dîn deal; Sîmbureştii dîn vale 89; Slatiorile 43; Sloboziea 20; Spinu[8] 12; Stancioi 5—20; Staneşti 67; Stanislaveşti Teiu de sus 60; *Stanişoara*: Stoiceni 246; Stoileşti 105; Streini Ungureni 29; Stroeşti 78; Surpaţi; Suseni 80.

Şcheau 25; Şcheea; Şelaru 25; Şendruleşti 5—20; Şerbaneşti 56; Şerbaneşti 37; Şuici Carpineşti 147; Şuici-Ungureni 22.

---

[1] La N. E. de satul Cotmeana. E veche mănăstire de maici — de aici numele — Cotmeana.

[2] H: Riculeşti.

[3] Poeana lui Stroe?

[4] H: Puna Lacului; cf. E, f. 45: Poiana Lacului.

[5] H: Racoţelu.

[6] H: Ricaleţu.

[7] H: Richeleţu.

[8] Spina; cf. E, f. 42: Spinu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Tarniţa 63 ; Teiu 69 ; Teiu 72 ; Titeşti 67 ; Tigveni 22 ; Tîmpeni [1] 5—20 ; Tolotreni 74 ; Topana [2] 87 ; Topliţa 33 ; Turburea 30 ; *Turnu* ; Tutana 81.

Ţuţuleşti 90.

Uda de jos 118 ; Uda de sus 92 ; Urluieşti ; Urşi 121.

Valea Albă (Ungureni) ; Valea Babii 59 ; Valea Crucişoara 69 ; Valea Danului 76 [3] ; Valea Faurului 32 ; Valea Iaşilor [4] ; Valea Jorjovului 31 ; Valea lui Ienachi 75 ; Valea Lumina ; Valea Mare 69 ; Valea Mîrlea 73 ; Valea Porcului ; Valea Rea 62 ; Valea Sasului 63 ; Valea Uleiului 5—20 ; *Valeni ;* Valeni 5—20 ; Valiu Glîmboca 98 ; Varzari 29 ; Vataşeşti — Ţînculeşti 25 ; Verneşti 59 ; Vîlcăneşti 60 ; Vîlcelili 105 ; Vorleşti 50.

Zagoneni [5] 46 ; Zarneşti 36.

Trei sate fără nume ; două în nord, în regiunea muntoasă, şi unul la nord-est de Mozăceni.

Douăzeci şi trei de stîni în munţi, dintre care una numită „Stîna Mare", la V. de Topologul superior.

Zece mori, dintre care cinci pe Topolog, iar cinci între Costeşti şi Buneşti.

O circiumă fără nume, între Poeana şi Sălătruc.

În total, 286 de aşezări omeneşti.

Bacău

Albele 34 ; Asău 128 ; *Asău.*

Bacău şi st. p. 642 ; Bahna 41 [6], Balcanii 66 ; Baraţi 48 ; Baseşti 78 ; Başte 41 ; Bazarditenii-Malu 32 ; Bălăneasa 36 ; Bărcăneşti 70 ; Bereşti (Strîmba) 130 ; Berzunţi 209 ; Beteşti 76 ; Bizideli c. ; Bîrsăneşti 107 ; Blejeşti 185 ; Bogdana 100 ; *Bogdana* ; Bogdaneşti 164 ; Bogdaneşti 5—20 ; Bogdaneşti Curtea [7] ; Borzeşti 47 ; Boşoteni 53 ; Boţu 5—20 ; Brateşti 107 ; Brătila de jos 61 ; Brătila de sus 142 ; Brusturoasa 58 ; Buciumeni 172 ; Bucşeşti 85 ; Buda 44 ; Buda 30.

[1] H : Tompeni.
[2] H : Tonana.
[3] H : Valea Danilui.
[4] H : Valea Işilor.
[5] E, f. 44 v. : Bărbăteşti Zăgoneni.
[6] H : Bagna.
[7] H : Dvor Bogdaneşti.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Cacea 5—20; Cantiea, c; Caracleu 71; Caşin 225; Căiuţi 122; Călugăra Mare 219; Călugăra — Osibiţi 47: Cerdac 31; Cerni 87; Chetrişu 74; Chirita 50; Chişeta 77; Ciocanii 13; Ciugieş 43[1]: Cîmpeni 56; Cleja de jos 103; Cleja de sus 60; Comăneşti 97; Corbul 30; Cornetul 45; Costei 5—20; Costumba 28; *Costumba;* Cotreanţa 5—20; Cremen 34; Crigan 5—20; Cucueţi 149; Cuzlic (Călugăra-Liuzi) 241.

Dărmăneasca 5—20; Dărmăneşti 299; *Dărmăneştilui;* Dealu Nou 145; Deleni 80; Dofteana 211; Drăguşeşti 154.

Faraoane 196; Faraoane, c.; Fălceasca 5—20; Filipeşti 73; Fîntîneli 50; Frumoasa 83; Frumoasa 61; Fundul 43; Fundul (Alcazi) 33.

Galbini 47; Ghimeuşa 128; Ghiţeni 34; Ghimieni 5-20; Gîrbovana 42; Girleni 64; Gişteni 88; Gloduri 5—20; Goeasa 5—20; Goloseni 20; Golt 72; Gordan (Ghingane) 25; Gorjeşti 80; Grama 5—20; Grigoreni 78; Gropili 76; Grozeşti 366; Grozeşti Marginea, curtea 1—5; Gura Baibaciului 28; Gura Cerna 20; Gutinaşi 20.

Halipe 5—20; Herestreu 25; Hilogea (Certa) 37; Hiltiu Mare 75; Hiltiu Mic 5—20.

Ilieşti 30; Izvoarile 42.

Jăvreni 86; Jidojina, c.; Joseni 116.

La Pope, c.; Lăpuş 30; Larga 54; Larga 36; Lavelenga 5—20; Leaspizi 109; Leloaia 138; Leonteşti 111; Leorda 81; Letea 93; Leurdeni 30; Lihonata (Balţata) 50; Ludatul 82; Lunca 5—20; Lunca (Ghimieni) 49; Lunca (Ienăcheşti) 34; Luncani 130.

Măjereşti 111; Mănăstirea Caşin 311; *Mănăstirea Caşin;* Mănăstirea Caşin 5—20; Mare-Morino; Marşeşti 5—20; Masora Poeanii[2] 30; Milului 91; Mocanii 32; Motoceşti 5—20.

Nadişa 70; Negoeşti 54; Nichida Borleşti 240; Nichida Borleşti 34; Nosoeşti (Strugur) 91.

Ocna şi st. p. 767; Odaia 1—5; Odaia Sfîrşitu Domnului[3], 1—5; Odaia Fîntîna Faului; Oneşti 107; Oraş

---

[1] M. D. G.: Ciugheşul.
[2] Măsura Poeanii?
[3] **H**: Odaia Ferşitu Domno.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Avraama 31 şi st. p.; Oraşa Mare (Buda) 65; Ordionii [1] 70; Oteştii (Racova) 33.

Paharnicului 5—20; Paladeşi [2] 36; Palanga 21; Păcura 5—20; Păltinata 37; Pătrăşcanii 91; Pîrîu Boului 32; Plopu 56; Podari c.; Podurile 260; Poeana 84; Poeana Nucu (Mon) 5—20; Poeana Roşca 31; Poloboc 95; Popa Rafaelea 1—5; Popeni 106; Popoi 5—20; Pralea 63; Prăjeşti 52; Prijali 25; Prisacă 5—20; Prohozeşti 121; Pustieana 75.

Radomireşti (Doftor) 50; Racauţi 110; Răcăciuni 116; Redeana 36; Rediul 145; Rediu (Floceşti) 1—5; Rîpa Epii 5—20; Rîpili 137; Roşelo 26; Ruşii (Ciuta) 108; Ruşii Ciuta.

Satu Nou 28; Satu Nou 26; Sauceşti 100; Sauceşti, c.; Scariga 5—20; Schineni 81; Scutşinica 1—5; Secătura 34; Sîrghi 30; Sîrghi 5—20; Slatina 5—20; Slănic 110; Soci 48; Solonţul 57; Staneşti 46; Striesco [3], c.; Stroeşti (Gomaneşti) 32; Suhodol 58; Suliţa 5—20.

Şapanu 75; Şesurili 39; Şipote [4] 29; Şumuşca 53.

Tamaşi 146; Tazlău 288 [5]; *Tazlău*; Tazlău Sarat 65; Tăriţa [6] 22; Teţcani 63; Tiseşti 100; Tiseşti 62; Trotuş 128; Tuta (Dioseni) 44.

Ţîrdeni 47.

Urminiş 69; Urminiş (Unguri) 70; Ursoaia 5—20;

Vadu Rali 5—20; Valceni (Valea Ţiganilor) 57; Valea Arinilor [7] 77; Valea Bajeni 5—20; Valea lui Lion 162; Valea Mare 232; Valea Rea 26; Valea Rea, c.; Valea Rea (Turlui) 25; Valea Schineni 5—20; Valea Seacă 273; Valea Seacă 76; Vasieşti 123; Vermeşti; Vidraşco 63; Viişoara [8] 57.

---

[1] L, VII, p. 292; Ardăoanii răzăşăsc.

[2] Paladeşti?

[3] Stroescu?

[4] H: Şipota.

[5] In planşa II, acest sat, aflat chiar la marginea planşei, e trecut cu 228 de curţi.

[6] H: Tariţa.

[7] H: Valea Rinilor.

[8] Vişiora.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Două aşezări mici (1—5 curţi) fără nume la N.V. şi S.E. de satul mic Baste. Poate că cifra de 41 curţi se referă la tustrele.

Stînă la N.V.V. de Goeasa.

Patru herăstraie, dintre care trei pe riul Sulita, un afluent al Trotuşului, la S.V. de satul Sulita şi unul la S.V. de Satul Mănăstirea Caşin.

Cîrciumă fără nume, la N.E.E. de Goloseni.

Ocne, la N. de Tîrgul-Ocna.

Puţ de sare la S.V. de Faraoane.

Ape minerale, cu 1—5 curţi, pe apa Slănicului.

Mină de plumb, pe apa Slănicului. Mină de argint, în două locuri, pe apa Doftanei. Mină de „tumbac" adică aramă galbenă[1], în două locuri, pe apa Doftana mică şi pe apa Uzului.

Fabrică de cărămidă, la N. de oraşul Bacău.

In total, 254 de aşezări omeneşti.

Botoşani

Agafton 49; *Agafton*; Armeana 1—5 (sau stînă!).

Baiceni 70; Barzeşti 1—5; Batrineştii Tulbureni 75; Blinjeşti 98; **Botuşanii** şi st. p., 3648; Brigoeşti 161; Buceci 177; Buceci; Budzeni 34.

Cacoceni 180; Calineşti 92; Catamereşti 31; Călugăreni 5—20; Celmeosîi 66; Cerchijeni 87; Cervecesti 61; Ciocăneştii Cerchijeni 5—20; Copaleu 72; Cordăreni 82; Costeşti 106; Costineşti 57; Coşuleni 40; Cotereaga 1—5; Cresteşti 321; Cucoreni 88.

Dejureni (Cuza) 31; Dolina (Pituluşeni) 106; *Doamnii*; Dracseni 247; Draçşanii 136; Dumenii 112.

Ena 5—20; Epureni 81.

Feteşti.

Gordaneşti 104; Grigoreşti 86.

Harizant 5—20; Havorna 163; Helişcanii 5—20; Hemţeiti[2] 179; Hrişcanii 40.

---

[1] Vezi L. Şăineanu, *Influenţa orientală asupra limbei şi culturei* romine I, Bucureşti, 1900, p. 368. Termenul „tumbac" nu este trecut în dicţionarul ruso-romîn de Corleteanu şi Rusev, Moscova, 1954.

[2] S-ar putea să fie o transcriere greşită pentru Henţeştii din deal şi din vale, trecuţi sub forma Hinţeşti în L., VIII, 314.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Ipoteşti 57.

Jicoliea 1—5 (sau stînă).

Margheliţii [1] 1—5; Mănăstireni 112; Mîndreşti 70.

Oncanii 24; Oncanii 5—20; Oroşeni 32; Oroşenii-Cresteşti 22; *Oroşenii-Cresteşti.*

Pasichi 1—5; Poiana Lupoae 59; Popauţi 100; Popeni 5—20.

Selişe [2] Bumara 5—20: Semeneşti 160; Slobodzeia 53; Slobodzeia; Socrujeni 20; Staroselţii 76; Staucesti 157; Stauceni 168; Steni 1—5; Stogorii 1—5; Sulita 137; Şărban 33; Şărbăneşti 98; Şipoteni 72; Şoldaneşti 52; Şoldaneşti, c.

Talis, c.; Teasca [3] 5—20: Teişoara din deal 1—5; Teişeoara di vale 44; Tomeşti 21; Tomeşti 5—20; Tuturos [4] 1—5.

Unţeni 92; Uriceni (Soroceni) 31.

Viculeşti 1—5.

Zaiceşti 87.

O aşezare fără nume şi cifră, la S.S.V. de Cordăreni.

Trei stini, la V. de Hemţeiţi, N. V. de Zăiceşti şi N. E. de Blinjeşti.

Patru mori, la E. de Cordăreni, N. E. de Coşuleni, S. de Batrineşti Tulbureni şi S. E. de Ena.

În total, 92 de aşezări omeneşti.

Brăila (raiaua)

Arama 1—5.

Baldovineşti 23; **Brăila,** st. p. 1 387.

Cazasu 5—20; Chetroiu 5—20; Chiscani 55; Chiortu 5—20; Ciuciu 5—20; Corabeţi; Cosor 23; Cuptora.

Earba Dulci [5] 5—20.

Frumoşica 40.; Frumoşica 5—20 şi st. p.;

Gropeni 135; Gropeni [6] sil.

---

[1] Marghioliţii? Aşezarea nu figurează în M.D.G.

[2] Seliştea Bumara? Aşezarea nu figurează în M.D.G.

[3] I., VIII, p. 310: Tiascul.

[4] Puturos? Nu e în M.D.G.

[5] H: Earbra-Dulci.

[6] H: Grapeni.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Hagi-Capitan [1].

Ibiș-Romul [2] 50; Ib-Oglu 32; Igniţa 5—20; Imina 5—20; Imirulî 5—20; Ismina (Mustan-Efendi) 5—20.

Mola [3]; Muftiu 27 şi st. p.; Muguroaea 46.

Nazîr 23.

Odaia Paşii, stână sau cătun 1—5; Omer-Fulghi, c.; Osman Aga 30.

Peceneaga 25; Pelivani 20; Piscu Brăilii 5—20; Pîrlita 5—20.

Ramna 5—20 şi st. p.;

Satu Nou 5—20; Scorţari 40; Selistrarul 20.

Tatarîi 5—20; Tichileşti; Titcov 40; Titcovul Mic 5—20; Tîmpul 39; Tufeşti 30; Turcoae, 35.

Valea Cinipii 22; Vădeni 85; Vărsătura 36; Viziri 250.

În total, 49 de aşezări omeneşti.

Buzău

Albeşti, Albeşti (Cacaleţi) 80; Aldeni 43; Apostar 5—20.

Baldagari 5—20; Băligoşi [4] 5—20; Bălţaţii [5] 5—20; Becenii de jos 27; Becenii de sus 36; Beciu 39; Beilic 24; Bentu 30; Berca 61; Bisevcea 31; Blajanii 92; Boda 30; Bodila 5—20; Boeşti 45; Botan 5—20; Braeşti 58; Brebul 38; Brădeanu 5—20; Budeele 5—20; Budeşti 5—20; Bulgaca 55; **Buzău** 572 şi st. p.; Buzeşti 24; Buzioru 25.

Caceşti 5—20; Caldareşti (Trandafil) 65; Caldariţa 5—20; Calmaţui şi st. p.; Caputeneşti 51; Carageşti (Ghinguiata) 47; Celebiea 22 şi st. p; Cernăteşti 32; Chiliea 25; Ciomăgaşi [6] 5—20; Cîlneu 5—20 şi st. p.; Cîlneu şi Slobozia Alecului 70; Cîmpulungeani 54; Cîndeşti 134; Cîneşti; Cîrlomăneşti 34; Cîrpeneşti 21; Cliseri; Clociţii 43; Coca Seaca 54; Coca Tîneretilor 32; Coiteasca 5—20; Coşar 5—20; Cozeni 23; Cremeni 28; Crivileşti 43; Cucîrceri 26.

---

[1] H: R. S. Hagi-Capitan. Ruinile satului Hagi-Capitan? Cf., în Covurlui, „fostul sat Placinta".

[2] E: Ibişu Roşu.

[3] H: Mala. În E: Molaoa.

[4] H. Boligoja.

[5] H: Bolţatii.

[6] H: Cemogoşi.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Darea Şarînga (Coca) 192; Dogari 42; Dubraceşti 5—20.

Făurei 40; Fladeni 30; *Flămînda;* Floreşti 5—20; Frasinu 5—20; Frumoasa; Fundata 5—20; *Fundătura;* Fundu Sereţii 45; Fundu Strîmbului 5—20.

Galbanaşi[1] c; Gavaneşti 65; Gavani 5—20; *Gavani; Gavanu;* Gălbinaşi (Tăbăreştii Noi) 30; Gheforita[2] 5—20; *Gheorghiea* 20; Ghizdita 50; *Glodului;* Goicel 27; Goideşti 40; Gomoeşti 55; Gornet 5—20; Grabicena de sus 55; Grabicena de jos 46; Grajdani 75; Grunju 5—20; Gura Caratneului 5—20; Gura Demîeni; Gura Gîrboca 5—20; Gura Jgheabului 5—20; Gura Nişcovului 82; Gura Văii 26. Hoidoba 5—20.

Iernotachi 40; Izvorani 26; Izvoru Dulci 65; *Izvoru Tămăduirii*[3].

Joseni 64; Jurjeni 25.

La Pin 28; Larga 42; Lipiea de jos 160; Lipiea de sus (Tufele[4] merei) 126; Lopătari 33; Lunga 75.

Macoveiu 120; Macsenu 47; Maloeşti 25; Matieşti 43; Măgura 81; Mărăcineni 40; Merceşti 5—20; Merei 5—20; Mestici 5—20; Miluiţi 44; Minciunoasa (Tristioara) 26; Mînzaleşti 25; Moara Şorcii 5—20; Moghila Oii 46; Moisica 65; Măneşti 21; Moşeşti 26; Măteşti 43; Murjeşti; Muşcel[5] 5—20.

Nesipeni 106; Nesipeni 48; Nucu[6] 5—20.

Odăile 49; Oglaeşti 5—20; Olăşet 5—20; Olişeşti 24.

Palanca 5—20; Papa 5—20; Pardoşi; Păcura; Petracheşti (Scheiu) 72; Petrari 33; Petros 45; Pîcla; Pîrlita; Pîrscovu mari 93; Pîrscovu mic 28; Plaşcoe 90; Pleaşeşti 5—20; Pleşeşti 34; Plopeasa 52; Podu Monci 27; Podu Monci; Poeana Fundu 5—20; Poeni 5—20; Policiori[7] 39; Popeşti 5—20; Posombeşti 49; Potaceni 35; Punga 5—20.

---

[1] H: Talbanaşi.
[2] In loc de Viforita.
[3] H: Izvoru Tomuduila.
[4] H. Gufeli.
[5] H: Luşcel.
[6] H: Nucă
[7] H: Policeri.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Racoviţeni (Petraşoara) 42; Raganeşti 21; Rateştii de jos 32; Rateştii de sus 37; *Rateşti;* Rătunzeni 80; Recea 5—20; Reci 20; Reu; Ruginoasa 40; Runcu 29; Ruseşti; Ruşeţu 80.

Samoegi 5—20; Sapoga (Bobeni) 35; Sarata 36; Săgeata 56; Sălcioara 35; Săseni 29; Scarlateşti 5—20; Scăeni; *Schit Ceranca; Schitu Ploşti*; Scorţoasa 35; Scutelnici 22; Seaca 5—20; Secara 5—20; Serbeşti 5—20; Slobodziea 25; Soreşti 33; Spoeleşti 5—20; Stîlpul[1] 131; Strîmba Mare 70; Strîmba Mică 45; Stupine; Sudiţii 24; Surdila 1—5.

Şcaeni 26; Şontacari 5—20; Ştupeni (Licoi) 40; Şunea 5—20.

Tamboceşti 22; Tăbăreştii Veachi 35; Teiş 34; Tina Neagră 5—20; Tîrcovu 34; Tocila 5—20; Trestii 28; Trestieni 5—20; Tufe-Catun 5—20; Turloeşti 5—20.

Ţinteşti 36.

Unguriu 103, Urlătoarea 30.

Valea Banului 36; Valea Bote (Moşcelu) 115; Valea Chiperului 5—20; Valea Ciobănoaea 40; Valea Dragomiru 33; Valea Epii 23; Valea Fîntîna; Valea Gura Dere de jos (Marino) 32; Valea Gura Dere de Sus[2] 27; Valea Hotarului (Valea Părului) 42; Valea Largă 34; Valea Mulaea 46; Valea Oizeanului 30; Valea Puţului 30; Valea Rati 50; Valea Sareştilor (Gîrboca) 65; Valea Sălcia 58; Valea Stefane 5—20; Valea Stîna 44; Valea Teancului 140; Valea Unsului 5—20; Valea Verze 5—20; Vavaluci 26; Verneşti 100; Vintilă Vodă 20; *Vintilă Vodă;* Vizireni (Moşasca) 100; Vîrlamului 5—20.

Zerneşti 30; Zerneştii di Cîlnău 5—20; Zidu Veachi 5—20; Zmeaeşti 67; Zmeaina 45.

Şaptezeci de stîni fără nume, la sud de drumul poştei Urziceni — Buzău — Brăila.

Unsprezece cîrciumi fără nume: şase între Rătunzeni şi Căldăreşti; trei la S. de Celebiea; una la V. de Budeşti, una la S. de staţia de poştă Cîlnău.

In total, 325 aşezări omeneşti.

---

[1] H: Stilpur.

[2] E. f. 7 v. Gura Dării de sus şi Gura Dării de jos, în plasa Sărăţii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Albeşti 23.

Bogdăneşti 65; Braeşti 41; Budeşti 51; Buzna 24.

Cărbunari 30; Cărbunarii Vechi 21; Chiliea 37; Chilişor 26; Corneşti 48; Corodzoi, c; Cosiţeni 75; Coţuluc (La Berdeman [1]) 5—20; Cremseanca, c; Cucoteni 91; Cuzeaschi 93; Cuzeasca [2] nouă.

Derjeni 40; Doroşcani 121; Draga 5—20; Dumeşti 206.

Elena, c.

Facuţta 5—20; Frumuşel 34.

Ganeşti 85; Goeşti 125; Goiţeşti 121; Gorleşti 27; Gorpaşeşti 112; Gura-Sîrca 46.

Hadîmbu; Hadîmbu 51; Huş 5—20; Hadîlmă, c.

Leasnicii 1—5 (sau stînă); Lunganii de jos 42; Lunganii de sus 88.

Maderjac 30; Miderjeşti 49; Miderjeşti 5—20; Mironeasa 77; Mlaceni 5—20; Mogoşeşti 94; Mozara 5—20; Mozoranii 5—20; Mungeşti 68.

Nitoc 20.

Osrijeni 54.

Păuşeasca 20; Păuteşti; Podu Eloi 135 şi st. p.; Popeşti 25; Prigoreni 148; Proselnice 58.

Ramaneşti 51.

Savca 60; Scobilşeni 89; Scopoşeni 34; Scorţeşti 5—20; Sîneşti 202; Slobodziea 35; Sporveţ 24; *Stavnic*; Storneşti 65; Storneşti 5—20.

Tîrgu Frumos 217 şi st. p.

Velniţa 5—20; Voineşti 134.

Două stîni, una la V. de Gorleşti, alta la S. de cîrciuma Corodzoi.

Două mori, una la N. de Storneşti, alta la E. de Huş.

Două cîrciumi, fără nume pe drumul poştei Iaşi — Tîrgul Frumos.

In total, 74 de aşezări omeneşti.

---

[1] La Beldiman ?

[2] H: Cujsca nou

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

A lui Adam[1]; Albeşti 25.

Balinteşti 47; Balţaţi 22; Barboşi 33; Beneasa 134; Beneasa 37; Bereşti 139; Blajeşti 126; Bogdan, c.; Borsucani 36; Braina 40; Brian Cesmeliu 1—5; Bruneşti 81; Butura 5—20.

Calica (Feleşti) 24; Cavadineşti 147; Cealmii 5—20; Chiraftei 117; Comaneşti 96; Conachi c.; Corni 59; Costi 66; Costi 27; Cotrosul 30; Craeşti 150; Crăciuna 5—20; Cresteşti 26; Cucu 94; Cudalbi 278; Curileşti[2] (Uarba) 90.

Diocheţi 97; Dragueşeni 115.

Fîntîna Ţiganului, c.; Fintînele 26; Fîrţăneşti 161; Folteşti 56; Folteşti, c.; Frumuşiţa 73.

Galaţi 1 721 şi st. p.; Galgano c.; Găneşti 195; Gherghina, vechea cetate; Ghibărţini 22; Gobalnea 5—20; Golaşeia 127; Gorneşti 25; Gropeni 79.

Hasan, c.

Ibraamul 5—20; Iţeşti 81; Izdeleni 5—20; Izgonul, stn. sau 1—5.

Joreşti 178; Jureşti (Filimon) 5—20.

Lozova 40; Lunca (Teplei) 5—20; Lupeşti 144.

Macsineni 117; Macsineni, c.; Maluşteni 97; Mandroaea, c.; Manolachi 59; Măcişani 118; Măstacani 100; Mileşti; Mîndreşti 89; Mînjina 117; Mînjina st. p.; Mohilă, c.; Movilei.

Oance 207; Oance; Oasili 108; Odaea; Onciul (Uanja) 5—20.

Paşcanii 97; Paşcanii 5—20; Pechi 205; Peneu st. p. 57; Periea 5—20; Plăcinta[3] (Conachi) 180; Plăcinta, sil.[4]; Pochinţani 30; Ponişeni 25; Prodaeşti 21; Pupacani 5—20; Puţcani 101; *Puţcanilo*; Puţeni 160; Puţicheiu 74.

Rariş 28; Redu[5] c.; Rogojini (Calaraşi) 168; Roşcani 73; Rujeneni 30.

Sarai (Bujoreni); Saraţela, c.; Sart, c.; Săseni 32; Schintieşti 70; *Schit Ghireasca*; Serbeşti 1—5; Serbeşti

---

[1] H: Adamov.
[2] Azi Chirileşti. S-ar putea să fie o transcriere greşită a hărţii.
[3] H: Pleacinda.
[4] H: „Fostul sat Plăcinta".
[5] Rediu?

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

(Braniştea), st. p. 84; Serdari (Şendreni) 56; Slivna 109; Slobodzeia 5—20; Stefan, c.; Stoicani 47.

Şipotili 5—20; *Şipotili;* Siviţa 98.

Tatarca 77; Tălpăloaea 5—20; Tămăoani 45; Tulucești 89.

Ţigara, c.

Uricheştii mici (Golaşeia) 59; Urleşti 47.

Vadu[1] Ungurului 116; Valea Lupi; Valea Mîţa 5—20; Valeni 180; Valiuşeni; Vedeni 83; Vintur[2] 26; Vîrlezi 181.

Zemori; Zmulţi[3] 256.

Trei stîni, fără nume, din care două la N. şi V. de Cudalbi şi una la N.V. de Mînjina.

Douăsprezece cîrciumi fără nume.

În total, 144 de aşezări omeneşti.

Dîmboviţa

Abuna; Adunaţi 5—20; Adunaţii Bolovani 58; Adunaţii ot Baltiţa 60; Adunaţii ot Pădurea Domnească 35; Adunaţii Ţîna 25; *Afusa;* Alba 1—5; Anenoasa 60; Arjintuean 73.

Baneşti; Barbureţi 85; Baseşti Ungureni 44; Bălăciani 30; Băleni 101; Beşteloaia 5—20; Bezdead 175; Bilciureşti[4] 67; Bodeni; Bogaţi 127; Băldana 26; Bolentinul din Vale 224; Bolovanii 64; Boteni 52; Brailoiului; Braniştea 125; Brateşti 30; Brateştii de jos 54; Brăneşti 77; Brăneşti 5—20; Brezoaea Camaraşului 20; Brezoaeca[5] 70; Buciumeni[6] 36; Buciumeni 5—20; Buneşti 93; Bungetu 58; Burduca 31; *Butoea;* Butoiu 74; Buzaţii 5—20; Buzeşti 39.

Capriorul 72; Capşuna 182; Carpenişul de jos 44; Carpenişul de sus 40; Cazaci 34; Călugăreni 31; Cărbunari 5—20; Cătunu 37; Cătunu mare 26; Ciurari 63; Cîndeştii den deal 27; Cîndeştii dîn vale 101; Cobiea

---

[1] H: Badu.
[2] Vînturi? Nu e in M.D.G.
[3] H: Zmulji.
[4] H: Balcireşti.
[5] H: Brezoaeco.
[6] H: Bociumeni.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

28; Cocoşu 34; Cocutieni 127; Cojasca 81; Cojocari 65; Colanu[1] 45; Colţii Pădurea 5—20; Comişani 59; Cornesti 47; Cornetelul 59; Cornu 27; Costesti 143; Costesti; Costesti 5—20; Coţieni 71; Creţulesti 38; Crighină 34; Crivăţ 32; Crivina[2]; Crîngurile 104; Crovul 68; Cuparu 30.

Dealului: Dileni[3] 50; Dîmbovicioara 67; Dobroe (Lupoeanii) 75; Doicesti 56; Dolanii (Priboi)[4] 22; Donesti 5—20; Dragodana 50; Dragodenesti 53; Dragoesti Pămînteni 88; Dragoesti Ungureni 84; Dragomiresti 109; Druganesti 76; Drumu Sării[5] 29.

Fieni 47; Finta[6] 68; Fîntîneli; Floreştii de jos 160; Floreştii de sus; Frasinul 68; Frasinul 54; Frecaţei 5—20.

Gaesti 271; Gaiseni 146; Gemeni 87; Gheboaia 73; Gheboaia 5—20; Gheboeni 64; Ghergani 46; Ghergani Bejenari (Mavrodin) 25; Ghimpaţi 25; Ghinesti 70; Glodeni 54; Glodeni (Şolomon) 70; Gorgota 76; *Gorgota:* Greci 25; Gura Cobiea 56; Gura Foii 86; Gura Ocniţa 82; Gura Şuţii 80[7]; Gura Volcana 49.

Haimanalele 76; Hăbeni 53; Hebudu 60; Heleşteu Domneasca 30; Herescu Areşu 5—20; Heruţa 5—20; Hulodesti.

Icoana 5—20; Ilfov (Movila) 31; Ivanca 35.

Laculetile 49; Lascaesti (Calugariţa) 30; Lazurile 58; Lipoveani 101; Lucienii de moară; Lucieni dîn deal 56; Lucienii Pămînteni 30; Lucienii Ungureni; Ludesti 67; Lunguleţ Şanţu 246.

Mahalaua[8] 98; Maluri 23; Manesti 58; Marjineni (Mărcesti) 82; Matasarului 46; Măgura 5—20; Măgura 88; Măruntişu 55; Măruntişu st. p.; Meri 25; Mislea 56; Miroslăvesti 64; Miroslăvesti şi Maracena 30; Miulesti 44; Mleci; Moara Nouă 26; Moara Ra-

---

[1] H: Coeaanu; cf. E, f. 30: Colanu.
[2] H: Crevino.
[3] Deleni ?
[4] H: E.: f. 30. v.: Priboiu.
[5] H: Drumu Serii.
[6] H: Fanta.
[7] In planşa VII, Gura Şuţii are 30 de curţi, nu 80.
[8] H: Mahalada.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

teştilui ; Moara Sasului 31 ; Mogoşanii 58 ; Moroeni 61 ; Movila 30 ; Muşcelu 20.

Nisipurile ; Nucetul 67.

Ochii Boului 5—20 ; Ocniţa 103 ; Odaea 5—20 ; Odaea Conda 1—5 ; Odaea Turcului 47 ; Odobeşti 77 ; Olari 57 ; Oloşteo [1] 25 ; Oloşu 5—20.

Palanga 80 ; Pădurea Domnească, c. ; Peatroeni ; Perşinari 91 ; Pelina 105 ; *Peştera* [2] ; Petrari 155 ; Petroaia 55 ; Petroşiţa 77 ; Picior de munte 90 ; Piscu Catun 5—20 ; Pîraita 54 ; Plop 59 ; Plopi 64 ; Podu Barbierului 183 ; Podu Brancovan 5—20 ; Podu Ceauş Ivan 5—20 ; Podurile 88 ; Podu Rizii 23 ; Podu Valenilor 42 ; Poeana lunga de sus 100 ; Poenarii Apostolului 110 ; Porceşti 5—20 ; Potegrafu 33 ; Potlogeni ; Potlogi 263 ; Predeşti ; Priboiu 64 ; Produleşti 80 ; Prisaca 67 ; Priseaca 50 ; Pucheni 162 ; Pucioasa 21 ; Puroinica 66 ; Puturoasa 23.

Raciu 48 ; Racoviţa 31 ; Rahtivanu 26 ; Rateşti 37 ; Razvadu de jos 182 ; Razvadu de sus 49 ; Răstoaca (Pitar) ; Rîncaciovul [3] ; Rîpea 30 ; Rîu Albu 49 ; Rudari 23 ; Rudari Gurcea 33 ; Runcu 48.

Sacueni 40 ; Salcuţa 32 ; Saseni 53 ; Sauelile 5—20 ; Saveşti 57 ; Săbieşti 25 ; Schei 71 ; Serbii 63 ; Serdana 76 ; Sloboziea 35 ; Sloboziea ot moara 90 ; Socetu 61 ; Sperieţeni 59 ; Staneşti 29 ; Stîrieana de jos ; Stoeneşti 79 ; Straoşti 50 ; Strîmba ; Strîmbeanu 66 ; Strîmbile sus ; Sturzeni 40 ; Suduleni ; Suseni 55.

Şerbaneşti 133 ; Şotînga 90 ; Şuţa Lacusteanului [4] ; Şuţa Mică 35.

Tariceni 41 ; Tatarani 91 ; Tatarei 122 ; Teiş 43 ; Teleşti ; Tetcoi ; Titul 39 ; **Tîrgovişte** 448 ; Tîrliciu (Poenarii Rala) 41 ; Tomşanii 60.

Ţîţa 111.

Ulmii Curii 35 ; Urseiu 31 ; Ursoaia 5—20.

Valea Leorzii 65 ; Valea lui Dali 5—20 ; Valea Lunga de jos 131 ; Valea Lunga de sus 127 ; Valea Mare 47 ;

---

[1] H : Heleşteul.
[2] H : Peştere.
[3] H : Rincanovul.
[4] H : Şutaga Custeanului ; cf. E, f. 29 : Şuţa Lăcusteanului

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Valea Mari 5—20; Valea Ţîna 39; Văcăreştii din deal 46; Văcăreştii din Vale; Văcăreştii de Răstoacă (Pitar) 84; Viforîta 53; *Viforita;* Vîlcana 44; Vîrf 155; Vîzureşti 25; Vlaşceni 5—20; Voineşti 82; Voineşti 36; Volcanii jos 60; Volcanii sus 50.

Nouă mori, fără nume, din care trei pe Dîmboviţa, între Măneşti şi Rîncăciov, două la E. de Petroeni şi cîte una la S. de Vale Mari, la N. de Valea Mare, la V. de Glodeni şi la S. de Doiceşti.

Şase cîrciumi fără nume, din care două la S. E. E. de Săbieşti, două la N. V. de Dăneşti, în pădure, şi cîte una la E. de Ghimpaţi şi la E. de Podu Valenilor.

În total, 295 de aşezări omeneşti.

Dolj

Adîncata 100; Afumaţii (Afurisiţi) [1] 50; Albeşti 46; Almaşu birnici 101; Almaşu moşteni 50; Amărăşti 5—20; Amzuleşti 52; Arpadiea.

Bardeni; Bataios, c.; Băileştii Romîni 80; Băileştii Sîrbi 296; Beleţeni 52; Belişa 5—20; Bichet 88; Bîlta 112; Bîrca 170; Bircuţa 45; Bîrza 210; Bîstriţa, c.; Bîstriţu 126; Bîzdina 5—20; Bîzdina Gura Dolja 40; Bobîlea, c.; Bodăeşti 89; Bojani 5—20; Boloşani 78; Bolota de jos 62; Bolota de sus 37; Bolzeşti 239; Bou; Bourenii Vivoran 51; Boureni [2] 27; Brabeţ Cereşu 65; Braneşti 170; Branişti 43; Bratovoeşti 72; Breasta 87; *Bucovăţu.*

Cacaleţi 170; Caciulateşti 5—20; Calaparu 72; Calaraşi 130; Calusel 5—20; Capu Glodului 75; Carpenii de jos 47; Carpenii de mijloc 57; Carpenii de sus 87; Cătina; Ceremel 20; Cereş 125; Cerneli 54; Ceroeaş 32; Ceroiaşu; Ceroiu şi st. p.; Chiliea, c.; Chimpinteni 84; Chircea 73; Chirneşti 5—20; Ciorboaia 32; Ciulniţa 66; Ciutora 158; Cîrna 172; Cocorova 72; Corbu 5—20; Cornet; Coroşei (Piscurili); Cotanii, c.; Coţofenii de jos; Coţofenii de mijloc; Coţofenii de sus 83; **Craiova**

[1] H: Afirisiţi.
[2] H: Bouveni.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

2 377 şi st. p.; Creţeşti 21; Criva 55; Cruce 22; Cruceli; Cruşeţu 68; Cumoşteni 123.

Daiianu 103; Desa 153; Dica 5—20; Dobreşti 50; Doneţ Lucustenii de sus 46; Dragaica 1—5 sau stn.; Dragşiţa 1—5; Dranicu 68; Droseşti.

Fărcaşu 274; Filieşu din deal 273; Filieşu din vale 95; Fîntînelili 56; Flămînda 5—20; Floreşti 130; Floreşti 60; Foişor 62; Foişor 5—20; Frasini 55; Fratoştiţa 46.

Gabra; Gaea de jos; Gaea de sus 42; Galiciulca 70; Gherceşti 58; Gherleşti 78; Ghidiciu 76; Ghindeni 127; Gînjova 164; Glodu Tiscu 5—20; Goba; Godeni 56; Goeştii 68; Gogoşeni; Goicea 176; Goldu 31; Golumba 91; Greceşti (Fîntînelili) 79; Grindeni 47; Groşeru 89; Gura Unghilui[1] 5—20; Gura Voinei 75.

Întorsura[2] 91; Ionelili[3] 28; Izvora 49.

Jighera 131; Jiteane 35; *Jiteane;* Jiteane Nucii Mutei 32; Jiteanului 5—20; Jiurjiţa 212; Jormanii 47; Jormanii Adunaţi Itac 37; Jormanii Moşteni (Popeni) 21; Joroc Mari 107; Jubega 88.

Lacoveii de sus 67; Lacriţa 47; Lacu Dudului 5—20; Leamna 39; Lipova de sus 57; Lişteava 38; Livezelili 118; Lacusteni 103; Lunariea; Luza[4] Trapeziţa 44.

Macieşu Romîni 112; Macieşu Serbi 107; Maloeşti 103; Marscina; Meluşeiu 32; Mericean 21; Merteşti 5—20; Mihaiţa 165; Mileştii de jos 121; Mileştii de sus 39; Milineşti 57; Milovana 38; Mirvilo 20; Mischiea 81; Mlecaneşti 36; Moara Bibescului; Moara Cipitului[5] 5—20; Moereni 65; Moflea 45; Morgaşti 138; Morineşti; Moşeni; Motoci[6] 28; Murta de jos; Murta de sus.

Nameteşti 54; Naneu 5—20; Nechitei 34; Negoeşti 79; Negoiu 92; Negriţeşti 5—20; Neru Birnici (Cruşe-

---

[1] H: Unghiului?

[2] H: Intorusa cf. E, f. 59 v.: Intorsura.

[3] H: Igonelili; cf. E, f. 59 v.: Ionelele

[4] Cred că înseamnă: Liuzii Trapeziţa: cf. Liuzii Călugăra în j. Bacău. Localitatea nu există în M.D.G.

[5] Ciupitului?

[6] H: Matoci; cf. E. f. 58 v.: Motoci.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

ţelu); Neru Moşteni 79; Niculeşti 5—20; Nideia 171; Niţoeşti (Urezu de sus) 35.

Obedeni 182; Ochişu; Ohaba 85; Ohaba 52; Oroşanii 105; Ostroveni 82.

Pade 99; Panaghiea 36; Pandiea (Jorocu de jos); Peleştii de jos 68; Peneşti 65; Pereşti; Perîvi 29; Perîvu 69; Pescari 29; Petrişoru 162; Petrişu 5—20; Piciora (Lunca) 27; Piscu 62; Pleşcoi 46; Pleşoi 132; Plosca 123; Ploti 47; Podari 89; Poeana 665; Poeana de jos; Poeana de sus 91; Popoveni 38; Portareşti 60; Poşan; Preajba 98; Predeşti 5—20; Presaca (Ferari) 5—20; Purceavo 24; Puşcaşeşti 95; Puţurili 93.

Racari 146; Radovan 20; Raeţi 48; Rastu 126; Rebeji 5—20; Roşeţi Cotofeanca 102; Rojeştii de sus (Munteni) 5—20; Rojeşti Ochi 5—20; Rogojina 23; Rozogu 5—20; Ruptura 40; Ruşeţu 5—20.

Saca 82; Sacui 134; Sacui c.; *Sadova;* Salcuţa 104; Salcuţa 27; Sapata 66; Sarireşti 33; Sasu, c.; Semereci 28; Slaveneşti 25; Slavuţa 80; Soceeni; Socoteni 30; Spahiu; Spinet 70; Stoina 175; Stoiniţa; Strîmba (Cotenii) 61; Stroea 21; Sumeşti 62; Svircea 102.

Şemnicu 45; Şemnicu de sus 43; Şerca; Şigarcea 220; Şitoaia 52; Şitoaia 5—20.

Tambureşti 46; Tatomireşti 111; Tazloi şi st. p.; Teasca 28; Teişanii 5—20; Tencaneu 39; Ternoviţa 59; Tîrnova 74; Toceni 20; Todoreşti 5—20; Tolpaţu 58; Trapeziţa 130; Trocheşti 37; Trosca 62; Tunarii Romîni 75; Tunarii Serbi; Turburi de sus 44.

Ţînţareni 222; *Ţînţareni;* Ţugureşti 78.

Ulmetu 62; Ungureni 65; Urecheşti 32; Urezu de jos 42; Urzica Mare 83; Urzicuţa mică 173; Uscaţii 5—20.

Valea Borbului; Valea Cului[1] 38; Valea Dracului; Vale lui Cîne 151; Vale lui Usturoi[2] 5—20; Vale Mari 29; Valea Meili 5—20; Vale Mică 5—20; Valea Muerii 24; Vale Podarilor 54; Vale Re Popi 65; Valea Stanii 5—20; Vale Ursoi; Vale Ursoi 5—20; Valuţa 100; Va-

[1] Calului? Nu e în M.D.G.
[2] H: Ustroi.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

rița[1] 56; Veleșta; Vezeteriea, c.; Vișl 21; Vîrvor 68; Vladimiru 25; Vladuești 1—5 sau stn.; Vocuceni, c.; Vodesla 27.

Zapoga 92; Zaval 109; Zlatora 5—20.

Patrusprezece tîrle fără nume: cinci la N.V.V. de Goicea; trei la V. și N. de Ceroiașu; două la E. de cîrciuma Bataios; două la N.E. de Gabra; una la S. de Salcuța și una la V. de Tunarii Romîni.

Treizeci și una de mori fără nume: unsprezece la E. de Jiu, în dreptul Dobroeștilor, Tocenilor și Foișorului; cinci la S. și E. de Bratovoești; cinci la N. de Fîntînelili; patru la S. de Petrișoru; două la N. de Criva; cîte una la S. de Vale Ursoi, la S. de Fîntînelili, la S. de Jiteanului (5—20) și la N. de Maloești.

Opt cîrciumi fără nume: două la S. de Preajba; două la V. de Capu Glodului; două lîngă Floreștl; una la N.V. de Întorsura și una la N. de Criva.

În total, 364 de așezări omenești.

Dorohoi

Abuneanu 1—5; Adășeni 23; Atrafiela 1—5 sau stn.; Avrameni 24.

Bajura[2] 57; Bajura[2] Ghica 34; Barole[3] 35; Balinții; Bivolari 5—20; Bogjiena; Boldișoara; Borde 20; Bordema 22; Bous 1—5 sau stn.; Braești 90; Braeștii Cavacului 115; Braeștii Cavacului 1—5 și st. p.; Braleni 74; Broscauți 124; Bugoghina 1—5; Buhaiu 41; Buneana 25; Buneana 1—5.

Cavacului 1—5 sau stn.; Călinești 26; Chitarașu Necranii 1—5; Cîndești 113; Cîrete 5—20; Cobîla 40; Codreana 5—20; Comanești 108; Conceși 134; Cornești 56; Cotu Pererîta 25; Cotu Suhareu 70; Coțușca 70; Cozleu 46; Cracaliea (Popeni) 43; Crasnalevca 48; Crasnalevca 1—5; Crestianești 98; Criniceni 43; Curt 5—20.

---

[1] Varnița? Nu e în M.D.G.
[2] B. și L., VIII, p. 302: Baținra.
[3] L., VIII, p. 305: Borole.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Damaşeni 5—20; Darabani 152; Dersca[1] 153; Dobranauţii Gapoi 128; Dolniceni 33; **Dorohoi** st. p. 886; Draguli, m.; Draguşeni 134; Dumitrachia 1—5; Dvorniceni 265.

Flendru 41.

Ganeşti 93; Gaureana 74; Gheorghiea Stroici 5—20; Gheorneghi Tecureni 1—5; Ghiliea 56; Ghireni 5—20; Ghitcauţi 27; Ghitcauţi 5—20; Golniciţii 5—20; Gorodişte 23; Gorovei 22; *Gorovei;* Gumeni 46.

Hilişeu Curteşti 121; Hilişeu lui Gafencu 125; Horeşi 1—5; Horloceni 22; Hudeştii mari[2] 134; Hudeştii mici 165.

Ibaneşti 228; Ichimeni 26; Ivancăuţi 76.

Joldeşti 5—20.

Leahu 5—20; Lihneşti 25; Lişna 50; Livini 5—20; Lozna 152; Lupaşcu 1—5 sau stn.

Maila Rupta[3] 41; Mihoreni 105; Mileanca 164; Mitoc 113; Mlenauţi 85.

Nelu-Tecureni 5—20; Nisnoveţ-Redi 76.

Odaia Sîrba 5—20.

Păltineşti 124; Pîrîu-Negru 88; Plopenii-Grima 5—20; Poeni; Pomîrla Glubocaia 224; Popeni 5—20; Popenii Vîrnova 44; Prilipca 74; Prisoţca 5—20; Pristeşti[4] 82; Pşeeasi 1—5 sau stn.; Puzureni 5—20.

Rediu[5] (Saracenilor) 1—5; Repiceni 94; Rijca 5—20.

Saucinita 102; Saveni 124; Sineuţi 86; Sîrba 76; Slavinceni (Ghireni) 1—5 sau stn.; Slobodziea 5—20; Slobodziea Apostol 5—20; Staneşti 28; Streteni 30; Sturza (Plopenii-Cona) 5—20; Suhareu 124.

Şeracauţii 77; Şerbacuţa 1—5; Şerpineţ 5—20; Şerpineţ[6] 5—20; Şindricenii Banul Gherghelu 30; Şindricenii di jos 54; Şindricenii di sus 49; Ştobeni 49; Ştobeni 5—20.

---

[1] H: Derţca.
[2] H: Hudeştii mire.
[3] Movila Ruptă? Nu este în M.D.G.
[4] Azi Prăsteşti.
[5] H: Rede.
[6] A doua localitate cu acest nume.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Talpa 24; Tataraşeni 100; Teiosii 100; Tieaşica 5—20; Timochi Coşcureni 1—5; Tîrgu Nou[1] 224; Trestieana-Stroco 59; Tureatca 169.

Ţagu-Tecureni 1—5.

Urieşu 1—5 sau stn.

Vaculeştii-Verba 181; Vasiliea-Curt 5—20; Viţcani Slobodzeea lui Tali[2] 33; Vîrcolici 1—5; Vîrna c.; Vîrnaliveni[3] 82; Vladeni 24; Vlasaneşti 1—5; Vlateneşti 101; Voloveţ[4] 1—5; Volovăţu lui Lupaşcu 5—20.

Zagodna Sarata 5—20; Zvoreşti 441.

Patru aşezări fără nume, din care două mai mari (între 5—20 curţi) la E. de Oroftianii di sus şi la V. de Cracaliea, iar două mici (1—5 curţi sau stîne) la N.E.E. de Vaculeşti şi la E de Pomîrla.

Douăzeci şi şapte de stîni fără nume: cinci la E. de Conceşti, cinci la S.E. şi N. de Dvorniceni, patru la S.E. şi E. de Tataraşeni, două la N. şi N.V.V. de Cracaliea, două la E. de Lişna, două la E. şi N. E. de Bivolari, cîte una la S.V.V. de Boldişoara, la N.E. de Ganeşti, V. de Hudeştii Mici, N. de Cîrete, N.V. de Codreana, S.V. de Vîrcolici, V. de Şerpineţ.

Cincisprezece mori fără nume, dintre care cinci pe Başeu la N.E. şi S. de Mlaneuţi, trei la S.E. de Lişna, două la N. de Dvorniceni si cîte una la N.E. de Popeni, N.V. de Horeşi, N. de Mileanca, S.E.E. de Tataraşeni şi S.V. de Curt.

O cîrciumă fără nume, la N.E. de Bivolari, pe valea Başeului.

În total, 198 de aşezări omeneşti.

Fălciu

Albeşti 186; Armăşeni 61; Arsura 40; Avereşti 47.

Baleşti 5—20; Banca 81; Barboşi 95; Baseşti 234; Bălţaţi; Berbeceni 5—20; Berbeceni 1—5 sau stn.; Berezeni 52; Bîrloleşti 79; Bogdăneşti 43; Boţeşti 67;

---

[1] Nu e arătat, grafic, ca tîrg.
[2] H: Liuitali.
[3] H: Virmaliveni.
[4] H: Valoveţ.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Bozii 51 ; Bradiceni 117 ; Broşteni 137 ; Budeşti 57 ; Budeşti, c. ; Bumbota 5—20 ; Bursuteni 154.

Căpoteşti 48 ; Cătunu lui Bedreag 5—20 ; Ciomoga 5—20 ; Cîrja[1] 140 ; Cîrligaţi 104 ; Cişla 47 ; Codreni 1—5 ; Cordeni 38 ; Corni 106 ; Cornii Ungurul 204 ; Cotu Chetriş 5—20 ; Cozmeşti 184 ; Crasnaşeni 108 ; Creţana 70 ; Creţeşti 156 ; Creţeşti[2] 156 ; Curjeni 25.

Dăvideşti 49 ; Deleni 100 ; Docoleni 5—20 şi st. p. ; Dolgheni 54 ; Dolheşti 103 ; Duda 141.

Epureni 180.

Fălcii 273 şi st. p.[3] ; Fedeşti 59 ; Foleşti, c. ; Fundătura 32 ; *Fundu Crasnii.*

Gajeşti 47 ; Ghermaneşti 118 ; Ghermaneşti 204 ; Ghetcioni, c. ; Golaia 1—5 sau stn. ; Groza 1—5 sau stn. ; Grozeşti 44 ; Grumădzoi 149 ; *Grumăzoaea ;* Gujeşti 104 ; Gura Idriciului 82 ; Gura Pîhna 67 ; Guşeţi 36 ; Guşeţi 5—20.

Hanaseni 77 ; Hoceni 129 ; Hotăreni 102 ; Hraniceni 44 ; Hreasca 28 ; Hurdujii de jos ; Hurdujii de sus ; **Huşi** 1 540.

Ialan, c. ; Icumeşti 1—5 sau stn. ; Idrici 46 ; Ivaneşti 74 ; Ivineţeşti 52.

Jigaliea 72 ; Jurcani 45 ; Jurjeşti 29.

Laţeştii Nou 66 ; Laţeştii Veachi 5—20 ; *Leleşti ;* Leoşti 53 ; Leoşti 1—5 sau stn. ; Leova 5—20 ; Lunca Banului[4] 40.

Malaeşti 131 ; Mavleşti 41 ; Moşna 151 ; Muşata 79. Novaci 90.

Odaia Bîrzul 5—20 ; Odaia Cîmpuri[5] 1—5 ; Odaia Golaii 5—20 ; Odaia Milea Brînzii 5—20 ; Odaia Mîndreşti 5—20 ; Odobeşti 5—20 ; Olanaţina 1—5 sau stn. ; Oltineşti 89 ; Ordeşti 5—20 ; Oţeleni 96.

Peicanii 48 ; Petrimăneşti 80 ; Petraleşti 27 ; Pîhna

---

[1] H : Chirja.

[2] E chiar la limita superioară a planşei V, putînd fi confundat cu Creţeştii din planşa II. Cred însă că e vorba de cele două sate cu acest nume, azi Creţeştii de sus şi Creţeştii de jos (vezi M.D.G.).

[3] Nu e trecut ca tîrg.

[4] H : Lunca Binului.

[5] H : Campur.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

37; Plochi 59; Plotușești 135; Podoleni 169; Poganești; Pojoreni, c.; Popeni 30.

Raiul 53; Rediul 153; Rîpili 50; Riscanii 53; Roșești 88; Roșieci [1] 128; Roșioara 27.

Salciru-Tulburi 5—20; Sarateni 161; Schineni 121; Schit; Semenești 162; Stalinești 169; Stoești [2] 99; Stroești 95.

Șarban-Mizin, c.; Șchiopeni 196; Șișcanii 62; Șopîrleni, c.; Știbureni 103; Șulete 181.

Taboleşti 79; Tidejeni 27; Tîlhărești [3] 29; Tîrzii 84; Tomanu-Pipor 1—5; Tomești 180; Troenași 20; Tuchelați 81.

Țifol 54.

Urlați 89.

Valea Bosii 34; Valea Dariea 40; Valea Morilor 5—20; Valeni 70; Vicoleni 51; Vilcotești 82; Vinzești 71; Vitcani 271; *Vladnic.*

Două așezări mici, fără nume, la S.S.V. de Bradiceni și la E. de Hușî.

Trei cîrciumi, fără nume, din care una la S.S.E. de Podoleni, alta la E. de Ghermanești și a treia la E. de Novaci.

O moară la S.E.E. de Hușî.

În total, 159 așezări omenești.

Gorj

Adunații ot Popești 28; Alicsani 42; Andrieşti 91; Aninoasa 153; Aninoasa; Arcani 105.

Bacești 161; Baea de Fer 123; Balacești de sus [4] 81; Balanești 88; Balcești 89; Balești 108; Balteni 182; Baltișoara 29; Baneo [5] 5—20; Banești; Barbatești 66; Bașca 47; Batușești; Berlești 100; Berzeiu de pădure [6] 185; Birce 76; Birzei de Jilort 131; Bilta 83; Bîrcaciu;

[1] H: Goșieci.
[2] H: Stoeștești.
[3] H: Tulhareşti.
[4] Balacești de jos sînt trecuți pe hartă, dar nu li s-a scris numele. V. mai sus, p. 188.
[5] E., f. 62 v.: Mah(a)l(aua) Baniu.
[6] H: padura.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Bîrleşti 99; Boboiţa 39; Bobu; Bodula[1] 45; Boea 67; Boresco 396; Boroşteni 80; **Bradiceni** 206; Bratuea 116; Broşteni 98; Bucoreasa 57; Budieni 95; Bujneni 65; Bumbeşti 93; Bumbeşti 51; Butoroji 33; Buzeşti 72.

Caraulă; Caraulă; Caraulă; Carce; Carpanişu 107; Cartiu 68; Călugăreasa 92; Călugări; Cărbuneşti 117; Cărbuneşti; Ceauru 91; Ceplea 54; Cernadiea 28; Cernădiea 61; Chilceştii de jos 44[2]; Chirligei 45; Ciocadiea 234; *Cioclovina;* Cioreşti 38; Ciuperceni 38; Cîineni[3] 98; Cîlnicu[4] de jos 94; Cîlnicu[4] de sus 32; Cîmpu Fomei[5] 45; Conovoi (Daneşti) 48; Copaceni; Copăcioasa 134; Corbeni 41; Corbeni 37; Corbeni 45; Cordon; Corneşti 68; Costeni 88; Crasna 115; *Crasna;* Creţeşti 60; Cucoreni; Cumaneşti 47; Curpenelu 64; Curpinu 28; Curtişoara 58.

Dobriţa 128; Dragoeni 5—20; Dragoeşti 100; Dragoeşti 79; Dragoţeşti 57; Duţeşti 35.

Farcaşeştii Moşteni[6]; Franţeşti 73; Frateşti 40; Furmuşelu 117.

Galeşoaia 68; Gavaneşti 54; Ghilceşti 70; Gîrbova 107; Glodeni 80; Godineşti 157; Golumbeni 5—20; Gornoviţa 64; Gruiu 107; Gureni 22.

Hereşti 180; Hobiţa 55; Hodoreasca 93; Horezanii de jos; Horezanii de sus 102; Hurezu 106.

Iaşi 50; Izvarna 60; Izvoareli.

Jupîneşti[7] 102.

Lainici[8]; Lazareşti 40; Licuriciu 108; Lileşti 89; Logreştii birnici 137; Logreştii moşteni 103; Lunca 216.

Mazarui; Meriş; Miroslaveni 49; Miroslaveni; *Mocerliţa;* Moga; Moga la rugi; Moghileştii de deal; Moghileştii de vale 60; Mogoşani 103; Moi 50; Moşateşti 59; Murjeşti.

---

[1] E., f. 61 v.: Buduhala.
[2] Cei de sus sînt în Mehedinţi.
[3] H: Chineni.
[4] H: Calnicu.
[5] H: Fome.
[6] Ceilalţi sînt în Mehedinţi.
[7] Jipuneşti.
[8] H: Danici.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Neagra; Negoești 100; Negreni 60; Novaci Rumini 43; Novaci Straini 99.

Obîrșiea 209; Ohaba 61; Ohaba 85; Oltari 31; Ortani 52.

Pejeni 24; Pesceana de jos 90; Pesceana de sus 188; Petreștii de jos 192; **Petreștii de sus** st. p. 97; Pișteșeni 88; Pișteștii din deal 67; Pișteștii din vale 65; Piticul 35; Pîrieni 280; Pîrîu[1] 136; Pîrîu[2] 51; Pliușcu[3] 39; Plopșor; Pocruea 97; Poeana 49; Poeana 67; Poenari 91; Poenari; Pojaru 377; Pojodeni 50; Polovradje 161; *Polovraci;* Ponoareli[4] 5—20; Preajba mare 108; Preajba mică 53; Prigoriea 228; Prunești 34; Purcari 202[5]; Purcari[6] 202; Purcenii birnici 46; Purcenii moșteni 107.

Raba; Racii[7] 84; Racoți 208; Ragoșu 73; Rașova 62; Rasovița 35; Retulești; Riușchi; Rîncu 120; Rînja 1—5 sau stn.; Rîșana 87; Rogojina 84; Roșiea 72; Roșiea de jos 100; Roșiea de sus 95; Rovinari 53; Rugi 72.

Saca 79; Sacu 66; Sardanești 161; Săcelu 140; Schela 71; Scoarța 253; Scoruș; Scrada 49; Secereli 77; Serbești 59; Serbești 50; Sevca[8] 21; Sinatești 46; Sîmboteani 72; Slobodziea 60; Sohodol 49; Soodol 95; Stancești 43; Stanești 103; Stefanești 77; Stoeana 39; Stolojani 85; Stejarii 43; Stîrpoaea[9] 90; Strîmba 93; Stroești 104; Surpați 111; Suseni.

Șamanești 46; Șas; Șasa 114; Șișești 21; Șofraceni 80.

Teiuș; Telești 144; *Telești;* Tismana 181; Tismana 41; *Tismana;* Tîna 196; Tînîș; **Tîrgu-Jiu** st. p. 451; Tolpașești; Tomașești 75; Topești 90; Turbați 88; Turcinești.

Țicleni 141; Țoțoi 56.

---

[1] H: Poreu.
[2] H: Pereu
[3] E., f. 63 v.: Plușcu.
[4] H: Ponareli.
[5] H: Pucari.
[6] H: Pucari; e al doilea sat cu acest nume, la N.V.V. de primul.
[7] H: Racia.
[8] E. f. 61 v.: Săuca.
[9] H: Starpoea.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Ungurelu de jos 32; Ungurelu de sus 35; Urdari 245; Urecheşti 88; Ursaţi 37; Urseţei 39.

Vacari 45; Vadeni 205; *Vadeni;* Vaidei 21; Vălărăi 98; Valea cu apă[1] 61; Valeni 62; Veaca; Verşani 103; Viezuri 32; Vînata 64; Vîrţu 75; Vladimiri 287; Vladuleni 91; Voineşti 20; Voiteştii de deal 114; Voiteştii de vale 96.

Zaicoi 120; Zorleşti 121; Zorleşti[2] 121.

Două sate fără nume, dintre care unul e Balaceştii de jos.

O stînă în munţi, la N. de Polovraci.

Douăsprezece mori fără nume, din care cinci pe un afluent al Gilortului, între Mogoşani şi Petreştii de sus, două pe Gilort, una pe un alt afluent al Gilortului, două pe Jiu, la E. de Stejarii şi la V. de Balteni, a treia la E. de Baea de fer şi a patra la S.E.E. de Carce.

În total, 282 de aşezări omeneşti.

Hîrlău

Albeşti 130; Armeana 1—5; Armeana, stn.

Balaş; Balţă uzu morţii 1—5 sau stn.; Belceşti 218; Bilbucani 72; Bîrleşti 75; Bob 1—5 sau stn.; Bodeni 71; Boloteni 5—20; Buhaniţa 140; Buhaniţa; Buhaşceni 40; Buimaceni 38; Buimaceni[3] 38; Burtili 5—20.

Calimahi 5—20; Cepleniţa 430; Chetroiţa c.; Chişcareni-Lileşti 5—20; Chiţoreni 53; Cioara 20; Ciori 20; Ciorogana 55; Cîrjone 126; Cobiceni 128; Costeanul (Dorneşti) 5—20; Costiujeni 39; Costiujani 1—5 sau stn.; Costiujenii vechi 21; Cotnari 230; Crăciuneni 27.

Danjeni 55; Dapinii c.; Deleni 434; Deleni 1—5; Deringa 1—5 sau stn.; Dudole, c.

Feredeni 68; Flămînzi 558; Frumuşica[4] 46.

Gorbeşti 32; Gruşa 1—5 sau stn.; Gruşeşti 5—20.

Hîrlău st. p. 414; Hlipiceni 120; Hodora 93; Horodiştea 40.

Iacobeni 1—5; Iacubeni 1—5; Ionaşeşti 98; Iorghiceşti-Gardiceni 82; Iosepeşti; Iureşti 69.

[1] H: Vele cu apa.
[2] Al doilea sat cu acest nume, la V. de primul.
[3] Al doilea sat cu acest nume, mai spre nord.
[4] H: Furmuşica.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Jumatateni 25.

Lausta 5—20; Liutii 40; Luica (Caldariea) 1—5.

Macsut 90; Moara Profeclului 25; Modrus 1—5 sau stn.; Muşcateni 105.

Nelipeşti 24.

Odaia Arană 5—20; Odaia Dorna 5—20; Odaia Hucul 5—20; Odaia Pişta 1—5; Odaia Pragurile 1—5; Odaia Urechi 1—5; Oneşti 51.

Percovaga 65; Petreşti 38; Plugari 42; Prajeni 35; Prisacani 37; Prisacani 1—5.

Radeni 139; Rediu 37.

Schinoasa, stn.; Schitu Dealu Balş; *Schitu Dealu Balş;* Schitu Deleni 46; *Schitu Deleni;* Scobine 122; Sinjapa 35; Sinjirei 28; Slobodziea 5—20; Staneşti 67; Steclariea 85; Storeşti 190; Stroeşti 91; Stroeşti, st. p. 20; Stroeşti Bîznoasa 131; Surneşti 1—5.

Şatrareni 35; Şîpoti 35.

Talişa Cerchijeni 33; Talpa Tochileni; Tirnegu[1] 1—5 sau stn.; Tîlhăreşti 28; Todireni 127; Tohileni 5—20; Totoeşti 155; Traisteni 5—20; Truşeşti 113; Truşeşti 5—20.

Ulmii 69; Ungureni 103; Ungurenii lui Cuciurean 30; Unsa 25; Urzicanii (Corni-Capra) 1—5.

Vădanii 1—5 sau stn.; Vicoleni 5—20; Vladeni 61.

Zagaviea 42; *Zagaviea;* Zbereni 63; Zlatunoae 161.

Aşezare fără nume[2] la N.V. de Belceşti.

Cinci stîni fără nume: două la N.E.E. de Hîrlău, două la N. şi N.E. de Armeana şi una la N.E. de Staneşti.

Două mori fără nume, una la N. de Calimachi, alta la N.E. de Ciori.

O cîrciumă fără nume, la E. de Deleni.

În total, 128 aşezări omeneşti.

Herţa

Banceni; Beţeşti 76; Buda di jos 65; Buda di sus 68.

Cotul (Baranca) 26; Culiceni 61.

Danileni 109.

[1] Sau Tirneciu; nu se poate citi limpede din cauza liniei de hotar care taie litera penultimă. Numele nu este în M.D.G.

[2] A fost scris un nume şi cifra 25, apoi au fost rase.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Fundoi 41; Fundoi Herța 92.
Godinești 93.
Herța 595; Hreațca 120; Hreațcuța 5--20.
Lucovița di jos 35; Lucovița di sus 46.
Mamornița 79; Mogoșești 84; *Mogoșești*; Molnița 98; Movili 55.
Novosuliția Pasat 55.
Oroftianii di jos 56; Oroftianii di sus 103.
Pilipeuți 113; Pilipeuți 110; Podeț c.; Poeana 5—20; Probodești 113.
Robeni 42.
Siniheu Gorbovo 187; Slobodzeea 33; Slobodzeea Imescu[1] 5—20; Slobodzeea Rupta 31.
Ștreanca 52.
Tîrnovca 324.
Țînteni 43.
O moară fără nume la V. de Poeana.
In total, 37 de așezări.

Ialomița

Acsienti 62; Albești 36; Alecseani 50; Andrășești 20; Armășești 30; Arțarul 90; Atîrnați 35.
Badeni; Balaban 25; Barbatescu; Bășinari (Cocargeaua) 48; Bejganii-Larga 20; Beilicul 36; Berlești 25; Berteștí (Otmoș) 60; Berteștí 5—20 și st. p.; Bordușanii Mari 25; Bordușanii Mici; Boronești 46; Broștenii Noi 76; Broștenii Veachi 20; Brăiliția 30; Buciumeanca (Demieni) 42; Bucul; Bueștí.
Calarași 163; Calarașii Vechi 47; Carabană; Catorca al Mare, sil.; Catorca Mică 45; Cazanești 55; Căcaleți (Rădulești) 5—20; Ceacul 53; Cechina 61; Cechina st. p.; Cegani 30; Cerchezeni; Chetrui; Chichineț; Chichineț, stn.; Chioara 69; Chirina (Pîrlita) 5—20; Cioara 80; Cioroiul 22; Ciulniția 30; Coadele (Cogea Babistan) 5—20 și st. p.; Colacul 37; Colceagul 24; Colceagul[2] 24; Colceagul (Uleștii[3] de sus) 43; Con-

[1] B. Slobozia Iliescului.
[2] Al doilea sat cu acest nume, la S. V. de Urziceni.
[3] H: Umeștii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

dieşti 53; Cosîmbeşti[1] 48; Coslugeni 52; Coşereni; Cotenu 20; Crăsani (Torcatura) 37; Crucea Razvan c.; Crunţii 50; Cucoana 5—20; Cucută, sil.; Cuneşti 35; Curcan, sil.

Dechiseni 26; Dîlga 23; Dormărunt[2] c.; Dridul; Dudeşti 25.

Făcăeni 20; Feteşti 29; Fraţileşti; Frumuşica 20; Fundu Crasani 35.

Gaiţa 110; Gemboşanii; Gheorghiţa, sil.; Ghimpaţi; Ghisdareşti 28; Giureşti 79; Gîldeu 37; Gîrbovo 100; Gîsca 45; Glodeanul (Frecăţei) 85; Gradeşti 5—20; Grindul (Fagaraşului) 68; Gropare; Gura Ialomiţa Mica 20.

Hagieni 38; Hotarul 48.

Iazul 30; Ivaneşti 20.

Jelava de jos 42; Jelava de sus 156; Jigaliea 72.

Lapandu, p.; Lapteţoi; Lateni; Lefliu 48; Lipoveni 20; Luciu Nou 90; Luciu Vechi 5—20; Luivilez (Cadîna Cocoş).

Maltezi 24; Manucul 70; Marculeşti 32; Măgureni; Menasiea 50; Miteleu; Mîrleanu 65; Moldoveni 142.

Obroeştii; Odaea Piteşteanului 25; Ograda 29; Oltina (Gura Vale) 25; Oraş, st. p.; *Oraş;* Orezi.

Panduri 42; Patru fraţi 62; Perieţi 82; Persica; Petroiu 36; Pisculeşti 25; Pisica (Stoineşti) 69; Piua Petrii 35; Pîrlita (Uleştii[3] de jos) 40; Pîrţani 32; Podu Dragan; Poeana 65; Pribegi 44; Pupezeni 33.

Rasuţeni (Papureni) 23; Raşi 60; Recoreşti; Reviga[4] 5—20; Reviga[5] sil.; Rogoz, c.

Salciile 154; Sapunari 55; Saraţeni; Saraţeni; Satu Nou (Noeni) 36; Satu Nou (Ştefăneşti) 95; Scutelnici (Stîlpu de peatra) 27; Silişte, sil.; Sinteşti 22; Slatiorile 39; Sloboziea 103; Sloboziea st. p.; Slujitori 70; Speteni 40; Spîrcaciu, sil.; Stelnica 34; Stîna Pitişteana 5—20; Sudiţii Petros; Sudiţi (Ungureni) 29.

---

[1] H: Consimbeşti.
[2] H: Dormorum.
[3] H: Umeştii.
[4] H: Rediga; E., f. 20: Reviga.
[5] H: Rediga.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Şocariciu 86.

Tambureştii (Chiatra) 29; Tatarei 28; Tonea; Trîmşani [1] 56; Troişanii, sil.

Ţăndărei 41.

Uluiţi 60; Uluiţi 5—20; Uluiţi; Urziceni 122.

Vadu Petros; Vaidomirul 20; Valea Măcrişului (Grindaşi) 30; Valea Plopului, c.; Valea Seacă 5—20; Vlacheni; Vladeni (Coada Bontea) 32; Vlaiculeşti 55.

Zloata 5—20 şi st. p.; Zmeau 5—20 şi st. p.

O aşezare fără nume la V. de Cosîmbeşti.

O silişte, fără nume, în balta Borcei, la N.E.E. de Silistra.

Şaizeci şi nouă de stîni, toate la N. de rîul Ialomiţa, de la limita de V. a judeţului pînă la drumul Slobozia-Chichineţ.

Şaptesprezece cîrciumi fără nume: două la V. de Cosîmbeşti, două la E. de Reviga, două la V. de Valea Seacă, două la E. de Sudiţi (Ungureni), două la V. de Chichineţ; una la V. de Gîrbovi, una la S. de Moldoveni, una la N. de Oraş, una la N.E. de Crunţi, una la N.E. de Sapunari, una la S.E. de Podu Dragan, una la N. de Odaea Pitişteanului.

Trei mori fără nume: una pe Ialomiţa, la N. de Uluiţi şi două la E. de Măgureni, aproape de Borcea.

O staţie de poştă, fără nume, la N. de Rogoz; ca şi aceea de la Cechina, e pe drumul Urziceni-Slobozia, care pe hartă, n-are totuşi traseu poştal.

În total, 268 aşezări omeneşti.

Iaşi

Andrieşeni 74; Apostol 5—20; Apostuli 1—5 sau stn.; Aron Vodă 44.

Badarei 71; Badeuţi 58; Bahrineşti 23; Barsineşti 39; Basciuj-Movila 34; Bascoceni 34; Bazga 120; Bălteni 75; Bilbucani 72; Bivolari [2] 109; *Birnova;* Blîndeşti 5—20; Bobuleşti 133; Bohotin 165; Borşa 105;

[1] H: Trîmştani; E, f. 18: Trîmşani.

[2] H: Digolari, din cauza pronunţării locale, înregistrate defectuos.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Bozuluc, c.; Brani 5—20; Braniştii Bocioe 5—20; Broşteni 1—5 sau stn.; Broştaţii 24; Burieaneşti 20.

Capu Dealului 5—20; Capu lui Chiriac 40; Casiceni 66; Caueaştii 98; Căminăreşti-Ţiganaşi 112; Cărbunarii Nou 27; *Cetăţuea* 50; Chetrariea 5—20; Chetrosul 98; Chiciora Lupului 36; Chipireşti 27; Chirpiţa 181; Chitarei 33; Cişmaneşti 71; Ciurbeşti 31; Cîndeşti 38; Cîrlig 36; Cîrniceni 116; Coada[1] Stincii 50; Colţu Corni 65; Comarna de jos 202; Comarna de sus 89; Copou 37; Cornu[2] Sasu, c.; Costase 5—20; Costuleni 140; Cotu lui Ivan 33; Cotu Ţiţora 22; Covasna 131; Coziea 161; Cratuleni 21; Cristeşti 28; Cucoteni 65; Cucoteni Golbani, 55; Cujba 40; Cujba 5—20; Curatura 26.

Danca 41; Dobriceni 71; Dobricenii Mici; Doinideni 77; Durneşti 56; Durneşti 37.

Epureni 75; Epureni 35; Estraceni 28.

Floreşti 38; Frasuleni 76; *Frumoasa*[3].

Galaeşti 68; *Galata* 32; Gameos[4] 5—20; Gaureni 26; Gaureni 5—20; Gavreni 31; Ghilişta 61; Ghişona 5—20; Glavaneşti 5—20; Glinoja 5—20; Golboca 71; Gorionii 82; Gorodiţa-Izvoareli 43; Govoreni 25; Gropniţa 30; Grozesti 99; Gura Bohotin[5] 40; Guranda-Budeşti 5—20; Gura Negra 30.

Hermeziu Trifeştii[6] Vechi 85; *Hlincea*.[7]

Iacuseni 75; Ianureni c. şi st. p.; **Iaşi** 6 092, st. p. şi cinci biserici; Iezăreni[8] 25; Isaiea 66; Iucşeni 30.

Laberdman[9] 5—20; Larga 54; Larga, c.; Lazareni 58; Leţcanii Nou 87; Leţcanii Vechi 31; Lunca Bîrnova 91; Lunceni 43.

Macareşti 74; Malaeşti 43; Malaeşti, c. şi st. p.; Manciu 39; Medeleni 5—20; Merzeşti c.; Merzeşti (Conachi) 5—20; Meseşti 5—20; Milalaşeni 5—20; Minelea

---

[1] H: Codu.
[2] H: Corpu.
[3] H: Fromoză.
[4] Nu e în M.D.G.
[5] H: Bogoşin.
[6] H: Garniziu Grifeştii.
[7] H: Glinja.
[8] H: Izoreni.
[9] H: La Beldiman? Nu e în M.D.G.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

29; Miroslava 61; Mînzăteşti 26; Bînzeşti (Bosoaea) 129; Moara Dancului 24 şi m.; Moara Paşcanii sau cătunul Cristeşti 5—20; Mocreşti c.; Moreni 72; Munteni 23; Munteni Galaţeni 65.

Neagra 1—5 sau stn; Neroni 40.

Oprişenii de sus[1] 39; Osoiu de jos; Osoiu de sus 55; Ostopceni 35.

Pădure Rea, ca.; Păun 31; Perju 30; Perieni 143; Piuleni 73; Podu Jijiea; Poeana 64; Poenile[2] c.; Pogoreşti 38; Popricanii 71; Poşta Bordeiu[3] Vechi 1—5 şi st. p.; Poşta Şipoti vechi 1—5 şi st. p.; Potropeşti 48; Prisacanii 75.

Ratunda 25; Rădeni 60; Rediu Aldii 43; Rediu Mitropolii 29; Rediu Tatarii 76; Repedi[4] 5—2 p.; Ringhileşti 106; Romaneştii-Bobuleşti 50; Roşa c.; Roşcanii 38; Roznovana 5—20; Ruseni 85.

Satu Roşu 5—20; Sălăjeni 25; Schineni 73; *Schitu Dichii;* Scoposeni 56; Sculeani 73; Slobodziea 5—20; Slobodziea 42; Socolii 60; Soloneţ 27; Sorca 40; Stîngăceni 40; Stolniceni 21; Stefăneşti 442; Stefăneşti 5—20; Stînca 39; Sturzu 1—5 sau stn.; Suri 58.

Şandreni 5—20; Şapoci c.; Şarbani c.; Şatrareni 50; Şipotili 127; Şoldani 24; Şorogari[5] 5—20; Şorogari 5—20.

Tabăra 127; Tauteşti 41; *Tărîţa;* Todoreni 5—20; Tomeşti 56; Topal 5—20; Treţcani 5—20; Trifeşti Leipsu 77.

Ţipileşti; Ţîliscani 27; Ţîliscani 5—20; Ţîlişcani[6] 5—20; Ţîlişcani, stn.; Ţîţorii[7] 62.

Ungheni[8] 22.

Valceri 5—20; Valîci 23; Vale Adîncă[9] 30; Vasica-Mînzăteşti 20; Vetreşti 26; Vladeni 92; Vladălceni 22; Vladomira 27; Voroveşti 74.

---

[1] Cei de jos nu sînt notaţi.
[2] H: Poeanale.
[3] Borde.
[4] H: Renedi.
[5] H: Şaragari.
[6] Al doilea cătun cu 5—20 curţi.
[7] Ţutora.
[8] H: Unceni.
[9] H: Vale Odinca.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Zabolotenii Bizede[1] 39; Zabolotenii Fondos[2] 42; Zahorna 65.

Două case sau aşezări fără nume (1—5 curţi), la S. E. de staţia de poştă Malaeşti, pe drumul poştei.

Trei stîni fără nume: una la N.N.E. de Cîrlig, alta la N.V.V. de Tauteşti, a treia la E. de Schineni.

Două cîrciumi fără nume: una la S. E. de Gura-Bohotinului, alta la S.S.V. de Zabolotenii Beizadea.

O moară fără nume pe Jijia, la N. E. de Costuleni.

În total, 221 de aşezări omeneşti.

Ilfov

Adunaţii Copăceni (Giuleşti) 35; Adunaţi ot Caţica; Adunaţii ot Ciocăneşti, (Andolina) 87; Afumaţii 131; Agieşti 77; Aleşii Mihai Vodă (Ţigăniea) 70; Aleşii ot Ciocaneşti 27; Aprozi 46; Arnauteanca, c.; Atîrnaţi (Odaia Alecu Gachi) 5—20.

Balamuci, ruinele; Baloteasca Cacaleţi 5—20; Baloteşti 30; Balta Doamnei 59; Balta Neagră 23; Baragan 5—20 şi st. p.; Barza 5—20; Bălăceanca (Glina Golescului) 55; Bălteni; Bărcăneşti (Fîsîeni) 100; Belciugata de jos 54; Belciugata de sus 5—20; Bejgani (Galaţui) 5—20; Berceni 65; Berciuc 5—20; Beţina 42; Bîcul 50; Bîra 25; Bobeşti 22; Bogata (Coada Bogăţii) 31; Bogateştii Tîrnaţii 39; Bojdani 59; Bolentinul dîn deal[3] 51 şi st. p.; Bordei Iordachiţii 5—20; Borduşanii (Pasării) 5—20; Boşneagu 48; Boteni 24; Bragadir 60; Braneşti 107; Brataşanii 5—20; Brătuleşti 38; Brezoaia Vistierului 27; Brigadar 37; Brînzeşti 28; Buciumeni 46; Buciumeni 42; Bucşanescului[4] — Cosoba Creţulescului 22; **Bucureşti** 10 074 şi st. p.; Buda 5—20; Buda 50; Budeşti 33; Bueşti 30; Buftea de jos 37; Buftea de sus 28; Bulgarii 25; Butimanu 63.

Caldarari 5—20; Calţuna 5—20; Canela; Careda 63; Catana 5—20; *Catolicii*[5]; Caţel 21; Caţica; Caţichea

[1] Adică Beizadea. În *M.D.G.* Zabolotenii Sturzoaiei.
[2] Zabolotenii Fotei în *M.D.G.*
[3] Cel din vale în Vlaşca.
[4] H: Bucşaneaschimli.
[5] H: Catoliceschii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Dîrvari 38 ; Căciulaţii Episcopului 59 ; Căldăruşani 156 ; *Căldăruşani ;* Căşcioareli [1] 112 ; Cernica 41 ; *Cernica ;* Cernoleasa, c. ; Chetruneşti 34 ; Chilimoceni ; Chirca (Chirculeşti) 33 ; Chirnogi 189 ; Chiroiu 26 ; Ciocanari 5—20 ; Ciocanari c. ; Ciocaneşti 76 ; Ciofliceni 43 ; Cioranii 5—20 ; Ciulei 5—20 ; Ciumaţii de jos 50 ; Ciumaţii de sus 21 ; Ciurelu 5—20 ; Cîlneu (Cuştureni) 83 ; Cîmpurile 25 ; Clăteşti 50 ; Clinceni 44 ; Cneajna 115 ; Coada Znagovului 21 ; Coadeli 30 ; Cocanii de jos ; Cocanii de sus 5—20 ; Cocioc 53 ; Cocoşi Raduri [2] 26 ; Cocoşi Romîni [3] 5—20 ; Codreni 22 ; Cogeştii ; Colentina (Teiu) 49 ; Colibaşi 141 ; Copaceni 160 ; Corbeanca ; Cornească 5—20 ; Cornetu de vale (Poeli) [4] ; Cosoba Hristii 40 ; Coşarna 5—20 ; Coşeri c. ; *Cotroceni ;* Cotofeanca [5] 90 ; Creţeşti 63 ; Creţu 31 ; Creţuleasca-Lipoveţi 30 ; Creţuleşti 51 ; Crevedia de jos ; Crevedia de sus (Podu Crevedia) 30 ; Crivăţ 226 ; Crîngaşi 1—5 ; Crîngu ; Cuconi 80 ; Cucueţi 45 ; Curateşti 24 ; Curcubeu 5—20 ; Cuştureni 5—20.

Dascălu [6] 34 ; Dărăşti [7] 176 ; Demieni 40 ; Dîrvari 25 ; Dîrza 44 ; Dobreni 66 ; Dobreşti 59 ; Dobroşeşti [8] 23; Domneştii de sus 98; Dragoeşti 70; Dragomireştii din Vale 51 ; Drăgăneşti 70 ; Drida 42 ; Dridul 5—20 ; Drumu Sării [9] st. p. ; Dudeşti 51 ; Dudu 70 ; Dumitrana 5—20.

Erdachi [10] c.

Făurei 35 ; Fieni 37 ; Flămînzeni 32 ; Floceşti (Nefli) 40 ; Florească 5—20 ; Frăsinet 46 ; Frujineşti 20 ; Funari 48 ; Fundeni 36 ; Fundenii Vacarescului 26 ; Fundu (Chiseletu) 115 ; Fundu Coadele 20 ; Fundulea [11] 52.

---

[1] H : Caşorli.

[2] Rudari ? Nu e in M.D.G.

[3] H : Ramîna.

[4] Probabil Poeni. Tradiţia satului Cornetu ştie de poenile din mijlocul pădurii de corni unde şi-au făcut colibe întemeietorii satului. Vezi C. Alessandrescu, *Dicţionar geografic al judeţului Ilfov,* Bucureşti, 1892, p. 139.

[5] H : Cotefeanca. Cele 90 de curţi sînt împreună cu satul Gurbăneşti.

[6] H : Dascul ; E. f. 26 : Dascălul.

[7] H : Odoreşti.

[8] H : Dobreşeşti.

[9] H : Serii ; E., f. 21v : Poştea Drumul Sării.

[10] Probabil Iordachi.

[11] H : Fondule.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Gaga de jos 27 ; Gălbinaşi (Rasa) 32 ; Găneasa 5—20; Găunoşi (Mărgineanca) 63 ; Gheorghiţa Pămînteni 153 ; Ghergani 5—20 ; Ghermăneşti 52 ; Ghimpaţi (Ciucoveni) 44 ; Giuleştii din deal 52 ; Giuleştii din vale 24 ; Giuleştii Domneşti (Rudeni) 71 ; Glina Andronescului (Şerbaniţa) 5—20 ; Glina Filipescului 26 ; Golăşiea 24 ; Golăşiea (Doctor Caracaş) 5—20 ; Gostilile 71 ; Gostinari 112 ; Grădiştea 68 ; Greadişte ; Grecii de jos 46 ; Grecii de mijloc : Grecii de sus (Zăgaz) 47 ; Groapa Porcului 5—20 ; Gruea 100 ; Gruiu 20 ; Gurbăneşti 90 [1].

Hagi Gheorghi 5—20 ; Haraboc 5—20 ; Herbinţii 212 ; Heresteu 5—20 ; Hereşti 45 ; Hotare 158.

Ileana 102 ; Izvorani 41 ; Înfundata 36.

Jelava 105.

Lacu Turcului 22 ; Lămoteşti [2] 29 ; Leaşii de jos 5—20 ; Leaşii de sus 5—20 ; Lefter 5—20 ; Leurdeni [3] 22 ; Lilieci 30 ; Lipiea 76 ; Lipoveni 24 ; Luica 119 ; Luica 5—20 ; Lupşani ; Lupului, c.

Maia Barbuceanului 55 ; Maia Filipescului 42 ; Malamucu 75 ; Mancea ; Manolaca 5—20 ; Mariuţa 36 ; Mataroiu ; Mavrodin (Căciulaţii Banului) 35 ; Maxineni ; Măgureni [4] 99 ; Măgureni [5] (Broscăriea) ; Măicăneşti 24 ; Mănăstirea (Cornăţel) 70 ; Mericaş (Săruleştii Nou) 74 ; Merii Petca 52 ; Micnu ; Micşuneşti 58 ; Micşuneşti Ungureni 25 ; Miteni (Fundeni) 34 ; Moara Domnească ; Moara Săracă (Ţîrloaia) 76 ; Moara Sărindarului 72 ; Moara Tînganului (Banului) 20 ; Moghiliţa, st. p. ; Mogoşeşti 52 ; Mogoşoaia 66 ; Movila 45.

Nana, c. ; Negoeşti 38 şi st. p. ; Netezeşti 61 ; Ninciuleştii-Domneşti (Chirnogi) 30 ; Nuci 45.

Obideni 39 ; Obileşti st. p. ; Obileştii Nou 71 ; Obileştii Veachi 68 ; Ochearsca 5—20 ; Odaia Chirului 5—20 ; Odaia Fîntîna Radului Vodă 31 ; Odaia Monciului 5—20 ; Odaia Otopenilor 5—20 ; Odaia Pitarului 22 ; Odaia Vladica 58 ; Olteni ; Olteniţa 82 şi st. p. ; Orac 5—20 ; Orelca,

[1] Cifra de 90 de curţi se referă la Gurbăneşti împreună cu Cotofeanca.

[2] H : Lomateşti.

[3] H : Laurdeni.

[4] H : Mavgureni.

[5] H : Mavgureni.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

c.; Orești; Orești (Filastaca) 30; Ornești 34; Osibeștii ot Grădiștea 21; Ostrata (Mistijoica) c.; Otopenii de jos 40; Otopenii de sus 57.

Panteleimon 70; *Panteleimon; Pasărea;* Pașcani 40; Piscari 5—20; Piscu 31; Piscuri 25; Pișcoianca 5—20; Piteasca 55; Pițaghei 25; Pîrlita 32; Pîrlita (Stănești) 26; Plătărești 29; Plumbuita 23; Podari 36; Poenari 51; Poinari 109; Popeasca; Popești 35; Popești; Popești 39; Porcești 21; Postovari 45; Postovarii Știubeiului [1] 54; Preazna nouă 50; Preazna veche 24; Preotești 66; Prunî 5—20; Pupăza 5—20.

Radovani 208; Radulești 105; Rasa 5—20; Rasa c.; Rașești 20; Rebegești [2] 27; Resimnicea 53; Resimnici noi [3] 5—20; Riioasa 72; Roșu 46; Rudari 5—20.

Samurcășești (Ciorogîrlele Varlam) 96; Sahat 57; Sahat, ca.; Săbăreni 70; Săftica 20; Sărăcinească 23; Săruleștii Vechi; Schitu Tatareni; Schitu Țigănești Ciolpani 41; *Schitu Țigănești;* Seliștea; Serbii Domneștii de jos 33; Serbii Domneștii de sus 40; Simidreni 5—20; Sinești, c.; Singureni (Tamașu de sus) 20; Sintești 27; Slobodziea 32; Spanțov 63; Steclariea 5—20; Stirieana de sus 5—20; Stoeanoaea 25; Stroești; Stupineleli 109; Sudiți 24; Sudiți Ungureni 73; Suliman 25; Surlari (Carasan) 82.

Șainoica, stn. sau casă; Șindrelita, st. p.; Ștefănești de jos 40; Ștefănești de sus 52.

Tamașu 25; Tamașu de jos 5—20; Tariceni 50; Tartașești 100; Tatine [4] 5—20; Tămădău de jos 21; Tămădău de sus 70; Tîncăbeștii de jos; Tîncăbeștii de sus; Tîngani 74; Tîngani 27 și st. p.; Tîntava [5] 97; Toboșari 30; Trestieni 20; Tunarii 204; Turbați 94.

Țiganești 30; *Țiganești;* Țîganca c.; Țîrloaia 5—20.

Ulmeni 60; Ulmi 24; Ulmu 121; Ungureni ot Gherghița 48; Urziceanca.

---

[1] H: Postovar (Știubeaev).
[2] H: Rebedești.
[3] H: Resimnici Movi.
[4] H: Tatanini; E, f. 27: Cătunu Tatinele.
[5] H: Tintasa.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Vale Dragului [1] 67 ; Vasilaţi 61 ; *Văcăreşti ;* Vărăşti [2] 89 ; Vărăştii de jos 41 ; Vărăştii de sus 28 ; Vidra 5—20 , Vîrtej Cornet Grădişteanului 28 ; Vladichii 1--5 sau stn. Zurbaua [3] 26.

Aşezare fără nume (peste 20 curţi) la N. V. de Rîioasa.

Aşezări mici (1—5 curţi) sau stîne la : S.S.E. de Ţîrloaia, S. de Crîngaşi, E. de Roşu.

Mănăstirea Snagov e trecută pe hartă, în insula lacului Snagov, dar fără nume.

Şapte cîrciumi fără nume : două la S. E. de Călţuna, pe drumul poştei, una la E. de Schitu Tatareni, una la N. E. de Stirieana de jos, una la E. de cîrciuma Rasa, una la S. V. de Preazna Veche (ultimile două pe drumul poştei spre Călăraşi), una la V. de Fierbinţi.

Patruzeci şi una de mori fără nume : cincisprezece pe Sabar şi Săbărel, opt pe Dîmboviţa, şapte pe apa Căldăruşanilor, patru pe Colentina, două pe Ialomiţa, două la S. E. de Ghimpaţi (Ciucoveni), una pe Mostiştea, una pe apa Snagovului, una la N. E. de Crîngu.

În total, 422 aşezări omeneşti.

Mehedinţi

Adunaţii ot Tîiea 58 ; Almajelu 106 ; Apa Negrea 42 ; Arboteşti 118 ; Arjitoaea 309 ; Arvateşti [4] 70.

Babaiţa 61 ; **Baea de Aramă** 312 ; Bahnea 5—20 ; Bala de jos 94 ; Bala de sus 72 ; Baloteşti 40 ; Baluţa 5—20 ; Balta 86 ; Balta Verde 77 ; Balţaţii de jos 189 ; Balţaţii de sus 84 ; Balvaneşti 70 ; Baseşti 38 ; Başcova 59 ; Batareea f. ; Batareea f. ; Batoţi 106 ; Băgataceşti ; Bălăciţa 129 ; Bălteani 65 ; Bărboiu 107 ; Bela 85 ; Bistriţa 130 ; Bîcleşu 195 ; Bîrcaci, c. ; Bîrnaul 5—20 ; Boboeşti 34 ; Boca ; Botoşeşti 67 ; Brabeţi 64 ; Brabovo 168 ; Bradet 106 ; Bradet 5—20 ; Braloştiţa 206 ; Branişti 108 ; Bratovoeşti 71 ; Brebena 44 ; Brebinari 88 ; Bresniţa 231 ; Bresniţa 82 ; Broscari (Tascu) 200 ; Broscari st. p ; Broşteni

[1] H : Vale Dracului
[2] H : Voreşti.
[3] H : Zurbada.
[4] H : Avrateşti.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

68; Bucura 79; Bucești 43; Bucovicioru[1] 61; Budanești 70; Bunești 36; Burila Mari 146; Burila Mică 67; Busul 127; Butoeștii de jos 40; Butoeștii de sus 39; Buzdinu 5—20.

Căciulatu 81; Cacoți 89; Calafat 248; Calenești 5—20; Calugareni 161; Caraula[2] 172; Catun 201; Catun; Catun; Catun c. și m.; Căzănești 107; Cera 161; Cerdac, st. p.: Cereșu 41; Cernaea 146; **Cerneți** 589 și st. p.; Cerno Vîrvu 37; Cetana; Cetati 149; Cetățuea; Chirceni 43: Ciocănari; Ciorobareni 93; Ciovirnișeni 96; Ciuperceni 167; Ciuperceni 216; Ciupina 5—20; Ciupina 5—20[3]; Cîmpeni 5—20; Cîrcea 34; Cleșnești; Clinovu[4] 121; Cloșani 144; Colarețu 123; Colibași[5] 221; Comanești 48; Corcova 104; Cornetu; Cornul 80; Corobeili 64; Corpino[6] 127; Corzu 71; Cosovicioara 5—20; Cosovițu 67; Cosovițu 5—20; Costeni 63; Costeni 207; Coturuea de jos 44; Coturuea de sus 27; Coțofenii de jos 5—20; Coțofenii din dos 223; Covrigi 87; Cracu Muntilui[7] 29; Crainici 116; Creguești 66; Cremen 90; Criuciu Tufano, c.; Crivina 100; Crîngu Borița 63; Curatura 5—20; Curtișoara; Cușmirul 230.

Dealu Mare 38; Dedovița 70; Dejarați 107; Delbașița 45; Desaragi; Deveselu 107; Deveselu Ostreini 53; Dîlma 55; Dîrvarii de jos 40; Dîrvarii de sus (Jemani) 64; Dobridor 65; Dobrovo 42; Dragoteștii de jos; Dragoteștii de sus; Drăgănești 5—20; Drincea 75; Dudaș 38; Dumbrăvița 60.

Ercea 66.

Farcașești 41; Faureni; Fîntîna Banului; Fîntîna Domnească 76; Fîntînelili; Flămînda 94.

Galicea 178; Galice; Galicii stn[8]; Galicea, ruinele satului[9]; Ghilmijoia; Ghilmijoea 54; Ghirnița 130; Ghir-

---

[1] H: Bucvinoru In. E: Bucovicioru.
[2] H: Carlula; E., f. 68: Caraula.
[3] A doua cu acest nume.
[4] Fostul tîrg, ars și prădat pe vremea Cîrjaliilor.
[5] H: Colibatu.
[6] Carpenu, probabil.
[7] H: Crac Montiliu.
[8] Sînt patru cercuri, deci patru stîni.
[9] H: Ralicea. E silișteа vechii Galicea.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

niţa de jos 120; Ghirniţa de sus 100; Gîrbovăţ 98; Gîrbovăţu-Moşteni 37; Gîrbovăţu Straini 140; Gîrla 283; Glogova 256; Godeanii 40; Gogoşi 171; Gogoşi 181; Gogoşiţa 181; Golenţii Comani; Gonţa 70; Gornoviţa 86; Gornovodiţa 85; Govodarva 50; Govodarva Adunaţi 27; Greceşti 104; Gropanii; Grozeşti 68; Gruea 90; Gubavcea 53; Gura Jidoştiţa 25; Gura Motrului; Gura Poroina Mică 95.

Halanga 90; Haţă 5—20; Hinovo 200; Hotareni 80; Huniea 143.

Iablaniţa 95; Ilovăţu 271; Iloviţa 37; Imoga 88; Ioneşti 201; Iupca 72; Izemşa[1] 84; Izlaşomo[2] 114; Izverna[3] 171; Izvoreli 130; Izvorelu 170; Izvoru Bîrdea 64; Izvoru Frumos[4] 45.

Jidoştiţa[5] 45; Jieana Mari 142; Jieana Mică 38; Jigujeni 110; Jirosa 80; Jirovu 135.

Lacu 66; Laturoasa 40; Leaurda[6] 54; Leaurda 5—20; Lumnicu; Lopoiţa 40; Lupşa de jos 61; Lupşa de sus 99.

Maglavit[7] 193; Mahala Obîrşiea 43; Malarişca 26; Malovăţ 120; Malovnic; Manu 48; Mardaşiţu 70; Marga 36; Marişeşti 78; Matasarii de jos 36; Menţii din dos 76; Menţii din faţă 52; Merişu 63; Merit 48; Miculeşti 98; Miculeşti 45; Miliota 68; Miliota[8] 68; Mojarco[9] 50; Mojiea 32; Moişeşti 33; Monastîrici 31; Morile Banului 31; Mormanu 37; Mosna 97; Moşandru 5—20; Moţăţei 367.

Nadanova 28; Negoeşti 131; Negruşa 31; Nevaţu[10] 27.

Oban Potmenţul[11] 180; Obîrşiea 78; Oprişoru 216; Oreaviţa 183; Oreaviţa 40; Oreşti 5—20; Orodelu 109; Orzeşti 73; Ostrovu Corbului 56; Ostrovu Mare 250.

---

[1] H: Pzemşa.
[2] E: f. 67: Slaşoma.
[3] H: Iaverna.
[4] H: Formoz.
[5] H: Jidoşti.
[6] H: Leaurba.
[7] H: Madlavit.
[8] A doua cu acest nume.
[9] E, f. 68 v.: Mijarca.
[10] Pare să fie tot una cu Siliştea Pavăţu din E, f. 67.
[11] E, f. 66 v.: Potmeltu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Padeşu 59; Padina Mari 94; Padina Mică 31; Paea 5—20; Paea st. p.; Patuleli 306; Pauneşti 5—20; Peri 118; Pestriţa 38; Peştana 79; Peştenuţa 28; Petrişu 52; Petriş 29; Petroia 40; Piciu 1—5 sau stn.; Pinosa 90; Pinosa de jos 5—20; Pinteana; Pitulatu 50; Pleniţa 252; Plopşoru Mare 150; Plopşoru Mic 5—20; Ploştina; Podeni 87; Podu Grosului Piatra 107; Poeana[1] 95; Poeana[1] 66; Popeşti 23; Ponorîi[2] 32; Poroina 5—20; Poroina Igreviţa[3]; Poroina Mari 190; Predeşti 252; Prestol 206; Preşna; Preşneni 230; Prisceav 162; Prunişori 110; Punghina 61; Purcareţ.

Rachita 76; Racoviţa 5—20; Ratezu 96; Răsipiţi 130; Rogojeni 64; Rogova 204; Roşeuţa 82; Rucşoreni 45; Rudăriea 77; Rudica 73; Runcşoru; Runcu-Rediu[4] 42; Ruptura 35.

Saca 196; Sacariciu 81; Salcii 414; Samarineşti 227; Sardaneşti 32; Sareşti 5—20; Scaeşti 21; Scaeşti Rovina 5—20; Scăpău[5] 100; Schela Cladova 62; Schinteşti 58; Scorili 5—20; Scripet, st. p.; Seaverineşti 217; Seaverinului 30; Secu 171; Selitracu 78; Siliştе Izverna[6] 133; Sileşteni 52; Sima c.; Sirţca 131[7]; Slatinicu 42; Smadoviţa 59; Socoleşti 81; Sopotu 111; Stanişti 30; Stăncesti 320; Steicu 72; Stigniţa 73; Stîngacea 5—20; Stolojani 72; Straini Malinchi[8] 60; Strîmba 65; Strîmta[9] 82; Stroeşti 69; Sularu 5—20; Sura 76; Susiţa 31; Svodea 5—20.

Şilari 5—20; Şimieanul 161; Şipaneşti 29; Şipotul 128; Şiroca 5—20; Şişcaroşu 5—20; Şişeştii de jos 219; Şişeştii de sus 85; Şitoea[10] 5—20; Şovarna de jos 102; Şovarna de sus 78; Ştefanului (Troenicu) 5—20 şi st. p.; Ştiubei 5—20; Ştuşcani 37; Şuşiţa de jos 80; Şuşiţa de sus 79.

---

[1] H: Paeana.
[2] H: Poporii.
[3] H: Igrevpţa. Azi: Erghevita.
[4] H: Redu.
[5] H: Scopeo.
[6] H: Silişte Izvepno.
[7] E: Mahalaoa Sirsca.
[8] Sau: Străinii Mititei.
[9] H: Strimşta.
[10] E chiar pe hotarul dintre Mehedinţi şi Dolj.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Tarnița 42; Tarnița 5—20; Teiu 40; Tihomiri 32; Timișanii 68; Tîmna 62; Tîrtîlești 5—20; Topolnița 44; *Topolnița;* Tortaba 23; Trastiora 48; Turcenii de jos: Turcenii de sus 108.

Țerbeș 37; Țerioea 50; Țîganași 117; Țînțaru 119; Țînțăreni 5—20; Țîru 24.

Ulmu 82; Ulmu 29; Urdanița 45; Ursoaea 59; Uznicioara 80.

Vacarești 5—20; Vale Anilor; Valea Boerească 62; Valea lui Marcu 60; Valea Mănăstirilor; Valea Paunului [1]; Valea Petri 46; Valea Podului 70; Vale Re 60; Vale Re 34; Valea Ursului 43; Vardanița 120; Vidimirești 107; Vînja; Vînja Mari 194; Vînjulețu Mic 109; Vîrciorova [2] 5—20; Vîrtopu 108; Vîrtop 44; Vodița [3] ruinele mănăstirii; Voeni 55; Voita 5—20; Voloeacu 63; Vornicioara 34; Vozioleşti 102; Vrata 62.

Zagaea 90.

Zece stîni şi anume: cinci la N.N.E. de Cereşu (Zimnie hutora) două la S. E. de Căciulata, una la S. de Predeşti, una la N. V. de Voita, una la N. de Sularu.

Patru cîrciumi: una la S.V.V de Şitoea, una la N.V.V. de Selitracu, una la V. de Butoeşti, una la S. de Prunişori.

Şase forturi, din care cinci în jurul Calafatului şi unul la S. de Vîrciorova.

Şaptezeci şi trei de mori de apă: unsprezece pe Corlățel, între Galicea şi Teiul; şapte pe Drincea; şapte pe Motru; şapte în regiunea Rogova-Hotăreni; şase la E. şi S. E. de Danceu; cinci în jurul Vînjului Mare; patru pe Brezniţa; patru la S. şi S. E. de Ulmu; patru la V. şi N.V. de Obîrşia; trei pe Coşuştea; trei pe Podu Grosului; trei la S.E.E. de Plopşoru Mic; două pe Şovarna, două la N. de Svodea, una pe Topolnița, una la S. de Balta Verde, una la N.V. de Jieana Mare, una la V. de Broscari, una pe Uzniţa.

În total, 504 aşezări omeneşti.

---

[1] H: Pantului sau Paunului, la V. de Tîmna. Litere defectuos făcute.

[2] H: Vaciarova.

[3] H: Ruinele mănăstirii Bistrița: Eroare.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Adunaţi 5—20 ; Albeşti 40 ; Aninoasa 52.

Badeni Pămînteni (Stoeaneşti) 98 ; Badeni Ungureni 22 ; Badeşti 75 ; Bajeşti 117 ; Balileşti 50 ; Barzeşti 51 ; Berivoeştii Pămînteni 112 ; Berivoeştii Ungureni 70 ; Bogateşti 5—20 ; Boteni Pămînteni 79 ; Boteni Ungureni 43 ; Budişteni 127 ; Bughea 75.

Calineşti 175 ; Capu Piscului 51 ; Cetăţenii dîn deal 46 ; Cetăţenii dîn Vale 38 ; Chidov, fostă cetate ; Chiţeşti 47 ; Ciocăneşti 40 ; Ciulniţa Mare 45 ; Ciulniţa Mică 51 ; Ciumeşti 70 ; **Cîmpulung** 709 ; Cîndeşti 5—20 ; Cîrcinov [1] ; Cneazea a lu Negru Vodă ; Colibaşi 86 ; Conteşti 64 ; Copaceni 33 ; Corbii 216 ; Cordon ; Corşora 63 ; Coşeşti 64 ; Coteneşti 53 ; Coteşti.

Darmaneşti 35 ; Davideşti 74 ; Diaconeşti 5—20 ; Dobreşti 51 ; Domneasca ; Domneşti 118 ; Draghiciu 79 ; Dragroslavile 87.

Găneşti [2] 5—20 ; Glîmbocata 59 ; Glîmbocelu 94 ; Glodu 5—20 ; Godeni 82 ; Goleşti 99 ; Goleştii 55 ; Goleştii Badii 59 ; Gorganu 189 ; Gradeşti 5—20.

Hîncăcioasa [3] 62 ; Hîrşeşti 55.

Juguru 82 ; Jupaneşti 75 ; Jureşti 21.

Laposanii 20 ; Lăicăi [4] 41 ; Leiceşti 65 ; Leordeni 189 ; Lereştii [5] de jos 52 ; Lereştii [5] de sus 41 ; Livezeni 92.

Mala ; Maneşti 24 ; Mariş 5—20 ; *Mănăstirea Valea ;* Mănăstirea Valea 28 ; Mătău 110 ; Miceşti 72 ; Micloşanii 61 ; Mioveni 89 ; Mircoşii 5—20 ; Moara Udeni 5—20 ; Moeci 163.

Nămăeşti [6] 61 ; *Nămăeşti [6] ;* Negreni 40 ; Negreşti 63 ; Nucşoara 40.

Ocheşti ; Odaea Groşa 5—20 ; Oreţ c.

---

[1] H : Circinevo.
[2] H : Goneşti.
[3] H : Gungaciosa.
[4] H : Leichei.
[5] H : Lireştii.
[6] H : Nemoeşti.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Păduret 5—20; Pămînteni 94; Petreşti 54; Petroşanii 46; Piscani 76; Pîcioiu 42; Pîreşti 26; Poenari 80; Poinarei 37; Priboi 5—20; Priboeni 35; Pucheni 75; Purcareni 70.

Racoviţa de jos 44; Racoviţa de sus 56; Redeşti 79; Retevoeşti 71; Rîncu-Hîrsu, c; Rucăr[1] 247; Rumîneşti 50.

Schitu Ciocanul[2]; Schitu Goleşti 96; *Schitu Vînii*; Sîmboteni; Slanicu Pămînteni; Slanicu Ungureni; Slatina 5—20; Sloboziea 50; Staneşti 41; Stefaneşti 117; Stîlpeni 67.

Tamojnea; Terezburg, ruinele cetăţii; Tîrgu Dealului[3]; Tîrgu Valea Mare; Tîroeşti 37; Tomaneşti 58; Topoloveni 112.

Ţiteşti 122; Ţiganeşti 38; Tomaneşti 58.

Ulita 32.

Vacare 35; Vadul Anii 5—20; Valea Bradului 21; Valea Foii 65; Valea Mare 87; Valea Mare 97; Valea Mare 5—20; Valea Nandrii[4] 26; Valea Popii 78; Valea Rusii 5—20; Valea Stînii; Valea Vacii 40; Valeni 101; Valeni 56; Vieroşului[5] 101; *Vieroşului*; Vişoiu 91; Viteceşti 59; Vladeştii de sus 81; Vladeştii Pămînteni 127; Voineşti 35; Voroveni 57; Vraneşti 90; Vultureştii de jos 52; Vultureştii de sus 35.

Zbogateştii 5—20; Zgrepceşti 43.

Unsprezece stîni fără nume, în munţi, din care şapte la N. de Nucşoara iar patru la S.E.E. de Dragoslavele.

Patrusprezece mori, dintre care opt pe Rînşor, iar şase pe Gura Bătrîna[6].

Două circiumi: la N. V. şi S. V. de Schitu Goleşti, pe drumul poştei spre Cîmpulung.

In total, 185 aşezări omeneşti.

---

[1] H: Racalu
[2] H: Cecanu.
[3] H: Dealui.
[4] H: Nadri.
[5] H: Verişului.
[6] H: Gura Vatrina

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Agapiea 210 ; *Agapiea ;* Almașel 66 ; Arameşti 33 ; Arămoaia Nigoești 23.

Balțateşti 209 ; Balan 39 ; Bălăneşti 90 ; Bărgăoanii 171 ; Beserecani 32 ; *Beserecani ;* Beşcureni 5—20 ; Bistricioara 78 ; Bistrița 146 ; *Bistrița ;* Bîrcu 75 ; Bîrjoveni 63 ; Bîrjoveni 32 ; Bleba 58 ; Boboeşti 81 ; Bodeşti 64 ; Bodeştii Precistei 191 ; Boezeşti 45 ; Bogna 138 ; Boişti 73 ; Boloşeşti 31 ; Borseşti 65 ; Boteşti 1—5 ; Bozieni 65 şi st. p. ; Brachişteni 77 ; Bradu 21 ; Braneşti 5—20 ; Bretcani 5—20 ; Broşteni 50 ; Brusturi 104 ; Buciumeni 5—20 ; Buciuni 61 ; Budeşti 139 ; Buhalnița 81 ; Buhuşi 87 ; Butnăreşti 100 ; Buzeşti 20.

Cacîța-Neamțişor 228 ; Calu 140 ; Capu Dealului [1] 38 ; Cauciuleşti 49 ; Călugăreni 25 ; Ceahlăeşti 18 ; Certieni 42 ; Chintinici 57 ; Chiricheşti 22 ; Chiserigu 41 ; Ciocăneşti 5—20 ; *Ciolpanii* [2] *;* Ciopleştii Lecuşeni 25 ; *Ciurubuc ;* Ciuțcaneşti 32 ; Ciuțcanii 26 ; Cîrligi 98 ; Cîrligi 81 ; Cîrligul 89 ; Cîrnu 73 ; Climeşti 35 ; Coacanii 111 ; Conțeşti 40 ; Corni 39 ; Cornileşti 5—20 ; Cotu Gros 57 ; Cotu Munteni 5—20 ; Cotu Vamişeni 186 ; Cracău Neagra 93 ; Croeşti 5—20 ; Cuejdul 44 ; Cuejdul 5—20 ; Curgan 27.

Davideni 82 ; Davidul 45 ; Dărmăneşti 83 ; Deleni 5—20 ; Dobreni 101 ; Dolheşti 73 ; Doneşti 36 ; Dragomireşti 132 ; Dragușeni 81 ; Dreptii 1—5 sau c. [3] ; Dulceşti 117 ; *Dumbrăveni ; Durău ;* Durneşti 31 ; Duteşti 43.

Faurii de jos 5—20 ; Faurii de sus 21 ; Fauri Moldoveni 33 ; Fauri Munteni 41 ; Făgețelu 5—20 ; Fimori 64 ; Fundu Bicazului 90.

Galbin 130 ; Galbin 5—20 şi st. p. ; Galu 42 ; Ghermăneşti 26 ; Ghigoeşti 81 ; Ghindăoani 145 ; Ghircina 115 ; Ghirleşti 31 ; Gîrteşti 60 ; Goşman 5—20 ; Graşi 69 ; Grințieşti 50 ; Gromăzeşti 230 ; Gura Bicazului 43 ; Gura Doamnii 33 ; Gura Viea 106.

Halîpa 141 [4] ; Hangu 181 ; Harniceşti 37 ; Haşta [5] 28 ;

---

[1] H : Capodealui.
[2] H : Celpanii.
[3] Semnul nu e clar.
[4] H : Galipa.
[5] H : Gaşta. Nu e în *M.D.G.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Hlăpeşti 49; Hociunji 190; Hoiseşti 55; Homiceni[1] 74; *Horaiţe* (două schituri!); Humuleşti 132; Hutopi 28.

Iapa 72; Ilieşul 5—20; Istrati 79; Iteşti 71; Izvorul Alb 54.

Julfeni 5—20.

Leaţcanii 5—20; Leţcanii 53; Lilieac 29.

Manoaia 5—20; Mastacani 88; Mastacanii 42; Marjineni 198; *Mărăţeii;* Mărăţeii peste vale 23; Mărăţeii Tataraşi[2] 78; Merceşti 24; Micşuneşti 70; Mînjeşti 5—20; Moreni 42; Muşcateşti 5—20.

Neamţu 519; Neamţ 28; *Neamţ;* Negreşti 103; Negreteşti 5—20; Neguleşti 95; *Nichidu.*

Oci 59; Oglinzi 92; Oşlobeni 57.

Păstrăveni 161; Peletiuci 78; Petricanii 90; **Piatra** 601 şi st. p.; Pipirigu[3] 100; Pîngăraţi 98; *Pingăraţi;* Pîngăricioara 79; Plotun (Agapeni) 21; *Pocrov;* Podoleni 173; Poenile 5—20; Poiana Largului 20; Poiana Prisecii 60; Poiana Sachilor[4] 1—5; Porceşti 239; Porceşti 5—20; Potoci; Prejeşti; Priuteşti 78.

Racova 99; Radeni 70; Rauceşti 147; Războeni 33; *Războeni;* Repciuni 68; Rosieni 20; Roşeni 5—20; Roşeori 45; Roznov; Rujenoasa 140; Runcu[5] 24; *Runcu;* Ruptura 99; Ruseni 38; Ruseni 5—20.

Sacueni[6] 159; Safroneşti 67; Sarata Bistriţa 34; Sarata Mică 40; Sarata Pîngăraţi 27; Savineşti 186; Savineşti 24; *Săhăstria Ţibucanii;* Schitu Hangului 120; Secul 55; *Secul;* Serbi 5—20; Serbi; *Sihăstriea; Sihla;* Sileni 5—20; Silişti 35; Slobodzeia 210; Soci 50; Stejaru 28; Straja 5—20; Strîmbu 47.

Şerbeşti 139; *Şonori.*

Tamneşti 5—20; Tarcău 73; Tataraşi[7] 5—20; Tarîţeni[8]

---

[1] H: Gomini.
[2] H: Tataraj.
[3] H: Popiricu.
[4] Acest nume e dat colectiv la trei aşezări mici (1—5 curţi) situate în pădure, la V. de Războeni.
[5] H: Runca.
[6] H: Sacusni.
[7] H: Tataraj.
[8] H: Tereţeni

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

110; Tereşti 121; Timişeşti 153; Tîrgu 5—20; Tîrji[1] 56; Topilaţii Tochelaţii 149; Topoliseni 25; Topliţa 122; Totoeşti 48; Trifeşti 297; Turtureşti 64.

Ţîbucanii di jos[2] 74; Ţîbucanii di sus 152; Ţîrvu-Fagu[3] 26; Ţoliştii Neamţului 5—20; Ţoliştii Varaticu 5—20.

Unghi 29; Ungurași[4] 28; Uricheni 173; Urşi 35; Urzîci 76; Uscaţi 134.

Vadurile 118; Vale albă 21; Vale Sacă 90; Vale Viea 37; Vanţul 34; Varatica 120; Văleni[5] 73; Văvedeniea 22; *Văvedeniea;* Verteşti 55; Vînători 355; Vînători Cotu 118; Vînători Peatra 70; Vînătorii peste Vale 54; Vîrlam 23.

Zbereşti; Zeleneşti 138.

Două cătune (1—5 curţi) fără nume: unul la E. de Ghindăoani, altul la N.V.V. de Schitul Dumbrăveni.

Trei stîni fără nume la E. de Săhastria Ţibucani, în mijlocul pădurii. Ar putea fi considerate, eventual, şi drept cătune (1—5 curţi).

Cincisprezece mori fără nume: patru pe Bahna, trei pe Calu, două pe Neamţ, două la E. de Dobreni, două la N. şi N.E. de Tereşti, una la E. de Negreteşti, una la S.E. de Doneşti.

Trei cîrciumi fără nume, una la S.E. de Sofroneşti, una la N.E. de Sileni, una la S.V. de Homiceni.

Două puţuri de sare (slatine) la N. şi N.V. de Tîrgu Neamţ.

Izvorul mineral Hangu, la V. de Cracău Neagra.

În total, 281 de aşezări omeneşti, fără puţurile de sare şi izvorul mineral.

---

[1] Tiorja. Se mai chema şi Brăniştenii de sus: vezi *M.D.G.* sub Tîrşi şi Brăniştenii de sus.

[2] Mai este scris o dată sub forma Ţibucanii di jos şi cu aceeaşi cifră 74. Cred că e o eroare a scriitorului hărţii.

[3] H: Ţîrîvu Fagu. Nu e în *M.D.G.*

[4] H: Uneuraj. Nu e în *M.D.G.*

[5] H: Vileni

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Adunaţii ot Baseşti 26; Adunaţii ot Fata de sus 52; Albeşti 164; Alimăneşti 47; Alunişu de jos 61; Alunişu de sus 98; Apa Roşi 155.

Bacea 40; Bada[1] 59; Badicea 5—20; Balaneşti 171; Balteni 90; Balţaţi 36; Bancasa 134; Baseştii 76; Beciul; Bercioi 47; Berendeasca (Urluеasca) 100; Berendeiu Nou 68; Berendeiu Vechi; Beriea 50; Bîrca (Călugăreni) 26; Bîrcaleşti 38; Bîrleştii de jos 5—20; Bratcovu 87; Brebeni 76; Buşca (Mihaeştii de jos) 46; Buta 36; Buzeştii de jos 35; Buzeştii de sus 24.

Calina; Călugării de jos 24; Călugării de sus 28; Carala Odaia 31; Caravaneţi 132; Catanu 27; Cazaneşti 66; Ceflani 62; Cereaşovu de jos 42; Cereaşovu de sus 36; Chiliea 70; Ciorica; Cîrligaţi 106; Clocociovul[2] 82; Comanii 124; Comaniţa 47; Constantineştii de jos; Constantineştii de sus; Corbu 23; Corbul 5—20; Cornăţelu 84; Crăciuneii de jos (Radomireşti) 156; Crăciuneii de sus 58; Creţi 54; Crîmpoaia 105; Cucueţi 35; Curtişoara 41.

Damurli (Potlogeni) 69; Delenii Reci 82; Dienci 47; Dobroteşti 47; Dobrotinetul 158; Dorobanţu 143; Draculeşti; Druganeşti 187; Dudul 24; Dumitreşti 102.

Fata de jos 24; Fata de sus 30; Făgeţelu[3] de jos 25; Făgeţelu[3] de sus 60; Fişpaliea; Fîntîneli 22; Flămînda Ciuperceni 162; Floru 68; Fripţii 5—20; Frunzaru 50.

Ghirleşti (Racoviţa) 62; Gîlmeni 20; Grecea 77 şi st. p.; Gura Boului 67; Guroi 20.

Icoana 56; Ipoteştii Rumîni 104 şi st. p.; Ipoteştii Sîrbi 66; Izvoarele de jos; Izvoarele de sus 53; Izvoru de jos 76; Izvoru de sus 58.

Jugaru 49.

Margineni 60; Maruntei 38; **Măgurelile** 194; Mierleşti 65; Mihaeştii de sus 32; Milovu dîn deal 64; Milovu dîn vale 40; Mireni 80; Mîndra Sloboziea 106; Mogoşeşti[4] 90; Moşteni; Mudroi 5—20.

---

[1] Poate tot una cu Boba din E, f. 46 v.
[2] Colocociovul.
[3] H: Fateţelu.
[4] H: Mogoneşti

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Negreni 102.

Odoreşti 22; Oporelu 61; Optaşi 72; Optoşani (Plancica) 30; Oteşti 212.

Pereeţi 40; Peretul 124; Piscani[1] 40; Pîrlita 42; Plaviceni 50; Pleşovu Rumîni 95; Plopi 66; Pocala 45; Poganu 34; Porobul[2] 65; Potcoava 119; Profa 168; Proroci 47; Putenei 92.

Rădeşti (Fîntîna Largă) 48; Rechicioara 43; Reci 53; Reuneninsu 38, Rîpoasa 118; Ruptura 5—20; Ruşciori; Ruşoi 5—20.

Saelile 122; Salciea 94; Scarlat 5—20; Schitu 30; Schitu (Deleni) 40; Scorniceşti 50; *Seaca;* Seaca (Seacuţa) 5—20; Sineşti 68; **Slatina** 336 şi st. p.; Slaviteşti 38; Sloboziea 57; Soltăneşti 5—20; Spineni 89; Sprincenata; Stanislaveşti; Stoboreşti 63; Stoicaneşti 96; Strahoreţu.

Şaloreasca 47; Şegarcea dîn deal 54; Şegarcea dîn vale 70; Şerbaneşti 113; Şopiea 62; Şuica 42.

Tatarei 55; Taureasa 105; Teiuşul 25; Tetuleştii de jos 86; Tetuleştii de sus 25; Tezluiu 62; Tiea 56; Tituleşti 5—20; Tîmpenii de jos 27; Tîmpenii de sus 46; Trufeneşti 80; Turiea 131.

Ţîganiea 59.

Uda 109; Ungureiu 45; Uriea; Ursoaia 20; Urşi 110.

Vai de ei 59; Valcelile 28; Valea Crucişora 69; Valea Mare 47; Valea Merilor 50; Valeni 214; Verguleasa 78; Viişoara[3] 121; Vispeşti 50; Vispeştii de sus 42; Vitaneşti 45; Vlangureşti[4], Vultureşti 55.

Zavoi; Zănoaga 37.

Douăzeci şi două de mori. Anume: şapte pe Plancea, cinci pe Olt, patru pe Siul, două pe Călmăţui, două la N. de Tăureasa, una la N. V. de Zănoaga, una la S. de Peretul.

Patru cîrciumi: două la S. E. de Zănoaga, una la V. de Balaneşti, una la S. S. V. de Odoreşti.

In total 214 aşezări omeneşti.

---

[1] H: Piscapi.
[2] E., f. 46: Oporăbu.
[3] H: Veişora.
[4] E. f. 46: Vlîngăreşti.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Adînca 91 ; Adunaţi 27 ; Antililoaia ; Ariceştii de sus 29.

Baicoi 455 ; Baneşti 71 ; Belciugu 40 ; Berceni ; Bereitari[1] 36 ; Birească 32 ; Boboliea 27 ; Bonca, c ; Bordenii de jos ; Bordenii de sus 42 ; Braneşti (Negoeşti) 66 ; Brătoşanca 43 ; Breaza de jos 160 ; Breaza de sus (Capu Cîmpului) 143 ; **Brebu** 213 ; Broaştele 25 ; Buchelaşi 5—20 ; Buda 55 ; Buştenari (Pădureţi) 59.

Calineşti ; Cătunu Ghighiu 5—20 ; Cerceşeşti 5—20 ; Cioranii de jos 107 ; Cioranii de sus 61 ; Ciupelniţa 61 ; **Cîmpina** 215 ; Cocoreşti 10 ; Cocoreşti 23 ; Cocoreştii de grind 28 ; Cocoşeşti 5—20 : Codu Izvorului (Mahaiţa) 63 ; Colibaşi 65 ; Colţii de jos 24 : Colţii de sus 46 ; Comarnic 177 ; Corlăteşti 32 ; Cornu de jos 35 ; Cornu de jos 40 ; Cornu de sus 75 ; Cornu de sus 30 ; Cotoi[2] 64 ; Coteni 31 ; Cozleci 78 ; Cricoveni 20 ; Crîngu Sasului ; Crîngu Strejnic 53 ; Crîngu Teiului 20.

Daneşti 5—20 ; Darmaneşti 149 ; Dealu Negulesii 5—20 ; Dîmbov Ungureni 30 ; Dîrvari 31 ; Drăgăneşti 91 ; Draguşeşti 20 ; Dumbraveşti 78.

Edera de jos 44 ; Edera de sus 42.

Filipeşti 132 ; Filipeştii de Pădure 148 ; Floreşti ; Floriea 5—20.

Gageni ; Gaicareu 20 ; Gale 80 ; Gheldum 5—20 ; *Ghighiului ;* Ghimpeni 5—20 ; Ghirdoveni 53 ; Goruna 29 ; Gura Bealeea 32.

Intre Prahove[3], c. ; Izvoru 24.

Lespezi ; Lilieştii Gruiu ; Lunca Mare 31.

Maloşeni 20 ; Marjinenii de jos ; *Marjinenii de jos ;* Marjinenii de sus 26 ; Maruntiş 48 ; Maruntiş 5—20 ; Măgurenii de jos 68 ; Măgurenii de sus 60 ; Mălăeşti[4] 54 ; Măneşti Pămînteni ; Măneşti Ungureni 29 ; Meri 5—20 ; Milaceşti 43 ; Mislea 140 ; Moara Domnească 31 ; Moara Goghii 34.

---

[1] E. f. 15 : Baraictaru.
[2] H : Cotai.
[3] H : Intra Prasva. E vechiul nume al satului Azuga.
[4] H : Maloeşti

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Nedelea 59; Netoți 68.

Ocina 98; Odaea Satu Ghighiului 5—20; Olari 23.

Pantaziea 20; Pasculești 22; Peatra 5—20; Petroșanii 80; Piscuri; **Ploești** 3179; Ploisciori 78; Plopeni 48; Podu Cheii 5—20; Podu Corbului 69; Podu Neaga 5—20; Podu Vadului 44; Poeana; *Poeana;* Popești 69; Posada 5—20; *Predeal;* Proița 139; Pușcași 33.

Radila[1] 40; Radul 62; Reșanii-Adîncata 104; Rifov; Romanești 70; Roșioara[2] 39; Ruda 40.

Scăeni 33; Scorțeni 48; Seaca 5—20; Socariea 48; Secrata[3] 50; *Senaea;* Siligenii Dealului 39; Slivna Nou 113; Slobodziea 22; *Slobodziea;* Slon de peatră, c.; Stariția 31; Stănceștii de jos 22; Stănceștii de sus 28; Stejar 22; Strîmbeni 23.

Șirna 73; Șotrele[4].

Tatarani 65; Telega 555; Teșilă 76; Tîrșorul 117; *Tîrșorul;* Treisteni 24; Trestia[5], c.; Trestienii de jos 28; Trestienii de sus 43; Tufeni 42.

Țapareștí; Țintea 66; Țîgănieа 23; Țințăreni 36.

Ungureni 5—20; Urlata[6] 43.

Valea Seacă 1—5; Varnița 35; Vladeni 74; Vrajitori 23.

Zalaanaca 5—20; Zalhanaua[7] 135.

Patruzeci de stîni în munți.

Cinci mori: două la N. N. V. de Romanești; una la N. de Odaia Satu Ghighiului, una la E. de Dărmănești, una la E. de Ploești.

O circiumă, la S. de Sinaia.

Ocne de sare la N. de Telega.

Puțuri de petrol la E. de Mislea.

În total, 212 așezări omenești fără ocne și puțuri de petrol.

---

[1] H: Radala.
[2] H: Roșoora.
[3] E, f. 15: Sicrita.
[4] H: Șompelé. Corectura am făcut-o după harta manuscrisă a Munteniei din 1833.
[5] H: Trest.
[6] Azi Urleta.
[7] H: Zalhanova.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Adjudul nou 178 şi st. p.; Adjudul Vechi 174; Anghileşti 78; Angrîi, c.; Arari Ilinca, c.

Batineşti 74; Bejenărîţi [1] 78; Belciuc 75; Bereşti 171; **Bilieşti 107; Bizigheşti 38; Bîlca 205**; Bîrseşti 171; Blehani 38; Bodeşti 34; Boloteşti [2] 98; Boloteşti 21; Boţîrlău [3] 75; Băşcanii 25; Boul [4] 54; Brazîi 25; *Brazîi; Buluc;* Burcioaia 57.

Capatanu 78; Capoteştii 55; Călieni 148 [5]; Călimanu 31; Călimăneşti 41; Călimăneşti 72; Ciolăneşti 67; Ciorani [6] 78; Ciuşlea 126; Cîmpurili 276; Clipiceşti 78; Clipiceşti; Codru-Sîrghilor 85; Colacu 73; Conteşti 85; Copaceşti 72; Cornăţel 46; Coronati (Ilinca) c.; Costieni 129; **Coţofăneşti 87; Coza 54**; Cozia-Copăceşti (Lunghe) 62; Cracu (Vadu Roşca) [7] 84; Cringu Stamatinului 5—20; Crucea de jos 109; Crucea de sus 184; Cucova 113; Cucova, c.; Cucueţii de sus 54; Cucueţii de sus-Măgura 51.

Dimaci 120; Diocheţi 110; Doaga 29; Domneşti 47; Dragueşeni 139; Dumbraviţa 20; *Dumbraviţa.*

Faurei (Priculeasă) 105; Fetig [8] 5—20; Fitioneşti 164; Fîntînele 40; Floreşti 63; **Focşani** 1494 şi st. p.

Gaurili (Gaura) 159; Găgeştii 111; Ghidra 112; Grozeşti 85; Gujeştii 99.

Haulişca 55.

Igeşti [9] 46; Ireştii de sus 122; Ireştii de sus-Măgura 63; Ivanceşti.

Jariştea [10] 131.

---

[1] H: Bejanarata.
[2] H: Baloteşti.
[3] H: Borţeleu.
[4] H: Buea.
[5] H: Caineni. — Cea mai mare parte a satului e pe malul drept al Siretului; restul, inclusiv biserica, pe cel sting.
[6] H: Cereni.
[7] H: Vadarojcu.
[8] H: Fetilo.
[9] H: Injeşti.
[10] H: Jiriştii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Lazareşti 51 ; Lămoteşti 30 ; Lepşa 21 ; *Lepşa ;* Lunga-Dochiea [1] 22.

Maluri 58 ; Mănăstioara 61 ; Mărăşeşti 181 ; Mărăşti 73 ; Meara 180 ; *Meara ;* Mirceşti 76 ; Mîndreşti 61 ; Mîndrişca 61 ; Morile Cozmii 5—20 ; Moviliţa 260 ; Muncelu 74.

Naneşti 125 ; Nămoloasa 26 ; Năruja 100 ; Negrileşti 178 ; Nereaju 99 ; Nestoreşti 121.

Odobeşti 467 ; Olişeşti 77 ; Orbenii de jos 66 ; Orbenii de sus 208.

Paltinu 78 ; Panciu 145 ; Paraipan (Baltareşti) 30 ; **Parava** 157 ; Parosu (Sacatura) 69 ; **Patraşcani 63** ; Pădureni 89 ; Pădureni 77 ; Pănceşti 280 ; Păulişca 92 ; Păţeşti 122 ; Păuneşti 200 ; Piatra Sturzii, c. ; Podurile 69 ; Poeana 75 ; Pomii Străjescu [2] 23 ; Prahuda 40 ; Pricistaea [3] ; Prisaca 25 ; **Puleşti 181 ; Purcei** (Purcea) [4] 155 ; Purceleşti 34 ; Puţu lui Haret 5—20 şi st. p.

Răcoasa 266 ; Răduleşti 67 ; Răstoaca 154 ; Repedi 39 ; Resepiţi ; Rotileşti (Verde) 95 ; Rujineşti [5] 204.

Sacatura 5—20 ; Sascut 203 ; Sascut 43 ; Sasul 80 ; Satu Nou 129 ; Satu Nou 45 ; Schintei 37 ; *Schintei ;* **Scurta de jos 132 ; Scurta de sus 147 ;** Semilachi, c. ; Serbeştii 63 ; Slobodzica Hulpeşti 20 ; Soreşti 5—20 ; Soveaja 397 ; Sparieţi 91 ; Spineni [6] 133 ; Spulber 24 ; Straoane de jos 122 ; Straoane de sus 115 ; Suraia 158.

Şendelarii de jos 161 ; Şendelarii de sus 328 ; Şişcanii de jos ; Şişcanii de sus 40.

Tarniţă ; Tîchirişi (Tichireaju) 78 ; Tojanîi 62 ; Tulnici 58.

Ţifeşti 108.

Urecheştii de jos 74 ; Urecheştii de sus 61 ; Ursoiu 44.

Vadu Turcului 39 ; Valea Neagră 22 ; *Valea Neagră ;* Valea Sării 101 ; Valea Seacă 210 ; Valea Seacă c. ; Valtareşti 30 ; Varniţa 38 ; *Varniţa ;* Văsuiu [7] (Sacatura) 35 ;

[1] Azi Lunca Dochiei.
[2] H : Poma Strejesa.
[3] Azi Precistanul.
[4] H : Pucei (Purţa)
[5] H : Rojuneşti.
[6] Azi Spineşti.
[7] H : Vaseiu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Veatreşti (Herăstrău) 70; Vidreaşca [1] 26; Vielini 30; Vinaşeşti 61; Vitaneştii de jos 63; Vitaneştii de sus (Măgura) 116; Vizantii 96; Vizantii-Unguri 40; Voloşcani 69; Vulturii 279.

Aşezare mică (1—5 curţi), fără nume, la S. E. de Pădureni.

O stînă pe Siret, la N. de Şişcanii de jos.

Două izvoare sărate în Vrancea, la N.V.V. de Nereju.

In total, 190 de aşezări omeneşti.

Rîmnicul Sărat

Adunaţi; Andreeş 25; Auraş, co.

Baba Ghişă 32; Balta Albă 30; Bălţaţi 50; Başa 55; Batogu, co.; Batrina 5—20; Băbeni 97; *Băbeni;* Bălăceanii 100; Băleşti 100; Băligoşi (Slobodziea Cereşului) 40; Beciu 35; Berteşti 42; Besligeni 5—20; Bîlboaca 72; Blehani 33; Blidari Curatu[ra] 40; Bogza 82; Boldu 140; Bonteşti 64; Bratiş 1—5; Broşteni 52; Budeşti 95; Bularghi sil.; Bumbaci (La un ştubeu), c.; Burdeşti 112.

Caeata 40; Caslatina [2], c.; Cereş, co.; Cheiboşeşti [3] 30; Chetranu 5—20; Chetri 5—20; Chiceştii de jos 5—20; Chiceştii de sus 65; Chichineţ 90; Chiciura 5—20; Chiojdeni 76; Chirstianeşti 30; Chituluşi 53; Ciocîrlan, co.; Cioreşti 75; Ciuroi, stn. sau 1—5; Cîineni 75; Cîndeşti 120; Cîrligi 90; Codreşti 45; Codreşti 30; Colibaşi 21; Comacu [4] de peatră (Pîrliţi); Corbu 36; Coroteni 50; Corotenii vechi 5—20; Costienii [de] sus 52; Costienii Zidu 30; *Coteşti;* Coteştii Sluţu [5] 180; Cotu Jirleu (Ţupe) 24; Cotu Lung 32; Cufuriţi 53; Curcan, sil.

Danilo Valceliu, c.; Dălhăuţi 31; *Dălhăuţi;* Dănuleştii 25; Dealu Lungu 22; Dealu Niculii 5—20; Deduleşti 64; *Deduleşti;* Domniţa 27; Dragoeşti 55; *Dragoeşti;* Dragosloveni 70; Drogu 68; Dudescu 100; Dumitreşti 102.

---

[1] Azi Vidraşcu.
[2] La Slatina?
[3] E: Chioibăşăşti.
[4] E: Colacu de piatră.
[5] Sluţu e catunul de azi Sluţi, între Coteşti şi Budeşti (Comunicare a profesorului I. Velicu).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Faraonii 58; **Focşani**[1] 1494 şi st. p.; Fundureni 55. Galbinaşi 60; Ghireaza 25; Gîrleşti 5—20; Gologan 126; Gradeşti 67; Grebani 145; Grebeşti 60; Gromas 20; **Gugeşti 63; Gura Caliţii 50; Gura Calmăţuiului 58; Gura** Gîrluţa 5—20; Gura Oreavului 25; Gurău, co.; Gurgueţi 41; Gurgueţi 5—20; Gurgueţi[2].

Hîrtopi 36.

Ianca 80; Isofocheni 5—20.

Jirleu 145; Jitiea 21; Joiţa (Odaia Topliceanului) 20.

Lacu Rezii 45; Lamba 5—20; Linţii[3] 20; Lăstun 72.

Macsineni 29; Macsineni 26; *Macsineni;* Maga 5—20; Maracinii (Grecului) 26; Maralui 106; Martineşti 30; Măcrina 104; Micoineni 5—20; Mihălceni 45; Moara Osman Ceauş 5—20; Moara Uncea 5—20; Mocanii 60; Motneu 5—20; Mudreni 5—20; Muşeţeanchi 5—20.

Nahimu, co.; Nicula Măgura 5—20; Niculeşti 48; Niculi 56; Niculi întru Rîmnic 39; Noroiu 5—20; Nuci.

Obeala-Mîndra 20; Obrejiţa 30; Odobeasca 25; Ogheala, co.; Oghediţi 33; Olărenii din vale (ot Coţatca) 44; Oghileşti 43; Olteni 30; Orat 20.

Palanga 64; Papuluga 24; Paraschevini 5—20; Paraschiveni 44; Peletina 25; Perişoara 20; Perseanu, c.; Pinticani (Slobodziea Aleco Bagdad) 5—20; Piscu Nefu 36; Piscu Negru 35; Pinticeşti 55; Plasoi; Pleşeşti 50; Pleşoi 31[4]; Plochii Nou 22; Plochii Vechi 30; Podu Lacului 86; Poeniţa 41; *Poiana Mărului;* Poiana Plopului (Lacu lui Bobin) 5—20; Popeşti 63; Poşta, st. p.; Preveghiu 5—20; Putrida mare 40; Putrida mică 5—20; Puţentei (Ciocela) 310; Puţentei (Slobodziea Costieni) 36.

Racoviţa 100; Racoviţă 5—20; Raduceşti 25; Raşca 48; Resipiţi 85; Retezaţi 5—20; Rîchili 25; **Rîmnic** 435 şi st. p.; Rîmniceni 141; Rîmniceni 39; *Rogoz;* Rublea; Runcu 25.

Salcii, co.; Salcioara 62; Schide[5] 5—20; Scorţarii 77; Sihlea 72; Siritora 26; Slimnic 27; Slobodziea Amara

---

[1] Trecut la un loc cu Focşanii Moldoveni. Cifra se referă la ambele oraşe.

[2] H: La satul Gurgueţi (къ Д. Гургуеuъ).

[3] E: Lănţii

[4] H: Plesoi.

[5] Azi Spidele

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

270; Slobodziea Cerdac 25; Slobodziea Cioreşti 75; Slobodziea Coltîi 50; Slobodziea Coroteni 112; Slobodziea Istudor 37; Slobodziea Piscu Negru 39; Slobodziea Pinticeşti 86; Soci 5—20; Soreşti 98; Stanca 30; Stancii, co.; Sulegata 5—20; Suţu 41.

Şocariciu 55; Ştubei 59.

Tair, sil.; Tataranului 20; Tatarii 90; Tatarii 56; Terheşti 32; Tigoiu 60; Titeleli 21; Tîmboeşti (Slobodziea Tîmboeşti) [1] 110; Tîrgu Cucu 20 şi st. p.; Topliceni (Svirciţa) 125; Toropăleşti; Traisteni 5—20; Turbure 39; Turtură, co.

Ţugueşti (Hinguleşti) 50.

Ulmu 140, Urecheşti 68.

Vadu Şeicii 31; Vadu Vizirului, c.; Valea Largă 25; Valea Rea 26; *Varzareşti;* Vişanii 72; Vîjîitoarea [2] 5—20; Vîlcăneasa 45; Vîlceleli 5—20; Vîrteşcoi 80; Vlad, co.; Voetinu 121; Voiceni-Surugii.

Zavoiea (Slujitorii Albeşti) 40.

Şaptesprezece stîni: nouă între Buzău şi Călmăţui, iar opt în extremitatea de S. V. a judeţului.

Şase coşare fără nume: cinci între drumul poştei Brăila-Buzău şi hotarul de S. al judeţului, iar unul la V. de Joiţa. Acesta din urmă are legenda: „Stînă (Coşar)" [3].

Şapte cîrciumi: două la E. de Gura Oreavului, una la vărsarea Buzăului în Siret, una la S. de Baligoşi, una la V. de Lacu Rezii, una la S. V. de Tatarii 90, una la S. E. de Perişoara.

Două puţuri de petrol la E. de Nicula Măgura.

In total, 264 de aşezări omeneşti.

Roman

Ajudeni 72; Avereşti [4] 150.

Baiceni 96; Balaseneşti 22; Balomireşti 27; Barbateşti 40; Bătrîneştii de jos 88; Bătrîneştii de sus 117; Berbenceni 79; Bîra 42; Bogdăneşti 112; Boghici 129; Bogonca 5—20; Boloşeşti 80; Borticeşti 50; Boteşti 72;

[1] H: Tîmboşeşti (Slobodziea Tîmboşeşti).
[2] H: Voijitora.
[3] H: Hutor (Coşar).
[4] H: Abereşti.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Bradului 25; *Bradului;* Brateşti 120; Bratuleşti 81; Buciogă 80; Buciumeni 62; Bujoea 121; Burleaneşti 114; Buţca 5—20.

Calineşti 69; Calugareni 93; Calugariţa 35; Carneşti[1] 38; Causeni 21; Cautaşeni 101; Certioni[2] 60; Cetîreşti 75; Chetreasa 5—20; Chiliea 62; Chiscu Rusului 5—20; Chitrişu de jos 51; Chitrişu di sus 96; Cîmpeni[3] 102; Cordun 95.; Corgana 22; Coruton, c.; Costeşti 90; Cotu-Vlădica 5—20; Cozmeşti 21; Criveşti; Cucoteni 98; Cucova, c.; Cuzmeştii la vale 20.

Dadeşti 40; Damieneşti 131; *Dealu Mare;* Doljeşti 117; Doschineşti 36; Drajeşti 44; Drăgăneşti 182; Dumbraviţa 132.

Făgădău 5—20; Fărcăşeni 62; Fedeleşeni 58; Fîrceşti 32; Fundeni 48.

Gadinţi 196; Gavreni 33; Gladeni 45; Goraeşti[4] 163; Gornaşeştii-Rediu 95; Grochi 5—20.

Handreşti 77; Hăbăşeşti 123; Hălăuceşti 283; Hălăuceşti 5—20; Heleştieni 177; Holpaşeşti[5] 111.

Iucşeştii de jos 161; Iucşeştii de sus 73; Iuganii de vale 5—20; Iuganii din deal 56; Izvora 60.

Jurjeni 57; *Jurjeni;* Jurjeşti 86.

Laiu-Stroeşti 80; Luţca 24.

Macsineşti 5—20; Manjină 28; Marjină 1—5; Merceşti 5—20; Miclauşeni 87; Mirceşti 82; Mîgla 38; Mogoşeşti 70; Movileni 42; Muncelu 115; Muncelui (Cotu lui Balan) 38; Muncelui de jos 72.

Neguşeni 40; Nistoreştii di jos[6] 48; Nou 22.

Oborocenii de jos 44; Oborocenii de sus 45; Odobeşti 80; Odva 5—20; Oţeleni 107.

Paldeşti[7] 66; Pădureni[8] 51; Piştauta 5—20; Piticeni 24; Poiana Iurăşco 41; Poiana Leonga 80; Poenilore 102; Poznari 5—20; Preajeşti 35.

---

[1] Corneşti, moşie nelocuită, în M.D.G.
[2] H: Certiona.
[3] H: Campîeni.
[4] L, VII, 284: Gheraeşti.
[5] H: Golpaşeşti; L. VII, p. 280: Hulpăsăşti.
[6] Cei de sus nu sînt trecuţi în hartă.
[7] L., VII, p. 285: Pildeşti.
[8] H: Pobureni.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Rachiteşti 95; Ragna 5—20; Radunda 49; Reacea 30; Redîi 43; **Roman** 1369 şi st. p.; Rujenoasa Vatra 121; Ruşi 91.

Sabaoani 231; Sagna 136; Selivestri 92; Simioneşti 54; Slobodziea 32; Staniţii 47; Sterp 38; Strimba 5—20; Strunga, ape minerale sulfuroase 1—5.

Şcheea 111; Şeştari 5—20; Şompeşti 38.

Tabăra; Tamaşeni 125; Tisa 5—20; *Tisa;* Tiţcanii 39; Todoreni 39; Todoreşti 118; Torceşti 1—5 şi st. p.; Traşcanii 5—20.

Unguri 155; Ursov 5—20; Ursov [1] 5—20; Ursul 5—20.

Vinocurnea; Vîscanii 91; Vorintireşti 41.

Patru mori: una la E. de Bogonca, una la V. de Bratuleşti, una la V. de oraşul Roman, una la V. de Simioneşti.

Două cîrciumi: una la V. de Ursul, alta la N.E.E. de Fîrceşti.

In total, 156 aşezări omeneşti.

Romanaţi

Adunaţii Jighirtului 37; Adunaţii Racoviţăi 5—20; Amărăştii de jos 133; Amărăştii de sus 78; Apele Vii [2] 114; Arceşti 87; Ascunsa [3] 91; Ascunsă Bostanii [4] 5—20.

Babiciu 60; Baldovineşti [5] 143; Balisa 120; Balş [6] 743; Balşiţa 5—20; Banta Slobodzeia 33; Bazgari 45; Belgunii de jos [7]; Belgunii de sus 52; Bîrza 75; Bobiceşti 108; Boica [8] 5—20; Boldu 111; Borbeşti 120; Boşoneanii Romîni [9] 131; Brancoveni 130; Braneţ (Gorgariu) 81; Brastovăţ 103; Broasca (Slobodzeia) 24; Buzduc 40.

---

[1] Al doilea cătun cu acest nume şi număr de curţi.
[2] H: Apoleviea.
[3] Jumătate din aşezare e în Dolj.
[4] H: Bastanii.
[5] H: Baldovaneşti.
[6] H: Balaş.
[7] H: de sus. Greşală prin repetirea aceleiaşi terminaţii.
[8] E. f. 50 v.: Cătunu Beiche.
[9] Alţi Boşoneani nu sînt trecuţi pe hartă.z

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Cacoreşti 93; **Caracal**[1] 963 şi st. p.; Celariu (Pîrşcov) 125; Celei 95; Celieni 122; Cepari 115; Cepuriea 55; Ceroiu 130; Ceroiu 5—20; Chiliea 5—20; Chinteni 5—20; Ciocaneşti 115; Ciunga Ascunsa[2] 96; Ciuturoaia 399; Cîndeni Brezonca 50; Cîrloteşti 123; Cîrlotestii Sîrbi 20; Comaneşti 5—20; Corabiea[3] 38; Corneşti 5—20; Coşovenii de mijloc 95; Coşovenii de sus[4] 50; Coteni 26; Criva; Crîngurile (Slobodziea) 21; Cruşovu 80; Cupugar 5—20; Curtişoara 66.

Daşova 83; Dăbuleni 217; Dobroslăveni 59; Dobroteşti 40; Dobroteştii Piciorogi 61; Dobrun 47; Dosu Ejdii 27; Dracovet 321; Dragaceni 46.

Falcoiu 162; Fărcaşu de mijloc 34; Fărcaşu de sus[5] 60; Fărcăşanca, m.; Fîntînelili 5—20; Fleşteno 5—20; Frăsinitu 57; Fundu Dvornicului 44; Fundulita 60.

Găneasa 86; Găvăneşti[6] 202; Ghezdoveşti 86; Ghiţu, c.; Gîrcovu 79; Gîrla 71; Golfeni 52; Gradini 59; Greci 131; Greci 27; Grojdibrod[7] 157; Gropşanii 156; Grozăveşti 40; Gura Călugării; Gura Iaşului 5—20; Gura Padina 81.

Hotaru (Slobodzeea) 32; Hotărani[8] 70.

Ianca 128; Ingheipaţi 44; Ionăteşti 87; Islazu 65; Izbacenii de jos (Tufa) 34; Izbacenii de sus.

Jovăreşti[9] 30.

Leorda 5—20; Leu 314 şi st. p.; Liicenu 85; Lipeşti (Şibaneşti) 22; Lînga 30; Lustariea 37.

Maineşti 21; Margaceni (Marieni) 99; Margaceni (Marieni) 29; Margariteşti 90; Maroneşti 51; Marotina de jos (Ghimpaţi) 32; Marotina de sus 226; Moroşanii Galicii 86; Moldoveni 73; Morunglavu 229; Mozal[10] 83. Negreşti.

---

[1] H: Caracul.
[2] O parte in Dolj.
[3] H: Corbiea.
[4] Coşovenii de jos nu sînt scrişi pe hartă.
[5] Fărcaşu de jos nu e scris pe hartă.
[6] H: Gabanesti.
[7] H: Grojdibzdu.
[8] H: Hutoreni.
[9] E. f. 49. v.: Giovărăşti.
[10] E. f. 49 v.: Mozolea.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Obîrşa 55; Oboga de jos 28; Oboga de mijloc 72; Oboga de sus; Orezu 49; Orla 134; Ostavăţu 48.

Peatra 39; Peatra de jos 50; Peatra Serbii de sus 107; Pleşoea 63; Poeana Mare 5—20; Popînzăleştii de jos 72; Popînzăleştii de sus 41; Potelu 88; Potopeni 22; Praşcoveni 167; Purisel [1], m.

Racovicioara 34; Racoviţa 82; Racoviţa 68; Redii 196; Reşca [2] 76; Robaneştii Boţoea 24; Robaneştii de jos 22; Robaneştii de sus 38; Roşienii de jos; Roşienii de sus 42; Rusaneşti 75; Rusaneştii de jos 23; Rusaneştii de sus 126.

Sahăteşti 34; Scărişoara [3] 84; Scorburi 37; Sileşte Otiea 5—20; Siliştoara 57; Slatioara 230; Slaveni 70; Soreni 70; Spurcata (Şipoti Slobodzeia) 83; Stoeaneşti 86; Strîmba (Slobodzeia) 35; Studina 80.

Scheia, c.; Şopîrliţa [4] 145.

Teiuşani 5—20.

Ţerţelu 23.

Ungureni 72; Urîeni 5—20; Usica de jos 201; Usica de sus 76.

Valeni 48; Vădastra 98; Vădăstriţa 67; Verde 53; Viişoara Mare 74; Viişoara Mică 5—20; Vlaşca 5—20; Vlăduleni 26; Vulpeni 262.

Zarif 5—20; Zvorsca.

Şapte aşezări fără nume: un sat cu peste 20 de curţi, la V. de Caracal; unul cu peste 20 de curţi la N. de Banta Slobozia; două aşezări mici (stîni ?) la S. de Ciunga Ascunsa; una (1—5 curţi) la V. de Banta Slobozia; una (1—5 curţi) la S. de Scărişoara; una la N. V. de Praşcoveni.

Opt mori, dintre care două pe Olt, două la S. de Brastovăţ, două la S. şi S. E. de Bîrza, una la V. de Dobrosloveni, una la S. de Ianca.

Total, 194 de aşezări omeneşti.

---

[1] Puricel ?
[2] H: Reşchi.
[3] H.: Scolpşora.
[4] H: Siparliţa.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Albeşti 55; Albeşti 5—20; Albeşti, st. p.; Alunişu 44; Amaru Sudiţi; Apostolachi-Cumitri 54; Ariceşti 87; Arioneşti 30; Atîrnaţii 26; Atîrnaţii Bejenari ot Harlampiea 1—5

Bălţeşti 55; Bătrîni 128; Begu 23; Bertea 155; Bîsca Rusilii 29; Bîscenii[1] de jos 70; Bîscenii[1] de sus 74; Blestematele 80; Bobana şi Isteul 95; Bobeni 50; Boboci, ape minerale; Boderleş 5—20; Boida 23; Bolac[2] 36; Boldeşti 57; Boldeşti 44; Boleşti 23; Boteşti 26; Boului 31; Bradu, fosta mănăstire; Breaza Vispeşti 140; Bucov 51; Bucoveli; Buda 39; Bughea de jos 38; Bughea de sus 41; Burcaneşti.

Calvini[3] 5—20; Caputinoaia 5—20; Călugăreni 136; Călugăriţa 5—20; Cărbuneşti 86; Cătieaş 49; Cătina 56; Cătuna 23; Cecraciu 5—20; Ceptura 170; Cepturaşi[4] 40; Cerăşul 108; Cerneşti 5—20; *Cheea;* Chiojdeanca 64; Chiojdu de Bisca 128; Cioceni 54; Ciolanu 47; *Ciolanu;* Cislău 92; Ciuciuneasca Nouă 5—20; Ciuciuneasca Veche 5—20; *Cîrnului;* Clondiru de jos 66; Clondiru de sus; Coada Amarului[5] 5—20; Coada Malului 30; Cogeasca 36; Colceagu 59; Colţi 80; Colţi (Peatra)[6] 5—20; Cordon; Cordon; Costieni 20; Coşerelile 37; Cozmina de jos 39; Cozmina de sus 64; Crăciuneşti (Schitu) 31; Crîngu 42; Cuiba 47; Curmătura 5—20.

Dejeraţi 29; Dobrota 45; Drajna de jos 164; Drajna de sus 70; Dubroveşti 5—20.

Fefelei 56; Finteşti 90; Fintîna 30; Fîntînelile 123; Fundătura 35; Fundu Nişcovului 5—20; Funduroaia 5—20.

Ghimpereşti 124; Ghitioara 128; Ghizeşti; Cîlni 5—20; Glodeanul Cîrligi 72; Glodeanul Sarata 100; Glodeanul Seliste; Goideşti 5—20; Gornetu 102; Gornetu 37; Gornet 22; Gradeşti 40; Gura Buzeului 5—20; Gura Ghitioara 90; Gura Păltinaşului 29; Gura Teghii 61.

Hanu Zote, c.; Hirsov 23; Homorîciu 42.

[1] H: Biscii.
[2] E, f. II v.: Balaca.
[3] H: Calvana.
[4] H: Cepturaş.
[5] H: Amurului.
[6] H: (Petra).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Inoteşti 60; Ionaş 5—20; Iordăchiana 20; Istriţa de jos 70; Istriţa de sus 5—20; Izvoarele 82; *Izvoranu;* Izvoru Dulci 42.

Jircalei 25; Jugureni[1] 45.

Lapuşu Mari 128; Lapuşu Nou 48; Lapuşu Veachi (Mariş) 110; Lera 20; Lipăneşti 36; Livada 86; Loloeasca 25; Lupatna 5—20.

Malu Roşu (Rotari) 80; Malu Vinăt 30; Marjinea Poduri-Nucii Ghidiea 30; Maruntiş 20; Matiţa 26; Măgura[2] 90; Măgurenii de sus 56[3]; Măguricea[4] 5—20; Mărjinenii 5—20 şi st. p.; Mărjinenii de jos 21; Mărjinenii de sus 5—20; Mehedinţii de jos 48; Mehedinţii de sus 28; **Mezil** 161; Miroşi 60; Mîrlogi 35; Mlăjet 36; Moara Mărăcineni 51; Moncesti 70; Murul 30; Muşcelu (Carmagilor) 36; Muşcelu Ţîgan.

Năeanca (Suhateni); Năeni 45; Nehoiaşi 103; Nehoiaşi 5—20; Nehoiu 129; Nemerche 5—20; Nesipoasa 31; Nevestearca 5—20; Nucetul 62; Nucetul; Nucşoara[5].

Ochii Boului; Odai 1—5; Odăi 21; Ogretinul 61; Olari 5—20; Oliarici 23; Oltenii ot Ştubeu 50; Orzoaia 5—20.

Paltenu 26; Parepa 45; Parepa (Ruşi) 21; Păcureţi 130; Păltineni 34; Pănătău 51; Pătîrlage[6] de jos 33; Pătîrlage[6] de sus 56; Peptinari; Perişoara 60; Petriceli 5—20; Petricica 5—20; Petroasa 135; Petroasa[7] (Barbiş); Piatra Corbului 67; Piatra Corbului 24; Piscu Dragoicii 5—20; Piţigoi 20; Plaviea 70; Pleşcioarele 5—20; Plesuva; Plăeţi 5—20; Plopul 41; Podenii Nou 72; Podenii Vechi 104; Poeana 78; Poeana Copaciului 35; Poeana Mierlii[8] 27; Poeanitele 20; Poeni 73; Popeatra 5—20; Popeşti 101; Poseştii Ungureni[9] 38; Potro Singuru[10] 36;

---

[1] H: Jughereni.
[2] H: Magula.
[3] Măgurenii de jos nu sînt trecuţi.
[4] H: Magorici.
[5] H: Puchibora.
[6] H: Pătîrlaş.
[7] Petrasao.
[8] Merile.
[9] Poseştii Pămînteni nu sînt scrişi, dar semnul satului e făcut mai la S.
[10] E, f. 11 v.: Protosinghelu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Predeal 68; Predeşti 60; Priseaca 48; Proşca 31; Provoteşti 5—20; Puturile lui Hanu 5—20.

Rachieri 40; Racova 23; Rătîleu 50; Rîncezi 48; Rotari 24; Ruptura [1]; Ruşavăţ 31.

Salcia 69; Scăeni 33; Scăioşi 80; Scărişoara 5—20; Scurteşti 58; Sibiciu de jos 43; Sibiciu de sus 73; Singeru 120; Slanicu [2] 739; Slobodziea 21; Slobodziea Tohăneanca (Ungureneni [3] Sudiţi) 50; Slonu 39; Stanila 20; Star Chiojdu 170; Stefeşti 42; Stezeni 20; Strîmbeni boereşti 143; Strîmbenii Megiaşi 65; Sudiţii dela Malu Roşu; Suranii 79; *Susana* [4].

Şchiuleşti 24; Şipot 44; Şoimarii 102; Ştubeu 40.

Talea 20; Tătăreii Conduratului 40; Tega 24; Teişanii megieşeşti 135; Teişanii streini [5]; Teseul 40; Tîrleşti 119; Tîrleşti 20; Tohani 106: Tomşani 42; Topila 5—20; Trenul [6] dîn (Treul) 61; Trestioara 34; Trestioara 5—20; Troiţa 49; Tudurachesti 20; Tufe 5—20; Tufe Roşu 5—20; Turbure 37.

Ţirculeşti 65.

Udreşti 55; Ulmu 49; **Urlaţi** 105; Ursoaia 57.

Vadu Părului 64; Vadu Sapatu 112; Vai de el 35; Valea Anii 50; Valea Aninoasa 89; Valea Boreştilor 24; Valea Boului; Valea Cucului 56; Valea Gardului 42; Valea Gornetului 78; Valea Largă 43; Valea Largă 37; Valea lui Seiman 32; Valea Lupului 33; Valea Meilor; Valea Muşcelului 62; Valea Nucetului şi Marunţiş 50; Valea Orlea i Chiţorani [7] 72; Valea Petra 41; Valea Plopului 24; Valea Poeni; Valea Popii 37; Valea Rea 5—20; Valea Scheilor 84; Valea Screzii 33; Valea Seacă 5—20; Valea Sibiciu 85; Valea Sîmcea 45; Valea Stîlpului [8] 30; Valea Urloae 50; Valea Ursoaia 70; Valea Vii 57; Văleni [9] 418; Vărbila 23; *Vărbila;* Vărbileu 183; Veneţiş 5—20.

---

[1] Raptura.
[2] N-are semn de oraş.
[3] Sic!
[4] H: Susa.
[5] Steanii.
[6] Trecul; E, f. 14; Trenul.
[7] H: Caţuraniea.
[8] H: Stîmpului.
[9] N-are semn de oraş.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Zahareşti 39 ; Zanfira 21 ; Zapoda 38 ; Zimbroea 5—20.

Sat fără nume la S. de Poseştii Ungureni : sînt Poseştii Pămînteni.

Douăzecişipatru de stîni, dintre care patru în munţi şi douăzeci în colţul de S. E. al judeţului, între drumul de poştă Buzău-Urziceni şi marginea de S. E. a judeţului.

O moară la E. de Pleşova.

Unsprezece cîrciumi, dintre care patru la N. de Odăi şi Miroşi ; două pe Valea Teleajenului, între mănăstirile Cheia şi Suzana ; una la E. de Boldeşti ; una la E. de Parepa ; una la N. de Glodeanu-Sărat ; una la S. E. E. de Mărgineani st. p. ; una la V. de Lapuşu Nou.

La N. de Slănic e însemnarea : „Mine de sare (oene)".

În total, 346 de aşezări omeneşti, fără minele de sare.

Suceava

Adîncata 150.

Baea 363 ; Balaşeşti 69 ; Baleleşti 74 ; Balşa, c. ; Baneşti 70 ; Bereşti 67 ; Blajeşti 67 ; Bogataea 44 ; Bogdaneşti 241 ; Boldeşti 51 ; Borca 59 ; Bordujeni 270 ; Boreşti pop.[1] 34 ; Boroaia 108 ; Boşteni 61 ; Boteşti 99; Botuşiniţa 23 ; Boureni 54 ; *Boureni ;* Brateni 5—20 ; Brădăţel ; 5—20 ; Broşteni 73 ; Broşteni Bîrgaeni 25 ; *Broşteni Bîrgaeni ;* Buciumeni 39 ; Bucşi 37 ; Buda 186 ; Buda 40 ; Buda Vereţiiu 24 ; Budeliţa 62 ; Buneşti (cu oameni) 5—20 ; Burceni 55.

Caracueşti 54 ; Cemortanii Roşilor[2] 61 ; Chirilu 24 ; Ciugareni 54 ; Ciugareni 28 ; Ciumuleşti 108 ; Cobuji 62 ; Cojosa 33 ; Comîrzani 35 ; Conţeşti 66 ; Corni 69 ; Cotîrgaşi 53 ; Crapaturile (Popeşti) 40[3] ; Cresteşti 51 ; Crucea 80.

Dolhasca 241 ; Dolheştii mari 212 ; Dolheştii mica 1—5; Donţii 5—20 ; .Dorna 198 ; Draceni 211 ; Dragoeasca 5—20 ; Dragueşeni 130 ; Dumbrăveni 267 ; Dumbrăviţa di jos 40 ; Dumbrăviţa di sus 42.

---

[1] L, VIII, p. 250 : Bărăşti.

[2] Scris întîi Roşilor şi apoi, dedesubt, Cemortanii.

[3] H : Rapaturile ; L, VII, p. 255 : Crăpăturile.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Fălticeni 673 şi st. p.; Fălticenii vechi 41; Fărcaşi 40; Feteşti 30; Filipeşti 42; Fîntîneli 81; Foreşti 106; Fraseni 5—20.

Gaineşti 73; Gancea 5—20: Ghermaneşti 135; Ghermaneşti 5—20; Gîşteşti-Ghieteşti 150; Golicasă Poeanoiu 100; Gorodiceni 151; Gremeşti 107.

Heciul 212; Hereşti 46; Hîrtopile 70; Holda 30; Holdiţa 5—20; Hreasca 25; Huşi 88.

Ionăşeni 87; Ionească 44; Iurcani 1—5 st. p.

Joldeşti 140; Jurjeşti 59.

Lamaşeni 162; Lespizi 162; Leucuşeşti 70; Lipovenii Brateşti 81; Lipovenii Homiţa 34; Liteni 179; Litcanii; Lunca 136; Lunca 5—20.

Malini 211; Manolea Lipoveni 57; Manijenii 42; Mastacanii 5—20; Matioaea 1—5; Mereşti 34; Mihaeşti 52; Miroslaveşti[1] 54; Miteşti 26; Modeea[2] 48; Moţca 96; Movileni 5—20.

Negoteşti 61; Neicanii 22.

Onceşti 57; Oniceni 103; Opriceni 51; Orţeşti 32.

Paeaseni 24; Paşcanii (Vatra) 76; Păltinişu (Glodul) 41; Petiea 95; Pirilepca 5—20; Pîrîu Cîrjii 28; Pîrîu Penti 27; Pleşi 25; Pleşeşti 94; Plopeni 140; Poeana lui[3] 30; Povalenii 5—20; Preuteşti[4] 5—20; Preuteşti Bresescu 35; Probota 99; *Probota;* Purciuleşti 26.

Rabîea 43; Racovo 5—20; Radaşeni 293; *Rareu;* Ratuşu[5] dela Podu Seret 20; Rătunda 42; *Rîşca;* Rîşca Ţiganili 100; Roşcanii 84; Roşii Calici 5—20; Roşiori 55; Rotopăneşti 111; Rudeşti 26.

Sabasa 58; Saca 101; Sacueni 36; Salcii 127; Salijeni 60; Sandomeni 61; Sarafineşti 97; Sasca 59; Saveşti 46; Săveşti 40; Seriţel 148; *Slatina;* Slătioara 44; Slobodzeea 50; Sloboziea Fundu 23; Soci 128; Soci 5—20: Spatareşti 62; Stejaru 30; Stolniceni 93; Stolniceni 59; Stolniceni 40; Suha 105.

---

[1] H: Miroslaveist.
[2] L, VII, p. 255: Piriul Cîrjei-Mădeiu.
[3] Sic!
[4] H: Preupeşti.
[5] H: Ratuşi.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Şaru Dorna 130; Şoimareşti[1] 34: Şerbeţul 43; Şinca 5—20; Şoldaneşti 91.

Tampeşti 78; Tataruşi 261; Teşeuţii 5—20; Tîrziea Neamţului; Tîrziea Rîşca (Groşi) 44; Tochileli 30 şi st. p.[2]; Tudora 245.

Ţoleşti 42; Ţolişti 64.

Vale Saca 84; Varaticul 44; Vercicanii 1—5; Vereşti 32; Verişeni 66; Vîrful[3] 36; Vlădeani 156; Volturoşti 28. Zamostie 220.

Trei aşezări mici (1—5 curţi) fără nume: una la S. de Adîncata, alta la S. E. de Dolheştii Mica, a treia la E. de Verişeni.

Cinci stîni, dintre care patru pe pîrăul Suha Mare, la S. S. V. de satul Suha, şi una la S. de Bereşti.

Unsprezece mori, dintre care cinci la E. şi S. E. de Cemîrtani, trei la N. de Pleşeşti, două la S. şi S. V. de Brădăţel 5—20 şi una la V. de Vereşti.

Patru herestraie, dintre care două pe pîrăul Suha Mare, unul pe pîrăul Rîşca şi unul pe pîrăul Rîşcuţa.

O cîrciumă la V. de Rădăşeni.

Cinci mine la S. şi S. V. de Baia.

Două izvoare minerale: Izvorul Borca, la S. V. de satul Borca, şi un izvor sulfuros la N. de Fîntînele.

Două puţuri la S. şi S. E. de mănăstirea Rîşca.

În total, 215 aşezări omeneşti, fără mine, izvoare şi puţuri.

Tecuci

A deal 5—20; *A lu Ciucă;* A Mandii, c.; A Moara[4] Conachi 24; Antoheşti (Bogdan) 96; Arutură, c.

Baimac 42; Balaneşti 45; Balaneşti 34; Baloteşti 30; Barcea 173; Barcea, c.; Bărboasa 34; Bebereşti 76; Bejenari; Beneşti 41; Berheci, st. p.; Berhoea (Calmaţui) 35; Bineşti 82; Blaga 60 Blajerii de jos 86; Blajerii de sus 88; Bobuş 5—20; Boghesti; Bou-Roş[5] 5—20; Brahaşeşti 253; Braineştea 30; Braineştea-Samoila; Brai-

[1] H: Şemareşti.
[2] Staţia de poştă e spre est de sat.
[3] H: Verpol.
[4] H: Amora.
[5] H: Bosu-Roş.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

neşti 55; Buciumeni[1] 145; *Buciumeni* 33; Bucşa 26; Buda 46; Buda 33; Buda 30: Budeşti 207; Burdusaci 111; Burluci 31; *Buzdugan.*

Calimaneşti 72; Cauea 35; Cheltelniţa 5—20; Chilimaneasa 110; Chiser, c.; Chiţani 23; Chiţelusa 22; Colonesti 73; Condra 91; Condrachi 86; Corbasca 96; Corbiţa 37; Corbului 5—20; Corcioveni 39; Corni 100; Corni 25; Cosiţeni 37; Costişă 22; Cospoşeşti 29; Cota, c.; Cotu Svarcasi 20; Cozmeşti 152; Craeşti 83; Crivişeni (Focşa) 53; Cucoreşti 5—20.

Dagraşeni 70; Danailesti[2] 23; Danceni 48; Dealu Mare 82; Deunoea 5—20; Dimacuşa 58; Divideresti 38; Dobrineşti 106; Doreşti c; Drateşti 77; Drăgăneşti 195.

Filipeni 45; Floreşti 90; Foghieni 5—20; Franiea 5—20; Frumuşelu 111; Fruntesti 92; Fundeni 108; Furceni 87; Furceni 5—20 şi st. p.

Galbini 73; Galişeşti 100; Gandeşti 40; Găiceana 106; Gheldeli, c.; Gherdana 62; Gherjoaia 38; Ghiliveşti 38; Ghirbu 20; Glavaneşti 143; Godineşti 70; Gogor 151; Goleşti (Lascuroaia) 5—20; Grajdeni 46; Guleşti (Coasta Lupii)[3] 83; Guţu 29.

Hanţeşti 101.

Ionăşeşti 152; Itu 29.

Jurjeni 32; Jurjionii 54.

Lazunca 80; Legheci 35; Lespizi 88; Lichiteşti 26; Lieşti 243; Lungociu 48.

Maicea; Malurile 75; Matca 240; Măldăreşti 5—20; Mileşcani 75; Mileşti 71; Mînjina, st. p.; Moghileni 70; Mohoriţi 57; Moreşti 120; Motoşani 59; Muncelu 156.

Naneşti 173; Nastaseni 5—20; Nazareni 5—20; Nedelca 5—20; Neguleşti 72; Nicoreştii 148; Niforniţa 5—20; Nomolova[4] 43.

Obîrşia[5] (Fundu Berheci) 42; Ocheni 40; Odaea 50; Onceşti 25; Oţeleşti 113.

Panceşti 99; Parince 58; Pădureni; Perje 5—20; Petreşti 113; Pircheu 47; Piscu 123; Piscu Corbului 99;

---

[1] H: Burciumeni.
[2] H: Danalieşti.
[3] H: Costi Lupi.
[4] L. VII, p. 327: Nămoloasa.
[5] H: Obirsoea.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Pîrîu 20; Plopasca 1—5 sau stn.; Ploşcuţeni 24; Pochi 1—5 sau stn.; Podoleni 66; Poeana 187; Poenari (Homocea[1]) 167; *Pogleţu;* Poiani 40; Prădăeş 5—20; Privala 89; Putinili 46; Puţu Mihalce c.

Rachiteu 194; Racuşani 24; Radaceaneşti 78; Raspoca 30; Ratiş c.; Răchitoasa 148; *Răchitoasa;* Răzăşii[2] 119; Reaci 67; Rediul Balan (Galera) 45; Rogozu 65; Rujitu 29; Ruţeşti 35.

Sagastău; Sălcuţa 41; Scărişoara 69; Serbi 119; Serbi 70; Slobodziea; Slobodziea Neamţului 5—20; Slobodziea Podu Turcului 73; Slobodziea Ungureani 66; Socei 44; Sprişeşti 103; Stanişeşti 60; Stanişeşti 43; Strîmba 5—20.

Şarba 39; Şendreşti 62; Şerbaneşti 125; Şerbaneşti 64; Şerboaea 35.

Tamozes 20; Tarniţa[3] 50; Tatareşti 45; Taula 21; Tecucelu sec. 101; **Tecuci** 328 şi st. p.; Tecuci st. p.[4]; Tocali 30; Tociloasa 5—20; Tofli; Turceşti 179 şi st. p. Ţepu de jos 132; Ţepu de sus 33; *Ţicmana;* Ţiganeşti 5—20; Ţipu 30; Ţîganeşti 56; Ţîganeşti 52; Ţîganeştii Nou 116; Ţîganeştii Vechi 115.

Umbrareşti 70; Umbrareşti 67; Ungureni 70; Ungureni 66; Ungureni-Moghileni 37; Unguri 5—20; Ursa 51. Valeana 47; Vale (Boului) 5—20; Vale Corbu-Curteni 21; Valea Mare 5—20; Vale Mare (Ghidraşcu) 5—20; Vale Re 88; Vale Sălcii[5]; Vele in deal 5—20; Viforeni 78; Vileana 21; Vladnic 78; Vlamnic 92; Vorgheşti 20; Vultureni[6] 104; Vultureni (Calapodeşti) 44.

Zlatari 71; Zlătăreasa 25.

Două aşezări mici fără nume (1—5 curţi), una la N. de Zlatari, alta la V. de Şarba.

O stînă la S. E. de Strîmba.

O cîrciumă la S. E. E. de Chiser, c.

In total, 237 aşezări omeneşti.

---

[1] H: Gomosea.
[2] H: Rozşii.
[3] H: Tarinţa.
[4] Sic! La N. de oraş.
[5] H: Selcea.
[6] H: Bultureni.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Adunaţi 52; Albota 112; Alexandru 5—20; Alexandru; Atîrnaţi 130; Atîrnaţii 5—20.

Bacaeni 32; Badeşti; Baduleasa 21; Balaciu 42; Baltaţii 109; Băseni 54; Belitori 215; Beuca 80; Bivoliţa 5—20; Bîrla de jos 36; Bîrla de sus 40; Bîrleşti 25; Bîrsteasca 29; Bogdan (Pătule) 5—20; Bordeili (Mîndra) 78; Boreştii de Ceptura 133; Boreştii de Vede 40; Bradu de jos 63; Bradu de sus 36; Bratoşanii 50; Brînceni 74; Broasca 61; Broşteni 30; Bucovu 50; Bujorească 5—20; Bujoreni 5—20; Bujureşti (Sperieata Repezi) 80; Bumboeni 97; Butculeşti 77; Buzeştii de Teliorman 40; Buzoeşti 38.

Cacanelu 61; Cacarazeni 40; Caldarar[1] 1—5; Calineşti 86; Calofireşti 105; Capu-Luncii[2] 25; Caravaneţi 132; Ceauşeşti; Cerbu 41; Cerşanii de jos 31; Cerşanii de sus 79; Cetatea 91; Cioara 70; Ciobani 21; Ciocoşti 58; Ciolaneşti 125; Ciolaneşti şi st. p.; Ciupac 136; Ciupeşti 38; Ciurari 29; Cocheriesti 46; Colonesti 118; Colţii 36; Corbul 84; Corbul 5—20; Corbul 5—20[3]; Costeşti 31; Cotorca 5—20; Cucueţi 57.

Dealu de jos 72; Dealu de sus 45; Dedeşti 23; Deparaţii 80; Dobreşti 5—20; Dobrogoste 25; Dobroteşti (Dogi) 158; Dracea 126; Dragşanii 132; Dulceanca[4] 28; Dulcinca 5—20.

Falanica 24; Fîntîneli 85; Frumoasa 57; Fundatura 20; Furculeşti 71.

Gaojanii 57; Gavaneşti 178; Gherigheu 40; Ghimpaneşti 30; Gîrleşti 26; Gresea 37; Gueşti 25.

Hinţeşti 129, Hîrteşti 52.

Icoana 60; Ioneşti 36; Izbăseşti 42[5].

Jimbaşi 97; Jimbreasca 55.

Laceni 38; Lacu 25; La Plopi 5—20; Lisa 56; Luceni 77; Lunca Corbului 38.

---

[1] H: Caldaral.
[2] H: Capa-Lunga.
[3] A doua aşezare 5—20, cu acest nume, mai spre nord.
[4] E, f. 38: Dulceni.
[5] H: Ozvîşeşti.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Maidera 88; Malureni 48; Martalogi[1] 23; **Mavrodin 287; Măgureni (Ciocanii) 144; Mărghiea 81; Merii** Gola[2] 90; Merişanii 130; Mirişanii 40; Miroşi 126; Mitropoliea **63; Moara[3] Teiului; Mogoşoaia 224;** Moldoveni 103; Mozaceni 55; Mozueşti 39; Muţa 36.

Nanoveni[4] 64; Neaga 59; Netoţi 97; Ninciuleşti 110. Ocheşti 44; Odaea Hanu Alceru 40; Ologi 64; Olteni 71; Orbeasca de jos 76; Orbeasca de sus 113; Orja 47. Paragina[5] Sechera 34; Palanga 33; Panova 39; Papa 56; Pădureşti 46; Pădureţi 160; Pădureţi 5—20; Păriuşca 23; Părul Rătundu; Peatra 219; Peri 34; Pistoleşti 5—20; Pîrvu Roşu 29; Pîrlita 132; Podu de Broşteni 43; Popeşti 45; Purcăreni 5—20.

Raduesti 113; Recea de jos (Cornăţelu) 57; Recea de sus 70; **Ruşii[6] de Vede** 669 şi st. p.

Saceni 70; Saelî 5—20; Scaeşti 1—5; Seaca 93; Seliştî[7] **50; Serbii ot Măgura 38; Slaveşti 55;** Slobodziea 21; Slobodziea Gauriciu[8] 120; Slobodziea ot Calofireşti 41; Spatariea 46; Stîrci; Stolnici 82; Strîmbeni 94; Suhaea 157; Svinteşti 118.

Şatrari 93; Şerboeni 140; Şoimu 61; Şovăreşti 48[9].

Tatareştii de jos 58; Tatareştii de sus 91; Tecuci 120 şi st. p.; Tecuci; Teleasca 59; Teleşti; Tufeni 119.

Ţîganeşti 131; Ţîganiea 45.

Ulmeni 105; Umele 20; Ungheni 73; Uzlueni 111.

Vataşeşti; Vezii de jos (Veţişoara) 52; Vezii de sus 163; Viişoara 105; Vîrtos Pelea 230; Vlaici 41; Vlaşcuţa[10] 41; Voivoda; Vulpeşti 43.

Zimnicea 531 şi st. p.; Zimnicile 51; Zlota 103; Zloteşti 61; Zmerdioasa 116.

Treizeci şi una de mori: şaisprezece pe Vedea, între Şoimu şi Ruşii de Vede; opt pe Teleorman, între vărsarea

---

[1] H: Mertolegi.
[2] E, f. 37 v.: Meri Goleni.
[3] H: Mare.
[4] H: Napoveni.
[5] H: Paargina.
[6] H: Ruse.
[7] H: Sedişti.
[8] H: Gauvriciu.
[9] H: Şoboreşti.
[10] H: Vlacşuţa.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

în Vedea şi Tatareştii de jos ; cinci pe Urluiul Mare ; una pe Calea Cînelui ; una pe Valea Pucioasa [1].

O aşezare de pescari (sălaş pescăresc) în ostrovul Baltec (Bresco), la Dunăre.

Un dreptunghi, cu o săgeată în sus, spre N., pe malul Dunării la S. V. de Cioara, şi un al doilea, la S. E.: pare să însemne posturi militare sau pichete.

În total, 230 aşezări omeneşti

Tutova

Anghila 5—20 ; Anteşti 113 ; Arguşeşti, c. ; Arin, c. ; Armăşoaia 42 ; Avrameşti 101.

Balabaneşti 128 ; Balaşeşti 92 ; Băcani 60 ; Bejenarii 5—20 ; Bîrjovana 5—20 ; **Birlad** [2] 1877 şi st. p. ; Bîrzeşti 5—20 ; Bleşca 53 ; Blînzi 113 ; Bobiceni (Baliţeşti) 75 ; Bogdana 105 ; Bogdaneşti 80 ; Bojeşti [3] 101 ; Bojureni, curţile 5—20 ; Boreşti 20 ; Borodeşti 44 ; Bratuleşti 69 ; Buda 125 ; Budeşti 49 ; Bursucani 92.

Calimaneşti 93 ; Carabuţ 5—20 ; Carapceşti 52 ; Caueşti 139 ; Cătuna-Balagoiu 22 ; Cernaţii 40 ; Certolom [4] 38 ; Certeşti 146 ; Chetreni [5] 102 ; Chilieni 119 ; Chirjoani 98 ; Chiteşti 28 ; Chiţcani 193 ; Ciocani 82 ; Cioreşti 143 ; Cîrlomăneşti 166 ; Cobeşti 101 ; Corlăteşti 96 ; Corni 24 ; Corodeşti 54 ; Corodul 262 ; Coroeşti 59 ; Coroeştii de jos 91 ; Coroeştii de sus 70 ; Costeşti 216 ; Coşi 5—20 ; Coteşti 89 ; Cotoroi 111 ; Cresteştii de jos 41 ; Cresteştii [6] din deal 44 ; Crînga 5—20 ; Croitorii [7] (Samzaneşti) 5—20 ; *Cruceana ;* Curseşti 130.

Dealul Mare 5—20 ; Dealu Mari 56 ; Deleni 132 ; Dimitrachi Macri [8], a lui, c. : Docani 79 ; Docăneasa 71 ; Dorotei 5—20 ; Dracseni 5—20 ; Draga, c. ; Draghiceni [9]

---

[1] H : Pocosa.
[2] H : Birlat.
[3] Să fie oare Boteşti din L, VII, p. 351 ?
[4] L, VII, p. 346 ; Ciortolomul.
[5] H : Chetrini.
[6] H : Creopeştii.
[7] H : Criuitorii.
[8] H : Macriv.
[9] H : Draghigheni.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Dragomăneşti 5—20; Dragomireşti 110; Drujeşti 33; Dumbrăveni 66.

Fataciuni 53; Fărţături 5—20; Fichiteşti 63; Fîntînele 5—20; Floreşti 189; Floreşti 62; *Floreşti;* Floreşti, c.; Folteşti 48; Frunteşeni 60; Fundătura 5—20; Fundoaia 5—20.

Ghicanii 47; Ghidijini 45; Ghirgheşti 70; Ghiroceni 110; Golăşei 66; Golţeşti 32; Grajdeni 124; Gura Costeşti 5—20; Gura Iezerului 42.

Hîrsova 129; Hotară 5—20; Husului; *Husului;* Huşeni 70.

Ibaneşti 59; Ireasca 74; *Ireasca;* Iţcani 50; Ivaneşti 144.

Jugani 51; Jurjeni.

La Paladi, c.; Laza 134; Leleşti 50; Lieşti 134; Lipova 184; Lunjeşti 60.

Marişeşti 91; Mascurii 57; Merjucanii (Eveşti) 114; Miceşti 70; Miroasă 1—5; Mînzaţi 87; Mosar; *Mosar;* Movileni 38.

Negreleşti 103; Negreşti 157; Nerova, c.

Oancea 30; Oancea 5—20; Obîrşeni 63; Obrişanii 50; Ocordeanu, c.; Odaia 1—5; Odaia Oneşti 5—20; Orgoeşti 70.

Pătrăşcani 72; Perieni 128; Perveşti 5—20; Pleşeşti 26; Pleşi 38; Plopana 92; Plopu 131; Pochideia 61; Podul Cotu [1] Podului 26; Poeneştii de jos 69; Poeneştii de sus 21; Pogana 59; Pogoneşti 131; Poiana 30; Poiana Guji 5—20; Poliţeni 60; Popeni 127; Popeşti 50; Praja 54; Priponeşti 190; Prisacanii de sus [2] 52; Pruni 5—20; Pueşti 72; Punjeşti 109; Pupezeni 71; Puşcaşi 26; Putredeni 41; Puţul Olariului 22.

Racova 50; Rădeşti 52; Reace 31; Recea 5—20; Redeni 99; Redeşti 98; Rediu 5—20; Rediul Ulii 60; Reten, c.; Ruseni 63; Ruşi 59.

Salteni 119; *Schit;* Schit Bogdaniţa 24; Schit Chirţibani; Schit Deleni; *Schitu Malineşti;* Schit Orgoeşti; Schit Perveşti; *Sf. Nicolai;* Silişti (Slobozia Bîrlad) [3]

[1] H: Codu.
[2] Cei de jos sînt în Tecuci.
[3] H: Simişti (Slobozia Burlati)

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

21; Slobodzeia 32; Slobodzeia Conachi (Zorleni) 184; Slobodzeia Poiana Petrii 5—20[1]; Stanchişeni 45; Stegari 1[2] 5—20; Straninoasa 20; Strîmba 40; Strîmtura 5—20 şi st. p.; Suceveni[3] 35.

Şandreşti 55.

Tainiţii, c.; Talpiji 122; Tălpăoani 31; Toporeşti 71; Trohanul 66; Tuchelaţi 26; Tunseşti 99; Tuscanii, c.: Tuşeni 23[4]; *Tuşeni.*

Valea Babii 5—20; Valea Lungă[5] 50; Valea Oanei[6] 58; Varatiş 5—20; Vinderei 130; Vizureni Vladeşti 53; Voineşti 137; Vradeşti 110.

Zev (Criveşti) 41.

Două aşezări fără nume: una la V. de Slobozia Conachi (Zorleni), alta la N. de Voineşti.

O moară, la N. N. V. de Puşcaşi.

Şapte cîrciumi fără nume: una la N. V. de Gura Ezerului, una la N. de Arin, c.; una la S. de Floreşti, c.; una la N. de Odaia Oneşti; una la E. de Lipova; una la S. şi alta la N. de Cîrciuma Tainiţei.

In total, 222 aşezări omeneşti.

Vaslui

Albeşti 90; Armăşeni 69.

Babara[7] 5—20; Babarăi 5—20; Babarăi, c.; Babuşa 68; Bahnari 95; Baleşti 71; Balteni 181; Baltaţi 69; Batca 22; Băutorîi 110; Beneşti 93; Bereasa 84; Bîrzeşti 100; Boceşti 53; Bodeşti; Boloşeşti 35; Boloşeşti 39; Boreşti 204; Boroşeşti 88; Boroşeşti 88[8]; Botoe 38; Bovrieşti 157; Bragareşti 90; Braniştі 5—20; Braşeviţa 23; Buda 5—20; Buhăeştii de jos 92; Buhăeştii de sus 98; Burzugheana 5—20; Butucarie 37.

---

[1] H: Sl. Poiaua Petrii.
[2] H: Stigari.
[3] Siciveni.
[4] Cifra e lîngă semnul pentru schit. Satul nu e reprezentat.
[5] H: Lungu.
[6] H: Vale Oane.
[7] Sau baba ra (rea!).
[8] Al doilea sat cu acest nume şi cu acelaşi număr de gospodării, la S. V. de primul.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Canțelereşti[1] 52; Carnodel 5—20; Cazaneşti 76; Călugăreni 84; Cătuna Cerneia; Cerneiscaia[2] 21; *Cetati;* Chetreşti 109; Chirceşti 101; Chirleşti 17; Chiscoeşti 183; Ciochirleşti 27; Ciofeni 38; Ciorița 60; Ciorteşti 190; Ciuroi, c.; Codăeşti 147; Coropceni 105; Coticu 70; Cotu Cuzii 24; Cozmeşti 110; Croeşti 122; Cucea 62.

Daculaşeni 48; Daghița 104; Daneşti 135; Deleni 27; Dimitreşti 76; Dobriceni 110; Dobroslovești 43; Dobrovăț 361; *Dobrovăț;* Dracseni 100; Drajeşti 99; Dumeşti 191.

Faghi 1—5; Fereşti 279; Fîstîci 94; *Fistici;* Focşasca 43.

Găunoasa 50; Ghergheleu 106; Ghindareşti (Şiura) 5—20; Glodeni 57; Glodeni 30; Grajdurili 48; Grieştii 91; Gura Muntenilor, m.

Hucu 44.

Ipati 82; Iucşa 5—20.

Jigoreni 49; Jurjeni 57; *Jurjeni.*

Laleşti 53; Lipoveni 96; Lipoveni Vaslui 25; Lipovăț 206; *Lipovăț.*

Machedo, c.: Maraşeni 56; Marjina 24; Mărmoreni 42; Micleşti 167; Mircești 92; Mînjeşti 71; Moara Domnească 72; Mocreşti 30; Munteneşti 58; Muntenii de jos 49; Muntenii de sus 148; Mustereşti 64.

Negreşti 145.

Oloneşti 32; Oniceni 127; Onțeşti 97; Ordelesti 5—20; Oteşti 115.

Palanca 42; Parpaniţa[3] 39; *Parpaniţa;* Pocreac 154; Poenari 128; Poiana 60; Poiana Cîrnului[4] 5—20; Poiana Rişniţa 25; Pinceşti[5] 111; Popeşti 78; Porcişeni 102; *Porcişeni;* Portari 106; Potropeşti 5—20; Puşcaşi 26.

Radueşti 54; Rafaila 122; Rece 22; Rediul 53; Rediul 32; Rediu Mogîldeştilor 28; Rîngoe 30; Roşcoe 36.

---

[1] Canțeljeşti.

[2] Pare să corespundă aşezării numite „Cotuna Morii lui Ciornei", în B, p. 153.

[3] Satul nu e reprezentat: cifra 39 e alături de semnul pentru schit.

[4] H: Chirniluli.

[5] H: Ponceşti.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Sasova 32; Schinteni şi st. p.; Schitu Nacului 59; Schitu Epureani 11 (sic!); Scinteia 31; Slobodzeia 5—20; Soleşti 177; Soholeţ 97.

Şandoeni 118; Şaraneşti[1] 104; **Şcheia** 172; Şerbeşti 85; Şirboteşti 71; Şofraneşti 47; Ştibureni 103.

Talpilei; Tanac Burgheleşti 165; Tansa 203; Taoşti 49; Tatareni 69; Tăcuta Bumbeleşti 130; Telejina 56; Telejina 5—20 şi st. p.; Teleşti 60; Timoftei (Gluboca) 35; Todereşti 143; Todoreşti 5—20; Todoreşti Meara 87; Tolma 5—20; Trestieana 47; Tufeşti 103.

Ţibini 5—20; Ţîbana, c.; Ţibăneşti 32.

Unceşti 5—20 şi st. p.

Vale Mare 28; Vale Re 134; Vale Satului 5—20; Vale Siliştе 44, **Vaslui** 432 şi st. p.; Vultureşti 88.

Zăpădeni 181; Zîzinca 80.

Două stîni în pădurea din nordul judeţului, una la V. de Cătuna Cernea, alta la N. V. de Poenari.

Şase mori din care trei la N. V., şi V. şi S. V. de Dracseni, una la N. V. de Pîncești, una la S. de Ciorița, una la S.E. de Ghergheleu.

Trei cîrciumi fără nume, din care una la V. de Todereşti, alta la N. de Boloşeşti, a treia la V. de Dobroslaveşti.

În total, 187 de aşezări omeneşti.

Vilcea

Adunaţi 42; Adunaţii ot Hereşti 5—20; Alun 171; Amăreşti 110; Armaşeşti 90; *Arnota;* Aranel; Aureşti 62.

Babeni 68; Balteni 88; Barbateşti 273; Barcaneşti 48; Barcaneşti 28; Baseni-Rumîni 91; Baseni-Unguri 68; Bataşani 49; Barzaeşti 102; Belşani 60; Beneşti 78; Berloga 39; Berseşti 120; Bistriţa 298; Bistriţa; ***Bistriţa;*** Bîrsani 32; Bîrseşti 86; Boeşti 84; Bogdaneşti 132; Bogdaneşti 80; Bogdaneşti 47; Bojureni 63; Brezoea 62; Broşteni 190; Budeşti 58; Budulei 34; Budureşti; Buleta 82; Buneşti 114.

Cacova 129; Calina 111; Calina 5—20; Calineşti 47; Caţetu; Cazarmele, c.; Cepari 113; Cereşti 66; Cereşu

[1] B p. 153: Surăneştii de gios şi Surăneştii de sus?

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

119; Cermejeşti 136; Cerneleli 40; Cheea 109; *Cheea;* Cherstăneştii 94; Ciocîltei 110; Cioreşti; Ciumagi 72; Cîrlogani 110; Coeni 68; Colebaşi 76; Colteşti; *Comanca;* Copăceni 87; *Cornet;* Corşora 110; Costeşti 139; Cotorani 49; Coziea 46 şi st. p.; *Cozîea;* Crapaturile 110, Creţeni 148; Cucesti 80; Cuci 42; Cuculeşti 37.

Daneşti 177; Diana[1] 60; Dijoiu 78; Dintr-un lemn[2]; Doba; Dobriceni 20; Dobruşa 70; Dovzeşti 59; Drăganii 48; Drăgăşani 173.

Ezer.

Faureştii de jos 89; Faureştii[3] de sus; Fimureni 129; Fişcaliea 83; Foleştii de jos 111; Foleştii de sus 160; Fîrtăţelu[4]; *Frasinet;* Frînceşti 100[5].

Ganeşti 113; Ganeştilor[6] 32; Gant 35; Gheroea 59; Ghinculeşti 44; Ghirdeşti 107; Glevele 209; Glojeşti 42; Govora 117; Gradeşti 69; Greci 108; Gura Văii 66.

Hataroiu 39; Hereşti 66; Hobeni 81; *Horez* 140 şi st. p.; *Horez.*

Igoi 121; Inateşti 40; Ioneştii Govora 72; Ioneştii Mincului; Izvoare 40.

Jaroci; *Jgheabu;* Jinuneni 61; Juleşti 39.

Laciul Pojar 34; Lacusteni 44; Ladeşti; Lamoteşti 45; Lapoş 68; Lăpuşata 261; Lunca 48; Lunca 5—20; Lunjeni 69; Lupoaia 42.

Maia 65; Malaea 38; Maldareşti 192; Maldareşti 75; Marjineşti 56; Mariţa 52; Matieşti 163; Măciuca 64; Mădulari 183; Măgura 30; Măgureni 34; Mănaileşti 78; Mănăstireni 201; Mihăieşti 78; Mitrofani 78; Mocruşa 38; Moerească de jos 94; Moerească de sus 63; Moghila Serba[7]; Moloea[8] 182; Molojeşti 99; Molostea 115; Momura 49; Mumuleşti 42.

Nasin 28; Nemoiu 206; Ninciuleşti 63.

---

[1] E. f. 55: Mah(a)l(ana) Dăianu.
[2] Untru-lemn.
[3] H: Fareştii.
[4] H: Fortoţelu.
[5] H: Fronţeşti.
[6] Sic! Lipseşte prima parte a numelui.
[7] H: Mog. Serba.
[8] In E, f. 54 e un sat Modoia, cu 9 de gospodării.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Obislavu 56 ; Ocna 151 ; Ocniţa 56 ; Odaia Barbu Corbului 5—20 ; Olăneşti 203 ; Olimpeşti 100 ; Olteni 68 ; Orleşti 178 ; Oteşanii 290 ; Oteteliş 150.

Palanga 34 ; Pauşeşti 188 ; Păneşti 65 ; *Pătrunsa ;* Păuşeşti 296 ; Peileşti 30 ; Petranii de jos ; Petranii de sus 160 ; Petreni 112 ; Petroasa 31 ; Plaviceni 34 ; Pleşeşti 32 ; Pleşoiu 33 ; Poderi 143 ; Pojoci 230 ; Popeşti 48; Popi 43 ; Priboeni ; Proeni 34.

Racoviţa 125 ; Rasipiţi 49 ; Recea 116 ; Rîmeşti [1] 171 ; Rîmeşti 93 ; **Rîmnic de Olt** 651 şi st. p. ; Rîureni 57 ; Robeşti 40 ; Roeşti 169 ; Romaneşti 54 ; Romanii 111, Romaşa Peva [2] ; Roşa 39 ; Ruget 33 ; Runcu 67 ; Rusaneşti 60 ; Rusu.

Saharabu 44 ; Saracineşti 69 ; Saracineşti ; *Saracineşti;* Schitul 36 ; Scorburi 37 ; Seciului [3] 32 ; Serbeşti 120 ; Serbeşti 63 ; Siliştea ; Sineşti 47 ; Sitoia [4] 91 ; Slaviteşti [5] 87 ; Slătioara 187 ; Slătioara 32 ; *Slătioara ;* Spîrleni 86 ; Stanculeşti 78 ; Staneşti 68 ; Staneşti 47 ; Stoeaneşti 121 ; Stolniceni 5—20 ; Strachineşti 61 ; Strejeşti 293 ; Stroeşti 113 ; Sueşti 26 ; Suhoretului [6] 32 ; *Surpata ;* Surpateli 76 ; Suşeşti 206.

Şanţ 28 ; Şerbăneşti 182 ; Şerbăneşti 104 ; Şerbăneşti ; Şirineasa 51 ; Şitoea 36 ; Şuşanii [7] de jos ; Şuşanii de sus 104.

Tatarani 27 ; Teiuşului [8] 120 ; Tereuza 49 ; Tighina 5—20 ; Titai 85 ; Tomşani 105 ; Torşoeşti 54 ; Turceni [9] 114.

Ţeica 36 ; Ţiţileşti 5—20.

Ulmetu 76 ; Urşani 67 ; Urşi [10] 86 ; Uşoreii 84.

Vai de ei 181 ; Vai de Rumîni 40 ; Vale Lunje 60 ; Valea Mare 37 ; Vale Mare 106 ; Valeni 94 ; Vale Rei 58 ; Va-

---

[1] H : Romeşti.
[2] Sic !
[3] Sic !
[4] H : Sitora.
[5] H : Slavişeşti.
[6] Sic !
[7] H : Şumonîi.
[8] H : Tetiuşului.
[9] H : Turceniti.
[10] H : Ureşi.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

selaţi 82; Vîrleni 94; Vladeşti 150; Voineasa 52; Voiteşti 119.

Zatreni 124; Zavideni 266; Zavoeni 51; Zgube 31; Zlătăriea [1] 31; Zmeuret 78.

Două sate fără nume, dintre care unul pe Olt, la graniţa de nord a judeţului: deci Cîinenii de Vîlcea, iar celălalt la S. E. de Babeni Unguri.

Mănăstire fără nume, la V. de Ghirdeşti.

Staţie de poştă fără nume, la Cîineni.

Şaptesprezece stîni în munţi.

Trei mori, dintre care una la S. E. de Băbeni Unguri, alta la S. de Stoeaneşti, a treia la N. E. de Calina.

Ape minerale în dreptul satului Olăneşti.

În total, 295 de aşezări omeneşti.

Vlaşca

Adunaţii ot Copăceni (Gogoşari) 62; Adunaţii ot Naipu 21; Aleşii ot Buteşti 70; Asanaga 46; Atîrnaţii ot Sîrbeni 5—20.

Babaiţa 76; Babeli 92; Bacea 73; Bacea st. p.; Balan 60; Balanoea 50; Balariea 73; Balaşoeni 91; Baneasa 127; Baneştii de streini 36; Beiul 134; Beiu de jos 54; Beiu de sus 97; Bîţcoveni 74; Braniştari 76; Braniştea 53; Brigadir 160; Brigadir st. p.; Broşteni 74; Bucşanii de jos 58; Bucşanii de sus 5—20; Budenii de streini 30; Bulbucata (Danciuleşti) 46; Buteşti 40.

Cacoleţi 71; Cacoleţi 43; Cacoleţi st. p.; Cacova 43; Cameanasca 22; Carapancea 1—5; Caratula 5—20; Caşcioara 90; Caşoea 95; Catalina Scurtu 185; Catrina 21; Catuna 21; Călugăreni 67; Cervenii de jos 100; Cervenii de sus 35; Chirculeşti 5—20; Chirieac 70; Ciocanu Canela 39; Ciocanu Domneasca 28; Ciumaţi 34; Ciupea 22; Ciurari 57; Cîrtojani 716 [2]; Clejani 336; Coeni 75; Comana 46; Comaneşti 28; Conteşti 97; Corbii Ciungi [3]

[1] H: Zlotareea.

[2] S-ar putea ca cifra să fie greşit transcrisă. E, f. 35, dă numai 160 de gospodării.

[3] H: Ciupşti.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

84; Corbii mare 160; Crivenic 240; Crovu 42; Crovu 35; Cucuruzi 181; Cupile 27.

Dadilovo 86; Daea[1] 85; Daea st. p.; Daița 36; Dărăști 147; Dracești 5—20; Dracești[2] 5—20; Drăgănești 152; Drăgăneasca[3] 20.

Epureşti 96.

Falaştoaca 75; Fatoea 157; Flămînda 67; Flămînda 48; Frasinetu 103; Frasini[4] 75; Fundu Părîului[5] 93.

Gaojanii 156; Gaureni 50; Gheleteni[5] 90; Ghencea 5—20; Ghergheşti 36; Ghimpați 60; Ghizdaru 5—20; **Giurgiu** 421; Gîsteştii de jos (Sîrbii Gîsteşti) 55; Gîsteştii de sus (Rumînii Gîsteşti) 30; Glavaciogu 378; Gogoşarii de jos 126; Gogoşarii de sus 28; Golăşeea 55; Gostinu 50; Gostunarii 5—20 şi st. p.; Gradinari 40; Gratiea 155; Greaca 160; Greci 72; Gros 116; Gurueni 81.

Hobaea 52; Hodivoea 80; Hodivoea st. p.

Ioneşti 74; Izvoarele 150; Izvoru de jos 70; Izvoru de sus 171.

Jugureni 113.

Lada 32; Letca Nou 98; Letca Vechi 29.

Malu de jos 110; Malu de sus 150; Malu[7] Roşu 5—20; Malu Spartu 139; Martalogi; Maruntişu 5—20; Măgura Laceanca 216; Mereni 232; Merii Falcueana 46; Mihaleştii de jos 87; Mihaleştii de sus 65; Mirzu 5—20; Mîrşa 161; Moara dîn Groapă 38; Morteni 117; Motov 70; Murzîneşti 86; Mustafița.

Naipu 67; Naziru 5—20; Neamțu 223; Nebuna 57; Negrenii de jos 52; Negrenii de sus (Toporani); Novaci 106.

Obedeni 5—20; Obedeni st. p.; Obislav 67; Odaia Călugăr 5—20; Odaia Călugărița 1—5; Odaia satului Buteşti 5—20; Odaia Sîrbii 5—20; Odaia Smîrda 5—20; şi st. p.; Odaia Trestianic 1—5; Ogrezeni 40; Oinacu

---

[1] H: Odaea.
[2] A doua aşezare cu acest nume şi aceeaşi cifră de curți.
[3] Dragunească.
[4] Frasichi.
[5] H: Fundul Părîlui.
[6] E. f. 33 v.: Gălăteni moşneni şi Gălăteni Mitropoliei.
[7] H: Mala.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

109; Osibiţii ot Bucşanii de sus 5—20; Osibiţii ot Negrenii de sus 27.

Parepu 83; Patruzeci de Cruci[1] 120; Pelea 167; Pelinoi 42; Pescari[2] 5—20; Petreştii de sus[3] 64; Petrile 105; Petrile st. p.; Petrişu 36; Petroşani 221; Pîrjolea 5—20; Podu Balean 5—20; Podu Potlogeni; Poeana Lunga Stîna 40; Poenile 50; Popeşti 128; Popîntei 50; Poprîleşti 20; Preajba 1—5; Presiceni 31 şi st. p.; Presicenii de jos 35; Presicenii de sus 40; Prunari 56; Prundu 158; Pueni 50; Punte 5—20; Purani 70; Putineiu 67.

Rascaeţi 60; Rasuceni 171; Roşeori[4] 21; Roata 96; Rotiţa 5—20; Ruşii lui Asan 47.

Sapatură 1—5; Selim 5—20; Serica 30; Sgaea 60; Singureni 82; Siristrei 27; Sîrbenii ot Gratiea 110; Sîrbenii de jos 71; Sîrbii (Ciolanu) 176; Slaveşti 55; Sloboziea 100; Staneşti 87; Staneşti 75; Steriea, c.; Stoeneşti 78; Storobăneasca 130; Strîmba 81.

Talpa 210; Talpa, st. p.; Tangîru 73; Tămăşeşti 73; Tîrnava de jos 140; Tîrnava de sus 75; Turbatu 36.

Ţînţăreni 78.

Udeni 79; Ulieşti 73; Uzunu 24.

Vadu Lat; Vai de ei 5—20; Vataşa 40; Vele 32; Vida (Cîrtojanii) 112; Vieru 64; Vişanii 171; Vînători 59.

O mănăstire fără nume la S. de Drăgăneşti.

Opt odăi fără nume, în Burnaz, între Stănceşti şi Babaiţa.

Treizeci şi şase de mori, şi anume: douăsprezece pe Neajlovul inferior, de la Clejani la vale; şapte la S. de Putinei; cinci pe Neajlov, la V. de Obislav şi Ulieşti; patru pe Glavacioc, de la vărsare în sus; două la V. şi N. V. de Beiul; două la S. de Cacoleţi; două la N. de Naziru; una pe un braţ al Argeşului, la S. de Măruntişu; una la V. de Frăsinet.

Trei cîrciumi fără nume: două la E. şi S. E. de Nebuna; una la S. S. E. de Chirieac.

În total, 270 de aşezări omeneşti.

---

[1] H: Crune.
[2] H: Pescare.
[3] Cei de jos nu sînt trecuţi.
[4] H: Raşeorî.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

II LISTA AŞEZĂRILOR OMENEŞTI DIN ŢINUTUL PUTNA IN EDIŢIA A DOUA A HĂRŢII (1853)

Adjudu nou 270 şi st. p.; Adjudu vechi 115; Anghelesti 55: Angrîi, c.; Arari Ilinca, c.

Balta Raţii 33; Batineşti 80; Bejenăriţi 78; Belciugu 64; Bereşti 118; Bilieşti 141; Bizigheşti[1] 43; Bîlca 94; Bîrseşti 183; Blehani 36; Bodeşti 34; Boloteşti 100: Boloteşti[2] 80; Boţîrlău 72; Borşani[3] 100; Boul 56; Brazîi 25; *Brazîi; Buluc;* Bîrceoaia 75.

Capatanul de sus 40; Capoteştii 41; Călieni 172; Călimanul 27; Călimăneşti 41; Călimăneşti 62; Ciolăneşti 65; Ciorani[4] 78; Ciuşlea 169; Cîmpurile 231; Clipiceşti 95; Clipiceşti; Codru Sîrghilor 110; Colacul 88; Conteşti 80: Copăceşti 50; Cornătelu 30: Coronitîi Ilinca, c.; Costieni 209; Cotofăneşti 154; Coza 87; Crîngu Stamatinului 5—20; Crucea de jos 69; Crucea de sus 259; Cucova 139; Cucova, c.; Cucueţii de supt Măgură 40; Cucueţii de sus 60.

Dimaciul 82; Diocheţi 117; Doaga 29; Domneşti 120; Drăguşeni 178; Dumbrăviţa 41; *Dumbrăviţa.*

Făurei 192; Fetig[5] 1—5; Fitioneşti 240; Fîntînele 40; Floreşti 32; **Focşani** 1400 şi st. p.

Găurile Gaura 161; Găgeşti[6] 120; Grozeşti 30; Gugeşti 30.

Hăulişca 75; Heresteu 92[7].

---

[1] H: Biziceşti.
[2] H: Boteşti.
[3] H: Birşani.
[4] H: Cereni.
[5] H: Fetilo.
[6] H: Găceşti.
[7] H: Heresşeu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Igeşti 30; Ireştii de supt Măgură 50; Ireştii de sus 160; Ivanceşti [1].

Jariştea [2] 306.

Lazareşti 51; Lămoteşti 63; Lepşa 21; *Lepşa;* Lunca Dochii 40.

Maluri 29; Mănăstioara; Mărăşeşti 181 şi st. p.; Mărăşti 96; Mira 120; *Mira;* Mirceşti 88; Mîndreşti 54; Mîndrişca 65; Morile Cozmii 5—20; Moviliţa 401; Muncelu 119.

Naneşti 210; Nămoloasa 64; Năruja 175; Negrileşti 266; Nerejul 227; Nistoreşti 180;

Odobeşti 467; Oleşeşti 40; Orbenii de jos 66; Orbenii de sus 185.

Paltinu 122; **Panciu** 159; Paraipan (Baltareşti) 30; Patraşcani 50; Pădureni 80; Pădureni 93; Pănceştii 316; Părosul Săcătura 102; Păuleşti 105; Păteşti [3] 140; Păuneşti 466; Piatra Sturzii, c.; Pituluşi 58; Podurile 109; Poiana 118; Pomii Străjescului 77; Prahuda 86; Prisaca 25; Pufeşti 200; Purceni 70; Purceleşti 40; Puţu lui Haret 1—5 şi st. p.

Răcoasa 190; Răduleşti 89; Răstoaca 70; Repide 50; Resipiţi 1—5; Rotileşti 90; Rujeneşti 230.

Sacatura; Sascutul 281; Sascutul 45; Sasul 63; Satul Nou 111; Satu Nou 45; Schintei 37; *Schintei;* Scurta de jos; Scurta de sus 180; Semilachi, c.; Sloboziea Copăceşti 87; Sloboziea Dimaciul 56; Sloboziea Hulpeşti 20; Sloboziea Precistii 38; Soreşti 5—20; Soveja 354; Sperieţi 87; Spineşti 159; Spulberul 120; Străoane de jos 175; Străoane de sus 150; Suraia 317.

Şendelari-Andrieşu 120; Şendelarii de jos 106; Şerbeşti 80; Şişcanii de jos 5—20; Şişcanii de sus 30.

Tarniţă; Tichirişu (Tichireaju) 118; Tojanii 62; Tulnici 123.

Ţifeşti 90.

Unguri 40; Urecheştii de jos 60; Urecheştii de sus 30; Ursoiu 30.

---

[1] H: Ivaceşti.
[2] H: Jereşti.
[3] H: Puteşti

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Vadu Roşchii 71 ; Vadu Turcului 39 ; Valea Neagră 22; *Valea Neagră;* Valea Sării 187 ; Valea Seacă 226 ; Valea Seacă, c. ; Varniţa 27 ; *Varniţa;* Văsuiul 94 ; Vidra 148 ; Vidraşcu 36 ; Vielini 30; Vineşeşti 20 ; Vităneşti de sus 160 ; Vităneştii de sus-Măgura 160 ; Vizantea mănăstirească 142 ; Vizantea răzăşi 105 ; Voloşcani 190 ; Vulturile 230.

Aşezare mică (1—5 curţi) fără nume, la S. E. de Pădureni.

O stină pe Siret, la N. de Şişcanii de jos.

Două izvoare sărate la N.V.V. de Nerejul.

In total, 192 de aşezări omeneşti.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

III. DOCUMENTE INEDITE (1828 MAI 12 — 1832 AUGUST 24)

1

1828, mai 12, Bucureşti.

Vistieria face cunoscut ispravnicilor judeţului Buzău să dea tot sprijinul polcovnicului Ditmar /sic !/ însărcinat cu ridicarea în plan a Munteniei şi Moldovei

De la visteriie către dumnealor boerii ispravnici ot sud. Buzău
Fiindcă prin predlojeniea strălucirii sale domnului prezedent al divanurilor Moldaviei şi Valahii, sfetnic de taină graf Palen, scrisă de la 9 ale următorului, supt n. 336, să face cunoscut către visteriie că domnul gheneral cfartir maister al armiei al doilea cneazul Gorceacov au înştiinţat cum că dumnealui polcovnic ştabul ghinăralnicesc Ditmar, după înnalta poruncă fiind însemnat pentru rădicarea în plan a Moldaviei şi Valahiei, cere a i să da atit dumisale cît şi ofiţerilor ajutorul cel cuviincios spre înlesnirea săvîrşirii aceştii trebi, arătîndu-să de către strălucirea sa ca să să puie în lucrare această cerere. Deci, scriem dumneavoastră ca să vă aflaţi cu toată îngrijirea cînd să va arăta la acel judeţ dumnealui pomenitu Ditmar cu oamenii dumisale pentru planurile ce are să facă, să-i daţi tot cuviinciosul ajutor cu oameni de ai judeţului şi cu căruţe ca să meargă pe la locurile unde va cere, înlesnindu-să toate cererile precum şi momii să i se facă, ca să nu să întîmple cea mai puţină zăticnire, spre a nu cădea dumneavoastră în răspundere. Şi de priimirea poruncii aceştiea să trimiteţi răspuns la visteriie.

Vel vistier 828, Maiu 12.

De altă mînă şi cu altă cerneală:

Împreună lucrător stat sov. Sturdza
(Arhivele Statului Bucureşti, Administrative vechi, nr. 2611, anul 1828, f. 26.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Formează lucrarea sau dosarul 14 a ispravnicatului Buzău. Circulară trimisă tuturor județelor.

2

1830, decembrie 5, București.

Divanul săvîrșitor al Țării Românești către ispravnicii de Teleorman ca să dea topografilor ce lucrează într-acel județ datele statistice referitoare la plăși și sate.

Divanul săvîrșitor al Valahii, dumnealor boerilor ispravnici ot. sud. Teleorman.

Naceelnicul otreadului gheodezicesc, d. polcovnic Ditmars prin raportu cu no. 690, face știut d. deplin împuternicitului prezedent al divanurilor că însărcinarea pusă asupră-i nu poate a să săvîrși de către dumnealui din pricină că unii din dumnealor ispravnici au încetat a trimite de la județ topografilor trebuincioasele științe statisticești. Pentru care, divanul, potrivit cu predlojăniea Ex. Sale dela 21 ale trecutului Noembrie supt no. 7662, scriem dumneavoastră să arătați topografilor din parte-vă tot cuviinciosul ajutor, dîndu-le toate științele ce vi să vor cere, atît dela plăși cît și dela sate, ca să nu să întîmple nici un fel de împiedicare întru aceasta, căci la din împotrivă urmare, răspunderea va rămîne asupra dumneavoastră.

Mihai Cornescu *B. Știrbei*

No. 8321
dă. al 2*lea*
ma. al 5*lea*

830, Decembrie 5

(Arhivele Statului București. Administrative vechi, județul Teleorman, Nr. 3617, dosar 347. f. 2)

Această adresă a sosit la isprăvnicia de Teleorman în ziua de 7 decembrie, dată pusă de altă mînă în susul colii de hîrtie. Adrese identice s-au trimis în toate județele. Pentru jud. Vîlcea, vezi adresa respectivă la Arh. Stat. Administrative vechi, jud. Vîlcea, nr. 4134, dosar 67, f. 2; pentru Gorj, idem, nr. 4479, dosar 9, f. 2.

3

1831, mai 5, Comoșteni (Dolj).

Adeverința satului Comoșteni din Dolj dată inginerului Lebedev cum că în timpul de opt zile cît a stat în numitul sat n-a făcut nici o pricină și n-a luat bani dela nimeni.

Copie după adeverința satului Comoșteani. N. 2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Anu 1831, Maiu 4. Adeverința noastră la mina dumnealui ingineru Lebedev. Au şăzut la satu nostru Comoşteani zile 8 şi n-au făcut nici o pricină, nici bani dela cineva n-au luat. Pentru aceasta dăm noi această adeverință dumnealui inginerului Lebedev. Şi pentru adevărată credință am iscălit. 831, maiu 4.

Iscălit: *Nicolae Gheorghescu* ot Comoşteni adeverez
„ *„Marin sin Mitruț* „ adeverez
„ *Mitrea sin Marica* „ „
„ *Ceauș Marin* „ cu toată obştea adeverez
„ *Mitrică Zmeu* „
„ *Ilie sin Diiaconu* „
„ *Radu sin Anghel* „
„ *Stan pircălab cu tot satu adeverez*

†*Popa Minea* ot Comişteni martor
Diiaconu Petru „
Ilie sin Ilie „
Dragomir sin Preda „
Stan sin Dumitru „
Ioniță sin Nicolae „
Pirvu Borăzescu „

Această cfitanție nefiind tăgăduită de arătatu satu, după rugăciunea ce mi-au făcut, spre a-şi avea urmarea întocmai, am adeverit-o şi eu.

831, iulie 17

Codin Armăşăscu
Porucic Andreev
Copie întocmai
I. Bilcirescu

(Arhivele Statului Bucureşti, Vornicia din lăuntru, Țara Romînească, Administrative, anul 1831, nr. 543, f. 75—75 v).

1831, Mai 20, Craiova

Isprăvnicia de Dolj către epistatul Craiovei arătînd că logofețelul Petrache, cinovnicul topografului Danilov, a făcut cheltuieli în plasa Jiul de jos pentru care a fost reclamat de locuitori.

Ispravnicatul Dolj.
Domnealui epistatului politii Craiovi

Fiindcă Petrache logofețal ce s-au orinduit de dumneata cinovnicu cu topografu Danilov, au venit satele din plasa Jiiul de jos pe unde i-au fost mergerea, făcind arătare şi plingere isprăvnicatu-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

lui că le-au făcut de sumă dă bani cheltuială după foia ce au înfăţişat la isprăvnicat, şi face trebuinţă negreşit dă dinsul ca să-şi dea răspunsul, pofteşte isprăvnicatul pe dumneata, să să trimiţă cu întradins aici la isprăvnicat a sta faţă la plingerea lăcuitorilor.

No. 369 Maiu 20.

(Arhivele Statului Bucureşti, Administrative vechi, judeţul Dolj, nr. 4395, dosarul 197, f. 2).

5

1831, mai 29, Iaşi.

Preşedintele divanurilor şi comandantul oştirilor din Moldova şi Muntenia, generalul Kisselef, către sfatul administrativ al Munteniei, cerînd să se puie la dispoziţie, la Craiova, clădirile necesare pentru cuartiruirea unei semicompanii geodezice.

Deplin imputernicitul prezedent al divanurilor şi ocirmuitoriu şi al oştirilor în prinţipaturile Moldaviei şi Valahiei, dela canţeleriia politiciască, Mai 1831, Iaşi.

Sfatului Administraticesc al prinţipatului Valahiei.

Nacealnicul gheodezicescului otriad al gheneralnicului ştab, polcovnic Ditmars, mi să jelueşte ca după dou otnoşenii a comanderului o jumătate de roată a acestui otriad ştab căpitan Budberg către caimacamiia Valahii mici spre a i să însemna case pentru cetejnă, teugaus[1] şi cvartire pentru dumnealui şi pentru ofiţerii ce să află în ace roată, pînă acum nu s-au făcut nici o punere la cale, din care pricină dumnealui pierde vreme în zădar şi nu să poate îndeletnici cu dătoriia sa. Drept aceia, eu puiu înainte sfatului să facă a sa punere la cale spre a se însemna fără prelungire pomenitele cvartire pentru care stăruieşte polcovnicul Ditmars şi care sînt neapărat trebuincioase spre grăbire săvîrşirii îndătoririi puse asupra dumisale.

Pe partea stîngă e textul rus, cu data completă: 29 mai şi numărul 2066; pe partea dreaptă textul romîn; dedesupt, iscălitura autografă a generalului Kisselef.

(Arhivele Statului, Bucureşti, Administrative, Vornicia din lăuntru, anul 1831, nr. 543, f. 2—2 v.)

In textul rus: teugausa, din germanul Zeughaus adică arsenal, depozit de arme. Aci cred că e vorba de o clădire care să adăpostească pe soldaţi şi armele lor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

6

1831, Mai 30, Craiova

Isprăvnicia de Dolj către Căimăcămia Olteniei în chestia cheltuielilor abuzive şi neorînduelilor făcute de logofeţelul Petrache Popescu, cinovnicul unuia din topografii ruşi, cerînd să fie despăgubiţi locuitorii şi sancţionat respectivul cinovnic.

Cinstitei Căimăcămii. Nr 415

Arătăm cinstitei căimăcămii ,entru Petrache Popescu logofeţelu ce au fost orînduit dă epistasiia Craiovei cinovnic din partea cinstitei căimăcămii cu unul din topografii ruşi, carele mergînd împreună cu topografu prin cîteva sate din plasa Jiul de jos, au făcut nesuferite cheltueli... cu mîncări neserioase şi băuturi, vin şi rachiu, fără orînduială, peste cît cuviinţa cere. Au băut şi au căznit pă lăcuitori cu feluri dă chipuri, luînd şi o iapă de olac care s-au întîmplat de au murit, rămîind stăpînul[1] ei păgubaş. Iată alăturat foe de suma cheltuelii ce au făcut[2]. Şi ne rugăm ca, judecîndu-să cu dreptate şi găsindu-să urmate făr de cuviinţă, mai ales pentru dobitocul lăcuitorilor ce l-au prăpădit pă de o parte să va porunci spre despăgubirea lăcuitorilor, iar pă de alta i să va face cuviinciosul nezam **de părăsire, avînd şi isprăvnicatul cinstit răspuns.**

Maiu 30

(Arhivele Statului Bucureşti, Administrative vechi, judeţul Dolj, nr. 4395, dosarul 197, f. 4).

7

(1831 mai 30)

Foaie de cheltuiala făcută de logofeţelul Petrache, cînd a fost cu inginerul topograf în satul Capul Glodului din judeţul Dolj.

Foiţă de cheltuială ce au făcut logofătu Petrache cu angenerul ce au fost în satul nostru Capul Glodului pentru măsuratul pămîntului cum la vale arată :

Taleri — Parale

7 — Dinu Morenci pe un mel.
7 — Ion sin Frăţilă pe un mel.
3 30 Ioniţă pe cinci ocă făină.

[1] Aci intercalat : „precum pentru acestea răportueşte isprăvnicatul cu no. 63 şi zapciul plăşii".
[2] Vezi anexele 7 şi 8.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

2	10	Şărban sin Matei pe trei ocă făină.
1	10	Dobre sin Mărin pe una litră unt şi una ocă mălai
—	35	Stancu Bratu pe una ocă mălai şi 50 dramuri unt
—	20	Tudosi sin Stan pe una mălai /sic/.
—	20	Trişcă Boţeanu pe una ocă mălai.
—	20	Mărin Strinu pe una ocă mălai.
—	20	Ion Bălan pe una ocă mălai.
2[1]	—	Badia Dulăcu pe o jumătate ocă unt şi una ocă mălai.
—	30	Avram sin Ene pe una litră unt.
1	10	Dumitru Creţul pe una litră unt şi una ocă mălai.
	30	Dina Morencioaia pe una ocă mălai.
1	30	Radu sin Matei pe două ocă mălai şi o litră unt.
1	30	Radu sin Dinu pe una litră unt.
	20	Mitrică pe una ocă mălai.
	30	Pătraşcu pe una litră unt.
1	—	Mărin Murgăşanu pe două ocă mălai.
	20	Dumitru sin Ilie pe una ocă mălai.
	20	Dinu Arbăşălu pe una ocă mălai.
	30	Şărban sin Matei pe una ocă mălai şi 50 dramuri praj.
1	20	Radu sin Matei pe una şi jumătate oţăt.
	32	Stan circiumariu pe două ocă vin.
2	06	Vintilă pe şapte litre 50 dramuri rachiu.
1	—	Pe două ocă vin i pac.
8	—	Radu isprăvnicelu pe opt ocă vin dăl bun, veichi.
5	20	I pac pe u(n)sprezece litre rachiu spirt.
54	3	

(Arhivele Statului, Bucureşti, Administrative vechi, judeţul Dolj, nr. 4395, dosarul 197, f. 5)

8

(1831 mai 30)

Foaie de cheltuiala făcută de logofeţelul Petrache, cînd a fost cu inginerul topograf în satul Ciulniţa şi într-alt sat nenumit din judeţul Dolj.

Foiţă de cheltuială a (i)nginerului cînd o venit cu măsurătoarea pămîntului.

15	litre rachiu dela jupîno Staroi	4,20
12	litre rachiu	3,24
10,5	oca de vin	6.—
20,5	oca mei (?)	8,—

[1] A fost scris întîi 20, apoi corectat în 30. De fapt, preţul unei ocale de mălai e socotit la toţi 20 de parale; ocaua de unt e trei taleri sau 120 parale, iar ocaua de făină 30 de parale.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

2,5	unt	6.—
1	oca peşte	,2,—
30	de oo	6.—
2	lemne	38

8 oca făină.
1 un cal că io i-am dat acu an şi o pătură şi o iapă de sat, i-am dat-o sănătoasă şi n-eu adus-o bolnavă şi s-au inti(m)plat şi au murit[1].

	Taleri	Parale
4 ocă mălai din Ciulniţa	2	—
2 ocă vin ot tam	1	8
2 găini ot tam	2	—
1 ocă unt ot tam	3	—
2 litre rachiu ot tam	—	24
10 io (sic)[2] cite 5 parale ot tam	1	10
	10	2

(Arhivele Statului Bucureşti, Administrative vechi, judeţul Dolj, nr. 4395, dosarul 197, f. 6)

9

1831 Mai 31, Bucureşti

Vornicia din lăuntru către Căimăcămia Craiovei să pună fără întîrziere la dispoziţia semi-companiei geodezice cuartirul necesar.

Otnoşăniie la căimăcămiia Craiovei ca să dea cfartire pentru certeajnă.

D. dăplin imputernicitu prezedent al divanurilor Moldovii şi Valahii, prin predlojăniie din 29 maiu supt no. 2066, face cunoscut sfatului administrativ că după dooă otnăşănii a comendirului a jumătate dă roată a gheodicescului otread şteab căpitan Butberg către cinstita căimăcămiie spre a-i insemna cfartire pentru certeajnă, cazarmă, ţigauz şi pentru şteab căpitan şi ofiţeri, pînă acum nu s-au făcut nici o punere la cale.

Vorniciia spre îndeplinirea mai sus pomenitii predlojănii face cunoscut cinstitei căimăcămii ca pă de o parte numaidecît să-i insemneze cerutele cfartire fără dă zăbavă spre a nu li să da zăticnire şi intirziere la rădicarea planului acolea in Valahia mică, iar pă dă

[1] Pînă aci un scris incert, de om nedeprins cu condeiul. De aci inainte alt scris, sigur
[2] Probabil: ouă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

altă parte să facă cunoscut la vornicie pentru ce nu s-au dat cfartire cînd au cerut, ca să o înştiinţeze d. prezedent.
No. 1047.
Concept.

(Arhivele Statului Bucureşti. Administrative. Vornicia din lăuntru, anul 1831, nr. 543, f. 3')

10

1831, iunie 9, Măceşu (Dolj)

Adeverinţa satului Măceşu din Dolj dată inginerului Bedev cum că în timpul celor 9 zile cît a stat în numitul sat n-a făcut nici o pricină, nici n-a luat bani de la careva.

Copie după adeverinţa satului Măceşu N. 1.

Adeverinţa noastră la mîna dumnealui inginerului Bedevu. Au şăzut în satul nostru Măcişu rumînesc zioa[1] 9 şi n-au făcut nici pricini, nici bani dela nimiini n-au luat.

Pentru aceasta am dat adeverinţă dumnealui inginerului Bidiv şi pentru adevărată credinţă ne-am iscălit.

831, iunie 9

Suva Lebistrecea adeverez
Radu Giminteanu adeverez
Ivan Chirea adeverez
Stan Custurău adeverez
Dinu Puflâbu[2] adeverez cu tot satul Măcişu.
Popa Florea ot Măcişu.
Eu *Stan Burtea* adeverez
Eu *Florea Buiaderic*
Eu *Gheorghe Croitoru* adeverez
Eu *Lazăr Epure* adeverez
Eu *Stan Croitoru* adeverez
Eu *Popa Nicolae* am scris cu zisa şi iscălitura tuturor.

La darea aceştii cfitanţii fiind şi eu faţă, după rugăciunea ce mi-au făcut, spre a-şi avea urmarea întocmai, am adeverit-o cu iscălitura. 831, iulie 19[3].

iscălit: *Constandin Armaşu*
Porucic Andreev

Copie întocmai
I. Bilcirescu

(Arhivele Statului Bucureşti. Vornicia din lăuntru, Ţara Românească. Administrative, anul 1831, nr. 543, f. 78—78 v.)

---

[1] Sic!
[2] Cred că e o transcriere greşită pentru „pîrcălabu".
[3] Data diferă de aceea de la sfîrşitul textului adeverinţii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

11

1831, iunie 14, Ruşii de Vede

Insemnare de alimentele şi luminările necesare zilnic pentru trei topografi.

Pentru hrana a trei topografi trebuie pă zi:
Piine una ocă
Carne dooă ocă
Crupe o litră
Luminări dooă
Orez cincizeci dramuri
Lapte una ocă
Unt cincizeci dramuri.

Textul, scris mai întii în ruseşte, de către topograful de clasa a doua Titov şi datat 1831, iunie 14, Ruşii de Vede, a fost tradus în josul paginii, în romîneşte.

(Arhivele Statului Bucureşti, Administrative, Vornicia din lăuntru, anul 1831, no. 543, f. 21)

12

1831, iunie 29, Bucureşti.

Vornicia mare a trebilor din lăuntru către ispravnicii de Teleorman ca să dea topografului ce lucrează într'acel judeţ alimente contra cost, după preţul oficial.

Dvornicia mare a trebilor din lăuntru a prinţipatului Ţării Romineşti, Dumnealor boerilor ispravnici ot sud. Teleorman.

S-au văzut coprinderea răportului ce aţi trimis dumneavoastră către vornicie din 15 iunie subt no. 90 pentru lucrurile de îndestulare ce cere topografu dela acel judeţ. Şi spre răspuns vi să scrie ca să i să dea acele lucruri însă plătindu-le după eczamplaruri; aseminea să i să înlesnească şi cele ce să atingu de însărcinarea pusă asupra dumisale, după punerea la cale ce este făcută.

831, iunie 29

Pentru marele dvornic din lăuntru, *Filip Leneş*

No. 2648
Secsiia 1-iu
Masa 1-iu
Bucureşti

Secretar: *G. Grădişteanu*

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Sosită la isprăvnicie în ziua de 1 iulie.

(Arhivele Statului București. Administrative vechi, județul Teleorman, nr. 3617, dosarul 347, f. 4)

13

1831, iulie 16, București

***Vornicia mare din lăuntru către ispravnicii județului** Teleorman, arătîndu-le că alimentele luate de topografi urmează a fi plătite de către aceștia.*

Dvorniciia mare dinlăuntru a prințipatului Țării Rumînești, dumnealor ispravnicilor ot sud. Teleorman.

La răportu dumneavoastră cu no. 149 în pricina dezlegării ce cereți pentru plata lucrurilor de mîncare ce iau topografii, de unde are a să plăti, să răspunde dumneavoastră: Să faceți cunoscut topografilor că acelea au (a) le plăti însuși ei după prețurile hotărite

831, iulie 16

Marele dvornic din lăuntru: *Gheorghe Filipescu*
No. 3462
Secsiia 1-iu
Masa 1-iu
București

Secretar: *G. Grădișteanu*

Sosită la isprăvnicie la 19 iulie.

(Arhivele Statului București. Administrative vechi, județul Teleorman, nr. 3617, dosarul 347, f. 3)

14

1831, iulie 19, Zăvalul (Dolj)

***Adeverința satului Zăvalul din Dolj dată topografului** de clasa a doua Lebedev cum că a plătit tot ce a luat din zisul sat în cele șapte zile cît a lucrat acolo și că nu le-a făcut nici o supărare.*

N. 4.

1831, iulie 19. Am dat această adeverință topografului al doilea Lebedev care au șăzut la al nostru sat Zăvalu șapte zile. Ce au luat din satu nostru au plătit tot și nu am mai făcut nici noi nici o supărare și n-au mai luat fără de bani nimic. Pentru aceasta dăm noi adeverință și iscălită cu toți oamenii și pircălabii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Eu *Stan Stanică*. Eu *Barbu sin Bunea*. Eu *Mateiu sin Nedelcu*. Eu *Bratu sin Mateiu*. Eu *Ivan Bujorică*. Eu *Stoica Gîrca*. Eu *Staicu sin Nedelcu*. Eu *Iane sin Lazăr Baltă*. Eu *Iane sin Banică*. Eu *Marin sin Popa*.

Eu *Ion Pîrcălabu de streini* ce am fost pă vremea ingenerului cu toți streinii adeverez.

Eu *Ion Pîrcălab de lude* cu toți sătenii adeverez.

Eu *popa Andreiu* adeverez și martor.

Eu *popa Ivan* adeverez. Eu *popa Staicu* scriitor cu zisa numiților de mai sus și martor.

La această adeverință am fost și am iscălit: *Costache Zapciu*. La darea aceștii cfitanții fiind și eu față, după rugăciunea ce mi-au făcut, spre a-și avea întocmai[1] am adeverit-o cu iscălitură. 831, iulie 18[2].

Codin Armașu
Porucic Andreev

Spre încredințare că este copie întocmai.

I. Bilcirescu

(Arhivele Statului București, Vornicia din lăuntru, Țara Românească, Administrative, anul 1831, nr. 543, f. 77—77 v.)

15

1831, iulie 21, Grebești (Dolj)

Adeverința satelor Grăbești și Tirnova din Dolj dată topografului Debli cum că a achitat tot ce a primit în cele două zile cît a măsurat în zisele sate și că nu le-a făcut nici o supărare.

Copie după cfitanțiia satului Grăbești N. 3.

Adeverința noastră la mina dumnealui domnului Debli[3] topografu ce au fostu orînduit cu masurătoarea aici la satu nostru Grăbești i Tîrneva, precum să să știe că pentru cheltuelile ce s-au făcut aici în satele noastre în doo zile cît au măsurat, ne-am și priimit toată plata. Pentru care am dat această adeverință că nu mai avem a căuta nimic. Și spre încredințare ne-am pus degetile, în loc de pecete, ca să să crează. Și altă supărare nu ne-au mai făcut în sat nimic.

831, iulie 21

Eu *Nicu sin Chira ot Grebești* adeverez
Eu *Marin Drăghicescu ot* Grebești adeverez
Eu *Ștefan Nedeianu ot Grebești* adeverez
Eu *Stancu Degeratu ot Grebești* adeverez
Eu *Mitrea sin Zamfir ot Grebești* adeverez
Eu *Radu Pîrcălab ot Grebești* adeverez

} Și noi vechili din partea a tot satu.

[1] Lipsește cuvîntul „urmarea" ca în celelalte adeverințe.
[2] Data aceasta nu consună cu cea de la începutul adeverinței
[3] Lectura numelui nu-i absolut sigură.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Popa Dumitru
Eu *Ion sin Zamfir ot Tirnova* adeverez
Eu *Dumitru sin Dinu ot Tirnova* adeverez
Eu *Păun sin Grigore ot Tirnova* adeverez
Eu *Marin Pircălab ot Tirnova* adeverez
Popa Dumitru ot Tîrnova adeverez
Şi am scris eu *Marin sin Iordache* şi martor
Eu *Costandin sin Mateiu* adeverez

La darea aceştii cfitanţii fiind şi eu faţă, după rugăciunea ce mi-au făcut spre a-şi avea urmarea întocmai, am adeverit-o şi eu cu iscălitura 831, iulie 21.

Codin Armaşu
Porucic Andreev

Copie întocmai
I. Bilcirescu

(Arhivele Statului Bucureşti, Vornicia din lăuntru, Ţara Românească, Administrative, anul 1831, nr. 543, f. 76—76 v.)

16

1831, iulie 24, Ruşii de Vede

Isprăvnicatul Teleormanului către vornicia din lăuntru arătînd că topografii au plecat din judeţ; cine plăteşte alimentele date lor? Vornicia răspunde că trebuie să le plătească topografii, după cum s-au angajat. Să le scrie deci, întrucît ei se află tot în partea locului.

Către cinstita vorniciia mare din launtru a prinţipatului Ţării Rumineşti, dăla isprăvnicatul Teleormanului.

Cind am priimit porunca cinstitei vornicii, scrisă dăla 16 ale lunii, no. 3462 în pricina lucrurilor date pentru indăstularea topografilor, că au să le plătească cu bani dăla însuşi, pă preţurile hotărîte, numiţii topografi au fost plecat dntr-acest judeţ, iar lucrurile date lor fiind cele ce să arată în alăturata foae iscălită dă judeţul oraşului, cinstita vornicie ori în ce chip va găsi cu cale vom avea cinstit răspuns, ca să ştim ce să arătăm celor care le-au dat Căci ei, după porunca cinstitei vornicii, prin zisa isprăvnicatului le-au dat.

Niculai Hiot 1831, iulie 24
No. 177. Secsiia 1-iu

Această adresă, primită la vornicie la 27 iulie şi înregistrată sub no. 3274/863, poartă următoarea rezoluţie:

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

„Să se facă răspuns ispravnicilor a să adresarisi dumnealor către acei topografi care să află tot în partea locului şi corespondendarisindu-să cu numiţii, după ce vor priimi plata acestor cheltuieli ce au făcut pomeniţii, în vreme ce dumnealor însuşi ei cînd s-au adresarisit către isprăvnicie au făcut cerere cu cuvînt că vor plăti pînă la un ban, să-i înparţă bani pă la lăcuitori dă unde s-au luat aceste lucruri, şi plătind banii, să ia adeverinţă dela lăcuitori că le-au răspuns banii şi acele adeverinţi să le trimiţă aici spre încredinţarea dvornicii.

1831, iulie 30

Filip (Leneş)

(Arhivele Statului Bucureşti, Administrative, Vornicia din lăuntru, anul 1831, no. 543, f. 50).

17

1831, iulie 24 (Ruşii de Vede).

Cheltuielile făcute cu hrana ofiţerilor care au luat datele statistice din judeţul Teleorman, în intervalul 13—28 iunie şi 13—15 iulie 1831.

Foaie dă cheltuiala ce s-au făcut cu ofiţerii cei cu scrisul statisticu, pă cum au şezut aici, dă la 13 iunie pînă la 28, după cum la vale să arată: 831

				Taleri	Parale
32	jîmble cite o jumătate ocă, oca	—	28	14	16
26	ocă carne dă miel	—	26	16	36
28	lumînări dă seu		4	2	32
1½	ocă oţet	1	—	1	20
2	ocă orez	1	24	3	8
2	ocă unt de vacă	3		6	—
27	ocă lapte dulce	—	12	8	4
25	ooaă		2	1	10
5	ocă ceapă		8	1	—
5	ocă spirt	5	—	25	—
				80	6

Această cheltuială s-au făcut la venirea dintiiu i pac la venirea dă al doilea dăla 13 iulie pînă la 15:

16	jîmble i pac	5	24
4	ocă spirt	20	—
3	ocă carne	1	38
1	ocă ceapă	—	8
1	litră orez	—	16
1	litră brînză	—	10
3	lumînări dă seu: 4 parale	—	12
		28	28

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Cheltuiala venirii dintii	80	6
I pac la venirea dă al doilea	28	28
	108	34

Adică una sută opt taleri, treizeci şi patru s-au făcut cheltuială aici dă ofiţerii cei ce au fost cu scrisul statisticu, pă cită vreme au şezut

Dumitrache Ghenea *Pit. Rudescu* 831, iulie 24

(Arhivele Statului Bucureşti, Administrative, Vornicia din lăuntru, anul 1831, no. 543, f. 51—51 v.).

18

1831, august 28, în judeţul Gorj

Topograful de clasa a doua Costantinov cere ispravnicului de Vîlcea să-i trimită la satul Milostea, în termen de patru zile, cinovnic, tîlmaci de limba rusă, care, prăjini şi 40 de oameni cu topoare.

Copie

Cinstitului ispravnic al judeţului Vilci, dă la ofiţerul engineri.

Fac ştiut dumneavoastră că eu mă aflu aici în judeţu Gorju cu măsurătoarea şi facerea hartii şi fiindcă am apropieat marginea judeţului, dau dă ştire ca şi dumneavoastră dă acolo să-mi trimiteti cit mai în grabă cinovnic şi tîlmaci la satu Milostea, la marginea judeţului, împreună cu zapciu sau vătafu dă plai, cu toate cele trebuincioase ca să nu să dea zăticnire sau să şez eu acolo în marginea judeţului, căci asupra dumneavoastră priveşte. În soroc dă patru zile să să afle la locul cel zis, cu cară, cu prăjini, cu 40 oameni cu topoară. Şi sînt al dumneavoastră plecat.

831, august 28

Topograf 2-lea clas Costantinov.

(Arhivele Statului Bucureşti, Administrative, Vornicia din lăuntru, anul 1831, no. 543, f. 57)

19

1831, August 29, în judeţul Vîlcea

Topograful praporcic Şein cere cîrmuirii judeţului Vîlcea să-i trimită: un cinovnic priceput, un tîlmaci de limbă rusă, 40 de lucrători, 40 de prăjini şi doi cai cu şeile lor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Să se expedieze o scrisoare la Lotru spre a aduce pe topograful Şeverin şi să se ordone zapciilor şi pîrcălabilor de sate să asculte de topografi.

Copie.

(Corposul topografilor)

Praporcicu Şein

August 29, 831, no. 7

Cinstitei otcîrmuiri a judeţului Vilci

După înnaltă poruncă a împăratului mieu, mă rog cinstitei otcîrmuiri, făr dă pierdere dă vreme, să mi să trimită un cinovnic carea poate avea ştiinţă bună dă condeiu, care poate să facă catagrafie după forma ce să cere, şi un tilmaci care poate să ştie limbă rosească. Şi să mai orînduească un om ca să ducă această scrisoare la Lotru, să aducă pă topografu undor ofiţeri Şeverin.

Încă mai arăt otcîrmuiri, la 30 ale aceştii luni, negreşit să-mi aducă doi cai buni cu şale şi 40 oameni lucrători şi 40 dă prăjini lungi şi să să porunceaască zapciilor şi pîrcălabilor prin sate în tot judeţu ca să dea supunere şi ascultare ori la ce loc să va întîmpla, ca să nu să întîmple vreo zăticnire. Şi cine nu să va supune vor cădea supt straşnică răspundere.

Corposul topografilor praporcic Şein.

(Arhivele Statului Bucureşti, Administrative, Vornicia din lăuntru, anul 1831, no. 543, f. 57)

20

1831, august 31 (Rîmnicul Vîlcei)

Ispravnicul judeţului Vîlcea către vornicia din lăuntru, arătînd că ofiţerii topografi ce urmează să ridice planul judeţului au prezentat cereri mari în oameni şi materiale. Au fost satisfăcuţi în măsura posibilităţilor. Cere instrucţiuni.

Cinstitei mari dvornicii din lăuntru

Otcîrmuitorul judeţului Vilci

Cu plecăciune fac cunoscut cinstitei dvornicii că în cuprinsul acestui judeţi s-au arătat ofiţeri topografi cei însărcinaţi cu rădicarea planului judeţului. Şi uni dintr-aceştia au şi înfăţişat poruncile înaltei stăpîniri ce au fieşcare coprinzătoare ca să li se înlesnească din partea otcîrmuiri judeţului trebuinciosul ajutori spre îndeplinirea însărcinări ce este pusă asupră-le.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Aceşti topografi prin otnoşenile lor către otcîrmuire precum şi prin însuşi graiul dumnealor fac cereri mari şi în felurimi de chipuri, precum cite 40 oameni cu topoară, cai de olac, cinovnici, tîlmaci, încă uni şi oameni înarmaţi de pază, pricinuind şi cheltueli satelor, precum spre incredinţare să alătură şi copii după unele otnoşenii ale dumnealor. Cărora pă deoparte li s-au înplinit cererile pre cit au fost prin putinţă, iar pă de altă parte nu lipsesc cu plecăciune a pune în cunoştinţa cinstitei dvornicii fiinţa aceşti madele, rugindu-mă a avea cinstită poruncă de urmare.

Dumitrache Cnezu 1831, avgust 31

Secsia I-iu
No. 41

Această adresă, primită la vornicie, potrivit însemnării din partea superioară a colii, la 5 septembrie şi înregistrată sub no. 4350/1276, poartă următoarea rezoluţie:

„Să i să facă răspunsu a alcătui catastih pentru toate acelea ce au dat acestor topografi, trimiţînd şi cfitănţiile dă priimire dela pomeniţi topografi, spre a să face punere la cale. 831 sept. 16.

G. Grădişteanu

(Arhivele Statului Bucureşti, Administrative, Vornicia din lăuntru, anul 1831, no. 543, f. 56)

21

1831, august 30[1]*. Bucureşti.*

Vornicia mare a trebilor din lăuntru către ispravnicii judeţului Teleorman, arătindu-le că plata alimentelor luate de către topografi trebuie să se facă de aceştia, aşa cum s-au angajat.

Dvornicia mare a trebilor din lăuntru a prinţipatului Ţării Rumîneşti dumnealor boerilor ispravnici ot sud. Teleorman.

Văzîndu-să arătarea ce faceţi dumneavoastră prin răportu de supt no. 177 pentru plata lucrurilor de îndestulare ce au luat topografii pă vremea cînd s-au aflat într-acel judeţ, spre răspuns să scriie dumneavoastră: Fiindcă numiţii topografi să află tot în partea locului, să vă adresarisiţi dumneavoastră din parte-vă chiar către dinşii, şi după ce veţi priimi plata acestor cheltuieli ce au făcut, să să înparţă banii pă la acei lăcuitori de unde s-au luat

[1] Peste data iniţială — luna şi ziua — s-a scris alta, aşa încît lectura nu e sigură.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

lucrurile supt luare dă adeverinţe spre încredinţare că ş-au priimit plata; care adeverinţe să le trimiteţi la dvorniciie, avînd dumneavoastră drept temeiu adresarisirea lor ce au făcut către isprăvnicie, supt cuvînt că vor plăti toate pînă la un ban.

831, Avg. 30

Marele dvornic din lăuntru: *Gheorghe Filipescu*

No. 4013
Secsiia I-iu
Masa I-iu
Bucureşti

Secretar: *G. Grădişteanu*

Sosită la isprăvnicie în ziua de 5 septembrie; lectura lunii nu e sigură.

(Arhivele Statului Bucureşti. Administrative vechi, judeţul Teleorman, nr. 3617, dosarul 347, f. 1)

22

1831, Octombrie 2, Piteşti

Cîrmuitorul judeţului Argeş întreabă vornicia din lăuntru ce dispoziţie dă pentru satisfacerea topografilor din Piteşti care cer lemne de ars pe intervalul cît vor sta în oraş.

Cinstiţii marii dvornicii a trebilor din lăuntru a prinţipatului ţării rumineşti, ocirmuitorul judeţului Argeşu.

Dintr-această alăturată otnoşeniie supt no. 35 ce au dat ocirmuirii orinduiţii topografi din al 2-lea clas ce să află intr-acest oraş Piteşti va lua cinstita dvornicie pliroforiie de cerere ce fac a li să da lemne de agiuns pre cit va sta aici în oraş întru scriierea catagrafii judeţului. Ci fiindcă ocirmuirea pentru asemenea lemne nu are nici o poruncă, mă rog cinstitii dvornicii a avea în grabă cinstit răspuns, de unde şi prin ce mijloc să li să înlesnească această cerere, ca să ştiu ce urmare să fac.

Alexandru Ciocîrdia

1831, oct. 2
Secsiia I-iu
no. 481

Această adresă, primită la vornicie în ziua de 3 octombrie şi înregistrată sub nr. 5156/1573, poartă următoarea rezoluţie:

„Să i se facă răspuns după otnoşeniia venită intru această dela vremelnicească dăspărţirea la înştiinţarea judeţului Doljului 831 Oct. 6".

Filip ⟨Lenş⟩

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

(Arhivele Statului București, Vornicia din lăuntru, Țara Românească, anul 1831, nr. 543, f. 86).

23

1832, aprilie 21, Balș (Romanați)

Repartizarea pe mahalalele satului Balș din Romanați a sumei de 3000 lei cheltuită, în intervalul 1 mai — 1 septembrie 1831, de slujbași, ingineri, comisari și ostași, cu prilejul ridicării hărții statistice.

Taleri. Parale

3000 — Adecă lei trei mii s-au adunat toate cheltuielile satului Balșu ce s-au făcut dela mai 1 și pînă la septemvrie întîiu de către uni alți, de slujbași și engineri i comisari și ostași trecători, după arătarea vechililor noștri adecă pîrcălabi i sindii precum în deosebit catastih să arată toate anume. După care catastih, astăzi strîngîndu-ne toți locuitori mahalalelor Balșu, cu toate că era mai mult în catastih asupra locuitorilor puse, dar noi alegînd această sumă de bani de mai sus cu dovadă cheltuite, i le-am ținut în seamă pă care am și făcut între noi cislă și am înbrăcat acești bani pă fieșicare cap de om, după vitele ce trage în cislă. Ci spre a fi știut și a să curma toate prigonirile dintre noi, ca să nu mai fie volnic nimini a să mai jălui pentru vreo pagubă din cîte am tras într'această răzmiriță, am dat acest înscris al nostru la mîna pîrcălabului Matei Cotofană i a sindiilor noștri cinci ce i-am avut, precum să să știe că are voie după cisla ce am făcut a-și scoate bani și să-și plătească datoriile care pă unde ce au făcut, iar mai mult n-are să ne supere întru nimic atît ei pă noi cît și noi pă ei. Și spre încredințare, neștiind carte, am rugat pă scriitorul acestii adeverinți de ne-au iscălit și noi ne-am pus degetile în loc de pecetiie, ca să să crează; unde am rugat și pă dumnealui supt ocîrmuitoru acești plăși de au adeverit cu iscălitură această[1] învoire, ca să să urmeze întocmai.

Mahalaoa Podului cel mare

Eu *Dincă Sinpa*[2] *ot Balș* adeverez
Eu *Florea sin Ivan* ot tam adeverez
Eu *Tănasie Socuc* ot tam adeverez
Eu *Dincă sin Iovan* ot tam adeverez
Eu *Stan Chimoi* ot tam adeverez
Eu *Ștefan al Oprii* ot tam adeverez
Eu *Șărban* ot tam adeverez

---

[1] După „această" au fost scrise mai întîi cuvintele „adeverință și" care s-au șters apoi și înlocuit prin „învoire".

[2] S-ar putea citi și: „sin Pa".

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Eu *Constandin Moraru* ot tam adeverez
Eu *Stan Gorcă* ot tam adeverez
Eu *Florea sin Radu Ibrișim* ot tam adeverez
Eu *Radu sin Ivan* ot tam adeverez
Eu *Iliie Bădăroagă* ot tam adeverez

Mahalaoa Teișu

Eu *Dincă Butoi* ot Teiuș adeverez
Eu *Vasile Bou* ot tam adeverez
Eu *Ștefan zet Vasile Soroiu* ot tam adeverez
Eu *Vasile sin Soroi* am iscălit cu zisa lui Dincă Butoi

Mahalaoa Mirila

Eu *Barbu Coadă ot Mirila* adeverez
Eu *Radu Bîcu* ot tam adeverez
Eu *Mihai sin ceaușI Ștefan* ot tam adeverez
Eu *Tudosie Botan* ot tam adeverez
Eu *Nicolaie* ot tam adeverez

Mahalaoa Corbeni

Eu *Stanciu Olaru ot Corbeni* adeverez
Eu *Dumitrașico Moraru* ot tam adeverez
Eu *Ștefan Mălăescu* ot tam adeverez
Eu *Marco sin Pită* ot tam adeverez
Eu *Stancu* ot tam adeverez
Eu *Vladu sin Udrea* ot tam adeverez
Eu *Matei Moraru sin Udrea* ot tam adeverez
Eu *Radu sin Prioteasa* ot tam adeverez
Eu *Nicolaie Croitoru* ot tam adeverez
Supt ocîrmuitoru plăși Oltețului

Pe temeiul iscăliturilor dintr-această adeverință ce au venit față la suptocîrmuire, au arătat cele înscrise și cu graiul cerînd a să întări ca să se păzască hotărîrea ei, drept aceia adeverează și suptocîrmuitoru după orînduială

Pîrvu Florovici 832 apr. 21.

Intocmai după orighinal

S. *Medelnicer Cămărășescu*

(Arhivele Statului București, Vornicia din lăuntru, Țara Românească, nr. 313, dos. 198, f. 4—4 v.)

24

1832, mai 4, București

Cancelaria prezidentului general Kisseleț cere și vornicia din lăuntru aprobă ca să se dea de către autorități și de locuitorii satelor tot sprijinul asesorului Silivanschi

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

trimis de către prezident să cerceteze apele minerale din munții Țării Românești.

Dumnealui Ștab lecar coleschii asesor Silivanschii să trimite de către d. dăplin împuternicitul prezedent prin județile din partea munților a principatului Țării Rumineşti ca să cerceteze acolo apile meniralicești și alte locuri de acele. Cantelariia exelenții sale plecat roagă ca să i să dea poruncă dășchisă ca în călătoriia aceasta acolo unde nu sînt cai dă poște, să i să dea cei de prin sate cu plata progonului dela sine, fără cîtuși dă puțină întîrziere. Și afară dă aceasta să i să dea, după cererea sa, din partea stăpînirii locale, fără întîrziere, cuviinciosul ajutor, ca să poată împlini însărcinarea ce este pusă asupră-i.

Iscălit: director cantelarii

Carneiov

No. 842
leat 1832
Measița maiu 4 Au tălmăcit parucic Macedonschi

Tălmăcirea poartă următoarea rezoluție:

„Întocmai să să facă carte dășchisă către ocîrmuitori și supt ocîrmuitori i către toți slujbașii politicești cum și către lăcuitorii satelor, ca pe lîngă cuviinciosul ajutor, să dea pomenitului și caii trebuincioși, pă unde nu va fi poștii, însă cu plata progonului dela sine.

1832, mai 4

..... (iscălitura indescifrabilă)

Această „carte dășchisă", reproducînd dispozițiile rezoluției și avînd aceeași dată, 4 mai, se află pe fila următoare.

(Arhivele Statului București, Administrative, Țara Românească. Vornicia din lăuntru, Condica nr. I (1829—1835), opis. 10, nr. 383, f. 2)

25

1832, august 2, București

Adresa polcovnicului Ditmars, șeful detașamentului geodezic, către vornicia trebilor din lăuntru spre a interveni ca să nu fie supus carantinei căpitanul de stat major Vroncenco, însărcinat cu „o însemnare astronomicească" pe Dunăre, dela Cerneți la Giurgiu, deoarece el nu atinge malul drept.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Otnoşănia otreadului gheodizicesc dl. polcovnic Ditmars către vorniciia trebilor din lăuntru dela 2 avgust anu 1832, supt no. 570.

Dumnealui ştabs-căpitan Vrocenco[1], al ştabului ghenăralicesc, s-au orînduit din parte-mi ca să facă o însemnare astronomicească pe dea stînga parte a Dunării, unde trebuie să meargă cu luntrea dela Cerneţi pînă la Giurgiu. Însă fiindcă dumnealui în curgerea aceştii călătorii nici de cum nu are să meargă la partea dreaptă a Dunării, de aceia dar eu plecat rog pă cinstita dvorniciie să întrebuinţeze măsuri de a fi dumnealui slobod de carantină după săvîrşirea lucrării pusă asupră-i.

Adresa, în ruseşte, iscălită de polcovnicul Ditmarş, precede traducerea în romînește de mai sus. Pe această adresă se află următoarea rezoluţie:

„Tălmăcindu-să această otnosenie şi în puterea coprinderii sale să vă face poruncă către comitetul carantinelor întocmai şi soglăsuit cu aceasta.

Avgust 2"

..... (iscălitura indescifrabilă)

(Arhivele Statului Bucureşti, Vornicia din lăuntru, Ţara Românească, condica I, opis 11, nr. 513, dosar 149, f. 4. Dosarul are următorul titlu: „Delă pentru mergerea d. căpitan Vrocenco dela Cerneţi pînă la Giurgiu pă apa Dunării a face astronomicească însămnare")

26

1832, august 24, Bucureşti

Adresa colonelului Ditmars către vornicia mare spre a interveni ca să nu fie supus carantinei căpitanul Vroncenco, însărcinat cu observări astronomice pe Dunăre, dela Giurgiu la Galaţi, deoarece el nu atinge malul drept.

Polcovnic Ditmars către vorniciia mare, 24 august 1832, no. 614.

In urma otnoşenii melii dela 2 August cu no. 570 s-au dat dumnealui stabs-capitan Vroncenco din poroncă vornicii dragomanii carantinelor pentru mărturie că el în vreme îndeletnicirii n-au avut comunicaţie cu malul drept al Dunării şi pă acest temeiu nu trebuea să fie supus ţinerii carantinii la Giurgiu, care dragomanii să şi întoarcea la locurile lor cu pocitea[2].

Acum fiindcă dumnealui ştabs-capitan Vroncenco este dator să meargă înainte dela Giurgiu pînă la Galaţi şi să facă cercări astronomiceşti lîngă Olteniţa i Calaraşi i Pioa Pietri şi Brăila, de aceia rog pă cinstită vornicie ca să i să dea tot asemenea poruncă comitetului carantinelor precum s-au dat la 2 ale lui August, ase-

[1] In textul rus, numele căpitanului e scris clar: „Vroncenco".
[2] Poşta!

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

menea şi podorojne pentru dragomanii care să vor şi întoarce pă la locurile lor, pentruca dumnealui Vroncenco, sosind la Galaţi, să nu fie terminul carantinii.

Adresa, în ruseşte, iscălită de polcovnicul Ditmars, şeful detaşamentului geodezic, şi avînd numărul 614 din 24 august, Bucureşti, precede traducerea romînească de mai sus. Pe această adresă în ruseşte se află următoarea rezoluţie:

„Să să facă poruncă către comitetul carantinelor, cu copie după aceasta, scriindu-se ca după cum i s-au dat în cunoştinţă prin porunca cu no...[1], să înlesnească mergerea d. căpitanului Vroncenco şi pînă la Galaţi. August 25".

.... (indescifrabil)

(Arhivele Statului Bucureşti, Vornicia din lăuntru, Ţara Romînească, condica I, opis II, nr. 513, dosar 149, f. 2).

[1] Loc alb.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

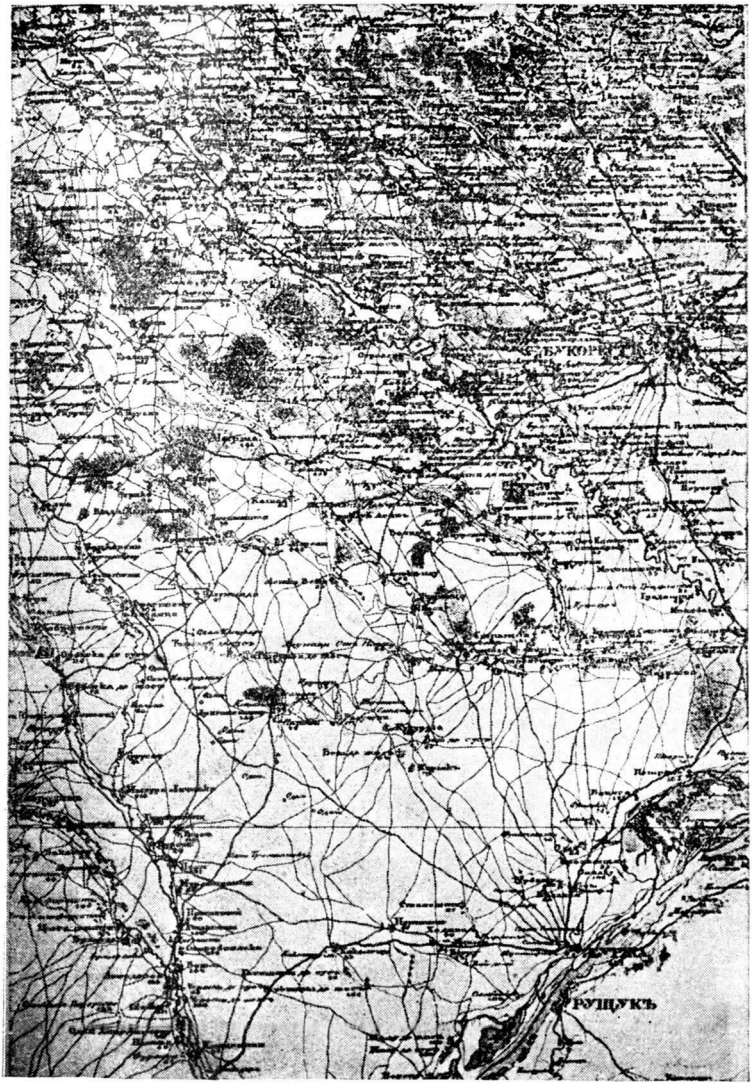
https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Pl. I. Titlul hărţii ruse din 1835.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Pl. II. Fragment de planşă cuprinzînd o parte din fostele judeţe Ilfov şi Vlaşca.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

CUPRINSUL

I

Introducere . . . . . 5— 10
Metoda cartografică în știință 5 Cartografia și istoria poporului romîn 6.

Hărți ruseți privind Principatele Romîne . . . . 10— 14
Hărțile lui C. M. Roth 10 Harta lui Bawr 11. Harta lui Hatov 11 Harta statistică din 1835 în a doua ediție a ei (1853) și părerile cercetătorilor romîni 12

Titlul și legenda hărții statistice ruse din 1835 . . 14— 16
Planșele hărții 14 Titlul ei 15 Legenda 15

Autorii hărții . . . . . 16— 19
Ofițerii care au ridicat harta 16 Colonelul Ditmars 17 Gravorii și scriitorii hărții 18 Detașamentul geodezic 18 Topografii 19.

Cînd și cum s-a lucrat harta? . . . . . 19— 27
Harta s-a lucrat în intervalul mai 1828—1832 19 Ridicarea județelor Vlașca și Teleorman 20 Lucrul în Dolj, Gorj și Vilcea 21 In Argeș și Dîmbovița 22 In Prahova 23 Deosebiri în lucrarea planșelor 24 Transcrierea numelor 25 Erori 26

II

Cuprinsul hărții . . . . . 28—183

Munții 28

Apele . . . . . 29— 41
Bogăția extraordinară a hărții 29 Dunărea 30 Ostroavele oltene ale ei 31 Intre Greaca și Mostiștea 31 „Balta" Borcei 32 „Balta" Brăilei 33 Delta 34 Bălțile și lacurile din interiorul Prin-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

cipatelor 36 Fintinile şi puturile 37 Heleştee 37 Probleme de hidrografie veche romînească 38 Înţelesul numirilor Brateş şi Argeş 40

Pădurile . . . . . 41— 46

Bogăţia hărţii 41 Pădurile oltene 42 Pădurile din Teleorman 42 Marea pădure din Ilfov, Dimboviţa şi Vlaşca 43 Petecele de pădure spre stepă 43 Bărăganul 44 Codrul Hîrlăului 44 Codrul Herţei 44 Codrul Iaşilor 45 Toponimice în legătură cu pădurea 45

Bogăţiile minerale . . . . . 46— 51

Exploatări mineralogice ale ruşilor 46 Metale 48 Sarea 49 Petrolul 49 Apele minerale 50

Hotarele Principatelor . . . . . 51— 53

Hotarul în Carpaţi 51 Hotarul dintre Muntenia şi Moldova 51

Hotarele judeţelor şi ţinuturilor . . . . . 54— 69

Indicaţiile precise ale hărţii 54 Ţinutul Cîrligăturei 55 Ţinutul Hîrlăului 56 Ţinutul Herţii 58 Raiaua Brăilei 59 Judeţul Săcuieni 59 Mehedinţii 61 Oltul 62 Vlaşca 62 Ilfovul 63 Ialomiţa 64 Rîmnicul Sărat 65 Buzăul şi Prahova 65 Romanaţii 66 Covurluiul, Tutova, Fălciul 67 Iaşii 67 Botoşanii 68 Suceava, Romanul, Neamţul 69 Putna 69

Tîrguri şi oraşe 69— 82

Cifra gospodăriilor oraşelor şi tîrgurilor muntene, moldovene şi dobrogene 70 Adjudul vechi, Fălticenii vechi, Tulcea Veche 73 Unde a fost Chilia Veche? 74 Sate cu nume de „tîrg" 79 Sate numite „Orăşeni" 81

Sate şi cătune . . . . . 82—138

Numărul satelor şi cătunelor. Bogăţia extraordinară a hărţii 82 Mărimea satelor 84 Repartiţia satelor 87 Numele satelor. Nume duble 92 Sate noi prin roire 98 Sate noi prin colonizare: sloboziile 100 Sate de „adunaţi", „atîrnaţi", „bejănari", „osibiţi", „pribegi" şi „streini" 102 Sate de „sîrbi" 105 Sate de bulgari 106 Sate de ruşi 106 Scheii 107 Ungurii 107 Grecii şi Turcii 108 Ţiganii 110 Sate de olteni 111 Sate de munteni în Moldova 111 Munteni, deleni, văleni 112 Sate de moldoveni în Muntenia şi Dobrogea 112 Sate de ungureni şi săcuieni 112 „Sate noi" 114 Sate de moşneni, megieşi, curteni

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

115 Sate de dirvari 116 Sate cu numele proprietarului 117 Sate de birnici şi liuzi 118 Scutelnici 120 Aleşii 120 Sudiţii 120 Sate de ostaşi 121 Sate de dregători mici 122 Sate de agricultori specializaţi şi de pescari 124 Sate de meşteşugari 126 Poreclele ca nume de sate 130 Schimbarea numelor satirice sau scatologice de sate 135 Nume pitoreşti de sate 136 Diminutivele 136 Silişti 137.

Mănăstiri şi schituri . . . . . 138—145

Numarul şi reparaţia lăcaşurilor 138 Mănăstiri şi schituri în Neamţ şi Vîlcea 140 Frecvenţa lăcaşurilor în regiunea de munte şi deal înalt 141 Mulţimea lăcaşurilor în Tutova şi Tecuci 142 Mănăstiri şi schituri puţin cunoscute 143 Lăcaşuri în Dobrogea 144

Stîni, tîrle, coşere, odăi, cîşle, saele . . . . . 145—155

Stini 145 Tîrle 146 Coşere 148 Odăi în Muntenia 149 Odaia Vizirului 151 Odăi în Moldova 152 Nume de odăi 153 Cîşle şi saele 153

Mori şi fierăstrae . . . . . 155—157

Morile în cîmpia olteană şi munteană 155 Mori în fundul munţilor 156 Sate formate în jurul morilor 156 Fierăstraie 157.

Cîrciumi, hanuri, rateşuri . . . . . 157—160

Nume generice 157 Circiumi in Covurlui 158 In Ilfov 159 In Dolj, Tutova, Iaşi, Putna şi Ialomiţa 159 Diverse cîrciumi şi hanuri 160 Sate formate în jurul circiumilor sau hanurilor 160

Manufacturi . . . . . 160—161

Drumuri şi poduri. Poşta . . . . . 162—166

Drumuri de poştă 162 Staţii de poştă 163 Drumuri mari şi mici 164 Poduri 165 Nume de sate în legătură cu podurile 166

Urme arheologice şi amintiri istorice . . . . . 166—175

Urme de cetăţi 167 Valuri 169 Mănăstiri ruinate 170 Amintiri despre voievozi 171 Amintiri despre doctori 173 Diverse 174

Datele statistice. Valoarea lor . . . . . 175—183

Datele statistice ale hărţii 175 „Curţi" a 5 suflete 176 Administraţia romînească a procurat datele 177 Rostul datelor statistice 177 Statistici contemporane 178 Ce statistică au utilizat topografii ? 181

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

III

Ediția a doua a hărții (1853) . . . . . 184—194

Titlul ei 184 Deosebiri față de ediția întîi 185 Județe și ținuturi 185 Orașe și sate 186 Șoselele 189 Noile date statistice. Creșterea populației 189 Orașe și tîrguri staționare sau în regres 190.

IV

Influența hărții din 1835 asupra cartografiei românești 195—204

Harta administrativă a Munteniei 197 Harta administrativă a Moldovei 199 „Carte générale des Principautés" 202 „Harta Țării Românești" 203 „Harta generală a Moldovei" 203 Atlasul lui Pappazoglu 204.

V

Anexele. Transcrierea hărții . . . . . 205—206

Lista așezărilor omenești ale hărții din 1835, rînduite alfabetic pe județe și ținuturi . . . . . 209—288

Lista așezărilor omenești din ținutul Putnei în ediția din 1853 . . . . . 289—291

Documente inedite (1828 mai 12—1832 august 24) . . 292—313

Cuprinsul . . . . . 315—318

Două planșe în afara textului: 1) Titlul hărții din 1835 2) O parte din șesul Munteniei, cu București.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Redactor de carte Vasile Alexandru
Tehnoredactor : Teodorescu Ion
Corector : Băeşu Gh.

Dat la cules : 8.06.1957. Bun de tipar : 15.08.1957. Tiraj : 4000+150 exemplare. Hîrtie semivelină sat. de 65 gr/m.p. Format 54×84/16. Coli editoriale 19.34. Coli tipar 20 plus 2 planşe. A.:01988/1957. Pentru bibliotecile mari indicele de clasificare 9(R)(09). Pentru bibliotecile mici 9.

Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică nr. 1, str. Grigore Alexandrescu nr. 93—95, Bucureşti — R.P.R.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

ERATA

Pag.	rîndul	în loc de	se va citi	din vina cui s-a produs
7	11 de sus	menţionate	nemenţionate	Tipografiei
87	24 de sus	intra-şi	intra- şi	Editurii
154	6 de jos	l'hiver d. kyş „hiver")	l'hiver (d. kyş „hiver")	„
168	7 de sus	(P. M. C. B.)	(P. M. CB.	Tipografiei
169	2 de sus	(p. k.)	(p. k.	„
211	9 de jos	E veche	E vechea	Editurii
211	1 de jos	[8]Spina	[8]H: Spina	„
252	11 de jos	Rînşor	Riuşor	„
281	3 de sus	gari [1][2]	gari[2]	„
284	8 de jos	Mah(a)ı(ana)	Mah(a)ı(aua)	„
297	11 de sus	30	30[1]	Tipografiei
312	15 de sus	să vă face	să va face	Editurii

Anticariatul Nr. 9
Lei 6

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

5
6

Anticariatul Nr. 9
Lei 6

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.iini.ro

Lei 9